De menseneetster

BERBER SPROOKJES UIT DE RIF

Verzameld, uit het Berber vertaald en uitgeleid door Maarten Kossmann

UITGEVERIJ BULAAQ · AMSTERDAM

Dankwoord

Deze uitgave is voorbereid in het kader van het NWO postdoc-project *Berbertalen tussen oraliteit en literatuur.* Zonder de toestemming van de Marokkaanse autoriteiten was het niet mogelijk geweest de sprookjes te verzamelen.

Mijn diepe dank gaat uit naar alle vertellers wier verhalen ik hier heb kunnen opnemen. Zonder hun hulp en inspanningen zou deze bundel er uiteraard niet zijn.

Bovendien dank ik Khaled Azmani en zijn familie in Marokko voor hun gastvrijheid tijdens mijn verblijf in Dar Kebdani, Jamila Elhaji en Saida Elmousaoui, studentes aan de opleiding TCIMO in Leiden, voor hun hulp bij het checken van de transcriptie. Harry Stroomer, Roel Otten en Ronald Kon waren bereid het manuscript door te lezen en verbeteringen aan te brengen. Uiteraard ligt iedere verantwoordelijkheid voor fouten en onjuistheden bij de auteur. Nico van den Boogert, Mena Lafkioui, Mohamed El Ayoubi en Abderrahman El Aissati dank ik voor hun steun en raad.

Inhoud

1 De magische ring 8/9
2 Slimme Hammoe en Domme Omar 22/23
3 De meisjes die werden weggestuurd door hun vader (1) 42/43
4 De meester der dieren 46/47
5 Het meisje dat uit een ei kwam 56/57
6 De meisjes en de kale (1) 62/63
7 De twee broers 66/67
8 Het meisje zonder handen 90/91
9 Noenzja die met haar broer moest trouwen 96/97
10 De achtergelaten meisjes 102/103
11 De meisjes die werden weggestuurd door hun vader (2) 114/115
12 Het meisje en haar zes broers 120/121
13 Het verhaal van de tamboerijn 126/127
14 De meisjes en de kale (2) 130/131
15 Slimme Hammoe 134/135
16 De man die met een menseneetster trouwde 144/145
17 De vrouw die haar kind opat 150/151
18 De dochter van de geest 152/153
19 Halve Jozef 160/161
20 De twee zusters 172/173
21 Assepoester (1) 176/177
22 Assepoester (2) 184/185
23 Het ontvoerde meisje 190/191

24 Noenzja en de menseneetster 196/197
25 De malende menseneetster 204/205
26 De dappere hasjkikker 204/205
27 Het geluk van de povere van geest 214/215
28 Zjehha en de drie rijkelui 222/223
29 De listen der vrouwen 234/235
30 De jakhals en de egel (1) 242/243
31 De jakhals en de haas 250/251
32 De jakhals en de egel (2) 254/255
33 De jakhals en de egel (3) 254/255
34 De jakhals en de egel (4) 258/259
35 De kat en Jonge Moor 264/265
36 De dronken haan 270/271
Noten 274/275

Over de sprookjes 277
De vertellers 279
De bundel 281
De bewerking en de vertaling 282
De transcriptie 283
Aangehaalde literatuur 287
Noten 287

I De magische ring[I]

Waxxa, l·l·ewwel· ijj n sseyyed. Wanitta sseyydd a ttuγa t d l·faqir d l·meskin. D l·meskin feccke l·, wal·akinni netta ittegg lxir. Bnadem ami ittegg lxir d l·eml·iḥ. Ittegg lxir ammu d plézirat d winat; l·muhimm netta d yemmas, sseyyd enni – il·l·a netta d yemmas. Yemmas enni kul ssimana yettsewwaq tticc as derhem, tnayen ḍuru, t tameγrabect. L·muhimm ad irḥ γer ssuq, nnhar l·l·ewwel· min dd yesγa zi ssuq? Yesγ edd uçça. Yesγ it id yus dd ad yrewweḥ temneγ kis yemmas, tenna as: – A mmi.

Yenna as: – Ah.

Tenna as: – Mayemmi tesγid aqzin?

Yenna as: – A yemma inu cem tterk as da waha.

Yenna as: – Qa a aγ yenfeɛ.

Waxxa, yemmas enni wer texs teṭṭeyyar as. Tewweḍ dd ssuq nneγni isewweq yesγ edd muçç. Tenna as yemmas:

– A l·aṭif a l·aṭif a l·aṭif.

Tenna as: – Mayemmi tesγid muçç?

Yenna as: – Tterk as dini.

Yenna as: – Necc tteɛjibn ayi imuççwen.

Yewweḍ dd ssimana nneγni, tewc as tnayen ḍuru, iraḥ ɛawed γer ssuq yesγ edd tadbirt. Yrewwḥ edd d yemmas iɛejb as lḥal tenna as:

– Adbir d l·eml·iḥ. A as neγreṣ a t necc; adbir d l·eml·iḥ, ulli am l·ḥayawan nneγni.

Ijj n nnhar ɛawed tewc as derhem ad isewweq, di nnhar nni netta wer dd yesγi wal·u. Yekk edd x tgezzart, dini ijj n weqzin. Aqzin enni ulli bu d aqzin, d jjenn, wal·akinni di lgurnet ammu idammen d winat, idekk°el am weqzin. Yekk edd ammu x ijj ugezzar yecti yas aḥuli iγerṣ as yucer as cwuy n weysum. Yeṭṭef wenni ijj ukeccuḍ, 'zzbeɛ!' iwa

1 De magische ring[1]

Er was eens een man die heel erg arm was. Hij was erg arm, maar hij deed goede daden, en als iemand goede daden doet is hij een goed mens. Hij deed dus goede daden en hielp mensen en zo. Hij leefde alleen met zijn moeder. Iedere week als hij naar de markt ging gaf zijn moeder hem een dirham (twee douro). Ze woonde dus in Marokko. Hij ging dus naar de markt, en wat kocht hij de eerste keer op de markt? Hij kocht een hond. Hij kocht hem en toen hij weer thuiskwam schold zijn moeder hem uit. Ze zei:

– Zoon.

– Ja?

– Waarom heb je een hond gekocht?

– Ach moeder, laat hem toch. Hij zal zijn nut nog bewijzen.

Zijn moeder wilde hem niet boos maken en liet het erbij. De volgende marktdag ging hij weer boodschappen doen en kocht een kat. Zijn moeder zei:

– O jee o jee o jee. Waarom heb je een kat gekocht?

– Laat hem toch. Ik houd van katten.

De volgende week gaf ze hem een dirham en hij ging weer naar de markt. Nu kocht hij een duif. Toen hij terugkwam was zijn moeder tevreden. Ze zei:

– Een duif, dat is goed. We kunnen hem slachten en opeten. Een duif is goed, veel beter dan die andere dieren.

Op een dag gaf ze hem weer een dirham om inkopen te doen, maar die dag kocht hij helemaal niets. Hij kwam langs een slagerij en daar was een hond. Die hond was eigenlijk geen hond maar een geest, maar bij die slagerij was bloed en zo en daarom had hij zich veranderd in een hond. De hond liep langs een slager die voorbijkwam met een geslacht ram, en stal wat vlees.

yeqqim yeccat it ittazzel xas. Iwa yus dd wenni amenni meskin γars tnayen ḍuru yenna as:

– Mayemmi tewtid aqzin in?

Yenna as: – Yucer ayi actum.

Yenna as: – Cḥal qaε?

Yenna as: – Tnayen ḍuru.

Yenna as: – Aγ ak.

Yewc as tnayen ḍuru nni – zzman ttuγa tnayen ḍuru tsekk°a.

Ixeḍḍeṣ xas x weqzin enni, yegga dayes lxir. Iruḥ ad yrewweḥ, mi ittarḥ ad yrewweḥ ittarḥ γer lkampó, ittekk ammu gg ijj n yiγẓer, yeffγ edd kis aqzin enni d bnadem, yenna as:

– A weddi, qa allinna cekk, qa txeḍḍṣed xafi di ssuq, qa yewt ayi ijj n sseyyed ucerγ as actum.

Yenna as: – Aqq ec.

Yenna as: – Tter ayi min dayi texsed.

Netta γars ijj n txadent gg° fus.

Yenna as: – Wc ayi txadent enni.

Txadent enni dayes l·ḥikmet, txeddem mayin texsed. Yewc as txadent enni. Nettat txadent enni γir a tt yezli y ammu a kis dd ixecc jjenn ittegg qaε min texsed. Umi iruḥ ad yrewweḥ ixecc γer yemmas, yenna as:

– Yemma.

Tenna as: – Ah.

Yenna as: – Arḥ a txeḍbed x ijj ujellid.

Iwa yemmas enni tegg°ed tenna as:

– A ya mmi inu cekk d abuhali.

Yenna as: – Mayemmi?

Tenna as: – Cekk d lmeskin a txeḍbed yellis n l·mal·ik.

Yenna as: – Cem ruḥ wer ttagg°ed.

Yenna as: – Cem ruḥ waha.

De slager pakte 'tsjak' een stok en begon hem te slaan en hem achterna te rennen. Toen kwam de arme man met zijn dirham en zei:

– Waarom sla je die hond?

– Hij heeft vlees van me gestolen.

– Hoeveel?

– Voor een dirham.

– Alsjeblieft.

Hij gaf hem zijn dirham – vroeger was een dirham een hoop waard.

Hij betaalde voor die hond, hij deed voor hem een goede daad. Toen hij weer naar huis liep naar zijn dorp kwam hij bij een rivier. Toen kwam de hond bij hem staan in de vorm van een mens. Hij zei:

– Je hebt zonet voor me betaald op de markt toen een man me sloeg van wie ik vlees gestolen had. Hij zei:

– Hier ben ik.

– Vraag wat je wilt.

Hij had een ring aan zijn hand. Hij zei:

– Je moet me die ring geven.

Die ring had toverkracht, hij deed alles wat je wilt. Hij gaf hem die ring. Hij hoefde maar aan die ring te draaien of er kwam een geest bij hem die alles doet wat je wilt. Toen hij thuiskwam ging hij direct naar zijn moeder. Hij zei:

– Moeder.

– Ja?

– Je moet de koning om de hand van zijn dochter vragen.

Zijn moeder werd bang. Ze zei:

– Ach zoon, je bent gek.

– Hoezo?

– Je bent maar een arme man en nu wil je de hand van de dochter van de koning vragen.

– Ga maar, en wees niet bang. Ga maar gewoon.

Ḷmuhimm teqqim tettru truḥ teqqim berra i taddart n ḷmaḷik; wer truḥ ca γer taddart, tegg°ed. Ammec i teqqim da, taddart n ḷmaḷik qaε di telt iyyam. A tarḥ nnhar a teqqim din al tameddit a tas a trewweḥ. Ḷmuhimm ijj n nnhar yessijj edd ḷmaḷik zi tburjett, yettwala teqqim ammu, yenna as:

–Min trezzu temγart in diha?
Yenna as: –Telt iyyam nettat ttγima din.
Yenna as: –Raḥ awyem tt idd.

Iwa iruḥ γars. Truḥ γer ḷmaḷik yenna as:
–Mayen texsed?
Tenna as: –Qa necc γari ijj n mmi qa d abuhali,
Tenna as: –Qa yeqqar ayi: ad awyeγ yellic.
Yenna as: –Mmim a waxxa,
Yenna as: –Awy it id.

A kis yegg zeεma ccuruṭ a as yegg ṣṣṭaj, a as yegg mataḷan ḷemtiḥan. Iruḥ wenni sseyyd enni qaε yettgeεεed dd yegga ixf nnes d lmeskin, netta γars txadent enni dayes ḷḥikma. Ixecc ammu, yenna as:
–Trezzud yelli?
Yenna as: –Wah.
Ḷmuhimm yenna as: –A ac ggeγ tnayen n ḷemtiḥanat. Mala teggid ten a ac wceγ yelli.

Iεemmer az dd txancett, txancett n rric n iyaẓiḍen, iεemmer it ammu, yuli x ijj n ḍḍher: aṣemmiḍ. Yerxu yas dayes.
Yenna as: –Ad arḥeγ azyen n tsaεett a dd εeqbeγ x uyis inu,
Yenna as: –Mala wer t tejmiεed qa a ac γerṣeγ. Tjemεed t a ac wceγ yelli.

Ḷmuhimm iruḥ netta sseyyd enni yejja almi teqqim ijj n tnayen n ddqayeq, yezli txadent enni:
–*Kun fa yakun.*

Huilend ging ze op weg. Ze bleef buiten het huis van de koning zitten, ze ging uit angst niet het huis binnen. Zo bleef ze drie hele dagen bij het huis van de koning zitten. Elke dag kwam ze en bleef ze daar tot de middag en ging dan weer weg. Op een dag keek de koning uit zijn raam. Hij zag haar daar zo zitten en zei:

– Wat wil die vrouw daar?

– Ze zit daar al drie dagen.

Toen beval hij:

– Breng haar bij mij.

Ze brachten haar. Toen ze voor de koning kwam vroeg hij:

– Wat wil je?

– Ik heb een zoon, en die is gek. Hij zegt: ik wil met uw dochter trouwen.

– In dat geval moet je die zoon van je hier brengen.

Hij wilde hem allerlei voorwaarden stellen, een soort stage, zeg maar een examen. De man kwam daarheen en deed alsof hij een arme man was, maar hij had natuurlijk die toverring. Toen hij binnen was gekomen zei de koning:

– Jij wilt met mijn dochter trouwen?

– Inderdaad.

Toen zei hij:

– Ik geef je twee opdrachten. Als je die volbrengt krijg je mijn dochter.

Hij vulde een zak met kippenveren. Hij vulde hem, klom op een heuvel waar veel wind was en gooide hem daar leeg. Toen zei hij:

– Ik ga nu weg. Over een half uur kom ik op mijn paard terug. Als je dan niet alles weer bij elkaar hebt gebracht dood ik je. Als je het bij elkaar brengt krijg je mijn dochter.

De man wachtte tot er nog maar twee minuten over waren. Hij draaide aan de ring:

– Wees en het zal zijn!

Xeccen dd lˑjunun enni, yenna as:
–Mi c ixeṣṣen?
Yenna as: –Necc ixeṣṣ rric a merra izellɛen a t id terrem a tɛemmrem txancett enni.
Usin dd a tet ttɛemmarn, txancett enni. Yessis enni ssijjent idd xas ammu, x lˑlˑewwelˑ qqarnt as:

–Rwel qa a dd yas baba, qa a c ineγ.

Qqarnt: –Cekk ma d abuhali, a tjemɛed rric wer tzemmred, lˑa yumkin.
Nihenti ssijjent idd yessis n lˑmalˑik ssijjent idd ammu, ttwalant t ijemmeɛ merra ɛawed, qqiment ttreẓment aqemmum: leɛjeb. Iwa qqiment ttmenγant jarasent tawmatin nni, teqqar as:
–Necc i t γa yawyen.
Tin teqqar as: –Necc i t γa yawyen.

Ttmenγant jarasent. Ixecc dd ujellid enni yerẓem aqemmum: óh!
Yenna as: –Zixenta xaṭar wa.
Yenna as: –A ac ggeγ ssu'alˑ ttani.

Ɣars ijj n tmurt t tameqqrant matalˑan zi ssa γer nnaḍur niγ muhimm temγer. Yenna as: –Dini a tessufγed leγbar.

Lˑmuhimm yenna as: –Waxxa
Yenna as: –Ad arḥeγ azyen n tsaɛett a dd ɛeqbeγ.
Iruḥ. Yessis enni n ujellid ssijjent xas ammu, tenna as:

–Aya cekk wer tzemmred a tegged manay enni, zeɛma ccγel a yeqṣeḥ xak.
Netta yejja almi teqqim tnayen n ddqayeq yezli txadent enni xeccen dd lˑjunun enni.

Toen kwamen de geesten bij hem:

– Wat wenst u?

– Jullie moeten de veren die zijn uitgestrooid terugbrengen en er de zak mee vullen.

Ze begonnen de zak weer te vullen. De dochters van de koning hadden vanuit hun huis naar hem gekeken. Eerst hadden ze gezegd:

– Vlucht! Daar is onze vader, hij wil je doden.

en ook:

– Ben je gek of zo? Je krijgt die veren nooit bij elkaar, dat bestaat niet.

De dochters van de koning keken uit hun raam. Toen ze zagen dat hij alles weer bij elkaar had gebracht vielen hun monden open van verbazing. Toen begonnen ze ruzie te maken. De een zei:

– Ik wil met hem trouwen.

De ander zei:

– Nee, ik wil met hem trouwen.

Zo maakten ze ruzie. Toen de koning kwam viel ook zijn mond open: oh! Hij zei:

– Die man is echt goed!

Toen zei hij:

– Ik zal je de tweede opdracht geven.

Hij had een groot stuk land, zeg maar zo groot als van hier tot Nador. Hij zei:

– Je moet er de mest weer uithalen.

– Goed.

– Ik ga nu weg en kom over een half uur terug.

Hij ging weg. De dochters van de koning keken toe, en een van hen zei:

– Dat lukt je nooit. Deze opdracht is te moeilijk voor je.

Hij wachtte tot er nog maar twee minuten over waren. Toen draaide hij aan de ring en de geesten kwamen bij hem. Hij zei:

Yenna asen: – Ixeṣṣ merra leγbar a yeffγen a dd yeɛqeb da ɛawed.

Iruḥ ɛawed xeccen t id rrin t id ammu. Ixecc ujellid enni yerẓem aqemmum. Yufa mustaḥil. Yessis enni n l·mal·ik qqiment ttmenγant, ict teqqar as:

– A t awyeγ necc!

Teqqim teqqar as: – A t awyeγ necc.

Ł·muhimm yewc as icten yewwy itt. Umi γa yawi ijj n tḥenjirt yegga zzat i taḍdart n l·mal·ik taddart nnes. Yezli txadent enni:

– Min c ixeṣṣen?

– Ixeṣṣ taddart inu al taddart n l·mal·ik.

Kulci yedwel t tiẓerbiyin, mal·ṭat d winat. Waxxa. Iwa yellis enni n l·mal·ik yejj itt di taddart. Yellis enni n l·mal·ik tɛejb as txadent enni γars gg° fus, wal·akinni wer tessin cay il·l·a txadent n l·ḥikma, ttγil as t txadent am tenni n ssuq.

Tenna as: – Ay aryaz inu.

Yenna as: – Ah.

– Wc ayi txadent enni.

Tenna as: – A tt ggeγ γir cwaytt gg° fus inu.

Netta yugi a as yini qa dayes l·ḥikma. Mala yenna as dayes l·ḥikma yegg°ed a as t tacer. Niγ waxxa ammu i dayes iṭiq. Yewc as txadent enni yenna as:

– Aqq am tt.

Yewc as tt. Yejj itt x nniyet nnes. Netta iruḥ ad iṣeyyeḍ, ad yejmer iγerẓaẓ di lexla. Yewwi tmuççewt enni t tedbirt d weqzin. Netta ijj n sseyyed yessen il·l·a txadent enni γars dayes l·ḥikma. Yekk edd ssenni axmi yezznuza tixudam la d netta:

– A tixudam, a tixudam!

Teffγ edd temγart n sseyyd enni tenna as:

– Wc ayi dd ijj n txadent. Ma γark ca n txadent am ta?

– Alle mest die is uitgestrooid moet hier weer terugkomen.

Ze brachten alles weer terug. De koning kwam en zijn mond viel open. Dat was onmogelijk! De dochters van de koning maakten weer ruzie, de een zei:

– Ik wil met hem trouwen!

De ander zei:

– Ik wil met hem trouwen.

Hij gaf hem een van hen als vrouw. Toen hij met haar getrouwd was bouwde hij een huis naast het huis van de koning. Hij draaide aan de ring:

– Wat wenst u?

– Ik wil een huis bij het huis van de koning.

Het werd er een vol met tapijten en kleden en zo. De dochter van de koning kwam in dat huis wonen. De dochter van de koning vond de ring die hij om zijn vinger had mooi, maar ze wist niet dat het een toverring was. Ze dacht dat het een ring was die je gewoon op de markt kon kopen. Ze zei:

– Man?

– Ja?

– Geef mij die ring, ik wil hem alleen maar een tijdje om mijn vinger doen.

Hij wilde haar niet vertellen dat hij toverkracht had. Hij was bang dat ze hem zou stelen als hij haar zou vertellen dat hij toverkracht had. Hij vertrouwde haar niet zo. Hij gaf haar de ring en zei:

– Hier heb je hem.

Hij gaf hem haar en liet haar achter zonder dat zij het wist van die ring. Hij ging hazen jagen in de woestijn. Hij nam de kat, de duif en de hond mee. Er was een man die wist dat die ring toverkracht had. Hij kwam langs en deed alsof hij ringen verkocht:

– Ringen te koop! Ringen te koop!

De vrouw van de man kwam naar buiten en zei:

– Geef mij een ring. Heeft u niet een ring zoals deze?

Yenna as: – Mujud.

Tewc az dd txadent enni, ibeddl itt ak tenneγni. Tenni yegg itt gg° fus nnes yekkes tenneγni yerr as tt. Yenna as yezzenz ijj n txadent nneγni yerr as tenni. Wal·akin tenni ict am tenni waha, ttemcabahent. Iwa sseyyd enni yujur yezli txadent enni, lexxu wenni tt yucren.

Yenna as: – Ixeṣṣ a ayi tneḍrem awarn i sebεa n lebḥura.

Bac zeεma wer xas rezzun. Yezli txadent enni xeccen dd l·junun:

– Ixeṣṣ a ayi tneḍrem awarn i sebεa n lebḥura.

Neḍren t dini. Ixecc dd weryaz n temγart enni yenna as:

– Mani teggid txadent?

Yexẓer txadent yufa wal·u. Óh. Iεeṣṣeb. L·muhimm yessekk muçç enni, muçç t tedbirt d weqzin. Aqzin enni ifetteḥ di lebḥer, sebεa n lebḥura i fetthen, εdun ten – t tmuççewt; t tedbirt teṭṭaw gg° jenna. Xeccen γer wenni ufin t id itteṭṭeṣ di taddart. Min das γa ggen? Luxa sseyyd enni al xmi itteṭṭeṣ txadent enni ittegg itt gg° aneγ, ittegg itt da, cennej i yiles, bac wer as tt itticer ḥedd. Txadent enni ittegg itt saddew i waneγ bac wer as tt itticer ḥedd. L·muhimm muçç ammu yudef ammu, tadbirt tcajja zegg° jenna, aqq tt x lḥiḍ – tadbirt teṭṭaw, aqzin ibedd γer berra. Dini, din ijj n tqedduḥt dayes leḥrur, tiqqest, leḥrur nni yetteqqsen di mermiṭa. Yegga dayes ttabeε: ha, iεawed: ha. Yegg as t x tinzar, yegg as ammu axmi yegga ṭṭaba. Yegga as 'sneff' ammu, iεawd as ammu.

Sseyyd enni yegga: – 'eḥḥeh.

Yenṣeḍ. Yenṣeḍ yenḍer txadent enni. Yecti tt idd umuçç. Ffγen dd γer berra qqimen ttemcawarn jarasen. Tenna as tedbirt:

 – Ad ctiγ nnit txadent.

–Ja hoor.

Zij gaf hem de ring en hij wisselde hem om voor een andere. De echte deed hij aan zijn hand en de andere gaf hij haar terug. Hij zei dat hij een andere ring wilde verkopen en haar de hare weer teruggaf. Maar dat was er in werkelijkheid een die er alleen maar op leek. De man ging weer weg en draaide aan de ring, die man die hem gestolen had. Hij zei:

–Jullie moeten me naar de andere kant van de zeven zeeën brengen.

Dit was om te voorkomen dat ze naar hem zouden zoeken. Hij draaide aan de ring en de geesten kwamen:

–Jullie moeten me naar de andere kant van de zeven zeeën brengen.

Ze brachten hem daar. Toen de man van de vrouw weer terugkwam zei hij:

–Waar heb je de ring gelaten?

Hij zag dat de ring weg was. Oh! Hij zat in de problemen. Toen zond hij de kat, de duif en de hond erop uit. De kat en de hond zwommen over de zeven zeeën, terwijl de duif vloog. Ze kwamen bij de man. Hij sliep daar in zijn huis. Wat moesten ze nu doen? Bij het slapen gaan deed de man de ring onder zijn verhemelte, boven zijn tong, zodat niemand hem kon stelen. De kat ging naar binnen, de duif keek van boven – hij zat op een muurtje – en de hond bleef buiten staan. Er was daar een pot met peper, peper waarmee je de maaltijd scherp maakt. Hij deed daar zijn staart in: 'hop!' en nog eens: 'hop!' Hij wreef hem de peper in de neus, alsof het snuiftabak was. Hij snoof. Hij wreef nog meer in zijn neus.

Toen moest de man niezen: – Hatsjie!

En de ring viel uit zijn mond. De kat pakte hem. Ze gingen naar buiten en overlegden. De duif zei:

– Ik zal de ring meenemen.

Yenna as: – Ḷḷa.

Yenna as umuçç enni: – A tt ctiγ nnit.

Aqzin t tedbirt enni nnan as i umuçç, nnan as:

– Qa cekk d amejnun, cekk qa tteεjibn ac iselman.

Yenna as: – Qa xmi tekkid di lebḥer teẓrid ca n weslem a tinid jjijjiḥ a as t terxud.

Netta yenna as umuçç: – Ḷḷa.

Netta muçç yah yeqqim ifetteḥ al dd yeẓra ijj n weslem di lebḥer tenna as:

– Jjijjiḥ.

Netta yerxu yaz dd, yexs ad yecc aselm enni. Netta yerxu i txadent enni, yekk edd ijj n weslem swadday yecca txadent enni. Aselm enni, aslem xmi yettmetta di lebḥer ineṭṭer it id lebḥer. Netta lebḥer wer iḥemmel lḥajet yemmuten. Ḷmuhimm yenḍer it lebḥer γer berra, γars muçç enni yeffγ edd zi lebḥer, netta yettwala aselm enni yemmuten iraḥ yeqqim ittett it. Netta yeqqim ittett it tufa dayes txadent enni εawed. Yekks itt idd iruḥ γer tedbirt enni yenna as:

– Aqqa txadent.

Iwa yenna as: – Txadent luxa a tt ctiγ nnit.

Tadbirt tegg itt gg iri tessidf itt teqqim teṭṭaw, muçç ifetteḥ, aqzin ifetteḥ, xeccen dd γer bab nnes.

Nnan as: – Aqqa txadent.

Óh! Ifreḥ. Yegga txadent enni gg° fus izely itt. Xeccen dd ḷjunun yenna as:

– Mayen texsed?

Yenna as: – Ixeṣṣ sseyyd enni yucren txadent a dd ixecc luxa da.

Deγya refεen t id ḷjunun enni wwyen t id γars.

Yenna as: – D wa?

Yenna as: – D wa.

Yenna as: – Ixeṣṣ sseyyd a a t tectim gg° jenna axmi az dd terxum zi ṭṭiyara.

De kat zei:

– Nee, ík zal hem meenemen.

Toen zeiden de hond en de duif tegen de kat:

– Ben je gek! Je houdt veel te veel van vis. Als je de zee oversteekt en een vis ziet dan zeg je 'eten!' en laat je de ring vallen.

– Nee.

De kat zwom totdat hij een vis in de zee zag. Toen zei hij:

– Eten!

Hij liet de ring vallen, hij wilde namelijk de vis eten. Toen hij de ring had laten vallen kwam er onder hem een vis voorbij die de ring opat. Als een vis in zee gestorven is wordt hij door de zee op het land geworpen. De zee verdraagt geen dode dingen. De zee wierp hem op het land, net toen de kat uit de zee klom. Hij zag de dode vis en begon ervan te eten. Bij het eten vond hij de ring weer. Hij haalde hem uit de vis en ging naar de duif:

– Hier is de ring.

Toen zei hij:

– Nu zal ík de ring verder dragen.

De duif deed de ring om zijn nek en hield hem met zijn snavel vast. Hij vloog, de kat zwom, de hond zwom en zo kwamen ze bij hun baas. Ze zeiden:

– Hier is de ring.

Oh! Wat was hij blij! Hij deed de ring om zijn hand en draaide aan hem. De geesten kwamen bij hem en zeiden:

– Wat wenst u?

– De man die de ring gestolen had moet hier komen.

De geesten pakten hem op en brachten hem bij hem. Hij zei:

– Is hij het?

– Hij is het.

– Jullie moeten deze man de lucht in nemen en dan loslaten alsof het uit een vliegtuig is. Jullie moeten hem meenemen

Yenna as: – A t tectim a t tesdduqqzem a t trellem.

Yenna as: – A t trellem ca ad yekk ssa ca ssa, axmi as teggim matal·an qembul·a.

Ctin t gg° jenna rellen t, ṣafi, wenni sseyyd enni yemmut sseyyd enni yerra txadent nnes. Iwa yedwel d l·baṭal·. Ah, ṣafi.

2 Slimme Hammoe en Domme Omar[2]

Ta t tḥajitt n tamẓa d Ḥemmu l·eḥraymi, d umeddukel nnes. Luxa l·l·ewwel· qbel γa yexleq Ḥemmu l·eḥraymi netta d umeddukel nnes, tnayen n temγarin, t tnayen n yeryazen nsent. Uca iryazen nni xeddmen γer tamẓa. Iwa xeddmen γer tamẓa, l·muhimm tekker tewc asent tamẓa nni a das rren ibawen, tenna asen:

– A tarḥem diha.

Iwa γer temmurt n tamẓa, qa kulci t tammurt nnes. Tewc asen ad rren ibawen. Nitni umi γa y awyen ibawen nni wer ten rrin ca. Raḥen ccin ten lluẓen. Ccin ten, l·muhimm usin dd ruḥen yenna as:

– Qa nerra ibawen.

Usin dd ad rewwḥen. Dini ijj n ccher tenna asen tamẓa:

– Manis kkin ibawen inu terrim?

Yesseml as ibawen n yijj n tamẓa nneγni. Ibawen n tamẓa nni nsen ccin ten. L·muhimm, ijj n nnhar, tamẓa nni tuḥḥel, tenna as i temγarin nni, i temγarin nni n yeryazen nni nsent, tenna as:

– Arḥ xeẓẓer ibawen ma meγren.

Ttarḥen xeẓẓren ibawen nni, qqarn as:

– Éeh ibawen nni mamec ggin?

Teqqar as: – Qa meγren.

Teqqar as: – Aεekkaz nni n ubaw zeεma ittili ammu.

en dan te pletter laten vallen. Jullie moeten hem stevig onder handen nemen. De een moet die kant op gaan en de ander die kant op zodat hij net een bom wordt.

Ze namen hem de lucht in en lieten hem te pletter vallen. De man ging dood en de andere man had zijn ring terug. Hij werd een belangrijk man. Uit.

2 Slimme Hammoe en Domme Omar[2]

Dit is het verhaal van de menseneetster, Slimme Hammoe en zijn vriend. Eerst, nog voordat Slimme Hammoe en zijn vriend waren geboren, waren er twee vrouwen die allebei een man hadden. De mannen werkten bij een menseneetster. Ze gaf hun bonen om te leggen en zei:

– Jullie moeten daar heen gaan.

Dat was ergens in het land van de menseneetster, alles was haar land. Ze namen de bonen mee, maar legden ze niet. Ze aten ze op, ze hadden honger. Toen ze terugkwamen zeiden ze:

– We hebben de bonen gelegd.

Een maand later zei de menseneetster:

– Waar zijn de bonen die jullie gelegd hebben?

Ze lieten haar de bonen van een andere menseneetster zien, want de bonen van hun eigen menseneetster hadden ze opgegeten. Op een dag was de menseneetster het beu. Ze zei tegen de vrouwen van die mannen:

– Jullie moeten gaan kijken of de bonen al zijn gegroeid.

Toen ze moesten gaan kijken bij de bonen vroegen ze:

– Hoe zien die bonen eruit?

– De staak is zo groot als deze stok hier.

Ttasent idd temɣarin qqarnt as:

– Qa ibawen nni meɣren.

Inin ibawen wer lli bu nnes, n yijj n tamẓa nneɣni. Tamẓa nni xmi ɣa dd tas ɣer ibawen nnes, yaẓiḍ iẓerr itt yeqqar as i tamẓa:

– Ququqúhu, mummu di bubbu.

Nihni ibawen n tamẓa nni ttɣilen nnes. Innama yeɛber xas. Ŀmuhimm ruḥen leyyam ruḥen leyyam, teṭṭef tamẓa iryazen nni. Tɣerṣ asen. Umi asen ɣa teɣreṣ, ijj n nnhar tenna asen tamẓa:

– Nnhar a a am ggeɣ ŀmakŀa.

Ɣars ijj n weɣyul, ɣerṣent as tteggent as t i tamẓa. Yak. Ajellif nnes ssufɣent idd zegg ijj n tburjett. Tamẓa texẓer yemmut, ttɣil as d aɣyul. Nitni ɣreṣn as, d ajellif waha. Ggin as t i tamẓa. Ttsemma iryazen nni nsent ttsemma teнɣ iten, waŀakin tṣawl iten. Ŀmuhimm tamẓa nni teqqim ttett ttett ttett ammu ttett aɣyul enni, tettɣil d yinneɣni. Ŀmuhimm d wenni netta, yekker qqiment as tnayen n temɣarin, icten tamɣart enni tecḍer, ict d nneyyet waha. Ŀmuhimm ijj n nnhar tenna as tamẓa:

– Arḥ a tajment aman.

Tessekk itent ammu. Hac tala tegg°ej.

Tenna as: – Maca qa a trewlent.

Tenna as: – Ŀŀa, neccin wer nettrikk°il ca,

Tenna as: – Mala tegg°ded a nerwel gg aɣ zeɛma asɣun gg° ḍar.

Tenna as: – Mala tufid nerwel, jebd aneɣ dd.

Tamẓa tegg asent asɣun, tegg as ijj umesmir tṣemmer asent ruḥent. Tegg asent asɣun gg° ḍar. Min ɣa xeccen ɣer tala nni kksent iqedwaḥ, ɛemmrent ten s yijdi, ɛemmrent ten mŀiḥ. Tekkes asɣun, tenni ymeɣren yceḍren, tenneɣni tegg°ed teqqar as:

– Iɣyaw nanna tamẓa a xaneɣ terzu.

De vrouwen kwamen weer terug en zeiden:

– De bonen zijn opgeschoten.

Het waren niet hun eigen bonen, het waren die van een andere menseneetster. Telkens als de menseneetster haar bonen kwam plukken werd ze door een haan gezien. Hij riep de andere menseneetster:

– Kukeleku! Vrouwvrouw bij boonboon.

Ze dacht dat de bonen van die andere menseneetster de hare waren. De mannen hadden haar bedrogen. Zo verstreken de dagen. De menseneetster greep de mannen en slachtte hen. Toen ze hen geslacht had zei de menseneetster tegen de vrouwen:

– Vandaag maak ik eten voor jullie klaar.

De vrouwen slachtten haar ezel en zetten hem de menseneetster voor. Het hoofd lieten ze uit een stalraam steken. Als de menseneetster keek dacht ze dat het de ezel was, al was hij eigenlijk dood. Ze had dan wel hun mannen gedood, maar ze hadden hen verstopt. Ze at en at en at van die ezel, terwijl ze dacht dat het die mannen waren. Goed, zo ging het. Zo waren alleen nog de twee vrouwen over. De ene vrouw was slim en de ander was dom.

Op een dag zei de menseneetster:

– Jullie moeten water putten.

Ze zond hen naar een put een heel eind verderop. Ze zei:

– Maar dan vluchten jullie.

– Nee, wij zullen niet vluchten. Als u bang bent dat we vluchten, maak dan een touw aan onze voeten vast. Als u merkt dat we weglopen hoeft u alleen maar te trekken.

De menseneetster bond een touw aan hen vast. Ze zette een pin in de grond en spijkerde het daaraan vast. Toen ze bij de bron kwamen namen ze de emmers en vulden ze met zand. Ze vulden ze tot de rand. De oudere, de slimme, maakte het touw los. De ander was bang, ze zei:

 – Moedertje menseneetster zal ons zoeken.

Tenna as: – Kkes waha.

Tekkes dd ḍar nni tjerr it. Ggurnt ggurnt ggurnt ammu, xeccen ɣer ijj n tesraft. Tamẓa nni teqqim tjebbed tjebbed, usint idd ɣir iqedwaḥ nni. Tufa rewlent, tekker a xasent terzu. Nihenti nnuffrent igg ijj n tesraft. Teqqim trezzu trezzu, tekka xasent ssenni, tbecc xasent. Ammu nihenti qa ɣent s wadday, xeẓrent idd dayes ammu, nettat teɛdu rewlent.

Jjint idd tnayen iḥenjirn d imeẓẓyanen: Ḥemmu l·eḥraymi d Ɛamer nniyyet. Waxxa. Iḥenjirn nni qqimen cway cway cway. Dewlen meɣren ttarḥen ttrassen lbayem. Tegg asen lbayem, ttrassen. Waxxa, ijj n nnhar mi ttrewwḥen ɣer taddart tamẓa nni teqqar asen:

– A kenniw cceɣ, a ayi tennaɣem di teɣmas. A kenniw jjeɣ, tṣeḍḍaḥm ayi.

Netta Ḥemmu l·eḥraymi ittesla ɣas, terzu a ten tecc.

Ijj n nnhar yekker ɣer ṣṣbaḥ ad rewsen, ɣer wezyen n nnhar txeṣṣ iten l·makl·a.

Qa ten ruḥen ɣer tminya n ṣṣbaḥ yewweḍ dd ɣer teneac txeṣṣ iten l·makl·a. Yenna as Ḥemmu l·eḥraymi:

– Necc ad ḥḥḍiɣ lbayem,

Yenna as i ɛamer enni: – Ruḥ cekk awi dd l·makl·a a necc.

Iruḥ a dd yawi l·makl·a, Ɛamer nneyyet. Mi dd ɣa yawi l·makl·a yus edd ittett yus dd ittett agg webrid ixeẓẓer ɣer tili nnes. Ittett ammu, itticc cway i tili nnes, cway ittett, cway ineṭṭer as i tili nnes. Umi ixecc dd ɣer umas nni l·makl·a wal·u, drus tt.

Yenna as: – Min teggid i l·makl·a?

Iwa yenna as: – A uma inu,

Yenna as: – Qa cway ttetteɣ cway tticceɣ i tili inu.

Yenna as: – Maɣer tili ttett? Ay abuhali!

Yenna as: – Qqim da ḥḥḍa lbayem, necc ad raḥeɣ a dd awyeɣ l·makl·a i ixf inu.

Yeqqim ammu yeḥḥḍa lbayem nni, inin lbayem ttettent

– Maak het toch gewoon los.

Ze maakte haar voet los. Ze liepen en liepen en liepen en verstopten zich toen in een voorraadkuil. De menseneetster trok aan het touw, maar alleen de emmers kwamen bij haar. Ze zag dat ze waren gevlucht en ging hen zoeken. Zij hadden zich in een kuil verstopt. Ze zocht en zocht. Ze kwam daar langs en plaste op hen, ze zaten daaronder en konden erin kijken. Toen liep ze verder en de vrouwen konden vluchten.

Ze hadden bij haar twee kleine jongens achtergelaten: Slimme Hammoe en Domme Omar. Een tijd later, toen ze groot waren geworden, werd het hun taak de dieren te hoeden. Ze liet hen de dieren weiden. Op een dag toen ze thuiskwamen zei de menseneetster:

– Als ik jullie opeet blijven jullie aan mijn tanden plakken,
Als ik jullie met rust laat, gaan jullie me last veroorzaken.

Slimme Hammoe hoorde dat ze hen op wilde eten.

Op een dag gingen ze 's morgens vroeg weer het vee hoeden. Toen het tegen de middag liep wilden ze wat eten.

Ze waren om acht uur 's morgens weggegaan en toen het twaalf uur werd moesten ze wat eten. Slimme Hammoe zei:

– Ik pas wel op het vee.

Hij zei tegen Omar:

– Haal jij voor ons te eten.

Domme Omar ging eten halen. Op de terugweg at hij wat en at hij nog wat. Hij zag zijn schaduw. Hij at wat en gaf wat aan zijn schaduw, hij at een beetje en gooide een beetje naar zijn schaduw. Toen hij bij zijn broer kwam was het eten op. Hij zei:

– Wat heb je met het eten gedaan?

– Ik heb wat gegeten en wat aan mijn schaduw gegeven.

– Waarom? Eet een schaduw soms? Ezelsveulen!

Toen zei hij:

– Pas jij nu op het vee, dan ga ik eten voor mezelf halen.

Hij hoedde het vee. Vee eet en herkauwt daarna; als ze hebben

tterrant ifeẓẓ, xmi ttettent ɛad ttγimant tterrant idd, tteggent ammu. Ŀmuhimm netta ittett, ittett ammu, yettwala di lbayem nni tteggent 'mym mym' yenna as:

– Ttɛayabent ayi.

Yekker iγerṣ asent merra. Yejja tnayen. Ixecc dd Ḥemmu l·eḥraymi yenna as:

– Ayawayawayawaya,

Yenna as: – Nnhar a tamẓa a ax tecc.

Yenna as: – Mayemmi ten tenγid?

Yenna as: – Qa ttɛayab ayi.

Yenna as: – Necc ttetteγ l·makl·a, nettat ttegg ayi 'mym mym'.

Yenna as: – Ttɛayab ayi.

Yenna as: – Nγix tt.

Iwa γer tmeddit, ruḥen ad rewwḥen. Uca ad ṭṭṣen. Iden tamẓa, kul mi dd ttrewwaḥen ammu zi lbayem tteẓẓi aceffay. Ḥemmu l·eḥraymi min as yegga? Yessidef lbayem enni γer lmaḥal·l· enni γer ijj n wexxam, nettat di lemraḥ. Yessufuγ az dd ijj n tixsi, a tt teẓẓi a tt yerr tenni a daz dd tɛawed tenneγni. Netta min as yegga? Yegg as l·l·eɛba, Ḥemmu l·eḥraymi. Yewwi dd ijj umeqraj n waman, tamẓa qa wer ttwili ṭṭlam yettferraγ as x weɛrur i tixsi nni. 'tzz tzz tjj', tteẓẓi d aceffay. Tus dd teqqar as:

– A Ḥemmu,

Teqqar as: – Ml·iḥ a Ḥemmu inu.

Teqqar as: – Nnhar a lbayem jjiwnent.

Neqqar zeɛma mi trewsem γer rrbiɛ mujud, rrbiɛ ml·iḥ daysent aγi.

Waxxa. Isel·k itt, ittawi tixsi nni a tt yessidef, a tt idd yerr, t tnayen waha. I tenni beɛda a tt yessidef ad yerr icten yessidef yettferraγ aman x weɛrur. 'djjt', tamẓa tenna as:

– D aceffay ml·iḥ.

Netta Ḥemmu l·eḥraymi ttuγ yettseqsa tamẓa. Γars ticemsin n ssiḥel, γars sebɛa. Yettseqsa tt Ḥemmu l·eḥraymi ixeẓẓer bac ad yerwel, tticc as l·meɛl·umat. Yeqqar as:

– Xalti tamẓa,

Yeqqar as: – Melmi tteṭṭṣed?

gegeten gaan ze daarna herkauwen. Hij at nog wat en zag dat de dieren 'smak smak' deden en zei:

– Jullie lachen me uit.

Hij slachtte ze allemaal op twee na. Toen Slimme Hammoe terugkwam riep hij:

– Oeioeioeioeioei! Vandaag gaat de menseneetster ons opeten. Waarom heb je ze gedood?

– Ze lachten me uit. Ik was aan het eten en toen deden ze 'smak smak'. Ze lachten me uit, en toen heb ik ze gedood.

Tegen het einde van de middag gingen ze weer naar huis om te slapen. Als ze terugkwamen molk de menseneetster altijd het vee. Weet je wat Slimme Hammoe deed? Hij bracht het vee een kamer in, terwijl zij op de binnenplaats zat. Hij bracht een geit bij haar en die molk zij. Daarna bracht hij hem terug en bracht hij haar de andere geit. Weet je wat hij deed? Slimme Hammoe had een list. Hij nam een ketel water – de menseneetster kon in het donker namelijk niets zien – en gooide het over de rug van de geit: 'tzz tzz tzz'. Zij molk alsof het melk was en zei:

– Hammoe? Goed gedaan, Hammoetje van me, vandaag heeft het vee goed gegeten.

We zeggen namelijk dat als je ze in goed gras weidt dat ze dan goed melk geven.

Goed. Hij liet de ene geit naar binnen en bracht hem weg en dan liet hij de tweede naar binnen. Ondertussen goot hij het water over hun rug 'tzz' en de menseneetster zei:

– Dat is goede melk.

Slimme Hammoe had de menseneetster uitgevraagd. Ze had zeven toverbuidels. Hij vroeg haar uit om te kunnen vluchten en zij gaf hem de informatie. Hij vroeg:

– Tante menseneetster? Wanneer slaapt u eigenlijk?

Teqqar as: – Xmi tteslid iyaẓiḍen gg° ɛeddis inu: quququhu, iγyal ssγuyyun gg° ɛeddis inu, ibuhariyen ssγuyyun gg° ɛeddis inu,

Tenna as: – Qa x nnitt ad ṭṭṣeγ nican.

Yenna as: – Min γarm di tcemmusin in diha?

Tenna as: – Tin n wajjaj, tin n lebḥer, tin n isennanen, tin n tajjewt, tin n iγezran, tin n lebḥura.

Yessen man i llant kulci. Ɣer ṣṣbeḥ ixeṣṣ ad rewlen. A ten tecc ṣṣbaḥ a, mala a as tini:

– Neddhem lmal a tarḥem a trewsem,

a taf lbayem mmutent a ten tecc.

Ḥemmu itteṭṭeṣ ammu yejja almi tamẓa ittesla i wɛeddis nnes ququ, d winat. Aγyul ittegg 'hiha' matal·an aserdun yesγuyyu, iṭan: 'hawhaw', gg° ɛeddis nnes, yekker rewlen. Yekker Ḥemmu l·eḥraymi ifaq, Ɛamer yeṭṭeṣ. Mala ilaγa as 'a Ɛamer!' a as ttesla tamẓa a tfaq. Yegga fus nnes di tamment yegg as t gg° qemmum. Umi as t γa yegg gg° qemmum yegg as:

– Mym mym.

Ɛamer iɛejb as lḥal yenna as:

– A uma inu rni dd ijj uḍaḍ.

Zeɛma tɛejb as zeɛma tenni.

Yenna as: – Kker ay abuhali,

Yenna as: – Qa a tekker tamẓa a ax tecc.

Ŀmuhimm yecti t id ammu yessbedd it yenna as: – Yaḷḷeh.

Yenna as: – Bel·leɛ dd tawwurt x tamẓa.

Netta yerbu dd tawwurt enni, ttγil as yenna as: rbu tt idd! Yerbu dd tawwurt enni yeqqar as:

– Iwa yaḷḷeh!

Yeqqar as: – Iwa raja qa uḥḥleγ.

 Yeqqar as: – Min zzi tuḥḥled?

– Als je de hanen in mijn maag hoort kraaien: kukeleku! en de ezels in mijn maag hoort balken en de monsters in mijn maag hoort brullen. Dan slaap ik echt.

– En wat zit er in die buidels daar?

– Dat zijn de buidels van de donder, dat die van de zee, dat die van de doornen, dat die van de wolken, dat die van de rivieren en dat die van de zeeën.

Toen wist hij wat het allemaal was. De volgende morgen moesten ze weg zijn, anders zou ze hen die ochtend nog opeten. Als ze tegen hen zou zeggen:

– Breng het vee naar de weide,

zou ze zien dat ze allemaal dood waren en zou ze hen opeten.

Hammoe legde zich te slapen en wachtte tot hij hanengekraai uit haar maag hoorde. En de ezel deed 'ia' en de muilezel balkte en de honden blaften 'woef', allemaal in haar maag. Toen stond hij op om te vluchten. Slimme Hammoe was wakker, maar Omar sliep. Als hij 'Omar!' zou roepen zou de menseneetster ook wakker worden. Daarom stak hij zijn vinger in de honing en deed hem in Omars mond. Toen hij hem in zijn mond stak zei hij:

– Smaksmak.

Omar vond het lekker en zei:

– Broertje, nog een vinger!

Het beviel hem namelijk uitstekend. Maar hij zei:

– Opstaan, ezelsveulen! Voordat de menseneetster opstaat.

Hij gaf hem een klap en hij stond op. Hij zei:

– Vooruit. Sluit de deur tegen de menseneetster.

Hij zette de deur op zijn rug, hij dacht dat hij gezegd had: 'Neem de deur op je rug!' Zijn broer zei:

– Kom op!

– Wacht even, ik ben zo moe.

– Waarom ben je nou weer moe?

Yeqqar as: – Qa rbuγ dd tawwurt.

Iwa yenna as: – Ay abuhali

Iwa yenna as: – Ssers itt γer weẓru nni.

Yessers tawwurt, yerbu dd aẓru. Yeggur s weẓru nni εawed yeggur yeggur yeggur yeggur s weẓru nni yenna as:

– Iwa yaḷḷeh.

Yenna as: – Raja qa uḥḥleγ.

Yenna as: – Aẓru ya yeḍqel.

Éh yenna as: – Ssers din.

Yegg it zzates.

Ḷmuhimm γars yaẓiḍ enni yeqqar as:

– Qququhu, a Ḥemmu yerwel d Ɛamer.

Tamẓa nni tekker a tfaq. Ḷmuhimm nitni ggurn ggurn ggurn ggurn ggurn ggurn, ttseqsan. Qqarn as matal·an:

– Ay adrar in
d win d win
min tegga l·al·l·a tamẓa?

Adrar nni yessawal γarsen, ttsemma zzman, yeqqar asen:

– Ujurm!

Yeqqar as: – Qa tekker a tfaq.

Ad ujurn cway

– A sidi adrar in
d win d win
min tegga l·al·l·a tamẓa?

A as yini: – Ujurm, qa tfaq edd.

Inin ttazzlen ttazzlen ttazzlen:

– A sidi adrar in
d win d win
min tegga l·al·l·a tamẓa?

Yenna as: – Aqa luxa tfaq edd aqa trezzu xawem, aqa ttebε ikenniw dd. Azzlem.

A as yini: – Yaḷḷeh, qa nnhar a a ax tecc tamẓa.

–Ik heb de deur bij me.
–Ezelsveulen! Zet hem op die steen daar.

Hij zette de deur neer en nam de steen op zijn rug. Hij liep zo met die steen. Hij liep en liep en liep en liep met die steen op zijn rug. Zijn broer zei:
–Kom op!
–Wacht even, ik ben zo moe. De steen is zo zwaar.

–Zet hem daar neer.
Hij zette hem naast zich neer.
De menseneetster had een haan en die zei:
–Kukeleku! Hammoe vlucht samen met Omar.
De menseneetster werd wakker. De twee liepen en liepen en liepen. Hammoe vroeg:
–Berg daar
En die daar en die daar,
Wat doet mevrouw de menseneetster?
De berg antwoordde – het is allemaal lang geleden – en zei:
–Loop verder, ze wordt net wakker.

Ze liepen wat verder:
–Berg daar
En die daar en die daar,
Wat doet mevrouw de menseneetster?
–Loop verder. Ze is nu wakker.
Ze renden en renden:
–Berg daar
En die daar en die daar,
Wat doet mevrouw de menseneetster?
–Ze is wakker en zoekt jullie. Ze loopt achter jullie aan. Ren!

–Schiet op, vandaag eet de menseneetster ons op.

Ɛad ggurn ɛad ggurn, ɛawed ad sseqsan:

– Ay adrar in
d win d win
min tegga l·al·la tamẓa?

A as yini: – Qa ttebɛ ikenniw dd. A sidi qa ttebɛ ikenniw dd.

A as yini: – Teqqim as sebɛa iḍurar a kenniw teṭṭef.

Ad ujurn ttazzlen ttazzlen ujurn sseqsan ɛawed:

– Ay adrar in
d win d win
min tegga l·al·la tamẓa?

A as inin: – Ujur qa yeqqim as tlata iḍurar rebɛa iḍurar a xawem teḥret.

Ad ggurn ad ggurn ad ggurn, ɛawed sseqsan:

– Ay adrar in
d win d win
min tegga l·al·la tamẓa?

A as yini: – Ha aqq ett i diha qa treggeb dd xawem.

Ad ggurn ad ggurn ad ggurn ɛad a as sseqsan.

– Ay adrar in
d win d win
min tegga l·al·la tamẓa?

A as yini: – ɣarwem aqa tt din awarn awem.

Ad ggurn ad ggurn ad ggurn inin xeẓẓren a tt ttwalan awarn asen. Mi tet ttwalan awarn asen rxun as i isennanen. ɣarsen ticemmusin, ad rxun i isennanen. Ggurn, ggurn, tamẓa nni t'ttekkes isennanen nni ttɛeṭṭel cway. Ttaf ujurn ɛawed. Sseqsan:

– Ay adrar in
d win d win
min tegga l·al·la tamẓa?

A as yini: – Qa isennanen nni qa teɛdu wer as ggin wal·u.

Ɛawed ggurn ad ggurn rxun i tessinaf; tissinaf zzi ttxeyyaḍen. Ammu ujurn:

Ze liepen en liepen en vroegen weer:
–Meneer de berg
En die daar en die daar,
Wat doet mevrouw de menseneetster?
–Ze volgt jullie, ze volgt jullie. Nog zeven bergen en ze heeft jullie te pakken.

Ze renden verder en verder en vroegen weer:
–Meneer de berg
En die daar en die daar,
Wat doet mevrouw de menseneetster?
–Loop verder, nog drie of vier bergen en ze heeft jullie te pakken.

Ze liepen en liepen en liepen en vroegen weer:
–Meneer de berg
En die daar en die daar,
Wat doet mevrouw de menseneetster?
–Ze is dáár al en kan jullie al zien.

Ze liepen en liepen en liepen en vroegen weer:
–Meneer de berg
En die daar en die daar,
Wat doet mevrouw de menseneetster?
–Kijk uit, ze is vlak achter jullie.

Ze liepen verder en verder. Toen ze omkeken zagen ze haar achter hen. Toen gooiden ze de doornen naar haar, ze hadden de buidels bij zich en gooiden de doornen achter zich. Ze liepen en liepen en de menseneetster raapte de doornen op en bleef een beetje achter. Zij liepen verder en zeiden:
–Meneer de berg
En die daar en die daar,
Wat doet mevrouw de menseneetster?
–Ze is voorbij de doornen, ze doen haar niets.

Ze liepen verder en gooiden de naalden achter zich. Ze liepen verder:

– Ay adrar in
d win d win
min tegga l·al·l·a tamẓa?

A as yini: – Ujurm,

A as yini: – Qa tissinaf wer as ggint wal·u.

Ad ggurn ad ggurn ad ggurn rxun ɛawed i iγezran, iγezran bezzaf, tekk edd thekk°a. Ad sseqsan:

– Ay adrar in
d win d win
min tegga tamẓa?

A as yini: – Ujurm, qa iγzer enni qa teɛdu ten dd.

Ɛawed ggurn rxun i tajjewt. Tajjewt, bac wer ten ttwili. Ɛawed ad sseqsan:

– Ay adrar in
d win d win
min tegga l·al·l·a tamẓa?

A as yini: – Rewlem qa teɛdu dd qa tekker a xawem teḥret.

Aneggaru qaɛ yenna as:

– Ay adrar in
d win d win
min tegga l·al·l·a tamẓa?

Yenna as: – Qa a teḥret xawem.

Inin ttwalan tt tekker a xasen teḥret rxun i lebḥer. Umi γa rxun i lebḥer tamẓa texs a tegg ammu a tekk di lebḥer teγreq. Tudef di lebḥer nni inin ẓwan awarna i lebḥer. Ẓwan γer ijj n ddewl·a nneγni wer ssix, hajren dd. Ixecc yufa din iwdan nneγni. L·muhimm Ḥemmu l·eḥraymi yecḍer, min yegga? Iwa xeccen din γer ijj n wemcan d ssuq. Ssuq enni matal·an ammen nnhar a d jjemɛa, luxa tiwecca yettɛemmar din ssuq. Ṭarḥen din ṣḥab iqiḍan in, ssewjaden; γarc γer ṣṣbaḥ zic ili l·makl·a mujuda t ta d winat... L·muhimm Ḥemmu l·eḥraymi iɛemmer txancett iγlalen. Aγlal xmi yexwa ittegg: 'xxeřxeřxeř'. Yenya x tsejjert gg° jenna, iɛemmer txancett enni n weγlal.

 Ɛamer nneyyet yexbec gg° cal yennuffer ammu yejja il·l·a

–Meneer de berg
En die daar en die daar,
Wat doet mevrouw de menseneetster?
–Loop verder, de naalden doen haar niets.

Ze liepen verder en verder en gooiden de rivieren achter zich, heel veel rivieren. Ze liep er dwars doorheen. Ze vroegen:
–Meneer de berg
En die daar en die daar,
Wat doet mevrouw de menseneetster?
–Loop verder, ook de rivieren is ze voorbij.

Toen lieten ze de wolken los, de wolken, zodat ze hen niet kon zien. Ze vroegen:
–Meneer de berg
En die daar en die daar,
Wat doet mevrouw de menseneetster?
–Vlucht! Ze is er voorbij en heeft jullie bijna te pakken.

Uiteindelijk vroeg hij:
–Meneer de berg
En die daar en die daar,
Wat doet mevrouw de menseneetster?
–Nu grijpt ze jullie.

Ze zagen dat ze op het punt stond hen te grijpen. Toen gooiden ze de zee weg. Toen ze de zee hadden losgelaten wilde de menseneetster er op dezelfde manier doorheen lopen. Ze verdronk en ging onder in de zee. Zij waren al aan de andere kant van de zee en kwamen in een ander land, ik weet niet waar. Er woonden daar andere mensen. Slimme Hammoe was listig, en weet je wat hij deed? Ze kwamen bij een plek waar het markt was. Zeg maar, vandaag is het vrijdag en morgen op zaterdag is de markt. De mensen met de etenstenten waren al bezig eten voor te bereiden, zodat het de volgende ochtend vroeg klaar zou staan. Slimme Hammoe vulde een zak met slakken – als een slak leeg is doet hij van 'grgrgrgrgr'. Hij klom hoog in een

ajellif nnes. Dini ttsemma iḥemmaṣn enni ṣḥab ssuq tteggen l·makl·a uca rnin tlata n yeẓra, ijj n weẓru ijj da ijj da, tteggen l·mermiṭa tteggen l·faxer bac ad ssenw°en l·makl·a zzman. Ŀmuhimm ixecc dd bab n wemcan enni tteggen aqiḍun nni din. Yenna as i ijj n umeddukel nnes yenna as:

– Awi dd tnayen n yeẓra waha,

Yenna as: – Qa ijj n weẓru qa t da, ijj n yemri.

Ajellif nni n Ɛamer. Yenna as:

– Bac a negg timessi.

Ɛamer yeqqar as: – A Ḥemmu a Ḥemmu a uma ajellif n umac yedwel d imri.

Zeɛma, yeqqar as: – Tugid a ɣari dd tased, a ngeɛɛed di tsejjert.

Yenna as: – Ŀl·ac, ad qqimeɣ da.

Yeqqar as: – A Ɛamer a Ɛamer a uma, maɛl·ik ttuɣa c d uma ili aqq ec akidi.

Iwa ŀmuhimm nitni usin dd, yus dd sseyyed enni ad iqeṭṭ timessi, yegga din ikeccuḍen ammu, netta Ḥemmu l·eḥraymi yekkes txancett enni yreẓm as aqemmum iferrɣ edd xasen iɣlalen nni: 'ḥeřḥeřḥeřḥeřḥeřḥeř'. Rewlen.

Nnan as: – Yinni msukna,

Nnan as: – Rwel!

Yenna as: – Qa azyen ujenna yewḍa dd.

Ttɣilen ajenna yewḍa dd. Rewlen semḥen dayes, di l·eḥwayej, ddheb, kulci. Mumi ttuɣa din di ssuq rewlen. Min yegga Ḥemmu l·eḥraymi? Ḥemmu yeṭṭef aserdun, yegg as iɣrejnen nnes iɛemmer d l·l·wiz, ddheb, lḥajett yeɣlan, ttmenyat.

Ɛamer nneyyet yewwi dd taɣyult. Taɣyult yegga xas tnayn n teqduḥin uɣi. Yegga ijj n teqduḥt uɣi da, ict da. Yus edd yekker

boom met zijn zak met slakken. Domme Omar had een gat in de grond gemaakt en verborg zich daar zó, dat alleen zijn hoofd er nog uitstak. De koks, de mensen die op de markt eten bereiden, zetten altijd drie stenen neer, één hier, één hier, één hier. Daar zetten ze de pan op. Ze steken dan houtskool aan om het eten klaar te maken (het speelt allemaal vroeger). De baas van de stand die daar zijn tent had opgezet zei tegen een kompaan:

–Je hoeft maar twee stenen mee te nemen, hier ligt er al een.

Het was het hoofd van Omar.

–Dan maken we een vuurtje.

Omar riep:

–Hammoe, Hammoe, mijn broer, mijn hoofd is een haardsteen.

Hammoe had namelijk gezegd:

–Wil je niet bij me komen? Laten we in die boom klimmen.

Maar Omar had geantwoord:

–Nee, ik blijf hier.

Daarom antwoordde hij:

–Omar, Omar, mijn broer, was je echt mijn broer geweest, dan was je nu bij mij.

Toen de man het hout neerlegde om het vuur aan te steken maakte Hammoe de zak open en gooide de slakken over hen heen: 'grgrgrgrgr'. Ze vluchtten weg, ze riepen:

–Dat zijn geesten, vlucht!, de halve hemel komt naar beneden.

Ze dachten dat de hemel naar beneden was gekomen. Ze vluchtten en lieten al hun spullen achter, hun goud, alles. Iedereen die op de markt was vluchtte. Weet je wat Slimme Hammoe deed? Hij nam een muildier, bond er zadeltassen op en vulde die met goud, dure dingen, geld.

Domme Omar nam een 7ezel. Op de ezel zette hij twee kruiken met karnemelk. Hij zette een kruik met karnemelk hier,

yess. Ḥemmu lˑeḥraymi qa yujur, wenneγni ittebɛ it yeqqar as:
–Lla!

Yeqqar as: –Lla qa a am kkseγ ijj uḍar a am jjeγ trata. A tamcunt lla!

Taγyult enni teggur γir uca cwaytt: 'paq!' yekks as ijj uḍar. Yejj as tlata. Ɛawed yeggur yeggur yenna as: –Lla!

Yenna as: –Qa a am kkseγ ijj uḍar a am jjeγ tnayen.

Nettat taγyult wer tezmer a tujur, t taγyult waha qa ulli am userdun ttazzel. Yekks as ijj uḍar: 'qrab!', yejj as tnayen nettat tewḍa. Lˑmuhimm wer yufi mix γa yegg tiqbucin uγi. Yufa din ijj n yifis. Ifis enni s uzil wer yettwili. Ɣars tirtiwin nnes, belˑlˑɛent as tiṭṭawin wer yettwili. Yekkes dd iγrejnen nni x teγyult enni, tiqbucin n uγi yegg itent xas, yendeh ifis enni yus dd γer yemmas. Ad rzun x yemmatsen ad sseqsan. Qa yen ggurn ggurn ggurn xeccen γer yemmatsen. Ḥemmu lˑeḥraymi yewwy as ddheb, yewwy as lˑeḥwayej, yemmas tefreḥ, Ɛamer nneyyet yewwy as i yemmas aγi.

Xeccen γer taddart, γer ṣṣbeḥ truḥ yemmas n Ɛamer nneyyet, truḥ a ttɛemmer aman gg ijj n tala, tewwi akides ifis enni. Ifis enni tiṭṭawin nnes belˑlˑɛent s lewsex d winat, lˑmuhimm umi t γa tawi γer tala nni tɛemmer zeɛma tenna as:

–Meskin ifis qa tiṭṭawin nnes wessxent.

Tessird as tiṭṭawin ammu, nettat tessird as tiṭṭawin, netta yexẓer ammu netta yettwala yemmas nni netta yecc itt. Ay yecc itt ṣafi, temmut. Ḥemmu nni ad yerr γer yemmas qa fecckel; Ḥemmu lˑeḥraymi; iwa wenni qa yewwy az dd ifis yecca yemmas. Tḥajitt tkemmel danitta.

de ander daar. Slimme Hammoe ging op weg en hij volgde hem. Hij zei tegen zijn ezel:

– Vort, rotbeest, of ik sla je een poot af zodat er nog maar drie over zijn! Vort.

De ezel reed een beetje verder en, 'pak', hij sloeg hem een poot af. Toen waren er nog drie over. Hij reed verder en verder. Hij zei:

– Vort of ik sla je een poot af, zodat er nog maar twee over zijn.

De ezel kon niet verder. Het was maar een ezel, die kan niet zo hard rennen als een muildier. Hij sloeg hem nog een poot af. Hij had er nu nog maar twee en het dier viel om. Waar moest hij nu zijn kruiken met karnemelk op vervoeren? Hij zag daar een hyena. De hyena kon overdag niets zien, omdat hij slaap in zijn ogen had. De slaap hield zijn ogen dicht, hij kon niets zien. Hij haalde de tassen van de ezel en zette de kruiken op de hyena. Hij voerde de hyena naar zijn moeder. Ze zochten hun moeders en vroegen de weg. Ze liepen en liepen en liepen en kwamen uiteindelijk bij hun moeders. Slimme Hammoe bracht zijn moeder goud en dure dingen. Ze was dolgelukkig! Domme Omar bracht zijn moeder karnemelk.

De volgende morgen ging de moeder van Domme Omar water putten bij een bron. Ze nam de hyena mee. De ogen van de hyena zaten dicht door vuil en zo. Toen ze hem naar de bron had gebracht vulde ze haar emmers en zei:

– Arme hyena, zijn ogen zijn vuil.

Ze waste zijn ogen. Toen hij de vrouw zag at hij haar op. Slimme Hammoe had zijn moeder de mooiste dingen gebracht, en die ander had zijn moeder de hyena gebracht die haar op zou eten. Het verhaal is uit.

3 De meisjes die werden weggestuurd door hun vader (I)[3]

Ca n tḥenjirin, sebɛa akidsent, yemmatsent temmut qqiment ak temɣart n babatsent. Tamɣart enni n babatsent wer tent teqbil, tenna as i weryaz nnes:

– Ixeṣṣa a tent xafi tessbeɛɛded.

Yenna as: – A weddi tamɣart tejj itent, qa ttettent aleqquz n weɣrum nejj itent.

Tenna as: – Mala wer ffɣint ad ffɣeɣ necc.

Ŀmuhimm iruḥ yewwy asent cway n lɛaṭar d cway n leḥwayej d cway n winat, yessekk itent ɣer ijj n lɣabet.

Yenna asen: – Ḥrewcent. A dd aseɣ necc a neɣsi aḥerwec a narḥ a nrewweḥ.

Yejj itent denni netta yerwel ɣer taddart, yejj itent denni. Tewweḍ dd xasent llilet. Ttwalant ijj n tfawt n tamẓa drus tt idd. Qqiment ggurnt ggurnt ggurnt ggurnt ggurnt wwḍent ɣer tfawt enni. Nnant as i tamẓa nni:

– *Ḍif Ḷḷah.*

Tenna as: – *Mreḥba ḍif Ḷḷah.*

Ŀmuhimm tessidf itent ṭṭṣent akidsent. Tamẓa nni ɣars sebɛa n tarwa nnes, imẓiwen. Tamẓa nni wer ttwili bezzaf, tewser, tenna as:

– Aqa xeddment ayi ccɣel qa necc wer zemmreɣ. Sebɛa n tarwa inu arruḍ bezzaf yewsex xafi ccɣel.

Tenna as: – Waxxa.

Ŀmuhimm teqqim tegg itent di ijj n lbit, xmi dd ffɣen tarwa nnes deɣya xeddment ccɣel, ttadfent, ad ccent min ɣa ccent. Yekker nnan as tarwa nni nnes:

– A yemma, ttuɣa nettwala cemm wer txeddmed da bezzaf ccɣel, luxa nettwala kulci yenqa kulci yegga.

3 De meisjes die werden weggestuurd door hun vader (I)[3]

Er waren eens zeven meisjes van wie de moeder was gestorven en die bij de vrouw van hun vader woonden. Hun stiefmoeder kon hen niet lijden en zei tegen haar man:

– Je moet ze wegsturen.

– Mijn vrouw heeft ze achtergelaten, ze eten niet meer dan de kruimels die we voor hen overlaten.

– Als zij niet weggaan ga ik weg.

Hij gaf hun kruiden en wat kleren en zo en stuurde hen naar een bos. Hij zei:

– Jullie moeten hout sprokkelen. Als ik kom nemen we mee wat er gesprokkeld is en gaan we weer naar huis.

Hij liet hen daar achter en vluchtte naar huis. Het werd nacht. Ze zagen een vuurtje van een menseneetster, heel ver weg. Ze liepen en liepen en liepen en ze kwamen bij het licht. Ze zeiden tegen de menseneetster:

– We zijn gasten.

– Gasten zijn welkom.

Ze liet hen binnen en ze konden daar slapen. De menseneetster had zeven kinderen, ook menseneters. Ze kon van de ouderdom niet meer goed zien, en zei tegen de meisjes:

– Jullie moeten het werk voor me doen, ik kan het niet. Ik heb zeven kinderen en die hebben heel veel kleren. Dat werk is mij te vies.

– Goed.

Ze sloot hen na het werk steeds weer op in een kamer. Als haar kinderen weg waren gegaan deden de meisjes snel hun werk en aten wat ze te eten kregen. De kinderen zeiden tegen hun moeder:

– Moeder, vroeger deed je niet zoveel, maar tegenwoordig is alles schoon en opgeruimd.

Ḷmuhimm yenna as ijj n mmis n temẓa nni, ameẓẓyan nsen, yenna asen:

– Qa ggurɣ a xas ḥeṭṭeɣ x yemma wi kis da.

Yenya di ijj n wurtu yeẓra tiḥenjirin nni ffɣent idd ɣi xeddment ccɣel, ɣi ttegg°ent, ttṣebbanent, ḷmuhimm ɛawed udfent, ttxebbiɛent. Ḷmuhimm, almani kemmlen ḥeṭṭen xasent s sebɛa.

Nnan as: – A yemma, kidem ca n tḥenjirin.

Tenna as: – Wah qa tent da. Ḷmuhimm kul ijjen yewwi tamɣart nnes. Ḷmuhimm qqimen amenni ttɛicent ttɛicent tekker tmeẓẓyant nsent tenna asent:

– Neccin qa nettɛic da ak wamẓiwen.

Tenna as: – A nḍebber mamec ɣa negg.

Tenna as: – Qa nnhar a a nemttafaq xmi dd ɣa y asen, a nseḥma tayersiwin x lfaxer,

Tenna as: – Kul ictent a tet tegg i weryaz nnes degg° qemmum ad yemmet a neysi iysan nni d ḷmuḷk enni.

Ḷmuhimm mttafaqent, s llilet usin dd ad ṭṭṣen. Ttegg ixf nnes ammu texdem ccɣel, kul ictent tegga i weryaz nnes degg° qemmum tenɣ it. Ḷmuhimm ysint iysan, lmal, d winat, lxir, ttminyat...

Ggint ixf nsent d ṭṭulba, irḍent ijellaben. Ggurnt ggurnt ttseqsant, ggurnt ggurnt ggurnt, almani wwḍent ɣer ṭṭcer nni n babatsent, mani ittili babatsent. Ḷmuhimm mani wwḍent denni, ggint ixf nsent d ṭṭulba. Ssnen d babatsent. Nnan as:

– Nnhar a, a lḥajj, kic nnhar a i ɣa nemmunsu.

Yenna asent: – *Ḷḷahu yehdi, mreḥba bikum.*

Ggint ijellaben, wer tent yeɛqil. Ḷmuhimm udfent s sebɛa, yegg asent siysu d winat ammu, qqiment ttemherraden ammu. Nnant as tḥenjirin nni:

Toen zei de jongste zoon van de menseneetster:

–Ik ga mijn moeder bespieden om te zien wie er bij haar is.

Hij klom in een vijgenboom en zag de meisjes naar buiten gaan en het werk doen. Ze kneedden en wasten en gingen daarna weer naar binnen en verstopten zich. De zeven broers bespiedden hen om de beurt en zeiden toen:

–Moeder, er zijn meisjes bij jou.

–Ja, dat klopt.

Elke zoon trouwde met een meisje. Ze trouwden allemaal. Zo leefden ze een hele tijd. Toen zei het jongste meisje:

–We wonen hier bij menseneters. We moeten er eens over nadenken wat we kunnen doen.

Ze zei:

–Laten we afspreken dat we als ze vandaag weer thuiskomen ploegscharen heet maken op de kolen. Iedereen stopt er dan een in de mond van haar man. Als zij dood zijn kunnen we de paarden en de spullen meenemen.

Zo spraken ze het af. Die nacht kwamen de mannen thuis om te slapen. De meisjes deden alsof ze aan het werk waren. Elk meisje deed een ploegschaar bij haar man in de mond en doodde hem. Ze namen de paarden mee, en het vee, de spullen, het geld... Ze verkleedden zich als koran-lezers en deden mantels om. Ze liepen en liepen en liepen en vroegen naar de weg tot ze bij het dorp van hun vader kwamen. Toen ze daar aankwamen deden ze alsof ze koran-lezers waren, ook al wisten ze dat het hun vader was. Ze zeiden:

–Vandaag, meneer, willen we graag bij u avondeten.

–Wees welkom.

Ze hadden mantels omgedaan en daardoor herkende hij hen niet. Ze gingen met z'n zevenen naar binnen en hij maakte koeskoes voor hen klaar. Ze babbelden wat met elkaar. Toen zeiden de meisjes tegen hem:

– Wer lli ɣark ca n sebɛa n yessic, hajrent...

Yenna as: – Wah, qa a weddi qa tamɣart inu wer tent teqbil, tenna as: shajer itent. Wer lli min ɣa ggeɣ, shajrex tent.

Kksent iqubba nni. Iɛeql itent, yeqqim ittadef di tmurt, ittadef ittadef ittadef ittadef ittadef, teqqim as ɣi tɛecmirt, uca yemmut, tkemmel tḥajitt. Ṣafi.

4 De meester der dieren[4]

Luxa ijjen ɣars tnayen n temɣarin, icten t tmiɣist, icten t tabuhalect. Iraḥ ad yejmer yewwi dd tayerẓiṣt t tsekkurt. Tenni tmiɣist yewc as tasekkurt wer ɣars bu tarwa nnes. Tenni tabuhalect yewc as tayerẓiṣt ɣars tarwa nnes aṭṭaṣ. Tenna as:

– Amma d necc, tewcid ayi muçç, umi tenni tmiɣist tewcid as tasekkurt.

Tenna as: – Lla wc ayi la d necc tasekkurt, nettat a teɣsi muçç.

Uca lxedd enni traḥ, min ɣars ddheb ɣer temɣart enni tabuhalect tegg it di tsekkurt enni, tegg itt degg ijj n teqduḥt. Tamɣart nni nneɣni tecca nettat tayerẓiṣt enni, uca lxedd enni traḥ tenna as tbuhalect enni i yellis:

– Sijj a yelli, xẓer x tsekkurt nneɣ ma qa tt dinni.

Traḥ terfeɛ xas, tuf itt din. Teɛqeb ɣars tenna as:

– Qa aq ett dinni.

Tenna as tenneɣni: – La, yemkin tesxerriqed zeɛma aq ett dinni.

Traḥ terfeɛ xas teḍw as.

–Had u niet zeven dochters die verhuisd zijn...

Hij zei:

–Ja, dat klopt, mijn vrouw kon ze niet lijden en zei dat ik ze weg moest sturen. Ik had geen keus en heb ze dus weggestuurd.

Ze deden hun capuchons af. Hij herkende hen. Hij begon in de grond te zakken: hij zakte en zakte en zakte en uiteindelijk was alleen zijn baard nog over. Zo stierf hij.

Het verhaal is afgelopen.

4 De meester der dieren[4]

Er was eens een man die twee vrouwen had. De een was intelligent, de ander was dom. Toen hij op een dag van de jacht thuiskwam, nam hij een haas en een patrijs mee. Hij gaf de patrijs aan de intelligente vrouw. Zij had geen kinderen. De domme kreeg de haas, zij had heel veel kinderen. Ze zei:

–Mij geef je een poes en de slimme vrouw geef je een patrijs. Geef míj de patrijs, dan kan zij die poes nemen.

Toen deed de domme vrouw de patrijs al haar goud om en stopte hem in een pan. De andere vrouw at de haas. Toen zei de domme vrouw tegen haar dochter:

–Ga eens kijken, dochter, of onze patrijs er nog is.

Ze deed de deksel van de pan en zag dat hij er nog was. Ze keerde terug en zei:

–Hij is er nog.

De andere vrouw zei:

–Nee, misschien lieg je dat hij er nog is.

Ze ging er ook heen, ze haalde de deksel van de pan en de patrijs vloog weg.

Uca kkrent ad ggurnt ttebɛent tt ggurnt ggurnt ggurnt ggurnt ttwalant tiṭṭawin n buharu, nnant as:

– Aqqa tasekkurt nneγ,

Yenna asent idd: – *Cemmit l· ḥedd mul·at l·-ehna.*

Ami γars wwḍent tenna as tbuhalect enni, tenna as i yellis:

– Mala yekkes dd zzayi aḥram ysi t, mala t taḥrant jj itt.

Uca lexd enni yecc itent merra, yewweḍ γer temγart enni, yekkes dd zzayes aḥram, taḥrant enni tameẓẓyant tuli x tsejjert deγya, tenna as:

– A jeddi buharu iγẓer yeqqur iγẓer yeqqur.

Iraḥ. Traḥ tcerreg arruḍ n yemmas lext enni tesseḥnunneḍ dayes aḥram enni ameẓẓyan, lext enni yus idd ixebbec x tsejjert enni ixebbec xas, yeqqim as tnayen n iẓewran a tt yeγḍel.

Teqqar as: – A jeddi buharu iγẓer yeqqur.

Netta iraḥ yess yess yess yess yess yess, umi dd γa yeɛqeb yufa merra terr it teḥrant enni, tehwa dd γars tali dd.

Ɛawed yeqqim ixebbec ixebbec yeqqim as tnayen n iẓewran ɛawed, teqqar as:

– A jeddi buharu iγẓer yeqqur.

Ittazzel nettat thegg°a dd ɛawed terra γars cal yeɛqeb dd ɛawed. Ixebbec ixebbec yeqqim as ijj n weẓwer, tenna as:

– A jeddi buharu iγẓer yeqqur.

Iraḥ yess yess yess yess yess yess, nettat tehwa dd tesseɛdel merra manay enni, tferreγ xas cal. Yess yess yess yess yess yess, yefcel. Ṣafi yewweḍ dinni γer tsejjert enni yeqqim, ɛl·ant idd ssenni tijeɛjaɛin, tenna asent teḥrant enni:

Ze gingen er achteraan. Ze liepen en liepen en liepen. Toen ze de ogen van een monster zagen zeiden ze:

– Daar is onze patrijs!

Hij zei:

– Ik ruik iemand die toe is aan zielenrust!

Toen ze bij hem aan waren gekomen zei de domme vrouw tegen haar dochter:

– Als hij een jongetje uit me haalt moet je hem meenemen, als het een meisje is moet je haar laten.

Hij at iedereen op. Toen hij aan de vrouw toe was haalde hij een jongetje uit haar. Het kleine meisje was snel in een boom geklommen. Zij zei:

– Opa monster, de rivier droogt uit, de rivier droogt uit!

Hij ging er heen. Het meisje scheurde wat van de kleren van haar moeder af en wikkelde daar het kleine jongetje in. Toen kwam het monster terug en begon de boom uit te graven. Toen er nog maar twee wortels over waren voor hij hem om kon duwen riep ze weer:

– Opa monster, de rivier droogt uit!

Hij ging erheen en dronk en dronk en dronk. Toen hij terugkwam zag hij dat het meisje alle aarde weer terug had gegooid. Ze was naar beneden gekomen en daarna weer in de boom geklommen. Hij begon weer te graven en te graven totdat er nog maar twee wortels over waren. Toen zei zij:

– Opa monster, de rivier droogt uit!

Hij rende erheen en zij kwam weer naar beneden en gooide de aarde terug. Hij kwam weer terug en groef en groef totdat er nog maar één wortel over was. Toen zei zij:

– Opa monster, de rivier droogt uit!

Hij ging weer en dronk en dronk en dronk, en zij kwam weer naar beneden en herstelde alles, ze gooide de aarde weer terug. Hij dronk en dronk. Hij raakte uitgeput. Hij kwam terug naar de boom en ging zitten. Toen kwamen er daar een paar *tijeɛjaɛin.*[5] Het meisje zei tegen hen:

– A lal·la tijeɛjaɛin ḍrent idd, snuqqbent as tiṭṭawin.

Lx nnitt rrint tifassin, wcint as tiṭṭawin, tegg asent lḥenni i tfassin d ḍḍarin ḍwint. Uca nettat tehwa dd teqqim teggur teggur teggur teggur. Tewweḍ ɣer tuccent, tenna as:

– Lqa ayi a am wceɣ amenzu inu.
Telqa as tewc as amenzu nnes, tewweḍ ɣer tifist, tenna as:

– Lqa ayi a am wceɣ amenzu inu.
Tewc as amenzu nnes. Tewweḍ ɣer uɣilas, tenna as:

– Lqa ayi a am wceɣ amenzu inu.
Tewc as amenzu nnes. Tewweḍ ɣer tuççayt, tenna as:
– Lqa ayi a am wceɣ amenzu inu.

Tewc as amenzu nnes. Tewweḍ ɣer yilef, tenna as:

– Lqa ayi a am wceɣ amenzu inu.
Tewc as amenzu nnes. Tewweḍ ɣer sebɛa n l·ḥayawan teggur teggur teggur teggur.
Tenna as: – Mixef ɣa awḍeɣ ɣer teɛrurt in ad afeɣ uma iḍeḥḥec dd ɣari netta d l·ḥayawan inu.
Tewweḍ dinni uca umas iḍeḥḥec dd ɣars, l·ḥayawan nnes ḍeḥḥcen dd ɣars. Tenna as: – Mixef ɣa awḍeɣ ɣer wedrar yin ad afeɣ uma yessawal dd ɣari netta d l·ḥayawan inu.

Umi ɣa taweḍ dinni umas yessawal ɣars, netta d l·ḥayawan nnes.
– Ya Rebbi mixef ɣa awḍeɣ ɣer wedrar yin ad afeɣ uma yeggur kidi netta d l·ḥayawan inu.
Umi din tewweḍ umas yeggur kides netta d l·ḥayawan nnes.
Ṣafi yeqqim yeggur kides, wwḍen ɣer ijj n taddart texla ssenni tamẓa. Udfen dinni qqimen dinni, zeddɣen dinni, umas

– *Tijeɛjaɛin*, kom naar beneden en pik hem de ogen uit en gooi ze weg.

Ze strekten hun handen uit en gaven haar de ogen. Zij deed henna op hun handjes en hun voetjes. Ze vlogen weg. Zij kwam naar beneden en ging op weg. Ze liep en liep en liep. Ze kwam bij een jakhals. Die zei:

– Wees mijn vroedvrouw en je krijgt mijn pasgeboren kind.

Ze ving hem op en zij gaf haar het pasgeboren kind. Ze kwam bij de hyena. Die zei:

– Wees mijn vroedvrouw en je krijgt mijn pasgeboren kind.

Ze gaf haar haar pasgeboren kind. Toen kwam ze bij de panter. Die zei:

– Wees mijn vroedvrouw en je krijgt mijn pasgeboren kind.

Ze gaf haar haar pasgeboren kind. Toen kwam ze bij de hond. Die zei:

– Wees mijn vroedvrouw en je krijgt mijn pasgeboren kind.

Ze gaf haar haar pasgeboren kind. Toen kwam ze bij het everzwijn. Die zei:

– Wees mijn vroedvrouw en je krijgt mijn pasgeboren kind.

Ze gaf haar haar pasgeboren kind. Zo ging het bij zeven wilde dieren. Ze liep en liep en liep. Ze zei:

– Als ik bij die heuvel daar aankom zal mijn broertje al naar me lachen, en mijn beesten ook.

Toen ze daar aankwam lachte hij naar haar en haar dieren ook. Toen zei ze:

– Als ik bij die berg daar aankom zal mijn broertje al met me praten, en mijn beesten ook.

Toen zij daar aankwam praatte haar broertje met haar en haar dieren ook.

– Ach Heer, als ik bij die berg daar aankom zal mijn broertje al naast me lopen, en mijn beesten ook.

Toen ze daar aankwam liep haar broertje al naast haar en haar dieren ook. Ze liepen met haar mee naar de berg en kwamen aan bij een huis waar vroeger een menseneetster had gewoond. Ze

yettraḥ ijemmer dd di lɣabet. Yettraḥ ijemmer dd ikessi kides l·ḥayawan nni ittrewwaḥ dd. Nettat ijj umur traḥ a teccur y aman teysi ijj n weqduḥ dayes allas. Traḥ teccur dd aman yehwa as wallas ɣer ujellid. Uca ẓrint tet din ca n temɣarin teεqeb dd trewweḥ. Umas iraḥ a dd yejmer yeεqeb dd, teεqeb εawed a teccur iεess xas ujellid yettwala tt dinni iraḥ ɣer ijj n twessart yenna as:

–A traḥed ɣer taddart in in as i tenni dinni: yenna am ujellid: a cm awyeɣ.

Tenna as: – Waxxa.

Umas iraḥ ad yejmer yewwi kides l·ḥayawan nni traḥ ɣars twessart enni tenna as:

–Qa yenna am ujellid: a cm awyeɣ.

Tenna as: – Qa ɣari uma ɣars sebεa n l·ḥayawan.

Tenna as: – A xas neffeɣ d neccin.

Traḥ tenna as tt i ujellid, yenna as:

–A t nneɣ.

Teεqeb dd ɣars twessart enni tenna as:

–Sseyyd enni iwa yenna am: a t nneɣ.

Yrewweḥ dd umas nni tenna as:

–Jj ayi l·ḥayawan nnec.

Xeccen kides lεeṣker, yenna asen:

–Jjemm ayi ad berrḥeɣ ijj umur tenɣemm ayi.

Iberreḥ ijj umur ittesla az dd uɣilas yenna as:

–Raja i tḥayaṭṭ in.

Yenna as: – Waxxa.

Yessergeb dd tḥayaṭṭ enni tecca merra lεeṣker nni. Yeεqeb ad yrewweḥ yeggur yeggur yeggur yewweḍ ɣer taddart, yenna as i weltmas:

–Ma teẓrid min xafi yekkin i necc nnhar a?

Uca yenna az dd:

–Xeccen dd kidi lεeṣker dinni.

gingen naar binnen en bleven daar wonen. Haar broer ging elke dag jagen in het bos. Hij nam zijn dieren mee en kwam 's avonds weer terug. Op een dag toen ze water ging halen nam ze een pot mee, waar zemelen in zaten. Toen ze hem vulde stroomden de zemelen met de rivier mee naar de koning. Een paar vrouwen zagen haar daar. Ze ging weer naar huis. Haar broer kwam terug van de jacht. Toen het meisje een volgende keer water ging halen bespiedde de koning haar. Toen hij haar had gezien ging hij naar een oude vrouw en zei:

– Je moet naar dat huis gaan en tegen de vrouw die daar woont zeggen: de koning zegt je: ik wil met je trouwen.

– Goed.

Toen de jongen met zijn dieren uit jagen was gegaan kwam de oude vrouw en zei:

– De koning zegt je: ik wil met je trouwen.

– Ik heb een broer met zeven wilde beesten.

– Dat zullen wij verder wel regelen.

Ze ging weer naar de koning en vertelde het. Hij zei:

– We zullen hem doden.

De oude vrouw kwam weer bij haar terug en zei:

– Mijn heer zegt tegen je: we zullen hem doden.

Toen haar broer weer terugkwam zei ze:

– Laat je dieren bij mij.

Er kwamen soldaten bij hem. Hij zei:

– Laat mij één keer roepen en dood mij dan.

Hij riep één keer en de panter hoorde hem. Hij zei:

– Wacht op dat dier daar.

– Goed.

Het beest kwam over de berg en at alle soldaten op. Hij keerde weer terug, hij liep en liep en liep. Toen hij thuiskwam zei hij tegen zijn zuster:

– Hebben jullie gezien wat er vandaag met me gebeurd is? Er kwamen soldaten op me af.

Ṣafi yewwi kides lḥayawan xeccen kides ccin ten lḥayawan nni. Yeɛqeb dd ad yrewweḥ tenna as weltmas:

– Nnhar a jj itent kidi.

Tenna: – Jj itent kidi nnhar a cekk raḥ weḥḥdec.

Iraḥ ɛawed xeccen dd kides lext enni ilaɣa dd ɛawed ijj umur i uɣilas enni ixecc edd, yenna asen:

– Ɛayen a dd txecc tḥayaṭṭ in. Uca tenɣemm ayi.

Nnan as: – Waxxa dd ɣa xeccent miya n tḥayaḍin neccin maɛlic a c nneɣ.

Xeccent idd ccint lɛeṣker nni. Ɛawed yeɛqeb dd yrewweḥ. Teɛqeb dd ɣars twessart nni tenna as:

– Gg itent gi tesraft tḥerryed xasen.

Mumi nt ɣa tegg di tesraft tḥerri xasent tḥerri tḥerri, netta yeɛqeb ɛawed ad yejmer. Iraḥ weḥḥdes, xeccen dd kides ɛawed lɛeṣker nni, yenna asen:

– Ɛayen ad laɣiɣ ijj umur.

Nnan as: – La ula d miyat merra.

Ilaɣa: – Ay aɣilas.

Wer az dd ittesli yettlaɣa yettlaɣa yettlaɣa yettlaɣa yettlaɣa yettlaɣa yettlaɣa uca lext enni ittesla az dd uɣilas. Yus edd wuccen wer yerfiɛ. Uca tinneɣni wtin tt, lmuhimm wtin tt merra yeqqim ɣi yilef. Ihedd ijj umur uca lexd enni yenɣ as tamɣart enni. Tudf as tsirt degg iri uca lexd enni temmut. Raḥen a ttazzlen ttazzlen.

Yenna asen wenni: – A dd treggeb ɣi tḥayaṭṭ in, ṣafi tenɣemm ayi.

Nnan as: – Waxxa dd ɣa tberrḥed mya n tḥayaḍin, a c nneɣ.

Umi ɣa tadef tecc iten merra. Raḥen ad rewwḥen yeqqar as wuccen:

– A tt iniɣ a tt iniɣ a tt iniɣ.

Hij vertelde haar dat hij zijn beesten had meegenomen en dat die hen, toen ze bij hem waren gekomen, op hadden gegeten. Toen hij weer thuiskwam zei zijn zuster tegen hem:

– Laat ze vandaag bij mij en ga alleen op stap.

Hij ging weer op weg, er kwamen er weer op hem af, hij riep weer één keer de panter. Toen die kwam zei hij:

– Laat dat dier komen en dood me dan.

– Al komen er honderd dieren, we doden je toch.

Ze kwamen en aten de soldaten op. Hij ging weer naar huis. De oude vrouw kwam weer bij het meisje en zei:

– Doe de dieren in een voorraadkuil en zet je handmolen erbovenop.

Toen deed ze ze in een kuil en begon er boven te malen. Ze maalde en maalde en maalde. Hij ging weer op pad om te jagen. Hij ging alleen op weg en er kwamen weer soldaten. Hij zei tegen hen:

– Laat me één keer roepen.

– Al was het honderd keer.

En hij riep:

– Panter!

Hij hoorde hem niet. Hij riep en riep en riep tot de panter hem uiteindelijk hoorde. De jakhals probeerde vergeefs het deksel van de kuil op te lichten. Ook de anderen sloegen ertegenaan, ze sloegen en sloegen allemaal totdat alleen het everzwijn het nog niet geprobeerd had. Hij sloeg er één keer tegenaan, en doodde de vrouw. Zijn slagtand doorboorde haar nek en zij stierf. Ze renden en renden. De jongen zei:

– Wacht alleen maar tot dat beest over de heuvel komt, dan kunnen jullie mij doden.

– Al zou je honderd beesten roepen, we zullen je doden.

Toen het dier inderdaad kwam at hij hen allemaal op. Ze gingen weer terug. De jakhals zei:

– Ik ga het vertellen, ik ga het vertellen, ik ga het vertellen.

Yeqqar az dd wuççay:

– A sqer ay amcum.

Yeqqar as: – A tt iniγ a tt iniγ.

Aḥram enni yenna asen dd:

– Min γa tinid?

Yenna as: – Qa y ilef yenγa lal·l·a.

Yenna as: – Mayemmi t tenγid?

Yenna as: – Qa tenna aneγ: wenni yenna: ɛawnem lal·l·atwem neḍwem di tesraft in. Merra nenḍu, tbel·l·eɛ xaneγ tḥerri xaneγ cekk ttlaγid, ittesla az dd uγilas. Merra nneggez wer tt nerfiɛ yeqqim yilef ineggez dd yessidf as degg iri yenγ itt.

Yenna as: – Zid a tawḍem γer taddart a dawem tt qeṭṭṣeγ a tt teccem.

Uca leγd enni umi γa awḍen iqeṭṭṣ asen tt nnan as:

– Waxxa temmut wer nzemmer a tt necc.

Ṣafi.

5 Het meisje dat uit een ei kwam[5]

Yekker ijjen γars tnayen n temγarin. Icten wer γars ca qaɛ, icten γars tarwa nnes bezzaf. Uca aryaz enni d afellaḥ, yettruḥ ammu γer lγabet, icerrez ittawi dd imendi. Uca tekker temγart enni wer γer yelli ḥedd, tessufuγ arruḍ nnes γer berra, yinneγni ssufuγent ɛawed manṭa d winat. Uca yeccat wenẓar; nettat γars ccγel di taddart wer tufi wi daz dd ijemmɛen arruḍ. Tejj itt almi yrewwḥ edd weryaz nnes. Uca tenna as i weryaz nnes:

De hond zei: – Hou je mond, schurk.

Maar hij zei:
– Ik ga het vertellen, ik ga het vertellen.
Toen zei de jongen:
– Wat wil je vertellen?
– Het everzwijn heeft mevrouw gedood.
– Waarom heb je haar gedood?
– Ze had ons gezegd: Hij heeft gezegd dat jullie je meesteres moeten helpen en in die kuil springen. Toen we er allemaal in waren gesprongen deed ze er een deksel op en begon ze boven ons te malen. Toen je riep hoorde de panter het. We sprongen er allemaal tegenaan, maar we kregen het deksel er niet af. Toen het everzwijn sprong doorboorde hij haar nek en doodde haar.
– Ga verder naar huis. Ik zal haar voor jullie in stukken delen, dan kunnen jullie haar eten.
Toen ze waren aangekomen deelde hij haar in stukken. Zij zeiden:
– Ook al is ze dood, we kunnen haar toch niet eten.
Uit.

5 Het meisje dat uit een ei kwam

Er was eens een man die twee vrouwen had. De ene vrouw had helemaal niemand, de andere had heel veel kinderen. De man was boer. Hij ging naar het woud, bewerkte zijn land en nam graan mee naar huis. De vrouw zonder kinderen bracht haar kleren naar buiten om te drogen, de anderen hingen ook dekens en zo te drogen. Als het ging regenen en zij werk in huis te doen had was er niemand die haar kleren voor haar binnen kon halen. Ze liet alles hangen, en als haar man terugkwam zei ze tegen hem:

– A xẓer necc lexxu wer ɣari bu yelli.

Tenna as: – Ya Rebbi waxxa dayi tt ɣa tewced t tamellalt, a tt qebleɣ.

Yewc as tt sidi Rebbi t tamellalt, tefruray tedwel t taḥrant t taṣebḥant dayes zzin, x nnitt enni mani ɣa tedwel t taḥrant ttjemmaɛ az dd arruḍ. Iḥramen nni ttɣarn zzayes, qqarn as:

– Wi daz dd ijemmɛen arruḍ nnes ssiha zi berra?

Tenna as: – Qa d yelli.

Yenna as i weryaz nni: – Ma ɣarwem da ḥedd di taddart ma l·la?

Yenna as: – L·la, wer ɣari da ula d ijjen.

Uca yekker ijj n nnhar yeẓr itt. Yeẓr itt yenna as:

– A dayi tesqaded l·makl·a ɣer lɣabet.

I nettat. Tesqad as l·makl·a ɣer lɣabet yenna as:

– A cemm awyeɣ.

Yenna as: – Qqim din degg qiḍun a negg lḥenni i ifassen. Necc qa a cm awyeɣ.

Uca x nnitt enni nettat wer t teqbil.

Tenna as:

– Yemma tetter ayi t tamellalt
d baba yexs a dayi yawi.

Tenna as tt i ijj umuçç. Lx nnitt enni ɛl·ant idd tijeɛjaɛin, tenna asent:

– Ruḥent qqiment danitta ssxerbucent da di leḥwayej, bac ad ittesla da lḥess, bac ad uyurɣ necc.

K̲sint tet din nihenti, qqiment dinni ttirarnt dinni, nettat tuyur. Tgeɛɛed cennej n ijj n weẓru ittali gg° jenna ihegg°a dd.

Teqqar as:

– Dat komt ervan, ik heb geen dochter.

Op een dag zei ze:

– Ach Heer, ook als U me er een in de vorm van een ei geeft zal ik haar accepteren.

Hij schonk haar een dochter in een ei. Het ei kwam uit en het werd een heel mooi meisje. Toen ze wat groter was geworden kon ze voor haar moeder de kleren binnen brengen. De buurjongens waren jaloers en zeiden:

– Wie brengt er voor haar de kleren binnen?

Zij zei:

– Dat doet mijn dochter.

Maar als iemand haar man vroeg:

– Woont er bij jullie iemand in huis?

zei hij:

– Nee, hier is niemand.

Op een dag zag haar vader haar en zei:

– Breng me mijn eten in het bos.

Ze bracht hem zijn eten in het bos. Toen zei hij:

– Ik wil met je trouwen.

Hij zei:

– Ga daar in de tent zitten, dan doen we henna op onze handen. Ik ga met je trouwen.

Maar zij wilde niet. Ze zei:

– Mijn moeder wilde dat ik een ei werd
  en mijn vader wil met me trouwen.

Ze zei het tegen een kat. Toen kwamen er *tijeεjaεin* naar boven. Ze zei tegen hen:

– Kom hier. Ga daar zitten en krabbel in mijn kleren. Dan hoort hij hier geluid en kan ik weggaan.

Ze begonnen te spelen, en zij liep weg. Ze klom op een steen die opsteeg en dan weer naar beneden kwam. Ze zei:

– *Ṭl·eɛ ṭl·eɛ a l·-eḫjer*

yemma tetter ayi t tamellalt

d baba yexs a dayi yawi.

Tenna as:

– *Ṭl·eɛ ṭl·eɛ a l·-eḫjer*

yemma tetter ayi t tamellalt

d baba yexs a dayi yawi.

X nnitt enni ijj umek̲sa n ujellid yrekk°es dinni. Mani dinni yrekk°es, γars ileγman nnes wer ttetten ca. Ttṣennaten. Uca ttṣennaten ileγman nni yekker iruḥ γer ujellid.

Yenna as: – Mayemmi lexxu ina wer ttetten ca?

Yenna as: – Qa wer ssineγ minumi nttesla y amenni.

Truḥ ijj n twessart dinni, teqqim ammu teẓr itt nettat. Tmadunt tegg itt swadday, lburmet tegg itt cennej. Lx nnitt enni tqelb itt.

Tenna as: – Ll·a, a ɛenti wer lli bu amenni.

Tenna as: – Qa tqelbed tt.

Tenna as: – Iwa nḍer dd ɛedl it.

Tenna as: – Iwa raḥ diha, uca a dd neḍreγ a t ɛedleγ.

Tenḍer tɛedl as t, ɛawed tgeɛɛed, tqelb as tt ɛawed. Tqelb itt tenna as:

– *Ṭl·eɛ ṭl·eɛ a l·-eḫjer*

yemma tetter ayi t tamellalt

d baba yexs a dayi yawi.

X nnitt enni tenna as ɛawed:

– Qa tqelbed tt.

Tenna as: – Gg ayi amenni.

Nettat tegg as ammu bac a tewḍa a tt temneɛ. Taḥenjirt enni tehwa dd tewḍa tmenɛ itt twessart enni. Uca tek̲si tt. Tek̲si tt akides tnedh itt. Yewwy itt mmis ujellid. Mani tt γa yawi, x nnitt enni terzef dd γer yemmas, tenna as:

– Stijg, steen, stijg
Mijn moeder wilde dat ik een ei werd,
En mijn vader wil met me trouwen.

Stijg, steen, stijg
Mijn moeder wilde dat ik een ei werd,
En mijn vader wil met me trouwen.

Er was daar een herder van de koning diens kudde aan het weiden. Toen hij daar weidde wilden zijn kamelen niet eten. Ze waren aan het luisteren. De kamelen luisterden alleen nog maar. Hij ging naar de koning. Die zei:

– Waarom eten ze tegenwoordig niet meer?

– Ik weet niet wat we daar horen.

Toen kwam er een oude vrouw. Ze ging zo zitten dat het meisje haar kon zien. Ze zette het deksel onderaan en de kookpot bovenop. Ze zette hem verkeerd om neer. Het meisje zei:

– Nee, tante, zo doe je dat niet. Je hebt hem verkeerd om gezet.

– Kom naar beneden en doe het dan goed.

– Ga dan daarheen, dan kom ik naar beneden en breng het in orde.

Ze kwam naar beneden, ze bracht alles in orde en ging weer naar boven. De oude vrouw draaide weer alles om. Ze draaide alles om, terwijl het meisje zei:

– Stijg, steen, stijg
Mijn moeder wilde dat ik een ei werd,
En mijn vader wil met me trouwen.

Toen zei ze nog een keer:

– Je hebt het omgedraaid.

Ze zei: – Doe het dan voor mij!

Ze zorgde ervoor dat het meisje zou vallen en dat ze haar zou kunnen grijpen. Het meisje kwam naar beneden, ze viel en de oude vrouw greep haar. Ze nam haar mee. De zoon van de koning trouwde met haar. Toen hij met haar getrouwd was ging ze op bezoek bij haar moeder. Die vroeg:

–Min teεnid cem?

Tenna as: –Qa necc d yelli n tenni. Tetter t tamellalt, d baba yexs a dayi yawi.

Tenna as: –Iwa, mayemmi traḥed trewled?

Tenna as: –Qa baba yexs a dayi yawi.

X nnitt enni ṣafi tkemmel.

6 De meisjes en de kale (1)[6]

Yella ijj n weryaz γars sebεa n teḥramin. Ɣars sebεa n teḥramin iruḥ ad iḥijj. Umi iruḥ ad iḥijj, t tḥenjirin nni yewwi dd sebεa n tteffaḥin. Yegg itent di tzubbact, yegg itent dinni. Mani tent γa yegg dinni uca yenna asent:

–Qa mala yexṣer ikent ca n lḥajet ttafitt titteffaḥin a ad rcant.

Uca yenna asent: –Wer reẓẓment tawwurt i ḥedd. Qa wer γarkent bu famil·iya qaε. Ssen wer γarkent bu famil·iya.

Mani γa iruḥ tessqerqeb dd ijj n temγart, tenna as:

–Rẓem.

Tenna as: –L·l·a.

Tenna as: –Qa yenna aγ baba wer γarneγ bu famil·iya qaε.

Tenna as: –Qa l·l·a, qa necc d ḥenna.

Tenna as: –L·l·a wer γarneγ bu famil·iya.

Rerẓment as tawwurt i temγart enni, tewwi dd kis ijj uḥenjir d aqeccar wer γars cay icewwafen.

Tenna asent: –Qa a xas ḍḍeḥḥcent qa wer γars bu ucewwaf. Wer γars bu sserwal. Uca yeqqim ammu di ddruj zelγent as leḥwayej nnes. Lux nnitt enni taḥenjirt enni tameẓẓyant tenna as:

–Qa d aḥram win.

Tenna as: –D aḥenjir maci t taḥrant.

– Wie ben je?

Ze zei: – Ik ben de dochter van degene die me als ei wilde, en mijn vader wilde met me trouwen.

Zij zei: – En waarom ben je gevlucht?

Ze zei: – Mijn vader wilde met me trouwen.

En dat is het einde van het verhaal.

De meisjes en de kale (1)

Er was eens een man die zeven dochters had. Hij ging op bedevaart. Toen hij op bedevaart ging nam hij zeven appels voor de meisjes. Hij legde ze op de mestvaalt en zei:

– Als jullie bezoedeld worden, dan zullen deze appels verrotten.

Toen zei hij:

– Doe voor niemand de deur open. Jullie hebben verder geen familie. Jullie moeten je goed bedenken dat jullie geen familie hebben.

Toen hij was vertrokken klopte er een vrouw aan de deur en zei:

– Doe open!

– Nee. Vader heeft ons gezegd dat we geen familie hebben.

– Dat is niet waar, ik ben jullie oma.

– Nee, we hebben geen familie.

Ze deden toch de deur open voor de vrouw. Ze had een kale jongen (verkleed als vrouw) bij zich, iemand zonder haar. Ze zei:

– Jullie kunnen een beetje met haar lachen, ze heeft geen haar.

Hij had ook geen broek aan. Toen hij op de trap stond draaiden zijn kleren omhoog. Toen zei het kleinste meisje:

– Dat is een jongen. Dat is een jongen en geen meisje.

– A yemma qa necc xseγ ad awyeγ taṣenduqt in.
Netta yeẓr itt il·la dayes taḥrant.
Yenna as: – Qa xseγ a tt awyeγ.
Netta mani tt γa yawi tenna as:

– A mmi min dayes γa tawyed di tṣenduqt. Qa d aṣenduq waha, d akeccuḍ.
Yenna asen: – Ŀl·a a tt awyeγ.

Yewwy itt. Lexd enni mani tt γa yawi uca min ṣṣbeḥ kkren wweyn as a tecc, ufin dayes zzin ma tessned.
Lext nnitt enni ɛawed ameḵsa nni yenna asen:

– La d necc ad awyeγ taqzint.
Mani n ṣṣbeḥ ufin tecc it. Uca ṣafi tkemmel.

7 De twee broers[7]

Ḥajit-kum ma jit-ek, mala tweḍḍer aγ a tt naf. Ad iniγ ijj n tḥajitt qadem zzaman.

γarneγ ijj n sseyyed ttuγ γars tnayn n temγarin, yekker temmut as temγart tamezwart, tejj edd akides ijj uḥenjir. Yekker ɛawed alami temmut temγart tamezwart yemlec. Lami yemlec yeqqim akides uḥenjir nni nnes. Yeqqim ak temγart nnes ttusemma d arbib nnes. Tekker turu la d nettat turu ijj uḥenjir.

Lami turu aḥenjir nni ffγen dd mserwasen d icniwen, ttsemma mserwasen am wa am wa, ttsemma wer denni bu lefleq qaɛ. Ŀmuhimm d wenni netta. Iwa iḥenjirn nni ttsemma tthel̤l̤a daysen luxa yemmas. Tthel̤l̤a daysen, ŀmakŀa kifkif, arruḍ kifkif, tissi kifkif, min xsen d kifkif. Ŀmuhimm ijj n nnhar, teqqim tenna as:

– Ik wil met die kist daar trouwen.

Hij had gezien dat er een meisje in zat.

– Ik wil ermee trouwen.

Toen hij had gezegd dat hij met haar wilde trouwen zei zijn moeder:

– Wat moet je nou met een kist? Het is maar een kist, alleen maar hout.

Maar hij zei:

– Nee, ik wil ermee trouwen.

Hij trouwde ermee. Toen ze de volgende dag het eten kwamen brengen, zagen ze dat het een ongelofelijk mooi meisje was.

Toen zei de herder:

– Dan wil ik met een hond trouwen.

De volgende dag zagen ze dat de hond hem had opgegeten.

Dat was het.

7 De twee broers[6]

Hazjietkoem ma zjietek. Als we iets vergeten zijn zullen we het vinden.

Ik zal een verhaal vertellen van heel lang geleden.

Er was eens een man die twee vrouwen had. Zijn eerste vrouw stierf. Zij had één zoon. Toen zijn eerste vrouw gestorven was trouwde hij opnieuw. Toen hij trouwde bleef die zoon van hem bij hem, de vrouw leefde dus samen met haar stiefzoon. Toen kreeg zij ook een zoon.

De twee leken zo op elkaar dat het wel tweelingen hadden kunnen zijn, ze zagen er precies hetzelfde uit, er was geen enkel verschil. De moeder zorgde voor beiden even goed: ze aten hetzelfde, ze hadden hetzelfde aan, ze dronken hetzelfde, wat er ook was, ze kregen hetzelfde. Op een dag zei ze tegen zichzelf:

– Ixeṣṣ i necc ad ssneγ mmi zegg° rbib inu.

Li'annama mmis d werbib nnes mserwasen. Wer tɛeqqel wa zegg wa.

Tenna as: – Mamec γa ggeγ?

Truḥ γer ijj n l·mujerreb tenna as:

– A sidi l·mujerreb qa γari mmi d werbib inu maca wer ssineγ mmi zegg° rbib inu.

Yenna as: – Tessned min γa tegged?

Tenna as: – Min γa ggeγ?

Yenna as: – Gg ixf nnem thelced, teẓẓled di tmurt, tegged ijj n tẓewḍa dayes lḥenni.

Yenna as: – Wenni dd γa yasen d amezwaru yeqqim am γer ujellif, qa tessned il·l·a d mmim. Wenni dd γa yasen d aneggaru yeqqim am γer iḍarn qa tessned il·l·a d arbib nnem.

Tenna as: – Waxxa.

Yenna as: – Ammen mala teggid tt, qleb xas taẓewḍa n lḥenni x mmim nni i γa yeqqimen γer ujellif ttsemma ḥuma a t tɛeqled.

Tenna as: – Waxxa.

Truḥ γer taddart, nitni ruḥen. Ttuγa yemmren.

Rewwḥen zi tyemra, nettat almi ttuγ ɛrayen ggurn ad rewwḥen tessen il·l·a lweqt nni dd xeccen γars, uca tesneɛmel ḍẓehher: 'ah', ḍẓehher ḍẓehher: 'ah, ah, ah', iwa l·muhimm teqqim ḍẓehher. Xeccen dd ammu tteslan i ẓẓhir nni. Ixecc dd uḥenjir nni yesmeḥ degg° kiḍar nnes d wuçça nnes, kulci lebhayem nnes yesmeḥ daysen, iruḥ yeggur ittazzel yettlaγa:

– Yemma, yemma, mi cem yuγin?

Tenna as: – L·l·a, wer zemreγ ca a mmi inu! Wer zemreγ ca cwaytt.

Iwa yeqqim as γer ujellif yeqqim ittemḥaja yas, arbib nnes almani yeqqen akiḍar nnes, d ukiḍar n umas, d wuçça nnes d wuçça n umas ɛawed a dd yas, yenna as:

– Ik moet mijn zoon van mijn stiefzoon kunnen onderscheiden.

Haar zoon en haar stiefzoon leken namelijk zó op elkaar dat ze hen niet uit elkaar kon houden. Ze zei:

– Wat moet ik doen?

Ze ging naar een wijze man en zei:

– Wijze man, ik heb een zoon en een stiefzoon, maar ik kan mijn zoon niet van mijn stiefzoon onderscheiden.

– Weet je wat je moet doen?

– Wat moet ik doen?

– Doe alsof je ziek bent en ga plat op de grond liggen, en zet naast je een pot met henna. Degene die als eerste komt gaat bij je hoofd zitten. Dan weet je dat dat je zoon is. Degene die als laatste komt gaat bij je voeten zitten. Dat is je stiefzoon.

– Goed.

– Daarna moet je de pot met henna over je zoon heen gooien die bij je hoofd zit, zodat je hem kunt herkennen.

– Goed.

Ze ging weer naar huis. De jongens gingen op weg: het waren jagers.

Toen de tijd kwam waarop ze wist dat ze terug zouden komen deed ze alsof ze kreunde. 'Au!!' Ze kreunde en kreunde: 'Au! Au! Au!' Ze kreunde en toen de twee aankwamen hoorden ze het gekreun. De ene jongen liet zijn paard en zijn hond en zijn dieren allemaal staan, hij rende naar binnen en riep:

– Moeder, moeder, wat is er aan de hand?

– Ik ben ziek, mijn zoon, ik ben een beetje ziek.

Hij ging bij haar hoofd zitten en begon met haar te praten. Haar stiefzoon bond eerst zijn paard vast en toen nog het paard van zijn broer en zijn hond en de hond van zijn broer, en kwam toen pas. Hij zei:

– Mi cem yuɣin a yemma?

Yeqqim as ɣer iḍarn. Aq c tessen. Almani yekker, yexs ad yekker mmis, yenna as:

– A yemma, jj ayi ad raḥeɣ ad qqneɣ akiḍar inu d wuçça inu, qa jjix ten reẓmen.

Yenna as umas: – Qa qqneɣ ten, maɛlic.

Yenna as: – Lla, lla, jj ayi kker arḥ a nẓer.

Uca netta yus dd ad yekker, nettat teqleb xas taẓewḍa n lḥenni nnes, tenna as:

– Aya mmi inu qelbeɣ xak tazewḍa ya.

Yenna as: – Lla, maɛlic a yemma maɛlic.

Lmuhimm tekker ibeddel arruḍ, aq c lami ibeddel arruḍ tɛeqql it. Tedwel tɛeqqel mmis. Tegg as ca n l'imara tɛeqql it, ttsemma s lḥenni nni. Tessen luxa mmis zegg° rbib nnes. Uca teqqim ttegg lmakla d lemliḥ i mmis, aɣrum n yerden aysum d aṣebḥan, arbib nnes ttegg as lmakla cwaytt waha. Uca lmuhimm lebda ttraḥen yemmren ggurn ttemsefraqen, ijjen ittekk ammu ijjen ammu. Ttemsefraqen wer ttmunen. Lmuhimm ijj n nnhar qqimen ggurn ggurn mmelqan degg ijj n wemcan.

Yenna as: – Nnhar a a uma a nemmuclu jmiɛ.

Yenna as: – Waxxa.

Yenna as: – Nnhar a mebruk, nnhar a nemmelqa a nemmuclu jmiɛ.

Yenna as: – D wenni netta.

Yekker wenni aḥenjir nni umi tella yemmas, yejbed dd taqrabt, yejbed dd aɣrum d lemliḥ d azegg°aɣ, d ddwaz, d weysum d aṣebḥan, lxuḍert d lemliḥ, meskin wenni arbib nnes, wer ɣars bu yemmas, temmut yemmas, yejbed dd aɣrum cwaytt waha, aysum cwaytt waha, yeqqim yessers it ammu yeqqim. Uca yeqqim ixeẓẓer di leḥwayejj enni yufa leḥwayejj enni ḥsen zi tinni ɣars.

– Wat is er aan de hand, moeder?

Hij ging bij haar voeten zitten. Toen wist ze het zeker. Haar zoon wilde opstaan en zei:

– Moeder, ik moet even weg om mijn paard en mijn hond vast te binden, ik heb ze nog niet vastgemaakt.

Zijn broer zei:

– Ik heb ze al vastgebonden, je hoeft niet meer.

– Nee, nee, laat me maar, kom, sta op dan gaan we kijken.

Toen hij op wilde staan gooide ze de pot met henna over hem heen en zei:

– O jee, mijn zoon, ik heb de pot over je heen gegooid.

– Dat maakt toch niets uit, moeder!

Toen hij andere kleren wilde aantrekken kon ze hem herkennen. Ze kon haar zoon nu herkennen, ze had met de henna een teken op hem gemaakt en kon hem nu van haar stiefzoon onderscheiden. Van toen af aan maakte ze voor haar zoon goed eten klaar, tarwebrood en goed vlees, terwijl ze voor haar stiefzoon slecht eten klaarmaakte.

Telkens als ze gingen jagen gingen ze uit elkaar, de een ging de ene kant op en de ander de andere kant op. Ze gingen uit elkaar en bleven niet bij elkaar. Op een dag hadden ze gelopen en gelopen, toen ze elkaar ergens tegen kwamen. Toen zei de een:

– Vandaag is een gezegende dag, we zijn elkaar tegengekomen en kunnen samen ons middagmaal eten.

– Zo is het.

De jongen die nog zijn moeder had nam zijn plunjezak en haalde daar prachtig bruin brood uit en saus en mooi vlees, en lekkere groente. De stiefzoon, die geen moeder meer had, waarvan de moeder gestorven was, haalde zijn slechte brood en zijn slechte vlees te voorschijn. Hij legde het neer. Hij bekeek het andere eten en zag dat het veel beter was dan dat wat hij bij zich had. Hij zei:

Yenna as: – Cekk lami γark yemmac, xẓer ammen dac ttegg. Necc lami wer γari bu yemma, *cuf* min dayi ttegg.

Yenna as: – A uma,

Yenna as: – Necc wer ssiγ yemma ttegg ammu.

Yenna as: – Min texsed a as ggeγ i yemma a as ggeγ.

Yenna as: – Terzud a tt nγeγ a tt nγeγ, min terzud a as tt ggeγ.

Yenna as: – Cekk γark yemmac a tt tenγed, necc yemma wer γari ca?

Yenna as: – Mayemmi tt γa tenγed?

Yenna as: – Ḷḷa, a uma, tenni d yemmac, wer tzemmred a kides temmenγed.

Yenna as: – Cekk γark yemmac, necc wer γari ca.

Yenna as: – Ḷmuhimm necc wer ttrewwiḥeγ ca γer taddart, necc ad hajreγ.

Ah yenna as: – A uma, *Ḷḷah yehdik*, yal·leh a neεqeb γer taddart. Ɛqeb waha, yemma mayen texsed a as ggeγ ttusemma min γa necc a tt necc merra, min γa nirḍ a t nirḍ merra.

Yenna as: – Ḷḷa,

Yenna as: – A uma inu, ṣafi.

Yenna as: – Ad hajreγ.

Denni ijj n tala ḷmuhimm tala nni ttazzel s waman. Lami ttazzel s waman uca yenna as:

– A uma,

Yenna as: – Ttwalid tala ya? Melmi tekkid ssa tufid tt ttazzel, qa tessned il·la umac yedder. A tekked ssa tufid tt tuzeγ.

Yenna as: – Qa tessned il·la umac yemmut.

Yenna as: – Waxxa.

Yuḥḥel dayes yugi yenna as: – Ṣafi.

– Jij hebt nog je moeder, kijk eens hoe goed ze voor je zorgt, kijk eens wat ze allemaal voor je klaarmaakt. Ik heb geen moeder meer en kijk eens wat ze voor mij klaarmaakt.

De ander zei:

– Ik wist niet dat mijn moeder dat deed. Ik doe met haar wat je wilt dat ik met haar doe. Als je wilt dat ik haar dood, dood ik haar, wat je maar wilt, ik doe het.

– Jij hebt nog je moeder en zou haar doden? Ik heb geen moeder meer. Waarom zou je haar doden? Nee, broer, het is je moeder. Dat kun je niet. Het blijft zo: jij hebt een moeder en ik niet.

Toen zei hij:

– Ik ga niet meer terug naar huis. Ik ga weg.

– Ach broer, kom, we gaan naar huis. Kom toch gewoon mee. Met mijn moeder doe ik wat je maar wilt. Wat we eten zullen we samen eten, wat we aantrekken zullen we beiden gebruiken.

– Nee, het wordt niets, broer, ik vertrek.

– Ach broer, laat toch.

– Ik ga weg.

Er was daar een bron waar water stroomde. De ene broer zei:

– Zie je deze bron? Als je hier langs komt en er stroomt nog water, dan weet je dat je broer nog leeft. Als je hier langs komt en hij staat droog, dan weet je dat je broer dood is.

Hij zei:

– Goed.

Hij praatte nog op hem in, maar zonder succes. Hij zei:

– Genoeg ervan.

Wenni ihajer. Wenneγni yeqqim. Alami yeqqim yeεqeb γer taddart, yeεqeb netta qaε wer asen yenni cay di taddart wer ssinen cay. Wenni ihajer yeggur yeggur yeggur yeggur yekka x ca n yewdan γarsen leksibet, ittett asen wuccen. Yekker yemneε uccen yenγ it. Ɛad yeqqim yeggur yeggur yewweḍ γer ijj n yefri n temẓa denni tarwa n temẓa. Tinni tarwa nni n temẓa ttirarnt. Yufa ijj uqubeε yekker yenγ it yeccencf it iεedl it yessenw it. Yecwa t x tmessi, yexs ad yecc usin dd γars tarwa n temẓa, nnan as:

– Wc aneγ ci ḥaja.

Yugi yewt iten iḍur daysen yewt iten merra. Tekker tus dd temẓa tenna as:

– Rriḥt n mehna mehna.

Uca usin dd γars tarwa nnes ammu ttazzlen nnan as:

– A yemma, qa yus dd ijj n sseyyed qa yewt aneγ yugi a aγ yewc a necc, iεeddb aneγ.

Tenna as: – Waxxa a wl·adi, wer ittili γir di lxaḍer nwem.

Yenna as: – Waxxa.

Tus dd γars nettat temẓa, tenna as:

– Min da ttegged?

Yenna as: – Mi cem yuγin cem?

Tenna as: – Min da ttegged?

Yenna as: – Wer da tteggeγ wal·u.

I netta γars uçça d ukiḍar. Ɣars ijj n ssif.

Tenna as: – Iwa qqen akiḍar nnec.

Yenna as: – Waxxa.

Yeqqn it.

Ɛawed tenna as: – Iwa qqen uçça nnec.

Yeqqn it, uca tmeneε it uca a t tecc.

Tenna as: – Mamec γa bdiγ lux, ma zegg° jellif niγ zigg ḍarn?

Hij ging weg. De ander ging terug naar huis. Hij vertelde thuis niets, ze wisten van niets. De broer die weg was gegaan liep en liep en liep. Hij kwam bij wat mensen met een kudde. Een jakhals at daar voortdurend dieren van op. Hij greep de jakhals en doodde hem. Hij liep verder en verder en kwam bij de grot van een menseneetster. De kinderen van de menseneetster waren aan het spelen. Er was daar een vogel. Hij doodde hem, plukte hem, maakte hem klaar en roosterde hem op het vuur. Toen hij wilde gaan eten kwamen de kinderen van de menseneetster naar hem toe en zeiden:

– Geef ons ook wat.

Hij sloeg hen en gaf hun niets. Toen de menseneetster kwam zei ze:

– Ik ruik hier mensenvlees!

Haar kinderen renden op haar af en zeiden:

– Mama, er is hier een man en die heeft ons allemaal geslagen en hij wilde ons niets te eten geven en hij was heel erg gemeen.

Zij zei:

– Goed, kinderen, jullie zullen je zin krijgen.

De menseneetster ging naar hem toe en zei:

– Wat doe je hier?

Hij zei:

– Wat heb je?

– Wat doe je hier?

– Ik doe hier niets.

Hij had een hond, een paard en een zwaard. Zij zei:

– Bind je paard vast.

– Goed.

Hij bond het vast. Toen zei ze:

– Bind je hond vast.

Hij bond hem vast. Toen greep ze hem om hem op te eten. Ze zei:

– Waar zal ik met je beginnen, met je hoofd of met je voeten?

Iwa yenna as: – Lexxu bda mani mma texsed.

Uca tmenɛ it tebda yas zegg° jellif. Uca tṣerḍ it. Ṣafi.

Ijj n nnhar yekk edd umas enni yekk edd x tala nni. Yeggur yekk dd x tala nni yuf itt tuzeγ.

Éh, yenna as: – Uma yemmut.

Lami yufa amenni tala nni tuzeγ, yenna as:

– Uma yemmut.

Yekker yus dd yeggur dd ittebbeɛ dd abrid abrid abrid, ttwalan t yewdan, yenni umi yenγa uccen amezwaru i yewdan nni, qqarn as:

– Araḥ idd a flan, a teγsid azyen n lebhayem nnec.

Ttusemma qa yenγ asen uccen. Netta qa ulli bu d netta, d umas. Pórké mserwasen. Uca ttlaγan as, yeqqar as:

– Yekka uma.

Ŀmuhimm yeggur yeggur ɛawed denni yufa ca n yewdan nnan as:

– Araḥ edd a teγsid lḥeqq nnec n tḥimert.

Yenna asen: – Waxxa a dd ɛeqbeγ.

Ŀmuhimm yessen il·la ssenni yekka. Yewweḍ γer wemcan nni mani yewweḍ umas enni, ifri nni n temẓa. Yewweḍ γer yifri nni n temẓa, yufa la d netta yufa denni tqubeḥt. Lami yufa denni tqubeḥt, uca yekker yenγ itt. Lami tt yenγa imenɛ itt yecwa tt, usin dd tarwa n temẓa usin dd γars. Yewc asen, ccin akides, imecḍ asen yeqqim ittirar akidsen, ttusemma wer asen isexṣer bu lxaḍer. Yegg asen lxaḍer nsen. Uca qqimen ttɛawadenn as, nnan as:

– Qa yus dd danittatt ijjen amecnaw cekk, maca qa yewt aneγ, wer daneγ yewci a necc, uca qa tecc it yemmatneγ.

Yenna as: – D ṣṣeḥḥ?

Yenna as: – Wah, uca qa tecc it yemmatneγ.

 Nnan as: – Mi dd γa tas yemmatneγ, mala tenna ac: qqen

–Begin maar waar je wilt.

Zij pakte hem en begon bij zijn hoofd. Toen slokte ze hem op.

Op een dag kwam zijn broer bij de bron. Hij zag dat hij droog stond.

–Mijn broer is dood.

Hij ging langs dezelfde weg op pad. De mensen voor wie de eerste de jakhals had gedood zagen hem en zeiden:

–Kom hier, en neem je helft van de dieren.

Hij had namelijk de jakhals gedood. Dat wil zeggen, hij was het helemaal niet, het was zijn broer. Ze riepen het hem omdat ze zo op elkaar leken. Hij zei tegen zichzelf:

–Mijn broer is hier langs gekomen.

Hij liep weer verder en verder, en kwam daar weer een paar mensen tegen, die tegen hem zeiden:

–Kom, neem je deel van de kudde.

Hij zei:

–Ik kom straks terug.

Zo wist hij dat zijn broer daar langs was gekomen. Hij kwam bij de grot van de menseneetster. Hij vond daar ook een vogel en doodde hem. Toen hij hem had gedood roosterde hij hem. De kinderen van de menseneetster kwamen bij hem. Hij gaf hun wat, ze aten samen, hij kamde hun haren, hij speelde met hen, enfin, hij bedierf niet hun goede zin. Hij deed wat ze wilden. Toen begonnen ze hem te vertellen:

–Er is hier iemand langs gekomen die er precies zo uitzag als jij, maar hij sloeg ons en gaf ons niets te eten, en toen heeft mama hem opgegeten.

–Is dat echt zo?

–Ja, toen heeft mama hem opgegeten. Als mama straks komt en tegen je zegt: Maak je paard vast!, dan moet je zeggen: Ik heb

akiḍar nnec, in as: wer ɣari min di t ɣa tteqqneɣ. In as: wc ayi dd anẓeḍ nnem n ucewwaf nnem a t qqneɣ.

Yenna as: – Mala tenna ac ca n lḥajet, l·muhimm qqar cekk lebda: wal·u.

Uca nettat txecc edd temẓa nni tenna as:

– Rriḥt n mehna mehna.

Uca tudef. Ruḥen ɣars tarwa nnes ruḥen ɣars ggurn ttazzlen, nnan as:

– A yemma, qa ijj n sseyyed yus dd yegga yaɣ lxir, yirar akidneɣ, yessird, imecḍ aneɣ, iεedl aneɣ.

Yenna as: – Wer ittili ɣir lxaḍer nnes wala d netta.

L·muhimm amenni, tus dd txecc dd temẓa tenna as:

– *Ssal·amu εl·aykum.*

– *Ssal·am.*

Tenna as: – Min trezzud?

Tenna as: – Man t n lɣaraḍ i ɣark a ac t qḍiɣ.

Yenna as: – Usiɣ dd waha.

Tenna as: – Qqen akiḍar nnec.

Yenna as: – Wc ayi dd anẓeḍ ucewwaf nnem a ɣars t qqneɣ.

Yenna as: – Wer ɣari ca.

Éh tenna as: – Qqen uçça nnec.

Yenna as: – Wer ɣari min di t ɣa qqneɣ.

Yekker iḥret netta amenni, yeṣber y ammu imenε itt idd zi ucewwaf. Yemneε yejbed dd ɣars ssif, yegg as t degg iri.

Yenna as: – Luxa a tenḍred uma. A t id tenḍred yedder amenni yella.

Tenna as: – Mamec t id ɣa neḍreɣ?

Tenna as: – D azeḥḥaf?

Yenna as: – L·l·a.

Tenna as: – D aḍerɣal?

Yenna as: – L·l·a.

niets om hem mee vast te maken, geef me een haar van jou om hem mee vast te maken. Als ze je iets zegt, dan moet je altijd zeggen dat het niet gaat.

Toen de menseneetster aankwam zei ze:
– Ik ruik mensenvlees.
Ze ging naar binnen. Haar kinderen renden op haar af:

– Mama, er is hier een man, en die is heel erg aardig tegen ons, hij heeft met ons gespeeld en ons gekamd, en ons mooi gemaakt.
Zij zei:
– Hij zal zijn zin krijgen.
Toen kwam de menseneetster naar hem toe.
– Goedemiddag.
– Goedemiddag.
– Wat doet u hier? Wat is de wens die ik voor u kan vervullen?

– Ik kwam gewoon langs.
– Maak je paard vast.
– Geef me een haar van je om hem mee vast te binden. Ik heb zelf niets.
Toen zei ze:
– Maak je hond vast.
– Ik heb niets om hem mee vast te maken.
Toen greep hij haar. Hij wachtte even en greep haar bij de haren. Hij trok zijn zwaard en zette het haar op de keel. Hij zei:
– En nu braak je mijn broer uit. Je braakt hem levend uit, zoals hij was.
– Zal ik hem als manke uitbraken?

– Nee.
– Als blinde?
– Nee.

Tenna as: – A t id neḍrey yezzuḥḥuf?

– Ḷḷa.

Yenna as: – Ḷmuhimm a t tenḍred mamec ttuya yella.

Amenni uca tqelb it id. Terr dd umas enni yeffey dd umas enni, iεawed yenneqleb dd lḥal, akiḍar nnes d wuçça nnes, mamec llan. Yekker iḍelq as uca uyurn uyurn wwḍen dd yer ijj n yiyẓer, yessird as i umas, iεedl as iwa yenna as:

– Yalleh a uma a narḥ a nrewweḥ.

Yenna as: – Ḷḷa, necc wer ttrewwiḥey ca a uma.

Yenna as: – Nniy ac yalleh a narḥ a nrewweḥ, qa ttwalid...

Yenna as: – Ḷḷa, necc nniy ac wer ttrewwiḥey ca.

Iwa yuḥḥel dayes yugi yugi, uca iruḥ.

Umas iruḥ ad yrewweḥ wenni yekka εawed denni ijj n webrid yeggur ad ihajer. Iruḥ yer ijj n tmurt, tammurt enni dayes iṣiḍ. Tammurt enni kul nnhar tticcenn as bnadem t tebqect n siysu, bac ad yecc. Iwa iruḥ yer wemcan nni, yekker yewweḍ yer wemcan nni nnan as:

– A flan, qa yarney danitta iṣiḍ, mala teqḍid xas, a ac newc yellis ujellid.

Iwa yenna as ujellid:

– Mala teqḍid xas a ac newc min texsed. A ac wcey yelli a ac wcey min texsed.

Yenna as: – Waxxa.

Yeggur, yekker nnhar nni sswejdenn as tabqect n siysu t tḥenjirt enni ittewqeε degg yellis n ujellid. Ittewqeε nnhar nni iṣiḍ enni ad yecc yellis ujellid. Qa tteggen nnhar s nnhar. Iwa yus edd denni, nεam a sidi, xeccen.

Wenni yenna as: – Melmi dd ittas yiṣiḍ a?

Yenna as: – Ttili y asinu, tiεjajin, aṣemmiḍ, anẓar yeccat...

Yenna as: – Leyd nnitt i di yettxecca yiṣiḍ, aεecci.

Iwa netta yeqqim ammu yeṭṭeṣ x ifadden n tḥenjirt enni,

 yenna as:

– Ik zal hem als een mankpoot uitbraken.
– Nee, je moet hem uitbraken zoals hij was.

Toen braakte ze zijn broer uit. Zijn broer kwam uit haar mond en toen ook nog zijn paard en zijn hond, allemaal precies zo als vroeger. Hij had hem gered. Ze liepen en liepen en liepen. Ze kwamen bij een rivier en daar waste hij zijn broer en bracht hem weer op orde. Toen zei hij:

– Kom, broer, we gaan weer naar huis.

– Nee, ik ga niet meer naar huis.

– Ik zeg je dat we weer naar huis gaan, je ziet toch...

– Nee, ik ga niet naar huis terug.

Hij praatte op hem in, maar hij weigerde.

Uiteindelijk ging hij weg. De ene broer ging naar huis, en de ander nam een andere weg en trok verder. Hij kwam bij een land waar een draak woonde die elke dag een mens en een schaal met koeskoes te eten kreeg. Toen hij daar aankwam zeiden ze tegen hem:

– Er is hier een draak. Als je met hem afrekent geven we je de dochter van de koning.

En de koning zei tegen hem:

– Als je met hem afrekent krijg je wat je maar wilt. Ik geef je mijn dochter en wat je maar wilt.

Hij zei:

– Goed.

Die dag zetten ze de schaal met koeskoes en het meisje klaar. Toevallig zou die dag de draak de dochter van de koning te eten krijgen. Ze deden het om de andere dag. De man kwam daar en zei:

– Wanneer komt de draak?

– Dan is er duisternis en wolken en zandstormen en wind en regen... Dat is het moment dat de draak komt, 's avonds.

Hij legde zich te slapen op de knieën van het meisje en zei:

–Jj ayi ad ṭṭṣeɣ cwaytt, min dd ɣa ixecc yiṣiḍ, ssekker ayi, a ttwalid lweqt enni ɣarm dd ittasen, lḥal·a nni ljewwiyya, tessekkred ayi.

Tenna as: – Waxxa.

Netta yeqqim yeṭṭeṣ, netta yeqqim yeṭṭeṣ, tejj it amenni yeṭṭeṣ. Netta ixecc dd yiṣiḍ. Lmuhimm lami ttwala yeggur a dd ixecc yiṣiḍ, netta itteṭṭeṣ, tugi a t tessekker tegg°ed. Ttsemma tus az dd tigg°di teqqim tettru. Teqqim tettru tettru, d ca imeṭṭawen yeḥman. Netta iṭṭeṣ ammu nettat tesneqqet xas ijj n tneqqitt ɣer uɣembub. Tus az dd teḥma, yenna as:

–Rebbi sidi manawy a.

Yegga y ammu, yekker yuf itt tettru yenna as:

–Min cem yuɣin?

Netta iṣiḍ enni netta ixecc dd. Yeggur alami yeggur a asen dd yaweḍ.

Yenna as: – Uyak nniɣ am lami dd ɣa ttwalid yeggur a dd ixecc tessekkred ayi.

Tenna as: – Qa gg°deɣ, ssedḥiɣ wer zemreɣ a c ssekkreɣ.

Yenna as: – Waxxa.

Yenna as: – Mli wer ssedḥiɣ ttili tamenɣiwt enni i das ɣa ggeɣ netta ttili yegg am tt i cem.

Iṣiḍ enni ɣars sebεa ijellifen. Netta yewwi akides sebεa n tcucay.

Yenna as: – Aq am ticucay a, kul mma tewḍa icten, tterr ayi dd icten x ujellif.

Uca ixecc dd wemẓiw enni.

Yenna as: – Kker ayi x lhemm inu.

Yenna as: – Lhemm inu.

Yenna as: – Kker ayi x sebεa inu.

Yenna as: – Sebεa inu.

Yenna as: – Kker ayi x tebqect inu.

Yenna as: – Tabqect inu.

Yenna as: – Min trezzud?

Yenna as: – Min trezzud cekk?

– Ik ga even een dutje doen. Als de draak komt moet je me wekken, als je die weersgesteldheid ziet moet je me wekken.

– Goed.

Hij sliep en sliep, en zij liet hem slapen.

Toen ze zag dat de draak eraan kwam en hij daar zo sliep wilde ze hem niet wekken. Ze was bang. Ze was doodsbang en begon hete tranen te huilen. Hij sliep daar en een druppel viel op zijn gezicht. De druppel was heet en hij riep:

– Wat is dat?

Toen hij zag dat ze huilde zei hij:

– Wat is er?

Toen wist hij dat de draak eraan kwam, dat hij er al bijna was. Hij zei:

– Ik had je toch gezegd dat je me wakker moest maken als je hem zag komen.

– Ik ben bang, ik schaam me, ik kon je niet wekken.

– Goed. Als ik me niet had geschaamd, dan had hij met jou gedaan wat ik met hem ga doen.

Die draak had zeven koppen. De man had zeven mutsen meegenomen. Hij zei tegen het meisje:

– Hier heb je deze mutsen. Telkens als er eentje valt, moet je er weer een op mijn hoofd zetten.

Toen kwam de menseneter en zei:

– Ga weg van mijn probleem.

– Het is míjn probleem.

– Ga weg van mijn zeven.

– Het zijn mijn zeven.

– Ga weg van mijn schaal.

– Het is mijn schaal.

– Wat wil je?

– Wat wil jíj?

Yenna as: – Trezzud a nemneγ?
Yenna as: – A nemcubbuj.
Yenna as: – Ma nedwel t timγarin?
Yenna as: – Trezzud a nemzawer?
Yenna as: – Ma nedwel d imeẓẓyanen?
Yenna as: – Ma a nḥujjer?
Yenna as: – Ma nedwel d imeltawen?
Yal·l·eh yenna as: – Ma a negg ticti zi ssif?

Yenna as: – *Bismil·l·ah.*
Yenna as: – A negg ticti zi ssif.
Yenna as: – Yal·l·eh bda.

Wenni a t yewwet ammu z ujellif yeṣweṭṭa zzayes tcacect. Wenni ɛad ad yewwet ticti ittekks as ajellif. Aq c. Netta wanitta ɛad tedwel tcacect enni; tekker a as tt terr tḥenjirt enni a tt terr x ujellif. Netta a d yewwet a as yekkes a as yeṣṣewḍa tcacect, netta ad yewwet ɛad yeṣweṭṭa as ajellif. Aq c tnayen ijellifen. Ɛawed wanitta ad yewwet yeṣweṭṭa as tcacect, netta ad yewwet yeṣweṭṭa as ajellif. Ɛawed ad yewwet yeṣweṭṭa as tcacect, netta ad yewwet ɛawed yeṣweṭṭa as ajellif. Almi as yejja ijj ujellif.

Yenna as: – *Iwa Ḷḷah γehdik*, jj ayi γir ajellif a waha a zzayes ɛiceγ waha.

Yenna as: – A mmis n leḥram ttetted ɛibad ḷḷah. A zzayes tɛiced a c jjeγ ɛad a tecced ɛibad ḷḷah.

Iwa amenni yekker iɛawd as. Lami as iɛawed, ajellif enni aneggaru, yennuγ as denni ssif. Lami as yennuγ denni ssif wer izemmer a t id yejbed ca n ijjen. Uca yesmun az dd ijellifen nni i tḥenjirt enni yegg as ten x weɛrur. Ijj n txancett yegg as ten x weɛrur.

Yenna as: – Iwa yal·l·eh, ruḥ γer ṭṭcer nwem tferrγed ten di ṭṭcer nwem.

Uca a truḥ γer ṭṭcer teggur ttazzel, óh, ṣḥab ṭṭcer ttlaγan nnan as:

– Wil je dat we vechten? Laten we worstelen.

– Zijn we dan plotseling vrouwen?
– Wil je dat we gaan schelden?
– Zijn we dan plotseling kleine kinderen?
– Wil je dat we met stenen gaan gooien?
– Zijn we dan plotseling herders?
Uiteindelijk zei hij:
– Zullen we met het zwaard vechten?
– In de naam van de Heer. Laat ons met het zwaard vechten.

– Begin maar.

Hij sloeg hem op het hoofd en liet de muts eraf vliegen. De ander sloeg hem en sloeg hem een kop af. Het meisje zette de muts terug op zijn hoofd. De draak sloeg weer en liet de muts eraf vliegen, en hij sloeg hém weer en liet er weer een kop af vliegen. Dat waren er twee. En die draak sloeg hem weer een muts af en hij sloeg hem weer een hoofd af, en hij sloeg een muts af en de ander sloeg hem een kop af. Totdat de draak nog maar één kop over had. Hij zei:

– Laat toch één kop over zodat ik mijn eten bij elkaar kan scharrelen.

– Bastaard! Je eet mensen. Dát scharrel je bij elkaar. Als ik je laat leven blijf je altijd nog mensen eten.

Toen sloeg hij hem nog een keer. Hij sloeg hem zijn laatste kop af. Zijn zwaard bleef in het lichaam steken. Toen zijn zwaard er eenmaal in zat kon niemand het er meer uit krijgen. Hij gaf de koppen aan het meisje. Hij deed ze in een zak en bond die op haar rug. Toen zei hij:

– Kom, ga naar je dorp en leeg de zak in je dorp.

Ze rende naar haar dorp. De mensen van het dorp riepen:

– Óh!

Nnan as: – Yellis ujellid terwel, qa nnhar a a dd yas yiṣiḍ, merra a aɣ yecc.

Qa mala wer yufi taḥenjirt t tebqect n siysu a ɣarsen dd yas a ten yecc merra, qa yegga akidsen ccerṭ. Ttwalan tt yewdan amenni, nnan as:

– Nnhar a, qa iṣiḍ nnhar a trewl as, nnhar a a dd yas a aɣ yecc merra.

Óh, mamec ɣa ggen? Uca nettat amenni txecc ɣer lweṣṭ n ṭṭcer, uca tferreɣ denni ijellifen nni. Óh ixecc dd lexbar:

– Óh iṣiḍ yemmut qa nɣin t!

Uca usin dd yewdan merra, usin dd merra yewdan bac ad jebden ssif enni, wer zemmren a t id jebden. Almani yeqqim netta d aneggaru, ittili ɣer ijj n twessart. Ssekken ɣars, ami az dd laɣan ɛad i dd yusa. Yegga fus nnes di ssif ijebd it id.

Yenna as: – D wenni, d netta zeɛma i yenɣin iṣiḍ.

Iwa ḥeqqen netta yenɣ it, lami amenni l·mal·ik yewc as tamɣart, yewc as taddart yewc as kulci, l·mul·k, yedwel l·abas xas. Yenna as l·mal·ik yetter as ijj n ccerṭ yenna as:

– Ixeṣṣ a ayi dd tawyed aman n Nuḥ d tteffaḥ i dd itterren leɛmer zegga ɣari iruḥ.

Aman n Nuḥ d tteffaḥ a i dd itterren leɛmer zegga ɣari iruḥ ittili awar n sebɛa lebḥur. Yegg°ej, ttsemma yeqṣeḥ. Iwa yeggur yeggur, ggurn aṭṭas eydsen, ca n ccujjaɛ nneɣni, ca n sebɛa eydsen. Ggurn ggurn ttakk°ḍen ɣer lebḥer tteɛqaben. Óh. Ttennḍen i lebḥer tteɛqaben. Qa ttwalid, mala traḥed cekk ɣer lxarij x iḍarn niɣ, yeqṣeḥ. Ixeṣṣ l·abudd aɣerrabu. Netta aɣerrabu wal·u. Uca yeggur ɣer ijj n yefri n temẓa yenna as:

– A nanna, ha min xseɣ ha min xseɣ.

Yenna as: – Ixeṣṣ a dayi tɛawned.

– Oh! De dochter van de koning is gevlucht, vandaag komt de draak en eet ons allemaal op.

Want als hij niet het meisje en de schaal met koeskoes zou krijgen zou hij bij hen komen en hen allemaal opeten. Dat was de afspraak. De mensen zagen het meisje en riepen:

– Vandaag is ze gevlucht voor de draak, vandaag komt hij ons allemaal opeten.

Wat moesten ze doen? Maar zij ging midden in het dorp staan en schudde de koppen op de bodem. Toen wist iedereen:

– Oh! De draak is dood, ze hebben hem gedood!

Toen kwamen alle mensen om het zwaard eruit te trekken, maar ze kregen het er niet uit. Er bleef nog maar één iemand over, die bij een oude vrouw woonde. Ze lieten hem halen en toen ze hem eindelijk geroepen hadden kwam hij ook. Hij zette zijn hand aan het zwaard en trok het eruit. Toen zei de koning:

– Híj heeft de draak gedood!

En inderdaad, hij was het. Toen gaf de koning hem een vrouw, hij gaf hem een huis en alles, geld, hij werd een rijk man.

Op een dag gaf de koning hem een opdracht:

– Je moet me het water van Noach brengen en de appel die de geest terugbrengt zodra hij je verlaat.

Het water van Noach en de appel die de geest terugbrengt zodra hij je verlaat waren aan de andere kant van de zeven zeeën. Dat is heel ver weg, het was een moeilijke opdracht. Ze gingen met zeven krijgers op weg. Ze liepen en liepen en liepen, ze kwamen bij de zee en keerden weer terug. Ze liepen langs het strand en keerden weer terug. Je begrijpt wel, om te voet naar het buitenland te gaan, dat gaat eigenlijk niet, je hebt een boot nodig. Hij had echter geen boot. Hij ging naar de grot van een menseneetster en zei:

– Mevrouw, dit heb ik nodig. Je moet me helpen.

Yenna as: – Min dayi γa tewcem? A awem dd wceγ tteffaḥ d waman a.

Yenna as: – Min texsed a ac dd newc?

Qa ttwalid, wenni i dd γa yawyen manawy enni a as wcen ɛawed yellis n l·mal·ik.

Yenna asen: – A dayi tewcem tixelxalin n imeẓẓuγen, tameẓẓyant enni n iḍewḍan.

Iwa ammen yekker yekks as merra, cwaytt ssanitta cwaytt diha. Uca yewc asen dd cwaytt cwaytt, ijj n tteffaḥt, ijj n tteffaḥt, cwaytt cwaytt n waman. Ruḥen wwyen ten γer ujellid.

– Aqa ha t.

Yus dd γer ujellid, yenna as:

– Aqa newwy ac t.

Iwa netta yeqqim, éh nnan as:

– Wenni aqa d abuhali waha, min dd γa yawi wenni?

Yekker yus dd γars netta.

Yenna as: – Iny asen beɛda: mani teggim tinat n imeẓẓuγen d iḍewḍan nwem?

Uca qqimen xeẓẓren ssedḥan.

Yenna as: – Qa d necc i asen dd yewwyen.

Uca yenni ssedḥan, ttusemma nihni wer ggin wal·u yeɛna d netta i yellan d l·baṭal· iruḥen yewwy it id kada. Nihni zzenzen ixf nsen bac ad sγen tteffaḥ enni d waman. Iwa y amenni, yekker yewc as tamγart i wenni, yemlec, yedwel l·abas xas. Uca tkemmel da tḥajit.

8 Het meisje zonder handen[8]

Ḥajit-ek. Ijjen iruḥ ad yeymer. Yeymer taqnennect t tsekkurt. Ɣars tnayen n temγarin, ict t tabuhalect, ict t tmiγist. Uca tabuhalect yewc as tasekkurt, tmiγist yewc as taqnennect. Tenna as tmiγist i tbuhalect enni:

– Wat krijg ik van jullie? Ik zal jullie de appels en het water brengen.

– Wat wil je dat we je geven?

Je begrijpt wel, degene die die dingen zou brengen zou de dochter van de koning als vrouw krijgen. Hij zei:

– Jullie moeten me jullie oorlelletjes geven en jullie pink.

Hij sneed ze allemaal af, hier een stukje, daar een stukje. Toen gaf hij hun overal een beetje van: een appel, nog een appel, een beetje water... Ze brachten het naar de koning.

– Hier is het.

Hij kwam ook bij de koning. Een van de anderen zei:

– Wij hebben het u gebracht. Ach, hij is maar een gek, wat zou hij nou kunnen brengen?

Toen hij bij hem kwam zei hij:

– Vraag hun eerst maar: Waar zijn jullie oren en vingers?

Ze waren stomverbaasd en diep beschaamd. Hij zei:

– Ik heb ze hun gebracht.

Zij stonden voor gek, want zij hadden helemaal niets gedaan en hij was de echte held die alles was gaan halen. En zij hadden zichzelf verkocht voor de appels en het water. Zo was het en de koning gaf hem een vrouw, hij trouwde en werd een rijk man. Hij werd rijk en het verhaal is uit.

8 Het meisje zonder handen[7]

Hazjietek. Er was eens een man die op jacht ging. Hij ving een konijn en een patrijs. Hij had twee vrouwen, de ene was dom en de andere was intelligent. Hij gaf de patrijs aan de domme en het konijn aan de slimme. Toen zei de slimme tegen de domme:

– Ɛlac, wc ayi tasekkurt.

Tewc as tasekkurt enni. Tmiɣist tegga taqnennect enni a tenw. Tabuhalect tegg as timqiyasin, tiseddiyin, tegg itt di mermiṭa yenni. Uca yellis n tmiɣist truḥ a tqas rrwa, tenna as yellis n tbuhalect:

– Necc ad qaseɣ.

Tqas. Uca teḍwa ɣas tsekkurt enni. Uca tekker tbuhalect, truḥ a terzu x tsekkurt enni.

Teqqar as: – Ay amsebrid in ay amsebrid in, menɛ ayi dd tasekkurt in a ac wceɣ Nunja inu.

Mi az dd ɣa menɛent tasekkurt enni tugi a asen tewc Nunja. Uca terxu ɣas. Nettat teggur teggur teggur ɣ amenni, almi tt temneɛ llilet. Uca teqqim addew i ijj n wurtu. Uca yus dd ɣars yifis. Teqqar as Nunja:

– Ay a yemma manay en diha dd ɣregben?

Teqqar as: – Qqim a yelli qqim. D baba i dd ɣregben s uyis.

Umi ɣars dd ɣa yaweḍ yeffɣ as d ifis. Iwa tabuhalect enni teqqim wer tenɣi ca x wurtu. Yellis Nunja tenɣa x wurtu. Yus dd yifis enni yecca tabuhalect enni. Yellis enni teqqim gg° jenna x wurtu. Iwa teqqim x wurtu, uca ittunuḍ as yifis enni yexs a tt yecc ittunuḍ as ittunuḍ as, uca tenḍer as tazart yeḥman gg° qemmum texḍer as gg° qemmum zid tneṭṭer texḍer as gg° qemmum, almi yeffud. Uca yeqleɛ ɣer ijj n yiɣẓer yeggur ittazzel ad isu.

Uca teqqar as: – Azɣem a talawin, azɣem ay iɣeẓran, azɣem a talawin, azɣem ay iɣeẓran.

Uca uzɣen. Tekk edd xas tbaɣla, tuf itt teṭṭaw tenna as:

– Aq am ifis yexs a dayi yecc.

Tenna as: – Nɣ it a dam wceɣ arruḍ n yemma.

Teṭṭef yenɣ it. Umi t yenɣa tbedd, tewca arruḍ enni n yemmas.

Ɣars ijj n umas d ameẓẓyan terbu t. Terbu t teggur zzayes

– Geef mij toch de patrijs.

Ze gaf haar de patrijs. De slimme kookte het konijn. De domme deed de patrijs haar armbanden en haar kettingen om en stopte hem in de kookpot. De dochter van de slimme proefde van de saus en toen zei de dochter van de domme:

– Ik wil ook proeven.

Toen ze wilde proeven vloog de patrijs weg. De domme ging op zoek naar de patrijs en riep:

– Voorbijgangers, voorbijgangers, haal voor mij de patrijs, dan geef ik jullie Noenzja.

Toen ze de patrijs hadden teruggebracht wilde ze hun Noenzja niet geven. Toen raakte ze hem weer kwijt. Ze liep en liep en liep tot het nacht werd. Ze ging onder een vijgenboom zitten. Toen kwam er een hyena. Noenzja zei:

– Mama, wat komt daar over de heuvel?

– Blijf toch zitten, dochtertje. Dat is je vader op zijn paard.

Toen hij aankwam bleek het een hyena te zijn. De domme bleef zitten en klom niet in de vijgenboom. Haar dochtertje Noenzja klom de boom in. De hyena at de domme op. Het meisje zat in de boom en de hyena begon eromheen te lopen. Ze gooide een hete vijg in zijn mond. Hij kwam precies in zijn mond, ze gooide er nog een en die kwam ook precies in zijn mond. Hij kreeg dorst. Hij ging naar een rivier om te drinken. Zij zei:

– Droog op, rivieren, droog op, rivieren, droog op, rivieren.

Ze droogden allemaal op. Toen kwam er een kraai langs. Toen ze hem zag vliegen zei zij:

– De hyena wil me opeten. Als je hem doodt geef ik je de kleren van mijn moeder.

De kraai pakte hem en doodde hem.

Toen hij hem had gedood kwam ze naar beneden en gaf ze hem de kleren van haar moeder.

Ze had een klein broertje en dat bond ze op haar rug. Ze liep

teggur zzayes teggur zzayes tesseym it umas enni almi yemɣer. Umi netta dd ɣa yemɣer iqess as ifassen yenḍer itt di tesraft. Yenḍer itt di tesraft yekk edd ssenni ijjen uca ccɛur nnes yeɣmi d bulessus. Yekk edd ssenni ijjen yebda userdun nnes ittett itt. Ittett ccɛur nni ittett, teqqar:

– Aaḥḥ! Ḥḥ!

Yenna as: – Ssiwel a bniti, mala d bnadem ini t, mala d jjenn *Ḷḷah yexzih*.

Tenna as: – D bnadem am necc am cekk.

Ijebd itt idd yregg°ḥ edd ɣer taddart. Xmi dd ɣa yregg°eḥ ɣer taddart yuyur weryaz enni ad iṣafer. Yuyur ad iṣafer, yenna as:

– Qa a teffɣed.

Qa umi wer ɣars bu ifassen, iqess asen umas.

Yenna as: – Qa a tuyurd mala yenna am ḥedd: uyur a tregg°ḥed!, qa a tregg°ḥed.

Uca tegga rray n temɣarin nnant as:

– Qa lexxu aryaz enni wer dd ittikk°iḍ, kker a tuyurd.

Sserbunt as iḥenjirn nni ijjen qqarn as Ɛetman ijjen Ḥebb Rremman. Umi as ten ɣa sserbunt teggur teggur teggur teggur teffud. Tuder a tsu uca wḍan az dd iḥenjirn nni. Uca teqqim ttunuḍ asen:

– A Ɛetman a Ḥebb Rremman, a mmi
ma a cekk dd ksiɣ s ujellif?
A Ɛetman a Ḥebb Rremman, a mmi
ma a cekk dd ksiɣ s teɣmas?
A Ɛetman a Ḥebb Rremman, a mmi
ma a cekk dd ksiɣ s uqemmum?

Uca yegg as sidi rebbi ifassen. Tessird tarwa nni nnes tuyur teggur teggur teggur traḥ a teẓdeɣ gg ijj n taddart. Umas enni umenbeɛd uca yekk edd xas xenni ittetter uma lla as iqessen ifassen. Yekk edd xas ittetter, uca l·muhimm tɛeql it il·la d umas.

en liep en liep en ze voedde hem op tot hij groot was geworden. Toen hij volwassen was hakte hij haar de handen af en gooide haar in een kuil. Toen hij haar daarin had gegooid kwam er iemand langs. Haar haar was haver geworden. Er kwam iemand langs met zijn paard en het paard begon van het haar te eten. Ze riep:

– Au! Au!

De man zei:

– Zeg het maar, meisje: als je een mens bent moet je het zeggen, als je een geest bent, moge God je vervloeken.

– Ik ben een mens net als u.

Hij haalde haar naar boven en bracht haar naar huis. Toen hij thuis was gekomen ging de man weer op reis. Hij zei tegen haar:

– Je mag niet naar buiten.

Ze had namelijk geen handen, die had haar broer afgehakt. Hij zei:

– Je moet niet weggaan, en als iemand zegt dat je moet gaan moet je het niet doen.

Ze deed echter wat een paar vrouwen zeiden:

– Die man komt niet meer terug. Je kunt beter weggaan.

Ze zetten haar haar kinderen op de rug. De ene heette Otman, de ander Granaatappelpit. Ze begon te lopen en te lopen en te lopen, tot ze dorst kreeg. Toen ze zich bukte om te drinken gleden de kinderen van haar rug. Ze liep om hen heen:

– Ach Otman, ach Granaatappelpit, ach mijn zoon!
Moet ik je met mijn hoofd oppakken?
Ach Otman, ach Granaatappelpit, ach mijn zoon!
Moet ik je met mijn tanden oppakken?
Ach Otman, ach Granaatappelpit, ach mijn zoon!
Moet ik je met mijn mond oppakken?

Toen gaf de Heer haar handen. Ze waste haar kinderen en liep verder. Ze ging in een huis wonen. Een tijd later kwam haar broer die haar haar handen had afgehakt als bedelaar bij haar langs. Ze herkende hem en zei:

Tenna as: – Uyur a tessensed.

Yudef ad yessens, umi ɣa yessens nnan as tarwa nnes – tenna as tt i weḥḥda – tenna as:

– A yemma ini ijj n tḥajit.

Uca tenna as: – A dawem dd iniɣ tenni xafi?

Yenna as: – Wah, t tenni a yemma i daɣ ɣa tinid.

Iwa teqqim ttεawad, teqqar: – Qa necc lla yecc ayi yifis, yemma yecc itt yifis uca geεεdeɣ x tsejjurt, qa sel·l·keɣ dd, sseɣmeɣ uma, umi ɣa yemɣer iqess ayi ifassen.

Uca umas enni am tessawal tenni netta ittadef di tmurt tecc it tmurt. Yeqqim ɣir aεecmir nnes yeɣmi gg° xxam. Uca tebda ttekks as aεecmir:

– Ruḥ a uma, a c yegg rebbi d ari x tεurar, a uma a c yegg rebbi t timessi, ruḥ a uma a c yegg rebbi t taḥeryeṭṭ ruḥ a uma.

Uca iweḍḍer xenna yemmut.

9 Noenzja die met haar broer moest trouwen[9]

Ijj n tḥenjirt qqarn as Nunja, ijj umur truḥ ɣer ijj n tala teqqim tessirid. Temceḍ ammu tejja din ijj n wenẓeḍ nnes ucewwaf. Yeεdu dd ssenni umas yeɣsi anẓeḍḍ enni ucewwaf.

Yenna as: – Waxxa d Nunja nneɣ a tt awyeɣ.

L·muhimm wenni d mmis n l·mal·ik, tenni d weltmas. Ilaɣa dd kulci yewdan, qqimen εebbren anẓeḍḍ enni.

Yenna as: – Waxxa d Nunja nneɣ, a tt awyeɣ.

L·muhimm yeffeɣ d Nunja nnes. Yexs a tt yawi. Nettat ɣars ijj n umas d ameẓẓyan, tenna as:

– Blijf toch slapen.

Hij kwam binnen om te blijven slapen. Toen zeiden haar kinderen – ze had het een van hen opgedragen:

– Moeder, vertel eens een verhaaltje.

– Zal ik jullie mijn eigen verhaal vertellen?

– Ja, dat moet je vertellen!

Toen begon ze te vertellen. Ze zei:

– De hyena had me bijna opgegeten. Mijn moeder at hij op en ik klom in een boom en wist mezelf te redden. Ik bracht mijn broertje groot en toen hij volwassen was geworden hakte hij mijn handen af.

Terwijl ze dat vertelde zakte haar broer in de grond. De grond slokte hem op en alleen zijn baard bleef nog liggen op de bodem van de kamer. Ze sneed de baard af en zei:

– Ga weg, broer, moge God je tot helmgras op de heuvels maken, moge God je tot vuur maken, moge God je tot een wervelwind maken. Ga weg, broer.

En zo stierf hij.

9 Noenzja die met haar broer moest trouwen[8]

Er was eens een meisje dat Noenzja heette. Op een keer ging ze naar een bron en waste zich daar. Bij het kammen bleef er een haar van haar achter. Haar broer liep langs en nam die haar mee. Hij zei:

– Ik wil met deze vrouw trouwen, al is het onze Noenzja.

Hij was de zoon van de koning en zij was zijn zuster. Hij liet alle vrouwen komen, en iedereen probeerde of de haar van haar was. Hij had gezegd:

– Zelfs als het onze Noenzja is, wil ik met haar trouwen.

De haar bleek van Noenzja te zijn en hij wilde met haar trouwen. Ze had een klein broertje. Ze zei tegen hem:

–Xmi ɣa tafed tteggenn ayi izelman meccḍenn ayi, ɣsi tamceṭṭ enni trewled. Mala qqarɣ ac: bedd! rwel, mala nniɣ ac: rwel! bedd.

Ḷmuhimm qqimen meccḍenn as, umas enni a dd ɣas ixeṭf asen tamceṭṭ ɣerwel. Teqqar as: –Ah raja raja!

Netta ɣrekk°el, ḷmuhimm teqqar as:

–Raja raja!

Yeɛdu ijj n teɛrurt, tenna as:

–Rwel rwel!

Netta ibedd. Qqimen ggurn ggurn ggurn ggurn, umas enni yeffud. Yexs ad isu, aman n iḥurriyyen waḷu, denni ɣir aman n lɛenzi. Ḷmuhimm yeswa, yedwel d iɣid. Yeqqim itteppeɛ:

–Beɛɛ beɛɛ!

Ḷmuhimm ruḥen ɣer ijj n tebḥirt n ḷmaḷik. Yeqqim ihedda denni yiɣid enni, netta d weltmas. Yus dd ijj uxeddam n ḷmaḷik yeẓr it denni, yenna as i ḷmaḷik:

–Qa da ijj n yiɣid, yumayen aqa t da ittett.

Ḷmuhimm yeṭṭf it ḷmaḷik yewwy it akides ɣer taddart. Nunja nni yexs a tt yawi. Ḷmuhimm yewwy itt yegg as urar ṣafi. Netta ɣars tamɣart nneɣni, tacna n tenni iruḥen. Ḷmuhimm ṣafi yewwy itt, ijj n nnhar yenna as:

–Qa wer ɣarm dd ssadaf ḥedd la d umam la d yemmam.

Ḷmuhimm iruḥ ad isewweq, tacna nnes tessekk ɣars taxeddant.

Tenna as: –Arwaḥ a neqqim cwiya.

Ḷmuhimm tenna as: –Waxxa.

Tehwa dd, ssun as ajertil x tesraft. Ḷmuhimm tus edd nettat teqqim tewḍa di tesraft enni. Turu denni tnayen, Ḥasan d Ḥusayen. Ḷmuhimm iɣid enni xsen a as ɣerṣen. Ḥerryent siysu tteggent siysu. Wenni luxa iɣid enni yeqqar as:

– Als je hen mijn haar voor de bruiloft ziet opmaken moet je de kam pakken en wegrennen. Als ik zeg dat je stil moet blijven staan ren je door en als ik zeg dat je weg moet rennen blijf je staan.

Toen ze haar wilden kammen pakte haar kleine broertje de kam weg en ging ervandoor. Zij riep:

– Wacht! Wacht!

Maar hij rende door. Ze riep:

– Wacht! Wacht!

Toen hij over de heuvel was zei ze:

– Vlucht! Vlucht!

Hij bleef staan. Ze liepen en liepen en liepen. Haar broertje kreeg dorst en wilde wat drinken, maar er was geen water voor mensen, er was daar alleen maar geitenwater. Hij dronk ervan en veranderde in een geitje. Hij begon te mekkeren:

– Bèèè! Bèèè!

Ze kwamen bij de tuin van een koning. Het geitje begon daar te grazen en zijn zusje stond erbij. Een dienaar van de koning kwam langs en zag hen. Hij zei tegen de koning:

– Er is hier een geitje en dat is al twee dagen aan het grazen.

De koning pakte hem en nam hem mee naar huis. Hij wilde met Noenzja trouwen. Ze trouwden en hielden een bruiloft. Hij had nog een andere vrouw naast het meisje dat weggevlucht was. Op een dag zei hij:

– Laat niemand bij je binnen, zelfs niet je broer of je moeder.

Toen hij een keer naar de markt was stuurde de andere vrouw een dienares naar haar. Ze zei:

– Kom toch hier, dan kunnen we samen een beetje bij elkaar zitten.

– Goed.

Ze kwam naar beneden, maar de andere vrouwen hadden een mat over een kuil gelegd. Ze kwam daar, en toen ze ging zitten viel ze in de kuil. Daar baarde ze twee zoons, Hasan en Hoesein. De vrouwen wilden het geitje slachten. Ze begonnen de koeskoes te malen (boven de kuil). Het geitje zei:

– Lemmwas qeṭṭɛenn ayi
siysu yettḥerry ayi

Lmuhimm yus dd weryaz nnes yenna as:

– Mani tella Nunja?

Tenna as: – Qa truḥ.

Lmuhimm tenna as: – Nnhar a qa neggur a negg siysu.

Yenna as: – Waxxa.

Iwa qqimen tteggen winat enni, ṭeḥḥnen mi zzi γa ggen siysu. Teqqim nettat teqqar as:

– A lalla ru a lalla ru
Ḥasan d Ḥusayen tarwa ujellid s tnayen.

Yeqqim iγid enni yeqqar as:

– Lemmwas qeṭṭɛenn ayi
siysu ḥerryenn ayi

Lmuhimm ittesla ujellid enni amenni yenna as:

– Ḥetta.

– Mana?

Yenna as: – Nniγ am: ḥetta yaγ dd i tsirt enni.

Lmuhimm teḥta, yekkes tasirt enni yufa din taḥenjirt, yenna as:

– Mala d bnadem ad yessiwel, mala d cciṭan *Ḷḷah yexẓih*.

Tenna as: – Necc qa d Nunja.

Yenna as: – Mi cem yessidfen denni?

Tenna as: – Aweddi qa tenna ayi: hwa dd. Udfeγ, tessu yayi dd ajertil x tesraft wḍiγ dayes.

Yekkes dd iḥenjirn nni, Ḥasan d Ḥusayen nni, yekkes tenni, yenna as:

– Luxa mi das γa ggeγ i temγart?

Tenna as: – Wer as ttegg walu.

Yeṭṭf itt yegg itt di ttabeɛ n yyis yeqqim ittazzel zzayes u<u>k</u>a yenγ itt.

– De messen worden voor me geslepen
De koeskoes wordt voor me gemalen.
Toen haar man weer terugkwam vroeg hij:
– Waar is Noenzja?
De andere vrouw zei: – Ze is weg.
Toen zei ze: – Vandaag maken we koeskoes.
– Goed.
Terwijl zij bezig waren om koeskoes te malen zei het meisje:

– *A lalla roe a lalla roe*[9]
Hasan en Hoesein de beide zoons van de koning.
En de geit zei:
– De messen worden voor me geslepen
De koeskoes wordt voor me gemalen.
De koning hoorde het en zei:
– Stop!
– Hoezo?
– Ik zei: hou op met malen.

Ze hield ermee op, hij haalde de handmolen weg en zag daar een meisje.

Hij zei: – Als het een mens is laat hij spreken, als het een geest is moge God hem vervloeken.

Zij zei: – Ik ben Noenzja.

– Hoe kom je daar terecht?

– Ze zei tegen me: kom naar beneden. Toen ik binnen kwam had zij een mat over de kuil gelegd en toen ben ik erin gevallen.

Hij haalde de jongens naar boven, Hasan en Hoesein, en daarna haalde hij haar naar boven. Hij zei:

– Wat wil je dat ik met die vrouw doe?

– Je hoeft niets te doen.

Hij maakte de vrouw vast aan de staart van een paard. Die rende met haar rond en zo doodde hij haar.

De achtergelaten meisjes[10]

Ijjen ɣars sebεa n yessis. Wer ɣarsent yemmatsent. Iwa wenni ɣars tamɣart, ɣars sebεa n yessis. Netta d lmeskin. Uca teqqar as temɣart nnes:

– Qa necc wer ḥemmleɣ yessic a.

Yeqqar as: – Min ɣa ggeɣ?

Teqqar as: – Ḍebber xasent niɣ ad uyurɣ necc.

Nettat teqqar i weryaz enni. Netta d lmeskin, wer izemmer ad yemlec, yessis wer yezmer a tent yeεdu. Uca yuḥḥel ma ad yeṣber; ak uneggar yuẓer ɣars lḥal ttmenɣa kis temɣart nnes, uca yenna as i yessis enni:

– Iwa kkrent a yessi, ɣarkent ijj n xaltitcent a ɣars tarḥent. A tarḥent ɣer wurar.

Nnant as yessis enni: – A baba, qa neccin wer ɣarneɣ bu warruḍ i ɣa nirḍ. Neccin d lmusakin waha, wer nzemmer a narḥ ammu ɣer wurar.

Yenna asent: – A acent idd rzuɣ arruḍ.

Iruḥ netta yetter asent idd arruḍ x ttwajjer. Ttwajjer imeqqranen, s sebεa yedsent yiwy asent idd arruḍ. Umi asent idd ɣa yawi y arruḍ enni yeεdel ttbeddlent, εedlent ttɣilent idd ttarḥent ɣer wurar. Nihenti uca yuyur zzaysent babatsent enni. Iwa yegga y amenni, i temɣart nnes bac a tehna wer kis ttmenɣi. Yexs ad yessettl·eε yessis enni. Netta qa wer ɣarsent bu xaltitsent, babatsent iɣerr zzaysent. Yuyur zzaysent babatsent enni yaḷḷeh yaḷḷeh yaḷḷeh yaḷḷeh, al amcan wer ssinent qaε. Wer ssi mecḥa kkint ggurnt. Iwa zi ssinni, xeccent ɣer ijj n wemcan, uca dinni ijj n tselliya, tulleɣ tselliya nni wer tt idd tḥeddid s tiṭṭawin. Yexẓer dayes yenna as:

– Iwa a yessi, aq acent mani ɣa tneḍwent.

Nnant as: – Ma a nedwel a nḍur a aneɣ dd tawyed a babatneɣ?

10 De achtergelaten meisjes

Er was eens iemand die zeven dochters had, die geen moeder meer hadden. Hij had een vrouw en zeven dochters. Het was een arme man. Zijn vrouw (de stiefmoeder) zei telkens tegen hem:

– Ik kan die dochters van je niet uitstaan.

– Wat moet ik dan doen?

– Reken met ze af of ik ga zelf weg.

Dat zei ze tegen haar man. Hij was een arme man en kon niet opnieuw trouwen, maar hij wilde zijn dochters ook niet in de steek laten. Hij wachtte en wachtte, maar uiteindelijk raakte hij het beu dat zijn vrouw steeds maar ruzie met hem maakte. Hij zei tegen zijn dochters:

– Dochters, jullie hebben een tante en daar gaan jullie naar toe. Er is daar een bruiloft.

Zijn dochters zeiden tegen hem:

– Vader, we hebben niets om aan te trekken. We zijn maar arm, we kunnen zo niet naar een bruiloft.

Hij zei:

– Ik zal kleren voor jullie gaan zoeken.

Hij leende kleren bij de grote kooplieden, en hij bracht hun alle zeven kleren. Toen hij hun mooie kleren had gebracht kleedden ze zich om. Ze maakten zich mooi omdat ze dachten dat ze naar een bruiloft gingen. Hun vader ging met hen op weg. Hij deed het voor zijn vrouw opdat ze op zou houden ruzie met hem te maken. Hij wilde van zijn dochters af. Ze hadden helemaal geen tante, hun vader loog hun maar wat voor. Hij liep met hen verder en verder en verder tot ze op een plek kwamen, die ze nog niet kenden, ik weet niet hoeveel ze liepen. Vandaar uit kwamen ze ergens waar een diepe kloof was, zo diep dat je de bodem niet kon zien. Hij keek in de kloof en zei:

– Dochters, hier moeten jullie in springen.

– Komen we nog terug, zul je ons ophalen, vader?

Inna as: – A yessi, a tehnant zi ddenya ya, necc a dayi tejjent ad ɛiceγ di lehna.

Nnant as: – Waxxa a baba. Zeɛma umi zzayneγ tesxid, ddenya ya a dayes tɛiced mlih, la d neccin a nexẓer min γa nexdem.

Iwa yenna as: – Iwa kksent idd arruḍ enni n midden a t rreγ.

Nnant as: – Iwa beɛɛed xaneγ. Uc aneγ lewqer. A nekkes arruḍ.

Bdant yessis enni tenni i γa yekksen arruḍ a tessizzer icemmusen a t tenḍer i tselliya nni, a tenḍu nettat. Wer ttbinent. Yaḷḷeh. Zid tenni i γa yekksen arruḍ amenni tenni i γa yekksen arruḍ amenni, neḍwent dinni aked warruḍ enni. Yeqqim netta dinni ittenneḍ ittenneḍ yuyur, yuyur yedwel γer temγart nnes. Yebda yettɛic ak temγart nnes yezzenz rrẓeq nnes merra, y alami ixeḍḍeṣ arruḍ enni dd yerḍel n midden. Netta yerḍel dd γir arruḍ n ttwajjer. Merra ixeḍḍṣ it, merra yezzenz min γars di rrẓeq nnes.

Qqiment idd din lemsakin a s sebɛa yedsent di tsellya nni, waḷu min γa ccent, uca xebbcent gg° cal, ggurnt di tselliya nni. Ittegg asent idd Rebbi min di ttɛicent, di tḥebba n lḥimeẓ t tḥebba n leɛdes t tinni n ddraɛ, ttɛicent lɛic meneɛent lbal waha. Iwa yaḷḷeh yaḷḷeh yaḷḷeh. Umi yexs Rebbi ḥṣulent gg ijj n taddart n ijj n yiṣiḍ. Uca daysent tenni tameẓẓyant nsent i yellan d fayeq, zeɛma dayes tiγit. Iwa tenni tameẓẓyant nsent txebbec txebbec txebbec tesseɛica yessmas enni s sebɛa, nihenti sseqqrent waha.

Iwa txebbec, umi γa teḥṣel di taddart n yiṣiḍ, mamec tella txebbec x umezwar tenni teqqim txebbec, tekkes min zzi tɛeṭṭeq yessmas tɛeṭṭeq ixf nnes. Iwa teḥṣel gg ijj n weẓru nettat tekks it id, nettat tufa dinni lbit. Tudef ssinni. Tudef gg° xxam enni, tsara taddart enni merra, tedwel γer may lla tella.

 Tedwel t timdeffert. Tejja almani d llilet, tanya a tarẓem, wer

–Jullie zullen van deze wereld weggaan en mij in rust laten leven.

–Goed, vader, als je ons laat gaan om beter te leven in deze wereld, dan zullen wij wel zien wat we gaan doen.

–Doe de kleren uit die ik geleend heb. Dan kan ik ze teruggeven.

–Dan moet je verderop gaan staan. We schamen ons om onze kleren uit te trekken.

Steeds wanneer een van zijn dochters haar kleren had uitgetrokken gooide ze het als pakje in de kloof en sprong er dan zelf achteraan. Hij zag hen niet. Zo ging het verder, degene die haar kleren had uitgetrokken deed het zo, en de volgende ook; ze sprongen er met hun kleren in. Hij bleef daar ronddwalen en dwalen. Toen ging hij weer terug naar zijn vrouw. Hij leefde alleen met zijn vrouw. Hij verkocht al zijn bezit, tot hij de kleren terug had betaald die hij had geleend. Hij had alleen maar de kleren van rijkelui geleend. Hij verkocht al zijn bezit om alles terug te betalen.

De arme meisjes bleven met hun zevenen achter in de kloof. Ze hadden niets te eten. Ze begonnen te graven in de bodem. De Heer gaf hun te eten, kekererwten, wat sperziebonen en een beetje maïs. Ze konden er net van leven. Zo ging het een hele tijd. Door de wil van de Heer kwamen ze bij het huis van een draak. De jongste van hen was intelligent. Zij was het die steeds maar groef en het eten voor de zeven zusters bij elkaar scharrelde. De anderen hielden zich stil.

Het jongste meisje groef en groef, en toen ze bij dat huis van de draak aankwam had ze eerst gegraven en gegraven en haar zusters en zichzelf zo onderhouden. Ze kwam eerst bij een steen en nam die weg. Daar vond ze een kamer. Ze ging er binnen en onderzocht het hele huis. Ze liep achteruit weer terug naar waar ze vandaan kwam. Ze wachtte tot de avond en maakte het weer

tenni ca i yessmas. Tufa netta a dd ittregg°eḥ swass aq t yeṭṭeṣ, s llilet yettsuḥ yiṣiḍ enni. I teffeγ tḥimert, l·ḥayawan ittett it, imurḍaṣ, iγγal, netta ittett γir l·ḥayawan waha. Iwa zid zid zid zid kulma al γa txeẓẓer, teksi l·ebḷan i taddart enni yaḷḷeh yaḷḷeh yaḷḷeh tenna as:

–Cḥal γars d rrẓeq γer yiṣiḍ enni!

Ɣars tiḥimriwin n lbayem, tiḥimriwin n ifunasen, kulci itteffeγ nnit ittregg°eḥ dd nnit. Taḥrant enni tameẓẓyant n yessmas wer tenni ca i yessmas. Teqqim nettat manay enni tejj it gg° ul nnes. Wer txeẓẓer mamec γa tegg i yiṣiḍ enni ḥuma a tezdeγ di taddart enni. Tuḥḥel. Swass itteṭṭeṣ, s llilet yettsuḥ itteffeγ. Iwa yaḷḷeh yaḷḷeh yaḷḷeh tejja almani ijj n llilet teḥḥḍa t yeffeγ uca truḥ tek̲si t. Tek̲si t ssinni tewc asent t i yessmas ccint. Ɣars din tamment, ddhen, lexliɛ, kulci mujud. Iwa tek̲si t tiwy asent idd i yessmas ccint, qqarnt as:

–Manis tiwyed a weltma manay a?

Teqqar as: –Ccent tseqrent. Qa yegg ayi t id sidi Rebbi.

Nettat wer as tenni: –Aqa ufiγ iṣiḍ

Ula d ca. Iwa yaḷḷeh yaḷḷeh s llilet aqa ttadef taddart enni, swass aqa itteṭṭeṣ dinni yiṣiḍ wer tezmir a tadef. Yessmas wer asent t teqqir. Tejj itent amenni. Iwa almi ttpinsar mamec γa tegg i yiṣiḍ a bac a texla zi taddart enni.

Teqqim meskina ttpinsar zid zid zid uca tek̲si dd tamment. Tegg as ikeccuḍen, tegg as timessi almani tebda tamment testextux. Yaḷḷeh yaḷḷeh yaḷḷeh yaḷḷeh xt enni tek̲si dd abermil n tamment tejja iṣiḍ enni almani yeṭṭeṣ, truḥ tferrγ as tt x uzellif i yiṣiḍ enni. Iwa ha tenγa iṣiḍ enni. Umi γa yemmet ɛad thenna zzayes. Umi t γa tneγ iwa tenna as:

–Lexxu a yessma, kkrent. Ḥḥḍa tamezwart, ḥḥḍa, txeẓẓrem ma wer dinni dd ittis ḥedd, ma wer lli taddart n ca n yicc.

open. Ze vertelde niets aan haar zusters. Ze nam iets waarmee ze het open kon maken en zag dat daar de draak aan het slapen was. Ze ontdekte dat de draak overdag daar sliep en 's nachts ronddwaalde. Als zijn kudde naar buiten was ging hij wilde dieren eten en kadavers en ezels; hij at alleen maar wilde dieren. Zo ging het iedere keer dat ze een kijkje nam. Ze onderzocht het hele huis. Toen zei ze:

– Wat heeft deze draak veel!

Hij had kuddes met kleinvee en kuddes met runderen. Die vertrokken vanzelf en keerden uit eigen beweging weer terug. Het jongste meisje vertelde niets aan haar zusters, ze hield alles geheim. Ze wist niet wat ze met die draak kon doen, zodat zíj in dat huis konden gaan wonen. Hij sliep overdag en 's nachts dwaalde hij buiten rond. Op een nacht zag ze dat hij naar buiten ging en haalde ze van alles weg en gaf het haar zusters te eten. Er was daar honing, boter, pekelvlees, van alles. Ze gaf het aan haar zusters om te eten. Ze vroegen haar:

– Waar heb je dat vandaan, zuster?

Ze antwoordde:

– Eet en houd je mond. De Heer brengt het mij.

Ze zei niet zoiets als:

– Ik heb een draak gevonden.

Zo ging ze 's nachts het huis binnen. Overdag sliep daar de draak en kon ze niet naar binnen. Ze vertelde haar zusters niets. Ze kwamen niets te weten. Ze piekerde wat ze moest doen om de draak het huis uit te krijgen.

Ze dacht en dacht en dacht. Toen nam ze wat honing. Ze haalde hout en maakte een vuurtje totdat de honing begon te borrelen. Dit deed ze een hele tijd. Toen nam ze de grote ketel met honing. Ze wachtte tot de draak sliep en gooide de honing over zijn hoofd. Zo doodde ze de draak. Toen hij dood was, was ze van hem af. Ze zei tegen haar zusters:

– Zusters, jullie moeten eerst uitkijken en kijken of er niemand aankomt, of het huis niet van iemand is.

Tufa il·la wal·u, taddart n yiṣiḍ enni waha, iṣiḍ enni teny it. Uca tessidef yessmas enni γer taddart enni. Qqiment idd din ttεicent, iwa d lemsakinat, ttεicent ṭṭfent idd acrarn γarsen, iyaẓiḍen iqnennyen, kulci γars γer yiṣiḍ enni. Iwa qqiment ttεicent yaḷḷeh yaḷḷeh yaḷḷeh yaḷḷeh yaḷḷeh. Beddlent l·ḥal·a nsent ttilint ml·iḥ, l·abas xasent.

Uca usint ijj n sebεa n yeryazen, ggurn qqarn asent ḍif Ḷḷah, lexxu i temγarin nni. Nihenti qa sebεa yedsent di taddart, wer kidsent qaε bu weryaz, γir nihenti timγarin sebεa yedsent. Iwa ttren ḍif Ḷḷah. Teffeγ γarsen tenni tameẓẓyant nsent i daysent d fayeq. Tegga ixf nnes d aryaz nettat, wer teggi ixf nnes t tamγart, tirḍ arruḍ n weryaz. Ssqerqben dd yaḷḷeh sebεa yedsen, nnan as:

–*Ah, sidi, ḍif Ḷḷah.*

Yenna asen netta: –*Mreḥba ḍif Ḷḷah.*

Yessidf iten yerḥeb zzaysen, isecc iten, isessw iten, amensi anecli. Netta qa ttγilen d aryaz, yettserbi xasen. Iεejb asen lḥal i sebεa nni n yeryazen.

Uca yenna asen: –Mani ttarḥem?

Nnan as: –A weddi neggur waha, mani γa naf a nnes.

Yenna as: –Ma lexxu kenniw ma d awmaten?

Nnan as: –Wah, neccin d awmaten. Yemmatneγ temmut, babatneγ yemmut, wer γarneγ ḥedd. Meqṭuε i nella.

Yenna as: –Aq aneγ neggur mani xaneγ γa tenḍel tsallest, a netter ḍif Ḷḷah, nessens.

Iwa tenna as: –Wer γarwem ḥedd?

Nnan as: –Wah.

Yenna as: –A dayi tεahdem. Zeεma il·la y awal d wa.

Nnan as: –Wah, a ac nεahed.

Ɛahden, nettat mesraggaben x wulawen nsen, yenna as:

 –Iwa a nεic aya aked uya.

Er bleek niemand te zijn. Het huis was alleen maar van die draak, en die had ze gedood. Ze liet haar zusters het huis binnen. Daar leefden ze verder. Het waren arme sloebers, maar daar leefden ze van de rammen en de kippen en de konijnen: de draak had alles gehad. Zo leefden ze een hele tijd. Ze veranderden hun leefgewoonten. Ze waren in goeden doen geraakt.

Toen kwamen er zeven mannen die de vrouwen om gastvrijheid vroegen. Ze woonden met hun zevenen zonder man in huis, alleen maar zeven vrouwen. De mannen vroegen om gastvrijheid. De jongste zuster, de slimme, kwam naar buiten. Ze deed alsof ze een man was in plaats van een vrouw. Ze had mannenkleren aangedaan. De zeven klopten aan en zeiden:

– Wij vragen om gastvrijheid.

– Weest welkom.

Hij liet hen binnen en begroette hen. Hij gaf hun te eten en te drinken, het avondeten en het middageten. Zij dachten dat het een man was die hun het eten bracht. De zeven mannen beviel het daar. Toen vroeg hun gastheer:

– Waar gaan jullie heen?

– Ach, we lopen maar wat rond en kijken waar we kunnen slapen.

– Zijn jullie broers van elkaar?

– Ja, we zijn broers. Onze moeder is dood en onze vader ook. We hebben kind noch kraai en zijn alleen op de wereld. We lopen rond en als de duisternis valt vragen we ergens om gastvrijheid en overnachten daar.

– Jullie hebben niemand?

– Nee.

– Jullie moeten me een eed zweren dat dat echt zo is.

– We zweren het.

Ze legden de eed af. Ze vertelden elkaar over hun persoonlijke aangelegenheden. Ze zei:

– Laten we samen gaan wonen.

Nnan as: – *Mada bik.*

Yenna as: – A nεic aya aked uya, qa la d necc γari sebεa.

Iwa ggin urar aya aked uya, sebεa yedsen. Tameqqrant yiwy itt umeqqran, tameẓẓyant yiwy itt umeẓẓyan, yaḷḷeh yaḷḷeh, sebεa yedsent melcent sebεa yedsen. Qqiment ttarwent idd tarwa nsent. Zid zid zid, ḍḥan t ttwajjer merra yinni. Tenni tameẓẓyant nsen i ten dd yerrin merra t ttwajjer. Nitni degg° mezwar ttγilen d aryaz, almani ttεahden i ten tsergeb.

Ttεicent zid zid zid zid, ittuqaε babas enni, babatsent i yeggin amenni i nihenti neḍrent, yus dd γarsent. Yus dd γarsent yeggur ittetter, yaḷḷeh yaḷḷeh yaḷḷeh, yiwḍ edd γer tegg°urt, tessijj edd xas tenni tameẓẓyant enni zi l·kazi teεqel d babas. Netta yus dd yeggur yeqqar:

– *Fi sabil· Ll·ah.*

Iwa tεeql it id, tenna as i mmis:

– Ruḥ wc as lmeεluf i lmeskin in...

Tewc az dd lmeεluf i mmis, tenna as:

– Arwaḥ wc as lmeεluf i weryaz in. Wc as imendi seyyḥ as t. Iwa jj it a t yejmeε nnit.

Yebda yuḥḥel uḥenjir nni yewc as lmeεluf iseyyḥ as lmeεruf enni yebda meskin ijemmeε lexxu nnit. Babas n tenni dd yusin yeggur ittetter. Yus dd yeggur ittetter iseyyḥ as wayyaw nnes, lexxu wenni d ayyaw nnes, netta wer yessin. Yeqqim ijemmeε imendi nni yaḷḷeh yaḷḷeh, tenḍel xas tsallest tenna as yellis enni i mmis tenna as:

– Ruḥ in as: qqim a tensed qa tenḍel xak tsallest.

Tegg as l·ḥil·a.

Iwa tenna as: – Γer tmedditt wc as aγimi kidsen.

I lmeskin nni lexxu ak yeryazen n yessmas qa nettat teḥkem xasen. Nettat tameẓẓyant nsent ay daysent d fayeq merra ḥsen zzaysen. Iwa sγimen t kidsent, mmunswen, qqimen, qeṣṣren, ḍeḥcen ssiwlen, ak uneggar tweṣṣa mmis tenna as:

 – Xṃi γa nemmunsu a nkemmel in ayi: a yemma in ayi dd

– Zoals je wilt.

– Laten we samen gaan wonen. Wij zijn ook met ons zevenen.

Ze trouwden met elkaar. Het oudste meisje trouwde met de oudste man, het jongste meisje met de jongste man. Zo trouwden de zeven meisjes met de zeven mannen. Ze kregen kinderen en de mannen werden rijkelui. Het jongste meisje had hen rijk gemaakt. De mannen hadden eerst gedacht dat ze een man was, maar toen ze de eed hadden afgelegd, had ze het hun verteld.

Zo leefden ze een hele tijd. Op een dag kwam toevallig hun vader, degene die hen had laten vallen, bij hen. Hij kwam daar bedelen. Toen hij bij de deur kwam zag de jongste hem vanuit het raam. Ze zag dat het haar vader was. Hij riep:

– In de naam van God.

Ze herkende hem en zei tegen haar zoon:

– Geef die arme man een aalmoes.

Ze gaf haar zoon de aalmoes en zei:

– Geef die man deze aalmoes. Geef hem graan maar gooi het voor hem op de grond. Laat hem het zelf bij elkaar rapen.

Het jongetje gaf hem de aalmoes, hij gooide de aalmoes op de grond en de arme man begon het op te rapen. Haar vader was komen bedelen en nu gooide zijn kleinzoon het voor hem op de grond. Het was zijn kleinzoon, maar hij wist het niet. Hij raapte het graan op totdat de avond begon te vallen. Toen zei zijn dochter tegen haar zoon:

– Zeg tegen hem: kom hier overnachten, het wordt al donker.

Ze had een list bedacht. Ze zei:

– Laat hem deze avond bij de mannen zitten.

Nu was die arme man bij de mannen van haar zusters: zij was de baas van allemaal. De jongste was de intelligentste en beste van allemaal. Ze lieten hem bij hen zitten. Ze aten en kletsten en lachten en praatten. Na een tijdje gaf ze haar zoon een opdracht:

– Als we klaar zijn met eten moet je tegen me zeggen:

tḥajitt. A yemma in ayi dd tḥajitt, a aj dd iniɣ: necc ma a aj dd iniɣ tenni xafi?

A as yini netta: wah a yemma in ayi tt idd. T tenni i xseɣ.

Iwa mmunswen jmiɛ ccin swin nettat lla tweṣṣa mmis.

Yebda mmis yeqqar as: – A yemma in ayi dd tḥajitt, a yemma in ayi dd tḥajitt.

Tenna as: – Ééh ya mmi, a aj dd iniɣ tenni xafi?

Yenna as: – A yemma inu, t tenni i ayi dd ɣa tinid! T tenni!

Tebda teqqar as tḥajitt.

Tenna as: – A mmi,

Tenna as: – Aq c la d neccin, neɣma t tiɣujilin sebɛa yedneɣ...

Lexxu babas enni din, kidsent. Nettat tegg as amenni neɛmada.

Tenna as: – Lla ɣarneɣ babatneɣ, yemmatneɣ temmut.

Tenna as: – Babatneɣ ttmenɣa kides temɣart nnes

Tenna as: – Yenna aneɣ: kker a tarḥent ɣer wurar. Babatneɣ, yiwy aɣ dd arruḍ, yeṣṣirḍ aɣ dd arruḍ, yenna aneɣ: a tarḥent ɣer wurar n xaltitcent. Yeṣṣiwḍ aneɣ ɣer ijj n lexla, ineddh aneɣ almani wer nessin qaɛ tammurt enni mani nella. Wer ssi mecḥa neccin neggur x iḍarn.

Tenna as: – Ah yeṣṣiwḍ aɣ ɣer ijj n lexla a mmi,

Tenna as: – Nenḍu gg ijj n leḥfer yulleɣ,

Tenna as: – Nettɛic di tḥebba n lḥimeẓ t tḥebba n ddraɛ t tḥebba n leɛdes.

Tenna as: – Ittegg ax tent idd sidi rebbi, ɛeṭṭqent zzaysent xwaltic nnec, nufa ɣaya n taddart,

Tenna as: – Yegg aneɣ dd Rebbi taddart, nẓeddeɣ dayes,

Tenna as: – Yekk edd ssa babac, d ɛmumic, ttren ɣarneɣ ḍif Ḷḷah, ssidfex ten, nemɛahad, nemsemlac.

 Netta wenni babas enni aq t id dinni, tebda ttett it tmurt.

moeder, vertel me een verhaaltje, moeder, vertel me een verhaaltje! Dan zeg ik: Zal ik je het verhaal vertellen dat over mijzelf gaat?

Dan moest hij zeggen: Ja moeder, vertel me dat. Dat verhaal wil ik.

Ze aten samen, ze aten en dronken. Ze had haar zoon die opdracht gegeven. Toen begon haar zoon te vragen:

– Moeder, vertel me een verhaaltje, moeder, vertel me een verhaaltje.

– Zal ik je het verhaal vertellen dat over mijzelf gaat?

– Ja moeder, dat moet je vertellen, dat moet je vertellen.

Toen begon ze te vertellen:

– Zoon, we zijn met zijn zevenen als halve wezen opgegroeid...

Hun vader zat daar bij hen. Ze vertelde het expres:

– We hadden een vader en onze moeder was gestorven. De vrouw van onze vader maakte ruzie met hem. Toen zei hij: Jullie moeten naar een bruiloft. Onze vader bracht ons kleren en zei: Jullie moeten naar de bruiloft van jullie tante. Hij leidde ons naar de wildernis. Hij bracht ons ergens en we hadden geen idee waar we waren, ik weet niet hoe lang we hebben gelopen...

Toen zei ze:

– Hij bracht ons naar de wildernis, mijn zoon, en toen sprongen we in een diepe kuil. Daar leefden we van kekererwten en maïs en sperziebonen. Die bracht ons de Heer. Je tantes leefden ervan. Toen vonden we een prachtig huis, de Heer bracht ons een huis en daar gingen we wonen. Toen kwamen je vader en je ooms langs en die vroegen ons om gastvrijheid. Ik liet hen binnen, we hebben met elkaar een eed gezworen en zijn met elkaar getrouwd.

Haar vader was daar aanwezig en de bodem begon hem op

Yessen il·la d netta, zeɛma manay enni i tenna d netta ay t yeggin.

Tammurt yebda yettadef dayes. Yettadef di tmurt yal̤l̤eh yal̤l̤eh yal̤l̤eh yal̤l̤eh almi yeqqim il·la uɛecmir nnes. Yeqqim uɛecmir nnes di lweṣṭ n wexxam. Iwa ṣafi uca tkemmel, umi ɣa texẓer tufa babas yudef di tmurt. Bdan qqarn as tarwa nnes d yessmas d weryaz nnes, ilewsan nnes:

– Manay a, manay a?

Tenna as: – Aqqa d wa d baba. Qa tḥajitt a nnix tt idd x baba, ggiɣ as ammu neɛmada yirar zzayneɣ. Necc ssidfex t di tmurt s leḥkayet.

Yudef di tmurt yeqqim ɣir uɛecmir nnes sennej i tmurt. Tegga xas nnewwar. Ṣafi yemmut.

11 De meisjes die werden weggestuurd door hun vader (2)[11]

Ijj n sebɛa n tḥenjirin temmut yemmatsent. Temmut yemmatsent, sekknent aked babatsent t temɣart n babatsent. Tekker tamɣart enni n babatsent terzu a thajer a teffeɣ tammurt. Teyy asent ccɣel bac a dasent tesmeḥ. Tekker teṭṭef itcett, tessekk itt a tezdem, itcett tessekk itt a tayem, itcett a telqeḍ rrbiɛ, itcett a telqeḍ ari, l·muhimm kulci teyy asent l·'acɣal.

Tekker teṭṭef ijj n weqzin, teyy as tqinebt teyy as ijj ujij n leḥdid. Uk̲a jij enni yettcat aqzin yettzu.

Qqarent as: – Qa baba qa itteddez ari, aqzin qa yettzu.

L·muhimm ruḥen yyin l·ḥil·a yenni bac wer zzisen ttɛiqent. Kker mani ɣa ruḥen gguren gguren. Nihenti mani dd ɣa asent,

te slokken. Hij wist dat hij het was, hij was het die gedaan had waarover zij vertelde.

Hij begon in de grond te zakken. Hij zakte en zakte en zakte tot alleen zijn baard nog maar over was. Zijn baard lag daar midden in de kamer. Toen ze klaar was met haar verhaal en ging kijken zag ze dat haar vader in de grond was gezakt. Haar kinderen en haar zusters en haar zwagers vroegen haar:

– Wat is er aan de hand?

– Dat is mijn vader. Het verhaal dat ik vertelde ging over mijn vader. Ik heb het met opzet verteld, omdat hij ons bedrogen heeft. Ik heb hem met een verhaal de grond in laten zakken.

Hij was de grond in gezakt. Alleen zijn baard was er nog. Ze legde er bloemen op. Uit. Hij was dood.

11 De meisjes die werden weggestuurd door hun vader (2)

Er waren eens zeven meisjes van wie de moeder gestorven was. Hun moeder was gestorven en ze leefden bij hun vader en hun stiefmoeder. Hun stiefmoeder wilde hen weg hebben, het land uit. Ze gaf hun veel werk om van hen af te zijn. De ene stuurde ze weg om hout te sprokkelen, de volgende om water te putten, weer een ander om kruiden te plukken, weer een ander om helmgras te snijden, voor iedereen had ze werk.

Op een dag (toen ze naar het bos waren gegaan om hout te sprokkelen) nam ze een hond. Ze bevestigde een ijzeren pin aan een stukje touw. De pin sloeg de hond en die blafte. Zij zeiden tegen elkaar:

– Vader stampt helmgras en de hond blaft.

Hun ouders gingen weg. Ze hadden deze list verzonnen opdat de meisjes het niet zouden merken. Zij liepen en liepen, en toen

ufint ɣir d aqzin yettzu. Babatsent iruḥ. Uk̲a qqiment ggurent s llilet, ttwalant ijj n tfawt, ijj uceɛɛal n tmessi. Qqiment qqarent as:

– Mala d l·al·l·a tamẓa beɛɛed beɛɛed
mala d baba qerreb dd qerreb dd
mala d l·al·l·a tamẓa beɛɛed beɛɛed
mala d baba qerreb dd qerreb dd

Mani ɣa awḍent ɣer tmessi nni ufint d l·al·l·a tamẓa.

Uk̲a tenna as: – Mreḥba s yessi, mreḥba s yessi.

Tekker tessidf itent ɣer taddart, mani tent ɣa tessidef trezzu a tent tetc. Teyy itent di ijj n trak̲na t tbalek̲t, tarwa nnes, ɣres ca n tarwa nnes, teyy itent di trak̲na d jjdid. Mani tent ɣa teyy di trak̲na yenni d jjdid ttwalant l·al·l·a tamẓa ttegg ijj n lburmet n waman tesseḥma tt.

Trezzu a tent tessnenn a tent tetc.

Nnant as: – A l·al·l·a tamẓa wer tteṭṭṣed cay?

Tenna as: – Ll·a, netc wer tteṭṭṣeɣ almay yessḥunḍur weɣyul di lebḥer. Almani yudef weɣyul di lebḥer.

Uk̲a tɛaq zzis weltmatsent enni tameqqrant. Tekker teṭṭef iḥenjiren nni imeẓẓyanen, terr iten degg° mk̲an nni ttuɣa ṭṭsent. Tekker, nihenti ɛeqbent gg° mk̲an n tarwa n tamẓa yenni. Uk̲a nettat mani ɣa tɛesses ɣer llilet tek̲si tarwa nnes teyy iten di lburmett enni. Uk̲a traḥ teṭṭeṣ aked tḥenjirin nni, ttɣil as t tarwa nnes. Uk̲a nihninti yedwel dd lḥal yeṣṣbeḥ uk̲a kkrent, kkrent ruḥent. Ggurent ggurent, uk̲a l·al·l·a tamẓa teqqim ttett tarwa nnes, almani tɛaq s tarwa nnes. Ttebɛ itent.

Nihenti xeccent ɣer ijj n tesraft dis ibawen yuzɣen. Mani dis ibawen nni yuzɣen qqim tyessi ten dd ijj n tḥenjirt t tabuhalek̲t, ttqima tweḍḍr asent ibawen.

Tenna as: – Zid ffeɣ!

de meisjes daar weer kwamen vonden ze alleen maar de blaffende hond. Hun vader was vertrokken. Ze liepen door de nacht en zagen ergens een licht. Ze zeiden:

– Als het mevrouw de Menseneetster is, ga weg, ga weg!
Als het vader is, kom hier, kom hier!
Als het mevrouw de Menseneetster is, ga weg, ga weg!
Als het vader is, kom hier, kom hier!

Toen ze bij het vuur aankwamen zagen ze dat het een menseneetster was. Zij zei:

– Welkom, dochtertjes, welkom!

Ze liet hen het huis binnen. Toen ze binnen waren wilde ze hen opeten. Ze had hen in een oude mat gewikkeld en haar kinderen – ze had een paar kinderen – in een nieuwe mat. Toen ze haar kinderen in de nieuwe mat had gedaan zagen de meisjes dat de menseneetster een ketel water warm maakte.

Ze wilde hen koken om hen op te kunnen eten. Toen zeiden ze:

– Mevrouw de menseneetster, slaapt u niet?

– Nee, ik slaap niet voordat de ezel balkt in de zee. Voordat de ezel de zee in is gegaan.

De oudste zuster had alles door. Ze pakte de kleine kinderen (van de menseneetster) en legde ze op de plaats waar de meisjes sliepen. De meisjes gingen op de plaats van de kinderen van de menseneetster liggen. Toen het nacht was geworden pakte de menseneetster haar kinderen en stopte hen in de ketel. Toen legde ze zich te slapen bij de meisjes, omdat ze dacht dat het haar kinderen waren. De volgende ochtend stonden de meisjes op en gingen weg. Ze liepen en liepen en liepen terwijl de menseneetster haar kinderen opat. De menseneetster at totdat ze merkte dat het haar eigen kinderen waren. Ze ging achter de meisjes aan.

Ze kwamen bij een voorraadkuil met gedroogde bonen. Een van de meisjes, die onnozel was, nam de bonen mee en liet ze weer op de grond vallen. Toen zei ze:

– Schiet op, we moeten verder!

Tenni wer ɣres bu leɛqel.

Tenna as: – Netc wer dd ggureɣ ḥama tus edd l·al·la tamẓa.

Teqqim ttɛayan itt dinni. Mani az dd ɣa txecc tamẓa, tenna as:

– Qa cem da?

Tenna as: – Awey dd fus nnem.

Tewc as fus, tekker tḥert as x umeẓẓuɣ. Mani das ɣa teqqes ameẓẓuɣ, teɛqeb dd amenni leɛqel nnes.

U<u>k</u>a tenna as: – A l·al·la tamẓa a dam bbyeɣ.

Teqqim ttebby az dd gg° zellif u<u>k</u>a traḥ ɣer ijj n dzegg°art, teqqim ttcedda ɣas acenkuk ag dzegg°art enni ttcedda t ttcedda t. Tekker terwel. Mani dd ɣa tekker l·al·la tamẓa tufa acenkuk nnes icedd ag dzegg°art. Yus dd ijj n wuccen yetc itt. U<u>k</u>a tleḥḥeg s yessmas. U<u>k</u>a xeccent ɣer ijj n weltmatsent temle<u>k</u> di ijj n wem<u>k</u>an, ɣres ijj n wergaz nnes d aḍerɣal zi ijj n tiṭṭ wer yettwili.

U<u>k</u>a yenna as: – Yyemt eyyi ddwa bac ad ttwaliɣ zi tiṭṭ enni.

Kker nihninti ṭṭfent t ẓeyyrent t ssanitti, yyent as tiqinbawin ẓeyyrent u<u>k</u>a yyent as timessi di tiṭṭ enni zzi yettwala. U<u>k</u>a yeqqim yeḍḍerɣel s kulci. U<u>k</u>a ṭṭfent t nedhent lebhayem iserdan, ifunasen.

U<u>k</u>a qqiment ttseqsant x babatsent. Seqsant zzis ggurent ad raḥent ad seqsant ad seqsant. U<u>k</u>a xeccent ɣer ijj n taddart. Tekker tamɣart n babatsent, xmi tnekr itent, ɣres ijj uḥenjir d ameẓẓyan yeqqar as:

– Qa tin d weltma.

Qa yettwala ɣres ijj n tiggest da degg° nyir. Netta yeqqim ixeẓẓer as ixeẓẓer as u<u>k</u>a meseɛaqalen. U<u>k</u>a da ntahat l·qiṣṣa.

Zij was oliedom en zei:

– Ik ga niet verder totdat mevrouw de menseneetster komt.

Ze bleef daar op haar wachten. Toen de menseneetster kwam zei ze:

– Ben je hier?

Toen zei ze:

– Geef me je hand.

Ze gaf haar haar hand, maar de menseneetster trok haar aan haar oor. Toen ze haar oor eraf had getrokken werd het meisje plotseling slim. Ze zei:

– Mevrouw de menseneetster, ik wil u vlooien.

Ze begon haar het hoofd te vlooien. Ze ging naar een jujubeboom en maakte het haar vast aan de boom. Ze maakte het héél stevig vast, en toen vluchtte ze. Toen ze wegging wilde de menseneetster opstaan, maar ze merkte dat haar haar vastzat aan de jujubeboom. Een jakhals kwam voorbij en at haar op. Het meisje kwam weer bij haar zusters. Toen kwamen de meisjes bij een zuster van hen die met een halfblinde man getrouwd was. Hij zei:

– Geef mij een medicijn zodat ik met dit oog kan zien.

Ze grepen hem. Ze bonden hem vast met touwen en deden vuur in het oog waarmee hij kon zien. Toen was hij volledig blind. Ze namen het vee, de paarden en de koeien en leidden het weg.

Toen begonnen ze naar hun vader te vragen. Ze vroegen naar hem en liepen verder. Ze vroegen en vroegen en vroegen, en uiteindelijk kwamen ze bij een huis. De vrouw van hun vader herkende hen niet, maar ze had een klein zoontje dat zei:

– Dat zijn mijn zusters.

Hij had bij een van hen een tatoeage op het voorhoofd gezien. Hij keek en keek, en toen herkenden ze elkaar en dat is het einde van het verhaal.

12 Het meisje en haar zes broers[12]

Ŀmuhimm ijj n setta iḥenjirn, setta kidsen, weltmatsen wer ɣarsen ula d ictent. Ŀmuhimm udfen ammu ɣer ijj n wurar. Qqimen ceṭṭḥen, wenni ɣer umi tella ca n weltmas ttawi dd xas, ttberraḥ xas. Ŀmuhimm yinni walu lemsakin wer ɣarsen la d ijj n weltmatsen, yenna asen bab n wurar nni:

– Ammu, wenni ɣer umi wer telli ca n weltmas ad yeffeɣ.

Ŀmuhimm yinni lemsakin nni setta kidsen ffɣen. Ruḥen ɣer yemmatsen. Babatsen yegga tnayn n temɣarin. Ruḥen ɣer yemmatsen taḥqiqect.

Yenna as: – A yemmatneɣ, xẓer necc yenna ayi: ɣarwem wer yelli yessmatwem, neccin merra ɣarneɣ yessmatneɣ, xẓer mamec daɣ ttuɣ yeqqar.

Yenna as tt, ŀmuhimm yemmas enni ttuɣa s uɛeddis, tenna as:

– Raja yumkin ad arweɣ taḥenjirt.

Yenna as: – Aq am neccin qa neggur a nhajer.

Yenna as: – Mala d aḥenjir, gg aneɣ dd leɛlam d acemlal, a nerni. Mala t taḥenjirt, gg aneɣ dd azegg°aɣ.

Ŀmuhimm qqimen ggurn ggurn ggurn ggurn hajren ɣer ijj n tmurt. Yenɣa x ijj n wedrar ixeẓẓer dd mamec tegga leɛlam n yemmatsen, ma d azegg°aɣ niɣ d acemlal. Mala d azegg°aɣ qa a dd ɛeqben, t taḥenjirt, mala d acemlal, a ssenni kken. Ŀmuhimm yemmas turu. Ɣars tacna ɣer yemmas enni. Turu taḥenjirt, tenna as i tecna nnes:

– Gg ayi dd leɛlam d azegg°aɣ. T taḥenjirt.

Nettat tegg as acemlal; tacna nni nnes tɣar zzayes. Tegg as acemlal, yergeb dd ijj umas ammu x ijj n wedrar yeẓr it d acemlal, yenna as:

– Ha yemma turu aḥenjir.

 Uca rnin hajren. Ŀmuhimm taḥenjirt enni tenna as:

12 Het meisje en haar zes broers[10]

Er waren eens zes jongens die geen zuster hadden. Op een dag gingen ze naar een bruiloft. Bij het dansen werd elke man door zijn zuster geïntroduceerd, maar de jongens hadden geen zuster en de gastheer zei tegen hen:

– Wie geen zuster heeft moet vertrekken.

De zes jongens vertrokken. Ze gingen naar hun moeder. Hun vader had twee vrouwen. Ze gingen naar hun eigen moeder. Een van hen zei:

– Ach moeder, moet je horen. Hij zei tegen me: Jullie hebben geen zuster en wij hebben allemaal zusters. Moet je horen wat hij tegen ons zei.

Dat zei hij tegen haar. Hun moeder was zwanger en antwoordde:

– Wacht nog even. Misschien wordt het wel een meisje.

Hij zei:

– We vertrekken nu naar een ander land. Als het een jongetje wordt moet je een witte vlag uithangen, dan trekken we verder. Als het een meisje wordt moet je een rode vlag uithangen.

Ze reisden en reisden en kwamen aan in een ander land. Een van hen klom op een berg en keek wat voor vlag hun moeder had uitgestoken, of hij rood was of wit. Als hij rood was zouden ze terugkeren, dan was het een meisje, en als hij wit was zouden ze verder reizen. Toen kreeg hun moeder het kind. Hun vader had nog een andere vrouw en toen hun moeder het kind had gekregen zei ze tegen deze vrouw:

– Hang voor mij een rode vlag uit. Het is een meisje.

Maar de andere vrouw was jaloers en nam een witte vlag. Toen ze de witte vlag had uitgehangen keek een van de broers vanaf een berg en zag dat hij wit was. Toen zei hij:

– Onze moeder heeft een jongetje gebaard.

21 Ze trokken verder.

Toen het meisje wat ouder was geworden zei ze:

– A yemma, necc wer ɣari bu ɣayetma?

Tenna as: – Qa ttuɣa ten ɣarm, aweddi, qa hajren mani ttuɣa wer ɣarsen weltmas.

Ŀmuhimm temɣer tḥenjirt enni.

Tenna as: – A yemma, qa necc ad raḥeɣ ad rzuɣ ayetma.

Tsenneḥ uyis, tenna as:

– Aqa a cem weṣṣiɣ.

Tenna as: – Mala texsed a teswed, wer sess ca zegg° aman n tesmext.

Tessekk kides tayya. Tenna as:

– Ɣarm a cem tecmet tayya, a teswed zegg° aman nnes.

Ŀmuhimm teggur teggur teggur teggur nettat t tayya nni, ggurnt, teggur teggur teggur teggur, texs a tsu.

Tenna as: – Tayya, wc ayi ad sweɣ.

Teswa zi yenni n tayya, tedwel t tayya. Tenni tayya teswa zegg° aman iḥurriyen tedwel t taḥurrect. Qa tayya t tabercant, t tḥurrect t tacemlalt. Ŀmuhimm tenni tedwel t tayya nnes. Tismext enni tedwel t tacemlalt. Ŀmuhimm qqimen ggurnt ggurnt ggurnt ggurnt ggurnt, wwḍent ɣer ɣayetmatsent enni. Reḥḥben dd zzayes.

Tenna as: – Necc qa yi d weltmatwem t tin t tin...

Ŀmuhimm tayya nni weltmatsen nni wer tt ɛqilen, ttɣil asen t tayya. Ŀmuhimm qqimen ccaten taḥenjirt enni, tayya nni. Wer as tteggen bu wexxam, ttawyen tt ɣer lexla, ttrekk°es ileɣman. Ileɣman bezzaf ttrekk°s iten, tteggenn as arruḍ wer yeḥli, ŀmuhimm am luxa di tṣefṣaft ttrekk°es. Ɣars sebɛa n ileɣman. Ijjen ittesla as, setta wer tteslin ca. Uca teggur ɣer wedrar uca attaf ttɣennaj, teqqar as:

– A ŀara ru a ŀara ru
mani ɣa ẓreɣ ddexxan n baba d yemma?
a ŀara ru a ŀara ru
manis dd ɣa yekk ddexxan n baba d yemma?

–Moeder, heb ik dan helemaal geen broers?

Zij zei:

–Je hebt er wel gehad, maar die zijn weggetrokken omdat ze geen zuster hadden.

Toen ze groot was geworden zei ze:

–Moeder, ik ga op zoek naar mijn broers.

Haar moeder tuigde een paard op en zei:

–Ik zal je raad geven: als je wat wilt drinken, drink dan niet van het negerwater.

Ze stuurde een dienares met haar mee. Ze zei:

–Pas op dat de slavin je niet bedriegt en je van haar water laat drinken.

Ze reisden en reisden en reisden, zij en de slavin, en toen ze een heel stuk gereisd hadden wilde het meisje wat drinken. Ze zei:

–Slavin, geef me wat te drinken.

Ze dronk van het negerwater en werd zo zwart als een slavin. De slavin dronk van het blankenwater en werd zo blank als een vrije. Slavinnen zijn namelijk zwart en vrijen blank. Het meisje werd de slavin en de slavin werd de vrije. Zo reisden ze verder en verder en verder totdat ze aankwamen bij haar broers. Die heetten haar welkom. De slavin zei:

–Ik ben jullie zuster, en die daar...

Ze herkenden de slavin, die eigenlijk hun zuster was, niet en hielden haar voor een slavin. Ze gaven het arme meisje slaag. Ze kreeg geen eigen kamer en ze moest in de wildernis kamelen hoeden. Ze kreeg slechte kleren en moest kamelen hoeden in de bosjes. Ze had zeven kamelen. Eentje kon goed horen, de andere waren doof. Ze klom op een berg en begon te zingen:

–A lara ru a lara ru
Waar komt de rook van vader en moeder vandaan?
A lara ru a lara ru
Waar komt de rook van vader en moeder vandaan?

Ḷmuhimm ttɣennaj amenni, ttɣennaj kul nnhar, yekka din ijj n umas yenna as:

– Ileɣman a ḍeɛfen.

Nettat wer tezɛim a as terr: qa d weltmatwem, tenna as:

– Qa ttawyex ten ɣer rrbiɛ.

Ḷmuhimm kun nhar qa ttɣennaj amenni. Yenna as ijj umas yenna as:

– Min yuɣin i yina, ḍeɛfen ileɣman a.

Yenna as: – Nnhar a a xas ḥetteɣ mani ten ttawi.

Nettat tewwi ten ɣer y rrbiɛ, tudef dd ammu teqqar as:

– A ḷara ru a ḷara ru
manis ɣa dd yekk ddexxan n baba d yemma?

Ḷmuhimm teqqim amenni ttɣennaj:

– A ḷara ru a ḷara ru
manis dd ɣa yekk ddexxan n baba d yemma?

Yenna as: – Éh, yah tin d weltmatneɣ.

Ḷmuhimm ḥeṭṭen xas s setta. Kulci yeẓr itt ttegg awal enni. Ṭṭfen tayya nni yenna as:

– Mi cem yuɣin, cem qa ttɣennajed da, teqqard: a ḷara ru?

Tenna as:

– Qa necc d weltmatwem, aqa tweṣṣa ayi dd yemma, tenna ayi: wer sess zegg° aman n tayya. Swiɣ zzayes dewleɣ t tayya, nettat tedwel d lḥurri.

Yenna as: – Min das ɣa negg luxa i tanittan?

Ruḥen sseswenn as aman iḥurriyen, tedwel t taḥurrect, i tesmext enni rrin tt t tayya. Ḷmuhimm amenni, yenna as:

– Min das ɣa negg luxa i tayya i dam yeggin ammu i xam iṣaren?

Tenna as: – Wer das tteggem walu.

Zo zong ze elke dag en op een dag kwam een van haar broers naar haar toe en zei:

– Deze kamelen zien er slecht uit.

Ze durfde niet te zeggen: 'ik ben jullie zuster' en daarom zei ze:

– Ik breng ze daarheen waar gras groeit.

Elke dag zong ze zo. Een van de broers zei toen:

– Wat is er met die kamelen aan de hand? Ze zijn zo zwak.

Hij zei:

– Vandaag ga ik in het geheim achter haar aan en kijk waar ze ze heen brengt.

Ze bracht ze naar een plek met gras. Toen begon ze te zingen:

– A lara ru a lara ru
Waar komt de rook van vader en moeder vandaan?

Ze zong:

– A lara ru a lara ru
Waar kan ik de rook van vader en moeder zien?

Hij zei toen tegen zichzelf:

– Hé, dat is onze echte zuster!

Toen kwamen ze alle zes luisteren. Ze zagen allemaal hoe die slavin haar lied zong. Ze pakten de dienares en vroegen:

– Wat is er met je aan de hand dat je hier zingt van 'a lara ru'?

Zij zei:

– Ik ben jullie zuster. Mijn moeder had me nog gezegd: drink niet van het water van de slavin. Ik heb er toch van gedronken en toen werd ík de slavin, en zij werd de vrije.

Hij zei: – Wat doen we nu met haar?

Ze gaven haar blankenwater te drinken en ze werd weer een vrije. De echte slavin maakten ze weer tot een dienares. Toen dat gebeurd was vroeg hij aan het meisje:

– Wat wil je dat we met de slavin doen die je dit allemaal heeft aangedaan?

Zij zei:

– Jullie hoeven niets met haar te doen.

Ḷmuhimm yeṭṭf itt ijj umas uca yegg itt di ttabeɛ n uyis uca yeqqim ittazzel zzayes di leɣwarbel almani wer dis yeqqim wal·u, uca temmut. Ṣafi.

13 Het verhaal van de tamboerijn[13]

Ijj n tḥenjirt temmut as yemmas, t tina t terbibt nnes. Ruḥent tiweltmatin, ictent ɣars yemmas, ictent walu, ggurnt ammu ruḥent ɣer ijj n lɣabet. Ḷmuhimm ggurnt ammu di lɣabet ttḥerwacent, ttirarnt ammu, nettat truḥ ammu ɣer ijj n taremmant, texs a tekkes taremmant. Weltmas enni ammu tayujilt enni umi wer telli yemmas, teṭṭf itt tedfɛ itt di ijj n wanu. Temmut. Ḷmuhimm temmut denni teqqim amenni teqqim teqqim amenni, weltmas enni truḥ ɣer taddart, iwa teqqim ammu, nnan as:

– Mani tella weltmam?

Tenna as: – Wer ssineɣ manis dd tekka, ccin tt lewḥuc.

Ḷmuhimm amenni teɛdu ijj n l·mudda t tameqqrant, ṣafi ttɣil asen temmut ṣafi.

Yal·l·eh yewweḍ dd ssenni ijjen qqarn as amiysa, iɛeddu ssenni, yufa y rriḥt xnez, tasraft enni, xnez, ittesla nnabeh, l·muhimm yeḍḍer y ammu, yekkes dd tilemctt nnes. Yegga zzayes lbendir. Lbendir nni *b'iden il·l·eh*, yeqqim yessawal. Yeccat dayes yeqqar as:

– Ḥawel xafi ya lmeddaḥ
lesbab inu t taremmant
timejnitt inu d xtiti

Ḷmuhimm wenni yeqqim ittetter zzayes. Wenni d lmeskin, d imetter. Ḷmuhimm yeqqim yeccat, i yewdan itteɛjib asen lexmi t tteslan. Yeccat dayes yeqqar as:

– Ḥawel ḥawel xafi ya lmeddaḥ

Een van de broers bond de slavin aan de staart van een paard en galoppeerde ermee over een stoppelveld totdat er niets meer van haar over was. Zo stierf ze. Uit.

13 Het verhaal van de tamboerijn

Er was eens een meisje van wie de moeder gestorven was en die bij haar halfzuster woonde. Op een dag gingen de twee zusters, waarvan de een dus een moeder had en de ander niet, naar een bos. Ze sprokkelden hout in het bos en toen ze wat aan het spelen waren, ging de ene naar een granaatappelboom om een granaatappel te plukken. Haar zuster, het halve weeskind dat geen moeder meer had, pakte haar beet en duwde haar in een put. Het meisje stierf en bleef liggen. Haar zuster ging weer naar huis. Ze vroegen haar:

– Waar is je zuster?

– Ik weet niet waar zij heen is. Misschien hebben de wilde beesten haar wel opgegeten.

Zo verstreek een hele tijd. Ze dachten dat ze dood was.

Op een dag kwam er een herder langs. Hij rook dat de put stonk en hij hoorde gekreun. Hij ging naar beneden en stroopte haar huid af. Hij maakte er een tamboerijn van. De tamboerijn begon – bij Gods gratie – te spreken. Als hij erop sloeg zei de tamboerijn:

– Voorzichtig, voorzichtig, muzikant
Ik ben hier vanwege een granaatappel
Schuld eraan is mijn zuster.

Hij ging de huizen langs. Het was een arme man, een bedelaar. Hij sloeg op de tamboerijn en de mensen vonden het mooi hem te horen. Telkens als hij erop sloeg zei de tamboerijn:

27 – Voorzichtig, voorzichtig, muzikant

lesbab inu t taremmant
timejnitt inu d xtiti

Lmuhimm yeggur yeggur yeggur yeggur, yeggur y amenni yeggur yeggur, lmuhimm yeqqim yeggur yeggur yeggur, ijj n lmudda, almani yewweḍ ɣer temmurt enni mani zeddɣen yinni. Iwa lmuhimm yeqqim ammu iceṭṭeḥ iceṭṭeḥ ammu yeqqar as:

– Ḥawel ḥawel xafi ya lmeddaḥ
lesbab inu t taremmant
timejnitt inu d xtiti

Min tt idd tteslant amenni cekkent dayes. Tenna as yemmas enni:

– Awi dd a dayes wwteɣ cwiya.

Yenna as: – Wah.

Nettat tewta dayes tenna as:

– Ḥawel ḥawel xafi ya yemma
lesbab inu t taremmant
timejnitt inu d xtiti

Tenna as: – *Ḷḷah yehdi* d yelli.

Tewc it i ijj umas. Tenna as:

– Ḥawel ḥawel xafi ya uma
lesbab inu t taremmant
timejnitt inu d xtiti

Kulci wtin dayes. Babas yewta dayes ɛawed tenna as:

– Ḥawel ḥawel ya baba
lesbab inu t taremmant
timejnitt inu d xtiti

Nnant as i tḥenjirt enni:

– Arḥ a dayes tewted cemm.

Tewta y ammu, tenna as:

– Ḥawel xafi ya xtiti
lesbab inu t taremmant
timejnitt inu d cemm

Ik ben hier vanwege een granaatappel
Schuld eraan is mijn zuster.

Hij liep en hij liep en hij liep totdat hij aankwam in het land waar die familie woonde. Ze dansten en dansten en de tamboerijn zei:

– Voorzichtig, voorzichtig, muzikant
Ik ben hier vanwege een granaatappel
Schuld eraan is mijn zuster.

Toen ze dat hoorden begonnen ze zo hun twijfels te krijgen over de tamboerijn. De moeder zei:

– Geef mij hem eens, laat mij er eens op slaan.

– Goed.

Ze sloeg erop en de tamboerijn zei:

– Voorzichtig, voorzichtig, moeder
Ik ben hier vanwege een granaatappel
Schuld eraan is mijn zuster.

– Het is niet waar, dat is mijn dochter!

Ze gaf hem aan een van haar broers. De tamboerijn zei:

– Voorzichtig, voorzichtig, broer
Ik ben hier vanwege een granaatappel
Schuld eraan is mijn zuster.

Ze sloegen er allemaal op. Toen haar vader erop sloeg zei hij weer:

– Voorzichtig, voorzichtig, vader
Ik ben hier vanwege een granaatappel
Schuld eraan is mijn zuster.

Toen zeiden ze tegen het andere meisje:

– Sla jij er eens op!

– Voorzichtig, voorzichtig, zusje
Ik ben hier vanwege een granaatappel
Schuld eraan ben jij!

Nnant as: – Éhh d cemm i tt yenγin.

Nnan as i umeddaḥ enni:

– Ixeṣṣ a daγ tewced lbendir a.

Yenna asen: – Aweddi necc qa lbendir a, zzayes i ttreγ min ttetteγ.

Yenna as: – Zzayes i ttreγ min ttetteγ, ŀmuhimm zzayes i xeddmeγ.

Nnan as: – A ac newc min zzi γa tεiced maḥenda d cekk a ac nettic min zzi γa tεiced.

Yenna asen: – Waxxa.

Nnan as: – Luxa min γa negg i tḥenjirt a yenγin?

Yenna as: – Tenni temmut temmut, ha necc danitta, min γa negg?

Ṭṭfen tilemctt enni ggin as anḍel, ŀmuhimm ggin dayes tilemctt enni rrin xas cal ggin as anḍel nnes. Ṣafi tkemmel.

14 De meisjes en de kale (2)[14]

Ijjen γars sebεa n teḥramin, yexs ad iḥijj, yejja akides sebεa n tremmanin. Tenni i γa yxeṣren yessen iŀŀa qa texṣer ca n yellis. Ŀmuhimm iruḥ iḥijj, tus dd ijj n twessart tqerqeb xasent.

Tenna asent: – Qa necc d εentitwem.

Iweṣṣa tent babas, yenna asent:

– Qa wer γarwem la yemmatwem la εemmitwem wer γarwem la d ḥedd.

Tenna as: – Necc qa d εentitwem.

 Ŀmuhimm ssidfent tet.

Ze zeiden:

– Dus jij hebt haar gedood!

Ze zeiden tegen de muzikant:

– Je moet ons de tamboerijn geven.

– Maar ik verdien mijn eten met deze tamboerijn. Ik bedel ermee, ik werk ermee.

– We zullen je geven wat je nodig hebt om te leven.

– Akkoord.

Toen zeiden ze:

– En wat doen we met het vermoorde meisje?

De vader zei:

– Ze is dood. Hier ben ik, wat kunnen we doen.

Ze namen de huid en begroeven hem. Ze gooiden aarde over de huid en gaven haar een graf. Uit.

14 De meisjes en de kale (2)

Er was eens een man die zeven dochters had. Hij ging op bedevaart en liet zeven granaatappels achter. Als er een van bedierf zou hij weten dat een van zijn dochters bedorven was. Toen hij op bedevaart was gegaan klopte er een oude vrouw bij hen aan. Ze zei:

– Ik ben jullie tante.

Hun vader had hen gewaarschuwd:

– Jullie hebben geen moeder, of tante, jullie hebben helemaal niemand.

Maar zij zei:

– Ik ben jullie tante.

Ze lieten haar binnen. Ze zei:

Tenna asent: – Qa ɣari ijj n yelli t taqeççart, qa tteqniḍ.
Ƚmuhimm ijj umur tenna as: – Awy itt idd a kineɣ tqeṣṣer.

Tenni tegga zzif wwyent itt idd tus dd ɣer taddart. Wenni d aqeççar. Yegga zzif wer t ɛqilent ca.

Yenna asent: – Nnhar a a dawem ggeɣ tiggas.

Ƚmuhimm yenna as: – Kul ictent adef weḥḥdes di lbit a das ggeɣ tiggest.

Taḥenjirt enni tameẓẓyant tessen. Ƚmuhimm kulci yegg asent tiggas, tenni umi ɣa yegg tiggest yessexṣer itt. Yessexṣer itent s setta, teqqim ɣir tmeẓẓyant enni tbelˑleɛ xas tawwurt tugi. Ƚmuhimm babatsent enni yufa setta xeṣrent, ictent ɛad teqqim tṣeḥḥ. Tameẓẓyant enni teqqim tṣeḥḥ. Yrekk°eḥ dd yenna as:

– A yessi setta xeṣrent, ictent teqqim amenni.

Ƚmuhimm yus dd uqeccar nni a tt yexḍeb. Yenna as i babas n tḥenjirt enni:

– Ixeṣṣ ayi a tt awyeɣ.

Tenna as: – Qa wanitta yessexṣer yessma, necc a t awyeɣ?

Yenna as: – Ƚmuhimm a t tawyed.

Teqqim tteggen urar urar, netta iceɛɛel ijj n tinnurt n tmessi a dayes tt yenḍer. Ƚmuhimm qqimen ceṭṭḥen ammu, tus dd ictent, teqqar as 'ɛzizi wenni' gg° qeccar nni, tenna as:

– A xtiti inu qa ɛzizi yexs a cem yegg di tinnurt.

Ƚmuhimm ictent tus dd zzayes tegg as tissineft danitta gg° zellif, teḍwa tedwel t tasekkurt. Tuyur tus dd gg° ɣanim n ujellid. Ƚmuhimm ajellid enni yuf itt denni.

Yenna as: – Ya lxir n tsekkurt.

Mejjren aɣanim. Nettat wer ssiɣ mamec teqqar, amenni

– Ik heb een dochter en die is kaal. Ze verveelt zich zo.

Op een dag zei een van de zusters:

– Breng haar maar hier, dan kan ze wat met ons babbelen.

Zij deed een sluier voor en ze brachten haar naar het huis. In werkelijkheid was het een kale jongen. Hij had een sluier voorgedaan zodat ze het niet door zouden hebben. Hij zei tegen hen:

– Vandaag zal ik jullie tatoeëren. Jullie moeten een voor een de kamer binnenkomen en dan zal ik jullie tatoeëren.

Het jongste meisje had het door. Hij tatoeëerde hen allemaal, en elk meisje dat hij tatoeëerde bezoedelde hij. Hij bezoedelde er zes. Alleen het jongste meisje had de deur voor hem gesloten en geweigerd. Toen hun vader terugkwam zag hij dat er zes bedorven waren. Alleen de jongste was nog ongeschonden. Hij kwam terug en zei:

– Er zijn er zes bedorven en één is nog ongeschonden.

De kale kwam haar hand vragen. Hij zei tegen de vader van het meisje:

– Ik wil met haar trouwen.

Zij zei:

– Hij heeft mijn zusters bezoedeld en ik moet met hem trouwen?

Maar haar vader zei:

– Je moet met hem trouwen.

Toen de bruiloft was begonnen stak hij een oven aan waar hij haar in wilde gooien. Toen ze aan het dansen waren kwam er een nichtje van de kale. Zij zei tegen de bruid:

– Zustertje, mijn oom wil je in de oven stoppen.

Toen stak een van de vrouwen een speld in haar hoofd. Ze vloog weg, ze was in een patrijs veranderd. Ze vloog weg naar een rietbos dat de koning toebehoorde. De koning vond haar daar.

Hij zei: – Wat een mooie patrijs.

Toen ze het riet wilden kappen zong zij iets (ik weet niet

ttγennaj, aγanim enni ixellef dd. Ŀmuhimm nitnin tteggen amenni yeqqim ixellef dd. Netta a tt yeṭṭef ammu yeqqim ittegg as ammu yenna as:

– Ya lxir n tsekkurt, tḥenna, teεdel.

Ŀmuhimm yeqqim ittegg as ammu di uzellif yekks az dd tissineft enni. Yekks az dd tissineft enni tedwel t tamγart. Ŀmuhimm yewwy itt.

Yenna as umas: – Uma yewwi tasekkurt necc ad awyeγ tuççact.

Ŀmuhimm yeṭṭef ijj n tuççact yeqqim ittegg akides urar, yudef ammu yexs ad yeqḍa lḥaja, nettat a teṭṭeṣ, γer ṣṣbeḥ ufin t tecc it. Ṣafi.

15 Slimme Hammoe[15]

Ijj n Ḥemmu ŀeḥraymi εawed, d Ḥemmu ŀeḥraymi nneγni, ttuγa netta d εzizes, εzizess enni iden, neccin neqqar as εzizes d ppaṭrón, ŀabas xas. Ŀabas xas, γars tammurt bezzaf, ammu d netta gg iḥekkmen di ḍḍewwar enni, kulci. Ḥemmu ŀeḥraymi ixeddem γer xaleṣs enni, ittessxerriq, waŀakin netta d aḥraymi. Ijj n nnhar wer ssex min das yegga, ttsemma iṭeyyer az dd i xaless enni, xaless enni yecti ijj n weṣfeḍ, yewta zzayes Ḥemmu ŀeḥraymi ittegg t id degg° εrur ticti n ukeccuḍ enni. Yenna as εzizess enni yenna as:

– Ruḥ γer icewwalen, qa mejjren imendi,

Yenna as: – A ten tεerḍed ad mmucelwen.

Netta yecti akeccuḍ enni dayes timessi yewwy asen t i icewwalen nni.

Yenna as: – Qa yenna awem xali,

Yenna as: – Qa yenna awem: ssḥerqem imendi ya merra, tusim dd a temmucelwem.

meer wat) en het riet groeide weer aan. Wat ze ook deden, het riet groeide weer aan. Hij ving haar en aaide haar:

– Och, wat een mooie patrijs.

Hij aaide haar over haar hoofd en trok de speld eruit. Toen hij de speld eruit had getrokken veranderde ze weer in een vrouw. Hij trouwde met haar. Toen zei zijn broer:

– Mijn broer is met een patrijs getrouwd, ik wil met een hond trouwen.

Hij nam een hond, vierde de bruiloft, ging het bruidsvertrek binnen en wilde de huwelijkse plichten vervullen terwijl zij lag te slapen. De volgende dag bleek dat ze hem had opgegeten.

Dat was het.

15 Slimme Hammoe[11]

Een andere[12] Slimme Hammoe woonde bij zijn oom. Zijn oom was een heer, hij had veel bezittingen. Hij had veel land en hij was de baas van het dorp. Slimme Hammoe werkte bij zijn oom, maar hij loog hem altijd maar wat voor, het was een listigerd. Op een dag had hij iets gedaan, ik weet niet wat, nam zijn oom een brandend stuk hout en sloeg hem ermee. Hij sloeg Slimme Hammoe ermee op zijn rug. Toen zei zijn oom:

– Ga naar de arbeiders die aan het oogsten zijn en roep hen voor het middagmaal.

Hij nam de brandende toorts en bracht hem naar de landarbeiders. Hij zei:

– Mijn oom zegt: verbrand al het graan en kom dan voor het middageten.

Ruḥen, ssḥerqen imendi nni merra, nitni nni ttɣil asen d ṣṣeḥḥ. Qa iḥekkem xasen. Ssḥerqen imendi nni merra, usin dd ad mmucelwen. Ijj uxeddam nnes, acewwal, ijj n tidrett imendi ileṣq az dd da x weɛrur, x teɣruṭṭ. Usin dd ammu ad mmucelwen, ppaṭrón yeẓra, yenna as: – A lˈaṭif a lˈaṭif a lˈaṭif,

Yenna as: – Wigg ssḥerqen imendi nni ɣark danittit.

Yenna as: – Hak hak hak.

Yenna as zeɛma: – Yejja imendi

Yenna as: – Iḥreq dd kulci,

Yenna as: – Muḥalek d ijj n tidrett imendi ɛad.

Yenna as: – A lˈaṭif, wi dawem tt yennan?

Yenna as: – Qa Ḥemmu lˈeḥraymi yus dd ɣarneɣ, qa yenna aneɣ: qa xali yenna awem: ssḥerqem imendi merra, tusim dd a temmucelwem. Ulli amenni i das tennid?

Yenna as: – A lˈaṭif a lˈaṭif.

Yecti ijj n tkeccuṭṭ n wurtu yewt it zzayes ɛawed. Yecti takeccuṭṭ enni n wurtu, t tazizawt. Iruḥ ɣer yeɣzer yexbec dini yerr itt. Yenna as:

– A turtutt nnhar a a cm rreɣ
tiwecca a tegged tiṭṭawin
tiwecca a tegged tifraj
wenneɣni a tmeɣred
wenneɣni a tegged tazart
wenneɣni a ten°wed
wenneɣni a dd aseɣ a cem cceɣ.

Yus edd, yenna as xaless enni yenna as:

– Ay amcum,

Yenna as: – Ruḥ ɣer temɣarin n xalec, arḥ rr itent idd a kinex mmucelwent.

Iruḥ netta iruḥ ɣer temɣarin nni n xales, min dasent yenna?

Yenna as: – Qa yenna acent xali yeqqar: kksent tiɣmas merra, teggent tiɣmas n wantun.

Yenna as: – Ttsemma gg°ent ammu arn

Ze verbrandden al het graan, ze dachten dat het de bedoeling was. Het was nu eenmaal hun baas. Toen ze alles verbrand hadden gingen ze middageten. Bij een van de arbeiders was een aar van het graan op zijn rug blijven plakken, zo bij zijn schouder. Toen ze kwamen om te eten zag hun baas die aar en zei:

– Och hemel! Wie heeft dat graan verbrand dat je daar bij je hebt?

– Alles is verbrand, er is nog maar één aar over.

– Och hemel, wie heeft jullie dat gezegd?

– Slimme Hammoe kwam bij ons en zei: mijn oom zegt tegen jullie: verbrand al het graan en kom dan eten. Had u dat niet zo gezegd?

– Och hemel, och hemel.

Hij nam een stuk vijgenboomhout en sloeg hem daarmee. Het stuk hout was nog vers. Hammoe ging naar de rivier. Hij groef er een gat en zette het daar neer. Hij zei:

– Vijgenboom, vandaag zet ik je neer.
Morgen heb je ogen
Morgen heb je bladeren
De volgende dag word je groot
De dag daarop heb je vijgen
De dag daarop kom ik je opeten.

Hij ging naar zijn oom. Die zei:

– Kwajongen, ga naar de vrouwen van je oom en nodig ze uit voor het middagmaal.

Hij ging naar de vrouwen van zijn oom, en weet je wat hij tegen hen zei? Hij zei:

– Mijn oom zegt: haal allemaal jullie tanden eruit en vervang ze door tanden van zuurdesem. Jullie moeten het deeg kneden en

Yenna asent: – Ggent tiɣmas,

Yenna as: – Xmi dd ɣa txeccent ɣer taddart a tadfent zi tewwurt, ḍeḥcent merra.

Nihenti kksent tiɣmas ggint tiɣmas nni n warn, nihenti xeccent idd udfent zi tewwurt, ḍeḥcent:

– 'kiḥaḥaḥaḥ'.

Tiɣmas enni wḍant asent merra. Yenna as xales n Ḥemmu l·eḥraymi yenna asent:

– Wi acent yekksen tiɣmas?

Tenna as: – Qa yus dd Ḥemmu l·eḥraymi aqqa yenna aneɣ: kksent tiɣmas ggent tiɣmas n warn, tusint a temmucelwent.

Yenna as: – Mmis n leḥram.

Iwa yedwel yuzzel xas.

Yekker Ḥemmu l·eḥraymi itṭarḥ ɣer turtut enni ttuɣa yerra, ittett dini, ittekkes tazart dini. L·muhimm ijj n nnhar iruḥ yenya x wurtu nni. Netta di wurtu nni, tekk edd ssenni tamẓa. Nettat texẓer tamẓa tufa din Ḥemmu l·eḥraymi.

Tenna as: – Ḥemmu.

Yenna as: – Ah.

Tenna as: – Wc ayi dd a mmi inu ijj n tazart.

Yenna as: – L·l·a.

Yenna as: – A ayi teṭṭfed.

Tenna as: – L·l·a, l·l·a necc wer c tteṭṭfeɣ ca.

Netta yekks az dd yewc az dd tazart enni nettat teṭṭf it. Umi truḥ a teṭṭef Ḥemmu l·eḥraymi, teṭṭf it x wurtu nni tegg it di txancett, terbu t id. Xeccen dd ɣer ijj n yeɣzer, mi dd ɣa txecc ɣer yeɣzer nni – din aman digg ɣzer nni – yenna as:

– Lal·l·a tamẓa.

Tenna as: – Ah.

Yenna as: – Teggid lewḍu bac a teẓẓalled?

 Tenna as: – Wah a Ḥemmu inu,

er tanden van maken. Als jullie dan door de deur komen moeten jullie lachen.

Ze haalden hun tanden eruit en zetten die van deeg erin. Toen ze de deur door kwamen lachten ze:

– Hahahahaha.

De tanden vielen allemaal uit hun mond. Toen zei de oom van Slimme Hammoe:

– Wie heeft jullie tanden weggehaald?

– Slimme Hammoe kwam bij ons en zei: Haal jullie tanden eruit en doe er tanden van meel voor in de plaats. Kom dan eten.

Hij zei:

– Afschuwelijk joch.

Hij rende hem achterna.

Slimme Hammoe bleef wonen bij de vijgenboom die hij had geplant. Hij at daar, hij plukte daar de vijgen.

Op een dag was hij in de vijgenboom geklommen. Toen hij in de vijgenboom zat kwam er een menseneetster langs. De menseneetster keek om zich heen en zag Slimme Hammoe. Ze zei:

– Hammoe?

– Ja?

– Geef me toch een vijg, mijn zoontje.

– Nee. Dan grijpt u me.

– Nee hoor, ik grijp je niet.

Hij plukte voor haar een vijg en gaf hem haar. Ze greep hem. Toen ze hem gepakt had bij de vijgenboom deed ze hem in een zak en zette die op haar rug. Toen ze bij een rivierbedding kwamen waar water in stond zei hij tegen haar:

– Mevrouw de menseneetster?

– Ja?

– Hebt u zich al gewassen voor het gebed?

– Je helpt me er net aan herinneren, ik was het vergeten.

Tenna as: – Qa tfekkred ayi.

Tenna as: – Qa necc ttuγ.

Ḷmuhimm tessers it diha, nettat tamẓa truḥ a tegg lewḍu. Umi γa tegg lewḍu, Ḥemmu yeqqar as:

– Qa ttwaliγ cem da tamẓa.

Bac a tekk ammu awarna i ijj n yeγzer, netta ad yerwel. Nettaṭ truḥ ammu tennuffer bac wer tt idd yettwili, netta yefsi yerwel iɛemmer as txanctt enni s yijdi. Iɛemmer as tt s yijdi, ijdi nni yuff, dayes aman ɛad. Iɛemmer txanctt enni nettat tamẓa teẓẓull, terbu dd txanctt enni, txanctt enni dayes ijdi, terbu tt idd, ijdi nni yuff, yessuff as aɛrur i tamẓa.

Teqqar as: – Ḥemmu!

Teqqar as: – Qeṭṭeɛ abecci. Qeṭṭeɛ abecci ya.

Al mi nettat tekker tewweḍ γer taddart, tlaγa yessis, tenna as:

– Bel·lɛent tiwwura, reẓment tiburjatin, qa yewweḍ dd Ḥemmu nnhar a a xas nirar.

Nettat txecc di taddart bel·lɛent tiwwura reẓment tiburjatin, nettat tferreγ dd ijdi: 'ḥeřřř'.

Tenna as: – Yeɛber idd xafi.

Teṣber cwaytt teɛqeb din γer wurtu nni tuf it dini. Yenya gg° wurtu nni.

Tenna as: – A Ḥemmu inu,

Tenna as: – Ih a mmi inu

Tenna as: – Wc ayi dd ijj n tazart

Yewc az dd ijj n tazart, yenḍer as tt idd.

Yenna as: – Aγ am tazart.

Tenna as: – Ḷl·a, l·l·a, l·l·a.

Tenna as: – Wc ayi tt idd zeɛma s tfussett nnec n lḥenni.

Netta yegga lḥenni Ḥemmu l·eḥraymi.

Yenna as: – A ayi teṭṭfed.

Tenna as: – Ḷl·a.

Netta Ḥemmu l·eḥraymi yessen waxxa teṭṭf it ad yerwel, γars l·ḥil·a. Nettat yewc az dd tazart enni s ufus ammu, nettat

De menseneetster zette hem neer en wilde zich gaan wassen. Toen ze zich wilde gaan wassen zei Hammoe:

– Ik kan u daar zien, mevrouw de menseneetster!

Zodat ze ver weg zou lopen en hij kon vluchten. Ze verstopte zich zo dat hij haar niet kon zien. Hij maakte de zak open en vluchtte. Hij vulde de zak met nat zand. De menseneetster bad en nam toen de zak op haar rug. In die zak zat dus zand. Ze nam hem op haar rug. Het zand was nat en de rug van de menseneetster werd vochtig. Ze zei:

– Hammoe, hou op met plassen, hou op met plassen.

Toen ze thuiskwam riep ze haar dochters:

– Sluit de deuren en open de ramen. Hier is Hammoe, vandaag gaan we met hem spelen.

Ze ging het huis binnen. Ze sloten de deuren en openden de ramen en ze strooide het zand uit... 'herrrrrr'. Ze zei:

– Hij heeft me in het ootje genomen.

Een tijdje later ging ze weer naar de vijgenboom. Daar was hij weer in geklommen. Ze zei:

– Hammoe, zoontje van me, geef me een vijg met je handje van henna.

Hij gooide haar een vijg toe:

– Hier heeft u een vijg.

– Nee, nee, nee, geef hem met je hennahand!

Slimme Hammoe had henna opgedaan. Hij zei:

– Dan grijpt u me.

– Nee hoor.

Slimme Hammoe wist dat hij, ook al zou ze hem grijpen,

 toch weer zou vluchten. Hij was namelijk slim. Hij gaf haar de

tmenɛ it id. Ggurn ggurn ggurn dini yekker ad awḍen ɣer yeɣzer nni ɛawed, yenna as:

–Lal·la tamẓa.

Yenna as: –Teggid lewḍu nnhar a?

Tenna as: –Ggix t, ggix t, zid, ggix t.

Tenna as: –Qa ggiɣ lewḍu.

Tessen il·la yexs a xas yeɛber. Nettat tewweḍ taddart tenna as:

–Bel·lɛent tiwwura, reẓment tiburjatin,
i yessis bac a as rxunt zeɛma a xas irarnt.

Ŀmuhimm rnin wwḍen ɣer taddart, tferrɣ itt tejj it di taddart, kis sebɛa n yessis. Nettat ttuɣa tɛerḍ tamẓiwin nneɣni. Ŀmuhimm Ḥemmu l·eḥraymi dayes tiggest da degg° ɣesmir, dayes matal·en ijj n nnejma, fecckel·, d ẓẓwaq.

Ŀmuhimm yessis enni n tamẓa tɛejb asent tiggest enni danitti.

Tenna as: –A Ḥemmu wi c yeggin tanitti?

Yenna as: –Qa d necc i tt itteggen.

Yessis enni n tamẓa nnant as: –Ixeṣṣ a aɣ tegged aneccen icten am tenni. Yenna as: –Waxxa.

Yenna as: –Wal·akinni necc ad arḥeɣ ɣer l·maḥal·l·, a dd tadef ict ict ɣer l·maḥal·l·.

Netta min dasent ittegg Ḥemmu? A dd tadef ictett yeṭṭf as iɣerṣ az dd. Ukan a dd tas tenneɣni a das iɣreṣ, yenɣ itent merra. Yeṭṭef yekks asent ibbac nsent yegg iten gg ijj n mermiṭa, yesnenn iten. Tamẓa truḥ a dd trewweḥ, tamẓiwin xeccent, Ḥemmu l·eḥraymi yenya di lectu, gg° jenna x ijj n lmerfeɛ ammu, gg° xxam nni. Tamẓa wer tezmer a dd taweḍ. Waxxa. Nettat tamẓa txecc dd ammu teqqim ttett ibbac nni n yessis, n tamẓiwin, ttett ammu Ḥemmu yeqqar as:

–Ahah ttett ibbac n yessis, ttɣil d aysum inu, ahah ttett aysum n yessis.

vijg met zijn hand en zij pakte hem beet. Ze liepen en liepen en liepen en kwamen weer bij de rivier aan. Hij zei:

– Mevrouw de menseneetster, heeft u uw wassingen vandaag al verricht?

– Ja, die heb ik al verricht. Schiet op. Ik heb me al gewassen.

Ze wist dat hij haar voor de gek wilde houden. Toen ze thuiskwam zei ze tegen haar dochters:

– Sluit de deuren, open de ramen,

zodat ze met hem konden spelen.

Ze haalde hem uit de zak en liet hem in het huis achter. Ze had zeven dochters. Ze was andere menseneetsters gaan uitnodigen. Slimme Hammoe had een tatoeage op zijn kin, een prachtige ster, als versiering.

De dochters van de menseneetster vonden die tatoeage mooi. Een van hen zei:

– Hammoe, wie heeft die gemaakt?

– Ik maak van die dingen.

Toen zeiden de dochters van de menseneetster:

– Je moet bij ons net zoiets tatoeëren.

– Goed. Maar ik ga dan naar een kamer en er komt dan een voor een iemand binnen.

Weet je wat Hammoe toen deed? Telkens als er een binnenkwam sneed hij haar de keel door. Als dan de volgende binnenkwam sneed hij haar ook de keel door. Zo doodde hij hen allemaal. Hij sneed hun borsten af en deed die in een kookpot en kookte ze. De menseneetster kwam weer terug. Toen de menseneetsters binnenkwamen, klom Hammoe op een verhoging in de kamer zodat de menseneetster niet bij hem kon. De menseneetster kwam binnen en begon de borsten van haar dochters, die menseneetsters, te eten. Toen ze zo aan het eten was begon Hammoe te roepen:

– Haha, ze eet de borsten van haar dochters en denkt dat het mijn vlees is. Haha, ze eet de borsten van haar dochters!

Iḍeḥḥec xas. Terzu x yessis, tufa merra iγerṣ asent. Tamẓa nni tjennen. Teqqim tneggez dd xas ammu, din tiγerγert. Ḥemmu l·eḥraymi yehwa dd ikessi dd iγγed yeccat tamẓa nni. Yeccat itt yeccat itt almi tt yessḍerγel, yenγ itt la d nettat. Iwa Ḥemmu l·eḥraymi d l·baṭal, ttsemma lal·la tamẓa yegga yegga kulci. Ṣafi.

16 De man die met een menseneetster trouwde[16]

Ḥajit-ek. Ijj n temγart γars arbib d mmis. Mmis tticc as ad ittett ddhen, ittett ddhen, tticc as aγrum n yerden. Arbib nnes tticc as aγrum imendi d zzect taḥurrect. Zid zid zid, tekker tenna as:

– Kker a temmuzzlem a nexẓer wi γa yernin.

Umi γa mmuzzlen, arbib enni yerni mmis. Umi t γa yerni, γars ssirj, ula ssirj enni lla tticc as ddhen, ittett irden.

Uca yenna as: – Iwa ḥzem i ssirj inu ad ṣafreγ.

Zid ggurn ggurn ggurn ggurn uca ddewl as t tamẓa. Uca iwḍen γer ijj n tcejjurt, tenna as:

– Da a c cceγ.

Yenna as: – Jj al diha,

Zid tenna as: – Da a c cceγ

Yenna as: – Jj al diha.

Umi dd γa yaweḍ γer ijj n tsejjurt nneγni uca yexs a dd igeɛɛed x tsejjurt. Uca teqqim ttennḍ as ttennḍ as ttennḍ as, wal·u wer tzemmer a t tecc. Uca ttwala ca n yewdan yenna as:

– Ay amesebrid in ay amsebrid in, ṣiwḍ as sslam i yemma d baba.

Yenna as: – Ssirj enni teggid ddewl ayi t tamẓa.

Hij lachte haar uit. Ze begon haar dochters te zoeken en zag dat hij hen allemaal had gedood. Ze werd des duivels. Ze begon naar hem te springen. Er was daar een haardvuur. Hammoe had gloeiende as genomen en sloeg daarmee de menseneetster. Hij sloeg haar en sloeg haar tot hij haar blind had gemaakt. Toen doodde hij haar. Slimme Hammoe was een held, hij wist met mevrouw de menseneetster af te rekenen. Uit.

16 De man die met een menseneetster trouwde[13]

Hazjietek. Er was eens een vrouw die een stiefzoon had en een zoon. Ze gaf haar zoon boter en gerstebrood. Haar stiefzoon kreeg roggebrood en olie. Op een dag zei ze:

– Jullie moeten stoeien om te kijken wie er het sterkste is.

Bij het stoeien won de stiefzoon van haar zoon. Hij had een zadel dat altijd boter kreeg; het at namelijk graan. Toen zei hij:

– Zadel mijn paard, ik ga weg.

Ze reden en reden en reden. Toen veranderde het zadel in een menseneetster. Ze kwamen bij een boom en ze zei:

– Hier eet ik je op.

– Wacht nog tot we daar zijn.

Toen zei ze weer:

– Hier eet ik je op.

– Wacht tot we daar zijn.

Toen ze bij een andere boom kwamen klom hij erin. Ze liep eromheen, maar ze kon hem niet opeten. Toen hij een paar mensen voorbij zag komen zei hij:

– Voorbijgangers, voorbijgangers, doe de groeten aan mijn moeder en aan mijn vader. Het zadel dat je me gegeven hebt is een menseneetster geworden.

Uca qelεen dd γars yewdan nni:
–D dadda tamẓa d dadda tamẓa d dadda tamẓa
Terwel, tejjull dayes.

Yenna as: –D lhimmet i dayi teqqim.

Zid zid nnhar a tiwecca nnhar a tiwecca wenni ad iγer. Uca tudef xasen γer imeḥḍarn nni, tenna as:

–Wenni i dayi γa yernin, a t awyeγ.

Uca merra imeḥḍarn nneγni tneḍr iten. Wenni tewḍa yas. Uca tiwy it. Umi t γa tawi, yiwy itt netta γer yemmas d babas, uca kun nhar itteffu temmecc tixsi. Babas n wenni yeṭṭeṣ di tḥimert n lbayem yenna as:

–Min γa ittetten lbayem a?

Uca iruḥ ad yeṭṭeṣ, nettat tekker dd γer tmeddit, nettat teḥret x weryaz enni a t tecc, ttγil as t tixsi. Tiwecca nnes yenna as i mmis:

–Deγya rzum manis xafi γa tekkem. Qa ta t tamẓa wer lli t tamγart.

Uca yeggur yeggur yeggur yeggur iwa γer ijj n taddart ẓedγen dinni γir tnayen yedsen.

Uca tenna as: –Ad arḥeγ a dd aymeγ. Ufiγ imendi γa ifren a c cceγ, ufiγ wer yefrin a c cceγ. Nnhar a a c cceγ a c cceγ.

Uca yekk edd wenni yettru, wenni yettru yettru, a tekk γars ijj n tbaγla tenna as:

–Mi c yuγin?

Yenna as: –Ha aqa ha amec day tenna ha amec day tenna, temγart enni.

Tenna as: –Iwa min das γa txedmed?

Tenna as: –Ḥfer ijj n tesraft, uca sseḥma tt qbala. A tegged xas ajertil enni imendi. Xmi γa tadef in as: qa a xas tεejjned.

 Tenna as: –May mala tḥert edd xafi?

De mensen gingen op hem af:

– Een menseneetster, een menseneetster!

Ze rende weg. Ze zwoer dat ze hem nog te pakken zou krijgen en hij zei:

– Mijn sores zullen blijven.

Zo ging de tijd voorbij, dag in dag uit, en hij ging naar school. Ze kwam bij de leerlingen binnen en zei:

– Ik zal trouwen met degene die van me wint.

Ze gooide alle andere leerlingen op de grond, maar voor hem gooide ze zichzelf op de grond. Toen trouwde ze met hem. Toen ze met hem getrouwd was nam hij haar mee naar het huis van zijn vader en zijn moeder. Iedere ochtend bleek dat er een schaap was opgegeten. Zijn vader legde zich een keer te slapen bij het vee; hij zei:

– Wat eet er van de dieren?

Tegen de avond stond zij op. Ze wierp zich op de man om hem op te eten; ze dacht dat hij een schaap was. De volgende dag zei hij tegen zijn zoon:

– Ga onmiddellijk weg met haar. Dat is een menseneetster en geen vrouw.

Hij liep en liep en liep. Ze gingen met zijn tweeën in een huis wonen. Toen zei zij:

– Ik ga nu water putten. Als ik terugkom en het graan is uitgezocht eet ik je op. Als het niet is uitgezocht eet ik je ook op. Vandaag eet ik je op.

Hij begon te huilen en te huilen. Toen kwam er een kraai langs, die zei:

– Wat is er aan de hand?

– Mijn vrouw heeft net zo en zo tegen me gezegd.

Toen zei de kraai:

– Weet je wat je moet doen? Je moet een kuil graven en heet maken. Daar bovenop moet je de mat met het graan leggen. Als ze terugkomt zeg je: ga erbovenop staan.

– En als ze me al te pakken krijgt voor ik klaar ben?

Yenna as: – Ad arḥeγ ad ssnuqqubeγ i weqduḥ enni.

Ittsemma t tbaγla. Nettat ttayem, tesnuqqub as aqduḥ; ttayem, tesnuqqub as aqduḥ. Almi ikemmel, uca tudef dd.

Yenna as: – Ɣarm γarm γarm a tεejned x imendi nni,

Tenna as: – Ha aqq ett weḷḷah ḥama εejneγ xas.

Uca teεjen xas, tecmeḍ.

Tenna as: – Weḷḷahima tt idd dayek teqqim waxxa da yeqqim ijj iγess, hac a c nγeγ.

Uca yuyur tella γars yellis tameẓẓyant yeysi tt x yiri, yeggur yeggur zzayes yeggur zzayes yeqqar as:

– A sidi ḍif Ḷḷah.

Yeqqar: – A daj dd yawi Rebbi.

– A sidi ḍif Ḷḷah.

– A daj dd yawi Rebbi.

Yeggur yeggur yeysi tt x yiri nnes. Uca tenna as:

– Aya baba inu ya lxirat imeẓẓuγen i uγeẓẓi.

Yenna as: – Xγar tḍefred ula d cem tambart n yemmam ha?

Uca yeṭṭf itt zigg ḍarn ilext itt ak tmurt. Uca yregg°eḥ γer yemmas d babas yenna as:

– Aqa tamẓa nni nγix tt, yelli nni nγix tt.

Yenna as: – Iwa freḍ tasraft enni.

Yuyur ifreḍ tasraft enni ineḍw as ijj iγess γer tiṭṭ, uca tenγ it. Ṣafi.

– Ik pik gaten in haar kruik.

Het was een kraai. Zij putte water en hij pikte een gat in haar kruik, zij putte water en hij pikte een gat in haar kruik. Toen de jongen klaar was kwam ze terug. Hij zei:

– Kijk uit, kijk uit, je moet niet op dat graan gaan staan!

– Puh. Ik ga er toch op staan.

Ze stapte erop en verbrandde. Ze zei:

– Ik laat het hier niet bij! Zolang er van mij nog maar één bot rest zal ik je doden.

Hij ging weg. Hij had een klein dochtertje dat hij op zijn schouder nam. Hij liep en liep en liep en vroeg telkens weer:

– Gastvrijheid!

– De Here geve het je.

– Gastvrijheid!

– De Here geve het je.

Hij liep en liep en liep met haar op zijn schouders. Op een dag zei ze:

– Papa, wat heb je mooie oortjes om aan te knabbelen.

Hij zei:

– Hm, je hebt de smaak van je moeder, hè?

Hij pakte haar bij de voeten en sloeg haar tegen de grond. Toen keerde hij terug naar zijn vader en moeder en zei:

– Ik heb de menseneetster gedood en mijn dochter ook.

Zijn vader zei:

– Veeg de kuil schoon.

Toen hij de kuil aan het vegen was sprong er een bot in zijn oog en doodde hem. Uit.

17 De vrouw die haar kind opat[17]

Ijj n wergaz γres tnayen n temγarin, itcett ttarew, itcett wer ttirew cay. Yenna ak̲ tekker tenni taneggarut mani γa tarew teqqim ttγir zzis temγart tamezwarut. Tekker mani γa tarew aḥenjir enni tekker ixeṣṣ i temγart enni yiḍeṣ, teṭṭeṣ. Tekker teqqs as ḍaḍ i uḥenjir enni ameẓẓyan ddehn as t i uqemmum nnes, tewc it i ijj n temγart. Traḥ tewwy it id i temγart trebba t, teqqar:

– Cekk qa d mmi.

Tekker mani dd γa yas wergaz nnes tenna as:

– Aḥenjir aqa tetc it, tetc it temγart enni. Qa tirew aḥenjir tetc it.

Uk̲a yekker yeṭṭf itt yeyy as arruḍ s yilem ufunas. Yeyy as arruḍ s yilem ufunas uk̲a teqqim ttrass tileγmin. Teqqim teggur ttrass ttrass zid, yekker aḥenjir enni yemγer. Yemγer aked temγart enni. Yeqqim yettirar l·kura uk̲a l·kura nni traḥ γer ijj n tεecciwt n ijj n temγart t tawessart. Mani γres γa traḥ l·kura tenna as:

– Cekk minlli dik lεar a tilid traḥed γer yemmak̲ qa ttrass tileγmin di ijj n wemk̲an.

Uk̲a teqqim ttεawad as l·qiṣṣa:

– Ha mayen dik̲ iweqεen, ha mayen dik̲ iweqεen, ha mayen dik̲ iweqεen.

Iraḥ γer twessart enni l·muhimm yeqqar:

– Yemma!

Yenna as: – A yemma qa lluzeγ i yewzan, iwzan a tili ḥman, teyyid eyyi ijj n ṭṭebṣi dis lḥenni.

Yekker mani das γa teyy amenni yeṭṭf as fus nnes, yeyy as t di ṭṭebṣek̲t enni n yewzan, yenna as:

– Ḥka yyi qa cem wer lli d yemma. Cem wer lli d yemma. A ini yyi mayen yyi iweqεen.

Uk̲a teqqim ttεawad as tenna as: – Ha mayen dak̲ yyin ha mayen dak̲ yyin.

17 De vrouw die haar kind opat[14]

Er was eens een man die twee vrouwen had. De een had kinderen, de ander niet. Toen op een dag de tweede vrouw een kind zou krijgen werd de eerste vrouw jaloers op haar. Toen ze het jongetje gebaard had moest de vrouw slapen. Terwijl ze sliep sneed de ander het kleine jongetje een vinger af en stopte het de vrouw in de mond. Het jongetje gaf ze aan een vrouw mee. De vrouw nam hem mee en bracht hem groot. Ze zei altijd:

–Je bent mijn zoon.

Toen haar man kwam zei de vrouw:

–Ze heeft haar zoon opgegeten. Die vrouw heeft een jongetje gebaard en hem opgegeten.

Hij greep haar en kleedde haar in een koeienvel. Toen moest ze in een koeienvel gekleed kamelen hoeden. Zo hoedde zij lange tijd de kamelen.

De jongen groeide op bij die vrouw. Op een dag was hij met een bal aan het spelen. Bij het spelen vloog de bal de tent van een oude vrouw in. Toen de bal daar aankwam zei zij:

–Als je iets van eergevoel had zou je naar je moeder gaan die ergens kamelen aan het hoeden is.

Toen vertelde ze hem het verhaal:

–Dit hebben ze met je gedaan, dit hebben ze met je gedaan.

Hij ging naar de oude vrouw en zei:

–Moeder? Ik heb zo'n zin in pap, in hete pap. Zet er een bakje henna naast.

Toen ze het voor hem had neergezet pakte hij haar hand en stopte die in de kom met pap. Toen zei hij:

–Vertel me alles. Je bent mijn moeder niet. Vertel me wat er gebeurd is.

Toen vertelde ze hem alles:

–Dit is er met je gebeurd en dat is er met je gebeurd.

Yekker iraḥ yenya x ijj uyis, ye<u>k</u>si ijj uqiḍun, ijj uqiḍun ṭṭerf i taddart n babas. Yenna as babas:

– Zid adef akidi, a ruḥ a kineγ teṭṭṣed da.

Wer yessin cay il·la d mmis. Yekker yeqqim yetteayan, yetteayan yemmas a txecc zi trussa. Mani dd γa txecc wcin as a tetc aked yeyḍan, t tanexxalt. T tanexxalt, teṭṭeṣ denni berra aked yeqzinen. U<u>k</u>a yettwala tt amenni, u<u>k</u>a iraḥ γres. U<u>k</u>a iεawd as l·qiṣṣa iraḥ yeṭṭf itt yeqqs as ilemm enni ufunas. Mani das γa yeqqes ilemm enni yessird as arruḍ yeyy as arruḍ yeyy as kulci, u<u>k</u>a teqqim temγart enni γer ṣṣbeḥ, teqqim ttlaγa dd teqqar as:

– *A wekkal·et wel·d-ha.*

Teqqar as: – A tenni yetcin mmis kker a trewsed.

Mani tt γa tẓer tuf itt di l·ḥal·a yenni, yeεni γer lfajer. Tuf itt tireḍ arruḍ ml·iḥ d winat. U<u>k</u>a yenna as i babas:

– Qa d netc igg llan d mmi<u>k</u>.

Yessneḥd as ḍḍaṭṭ enni yeqqsen ssanitta. U<u>k</u>a yeṭṭef tamγart enni tamezwarut yeṭṭef tnayn n tleγmin icedd as ijj uḍar diha ijj uḍar diha u<u>k</u>a ijj n telγemt tekka amγa, ijj n telγemt ammen. U<u>k</u>a nγin tamγart. *Ntahat l·-qiṣṣa.*

18 De dochter van de geest[18]

Kkren tnayen n wawmaten, kul ijjen γars tamγart nnes, ijjen γars sebεa n tarwa nnes, ijjen γars ijjen. Ruḥen ad ḥijjen jjin asen ttminyat. Mani yenni ruḥen ad ḥijjen iḥramen nni ttirarn leqmer. Ttqemmren rebḥenn as i uḥenjir nni merra. Mani das γa rebḥen merra iruḥ γer taddart, yeqqim as il·la taddart. Iruḥ yeggur y ammu yenna as i yemmas:

– Wc ayi ijj n tkettant t tacemlalt.

Hij sprong op een paard. Hij zette zijn tent op naast het huis van zijn vader. Zijn vader zei:

– Kom binnen en blijf bij ons slapen.

Hij wist niet dat het zijn zoon was. Hij wachtte en wachtte tot zijn moeder terug zou komen van het kamelen hoeden. Toen ze kwam gaven ze haar samen met de honden te eten. Ze kreeg kaf te eten en sliep buiten bij de honden. Hij zag haar en ging op haar af. Hij vertelde haar het verhaal en deed haar het koeienvel af. Toen waste hij haar kleren en gaf haar echte kleren. De volgende dag riep de andere vrouw haar:

– Hé, jij die je zoon hebt opgegeten! Ga kamelen hoeden!

Toen ze keek zag ze dat ze er zo uitzag. Die ochtend zag ze dat ze mooie kleren aanhad en zo. Toen zei hij tegen zijn vader:

– Ik ben je zoon.

Hij toonde hem de vinger die van hem was afgesneden. Toen greep hij zijn eerste vrouw. Hij nam twee kamelen en bond een voet aan de ene en de andere voet aan de ander. De ene kameel ging de ene kant op en de andere de andere kant op. Zo doodden ze de vrouw en het verhaal is uit.

18 De dochter van de geest[15]

Er waren eens twee broers die beiden getrouwd waren. De een had zeven kinderen, de ander één. Ze gingen op bedevaart en lieten hun geld bij hen achter. Toen ze waren vertrokken begonnen de jongens kaart te spelen. Ze speelden en speelden en ze wonnen alles wat van die ene jongen was. Toen ze alles van hem hadden gewonnen ging hij naar huis. Hij had alleen nog maar het huis. Hij zei tegen zijn moeder:

 – Geef me een witte lap.

Yemmas tewc as ijj n tkettant t tacemlalt yekker ad yuyur. Tewc as takettant tacemlalt yuyur yewweḍ ɣer ijj n yiɣẓer, yexs ad yewḍa ad yemmet. Yenna as ijj n jjenn yenna as:

– Min texsed a txedmed amenni?

Yenna as: – Qa xseɣ ad mmteɣ.

Yenna as: – Mayemmi?

Yenna as: – Qa nirar,

Yenna as: – Nqemmer, wweyn ayi ttminyat merra.

Yenna as: – Aq c a ac reḍleɣ xems alaf truḥed. Qemmer zzayes xmi ɣa trebḥed rr ayi tt idd.

Yenna as: – Mala wer dayi tt terrid a temmted.

X nnitt enni iraḥ iqemmer zzayes yrebḥ asen i yeḥramenn enni. Netta yettu xems alaf enni wer das tt yerri. Umi ɣa yettu xems alaf enni wer das tt yerri netta yettweswes cway cway. Yeggur ad yemmet ɛlayen, tenna as yemmas:

– A mmi inu ma wer ac ittars ḥedd ca?

Yenna as: – Qa ittars ijj n xems alaf.

Iruḥ yerr as tt. Mani as tt ɣa yerr yenna as:

– Mayemmi tettud lɛahed dac nniɣ?

Mani das tt ɣa yerr lext nnitt enni iruḥ ɣer taddart, mani dd ɣa y rewwḥen babatsen ufin yewwy asen merra ttmenyat enni. Lxedd nnitt enni jjenn enni yus idd ɣer weḥram enni yenna as:

– A traḥed a kidi txedmed.

Ɣars ijj n yellis ttexs aḥram enni. Ttexs it. Uca tenna as:

– Qa baba lexxu d jjenn d aseḥḥar.

X nnitt enni mani kides ɣa iruḥ tenna as:

– Qa la d necc t taseḥḥart, kulci a kic ɛedleɣ.

Uca xt nnitt enni ruḥen, yenna as:

– A trewsed alef n weqnenni digg fuda.

Yenna as: – A trewsed alef n weqnenni inu.

 X nnitt enni iruḥ ɣer ifuda yrews iten, tenna as:

Zijn moeder gaf hem een witte lap en hij ging weg. Hij kwam bij een rivier. Hij wilde erin springen om te sterven. Toen zei een geest tegen hem:

– Waarom doe je dat?

– Ik wil sterven.

– Waarom?

– We hebben kaart gespeeld en ze hebben al mijn geld gewonnen.

– Hier, ik leen je vijftig dirham. Ga daarmee weer terug. Speel ermee en als je het teruggewonnen hebt geef je het me terug. Als je het me niet teruggeeft zul je sterven.

Hij ging weg en speelde ermee, en hij won van de jongens. Hij vergat de vijftig dirham en bracht ze niet terug. Toen hij ze steeds maar niet terug had gegeven begon hij langzaam weg te kwijnen. Toen hij op het punt stond te sterven zei zijn moeder tegen hem:

– Zoonlief, ben je iemand nog iets schuldig?

– Ik ben nog vijftig dirham schuldig.

Hij bracht ze terug. Toen hij ze terugbracht zei de geest:

– Waarom ben je de afspraak vergeten die ik met je had gemaakt?

Hij gaf het geld terug en keerde terug naar huis. Toen hun vaders terugkwamen zagen ze dat hij al het geld had teruggewonnen. Toen kwam de geest bij de jongen en zei:

– Je moet meekomen om bij me te werken.

Hij had een dochter die verliefd was op de jongen. Ze hield van hem. Zij zei:

– Mijn vader is een geest, een tovenaar.

Toen hij met haar meeliep zei ze:

– Ik ben ook een tovenares, ik zal alles voor je opknappen.

Toen ze waren gegaan zei hij:

– Je moet mijn duizend konijnen weiden in de cactussen.

155 Hij ging naar de cactussen en weidde ze. Zij zei:

– Luxa a ac wceɣ ijj n tṣafart.

Tenna: – A tṣeffred ad njemɛen merra.

Njemɛen dd merra ɣer ijj n txancitt yeysi ten ɣer taddart. X nnitt enni mani ten dd ɣa yeysi tenna as teḥrant enni:

– Ṣafi tjemɛed ten dd merra.

Yenna as: – Ŀa ŀa, uḍrebbi wanitta d jjenn am necc.

X nnitt enni yewc as affar iyaẓiḍen iraḥ yenna as:

– A tent neḍreɣ zegg ɣẓer a diha, a ten djemɛed merra.

Ineḍr itent, tenna as:

– Ḥfer ijj n texbut tenḍred ten dinni, njemɛent merra.

Ijemɛ itent merra. Ijj n tcejjert ɛawed yenna as:

– A traḥed a tekksed tamellact in zi tsejjert.

Ijj n tsejjert wer ɣars qaɛ manis ɣa igeɛɛed. Tenna as teḥrant enni:

– Ruḥ necc a c ttebɛeɣ.

Netta iruḥ netta yewweḍ dd ɣer tsejjert enni ttebɛ it teḥrant enni.

Tenna as: – Qess ayi teggeḏḏ ayi x tsejjert geɛɛed xafi, kkes dd tamellact enni, tuɣurd a nrewweḥ. Tjemɛeḏḏ ayi merra aysum inu.

Igeɛɛed x tsejjert enni yejmeɛ dd merra winat enni yejmeɛ dd aysum enni merra yettu yas tafdent. Yettu tafdent wer tt idd yejmiɛ yehwa dd.

Tenna as: – Maɛŀic yaŀŀeh.

Tenna as: – Maɛŀic yaŀŀeh a narḥ a nrewweḥ.

Xenni ruḥen ad rewwḥen, yufa ijemɛ itt idd, yufa ijemɛ itt idd yewwi dd tamellact enni, yenna as:

– Ŀa ŀa, uḍrebbi wanitta d jjenn kter zzayi.

Yenna as: – Lexxu a dac wceɣ yelli a tt tawyed.

– Ik zal je een fluit geven. Als je erop blaast komen ze allemaal weer bij elkaar.

Ze gingen allemaal weer terug in de zak en hij bracht ze naar het huis. Toen hij ze allemaal had teruggebracht zei het meisje:

– Zo, nu zijn ze allemaal weer bij elkaar.

De geest zei:

– Volgens mij is hij net zo'n geest als ik.

Toen gaf hij hem hoenderveren en ging op weg. Hij zei:

– Ik strooi ze in die rivier daar, en jij moet ze allemaal weer bij elkaar brengen.

Hij gooide ze weg. Zij zei:

– Graaf een kuil en gooi ze daarin, dan komen ze allemaal weer bij elkaar.

Zo verzamelde hij ze allemaal. Een volgende keer, bij een boom, zei de geest:

– Je moet dat ei daar uit de boom halen.

Het was een boom waar nergens houvast was om erop te klimmen. Toen zei het meisje:

– Ik zal je volgen.

Hij ging op weg en kwam bij de boom aan. Het meisje volgde hem. Ze zei:

– Haal mij uit elkaar en zet dat (als een ladder) tegen de boom. Klim over mij naar boven en pak het ei. Dan gaan we weer terug. Je moet al mijn vlees weer meenemen.

Hij klom de boom in en toen hij weer terug was bracht hij al het vlees weer bij elkaar. Hij vergat een teen, die nam hij niet mee en hij ging weer naar beneden. Zij zei:

– Maakt niet uit. We gaan weer terug.

Toen ze weer terug waren zag de geest dat hij het ei gehaald had en meegenomen. Hij zei:

– Volgens mij is hij een sterkere geest dan ik.

Hij zei:

 – Nu krijg je mijn dochter om mee te trouwen.

Yenna as: – Xẓer man ta i γa tawyed.

Yenna as: – Aq c γari sebɛa n yessi, xẓer man ta i γa tawyed.

Yenna as: – Ad awyeγ ta.

Netta itteɛqal itt s tefdent enni γars.

Yenna as: – Ad awyeγ tanitta.

Kkren xasent ssekken tt aked tyenduzin d icerriyen d yinat, yessekk xasent yexẓer γer tefdent. Tenni yufa tekks as tefdent yenna as:

– T ta.

Mkul mma yeqqar as: – T ta.

X enni ṣafi ittawy itt. Umi d ṣṣbeḥ tenna as yellis:

– Baba yexs a c yenγ.

Lexdd nnitt enni, yekker wenni d ṣṣbeḥ tenna as:

– Raḥ rxu dd di uyis aɛeccari wer lli asbaɛi.

Iraḥ netta yerxu dd di wenni asbaɛi. Yenya x wenni asbaɛi, wer ittizzel ca. Ggurn ggurn ggurn yekker dd jjenn nni a t yenγ yufa t yuyur. Min t γa yaf yuyur, x nnitt enni yettebɛ iten la d nettat. Yettebɛ iten, tenni taḥrant enni tḥess il·la babas yeggur dd.

Tenna as: – Aqa baba yeggur dd.

Tenna as: – Cekk dwel d wen yeznuzan ddel·laḥ, necc ad dewleγ d ddel·laḥ. Yis a t nerr d ṭṭabla mi x γa nesrus.

X nnitt enni amenni yenna as:

– Ma wer teẓrim ijjen yeɛda ssanitta x uyis, netta d ijj n teḥrant?

Yenna as: – Ɛdan.

Ɛawed iruḥ, nihni ɛawed ggurn ggurn. Ixecc xasen ɛawed. Aḥram enni yedwel d lfaxer, taḥrant enni zeɛma tedwel d aryaz ineddeh yezznuza. X nnitt enni, mani γa yezzenz yenna

 as:

Hij zei:

– Zoek maar uit met welke je wilt trouwen. Ik heb zeven dochters; zoek maar uit met welke je wilt trouwen.[16]

Hij zei:

– Ik wil met haar trouwen.

Hij herkende haar aan haar teen en zei:

– Ik wil met háár trouwen. Ik wil met háár trouwen.

Ze stuurden haar tussen de kalveren en rammen en zo, maar hij keek naar haar tenen en als hij zag dat er een teen ontbrak zei hij:

– Dat is ze.

Telkens weer zei hij:

– Dat is ze.

Uiteindelijk trouwde hij met haar. De volgende ochtend zei de dochter tegen hem:

– Mijn vader wil je doden.

Die ochtend stond hij op. Zij zei:

– Maak de oude knol los, en niet het jonge paard.

Hij maakte het jonge paard los. Hij steeg op het jonge paard, maar het wilde niet galopperen. Ze liepen en liepen en liepen. Toen de geest kwam om hem te doden zag hij dat hij was vertrokken. Hij ging achter hen aan. Het meisje hoorde dat haar vader eraan kwam en zei:

– Mijn vader komt eraan. Jij wordt een watermeloenen-verkoper, dan word ik een watermeloen. Het paard wordt het tafeltje waarop we hem neerleggen.

Toen zei de geest:

– Heeft u niet iemand gezien die hier voorbijkwam op een paard, een jongen en een meisje misschien?

– Ze zijn al voorbij.

Toen ging hij verder en zij gingen ook verder. Toen hij bijna bij hen was veranderde de jongen in houtskool en het meisje in een man die het paard leidde als verkoper. Toen hij (houtskool) te koop aanbood zei hij:

–Ma wer da llin?.

Tenna as: –Lla.

Tenna as: –Dewlen.

Netta yedwel ɛawed wer ten yufi, yewweḍ ɣer lebḥer. Yewweḍ ɣer lebḥer, yuf iten din ɣer lebḥer, taḥrant enni tedwel d aɣerrabu. Aḥram enni ineddeh, yis enni d ikeccuḍen.

X nnitt enni yenna as: –Ma wer da llin ca?

Yenna as: –Qa ẓwan i lebḥer.

Yenna as: –Zid a c ssezwiɣ la d cekk.

Netta mani yewweḍ ɣer lebḥer nni uca tqelb it di lweṣṭ. Uca teffeɣ. Ṣafi tkemmel.

19 Halve Jozef[19]

Yekker ijj n weryaz ɣars sebɛa n temɣarin, wer ttarwent kulci.

Yenna as: –Mayemmi lexxu wer ttarwent?

Iraḥ iseqsa ijj n lefqih yenna as:

–Mayemmi wer ttarwent temɣarin inu?

Ɣars sebɛa n temɣarin d sebɛa n lɛewdat.

Yenna as: –A traḥed ɣarsen, lɛewdat a asent idd tawyed sebɛa n lemcuɛaḍ, i temɣarin a asent idd tawyed sebɛa n tteffaḥin.

Yeggur yeggur ammu, mani dd ɣa ixecc ɣer winat enni yewwi dd sebɛa n tteffaḥin d sebɛa n lemcuɛaḍ. Yeggur ammu yeffud. Yerzu ad isu. Yezɛef dd gg ijj n tteffaḥt, yecc as azyen, azyen yejj it. X nnitt enni ɛawed yeggur yufa iṭan, yewt it s ijj n lmeceaḍ yerẓa yejj it d azyen. X nnitt enni mani dd ɣa yrekk°eḥ ɣer taddart, timɣarin yewc asent merra tateffaḥt tateffaḥt, kemmlen, tenni tameẓẓyant yewc as tenni d azyen.

 Ɛawed lɛewdat enni merra yewc asent winat, icten icten

– Zijn ze hier niet?

– Nee, ze zijn teruggekeerd.

Hij keerde weer terug, maar trof hen niet thuis aan en ging naar de zee. Daar zag hij hen weer. Het meisje was een boot geworden, de jongen was de kapitein en het paard was de riemen. Hij zei:

– Waren ze niet hier?

– Ze zijn de zee overgestoken. Kom, ik zal u ook overzetten.

Toen hij op volle zee was aangekomen gooide hij hem overboord. Toen gingen ze weer aan land. Uit.

19 Halve Jozef[17]

Er was eens een man die zeven vrouwen had die geen van allen kinderen konden krijgen. Hij zei tegen zichzelf:

– Waarom kunnen ze geen kinderen krijgen?

Hij ging naar een geleerde en vroeg hem:

– Waarom kunnen mijn vrouwen geen kinderen krijgen?

Hij had zeven vrouwen en zeven merries. Hij zei:

– Je moet de merries zeven stokken brengen en de vrouwen zeven appels.

Hij liep en liep en toen hij aankwam haalde hij de zeven appels en de zeven stokken. Toen hij zo terugliep kreeg hij dorst. Hij zocht wat te drinken en beet in een van de appels en at de helft op. De andere helft hield hij over. Toen hij verder liep kwam hij een hond tegen. Hij sloeg hem met een van de stokken en brak hem in tweeën. Toen hij thuiskwam gaf hij zijn vrouwen één voor één een hele appel. De jongste kreeg de halve appel.
1 Zijn merries sloeg hij één voor één met een stok, maar de

kemmlen, tenni tameẓẓyant enni yewc as icten d azyen. X nnitt enni merra urwent. Mani dd ɣa taru lɛewda nni tejj edd mmis d azyen. Mani ɣa taru tenni tameẓẓyant ɛawed tejj edd mmis d azyen, qqarn as Yusef azyen. X nnitt enni Yusef enni azyen yecḍer. Ggurn raḥen ad jemren ammu ɣer lɣabet, jemmren, ttrekk°aḥen dd. Ijj n nnhar raḥen ad jemren ammu tmenɛ iten llilet, tameddit. Ttwalan i ca n tfawt raḥen ɣars dinni. Mani ɣars ɣa ruḥen ufin tt t tamẓa.

Tenna asen: – *Mreḥba bikum*, adef adef ɣer dixel.

Mani ɣa y adfen tenna as:

– Min ɛellfen iserdan nwem?

Ijjen yenna as: – Iɛellef tinifin.

Ijj ibawen, ijj imendi, ijj farina, Yusef azyen yenna as:

– Iɛellef ijdi, cal.

Nettat tkebb xasen aɣi nnes. Merra tkebb xasen aɣi nnes bac xmi ɣa uyurn a as tini:

– Brec brec ay aɣi inu, ad bercen yeɣsan inu.

Bac ad bedden. Netta yis a n Yusef ammu wer tewci ca aɣi nni i cal enni. Mani d llilet raḥen ad ṭṭṣen yenna as Yusef:

– Min ɣa teṭṭṣed a tamẓa?

Tenna as: – A mmi, qa necc tteṭṭṣeɣ xmi nni ɣa tteslid iqerqriwen ifiɣran tteggen gg° ɛeddis inu: 'qeř',

Tenna as: – Leɣd enni tteṭṭseɣ.

Mkul ijjen yeqqar as: – Xmi ɣa yers wesfeḍḍ in.

Tenna as: – I cekk a Yusef min ɣa teṭṭṣed?

Yenna as: – Necc wer tteṭṭṣeɣ ḥama yersa weẓru yin.

Yenna as: – Ḥama yersa weẓru yenni i ɣa ṭṭseɣ necc ɛad.

X nnitt enni mani ɣa ṭṭṣen uca yekka xasen yiḍeṣ yeqqim il·la Yusef. Uca min ṣṣbeḥ yekker Yusef deɣya. Yekker, iberrḥ asen, yenna asen:

jongste sloeg hij met de halve stok. Ze kregen allemaal kinderen. Toen de laatste merrie een veulen kreeg was het maar een half veulen. Toen de jongste vrouw een kind kreeg was het maar een halve zoon. Ze noemden hem Halve Jozef. Halve Jozef was slim. Ze hadden de gewoonte op jacht te gaan in het woud en dan weer terug te keren. Op een dag waren ze op jacht toen ze door de nacht overvallen werden. Ze zagen licht branden en gingen erheen. Toen ze eraan kwamen bleek het een menseneetster te zijn. Zij zei:

– Welkom, kom binnen!

Toen ze naar binnen waren gegaan vroeg ze:

– Wat eten jullie paarden?

De een zei:

– De mijne eet sperziebonen.

De ander wilde tuinbonen, de volgende graan, de volgende tarwe... Halve Jozef zei:

– De mijne eet zand, aarde.

Ze mengde melk uit haar eigen borst door het voer, zodat ze als ze weg zouden gaan kon zeggen:

– Kniel, kniel, mijn melk, mijn paarden moeten knielen!

Dan zouden ze blijven staan. Alleen bij het paard van Halve Jozef mengde ze haar melk niet door de aarde. Toen ze die nacht zouden gaan slapen zei Halve Jozef:

– Wanneer slaapt u, mevrouw de menseneetster?

– Zoontje, ik slaap als je de kikkers en de slangen in mijn buik 'kerr' hoort doen. Dan slaap ik.

Op haar vraag antwoordden ze allemaal:

– Als de toorts uit is.

– En jij, Halve Jozef, wanneer ga jij slapen?

– Ik kan pas slapen als die rots weg is. Pas als die rots weg is kan ik slapen.

Toen ze zich te rusten hadden gelegd vielen ze allemaal in slaap, allemaal behalve Jozef. De volgende ochtend stond Jozef vlug op. Hij zei tegen hen:

– Kker kker, qa tamẓa qa texs a ax tecc.

Xd nnitt enni mani ɣa kkren, wenni ameqqran daysen qaɛ, d abuhali, uca yeqqar as: – Kker.

Yeqqar as: – Jj ayi ad ṭṭṣeɣ.

Yeqqar as: – Kker.

Yenna as: – Jj ayi ad ṭṭṣeɣ.

Yeysi tamment, yegg as tt gg° qemmum.

Yenna as: – A uma rni dd icten,

Mani as ɣa yerni tenneɣni ɛawed uca yekker. Raḥen ad ffɣen ɣer berra, ysin taqbuct n tayyut, d wenẓar. Mani dd ɣa ffɣen ɣer berra ysin taqbuct enni n tayyut d wenẓar yeqqar as i wenni ameqqran, abuhali nni yeqqar as:

– Bel·leɛ dd tawwurt terred xas tazzart.

Yeqqar as: – Ad k̲siɣ tazzart ad bel·lɛeɣ tawwurt?

Yenna as: – Ll·a, bel·leɛ tawwurt a rr xas tazzart.

Yenna as: – Ll·a, ad k̲siɣ tawwurt ad ssерseɣ tazzart.

Iraḥ ibel·lɛ itt idd lɣ nnitt enni uyurn mani xeccen regben tnayen tɛurar. X enni tamẓa nni tekker dd yal·leh tgeɛɛed ammu tenna as:

– Ah, nejmen.

Ruḥen nihni ggurn yenna as Yusef:

– A yur a yur, man ḥenda a xaneɣ teḥret jidda mama?

Yenna as: – Aqa yeqqim as drus a xawem teḥret, yeqqim as tnayen n tɛurar a xawem teḥret.

Tenna as: – Teqqim a tregbem icten nettat a tergeb tnayen.

X nnitt enni tenna as: – Bercet a bercet ay aɣi inu ad bercen yeysan inu.

Iysan nni merra bercen. Merra qqimen ɣer tmurt, yinni iḥramen nni wer ufin mi x ɣa nyen, yesseny iten Yusef merra x uyis enni. Ḥedd yesseny it x umeẓẓuɣ, ḥedd x ucegg°aḍ nnes,

 ḥedd x winat, kulci. Leɣd nnitt enni ittazzel zzaysen, mani

– Sta op, sta op, de menseneetster wil ons opeten.

Toen ze op moesten staan, zei hij tegen de oudste, die oliedom was:

– Sta op!

– Laat me toch slapen.

– Sta op.

– Laat me toch slapen.

Hij nam wat honing en deed hem die in de mond. Toen zei hij:

– Och, broertje, doe mij er nog maar een.

Toen hij hem nog wat had gegeven stond hij op. Ze gingen naar buiten en namen de toverbuideltjes met nevel en met regen mee. Toen ze buiten waren gekomen zei hij tegen de oudste, de dommerik:

– Doe de deur dicht en zet de hooivork ertegenaan.

– Moet ik de hooivork weghalen en dan de deur dichtdoen?

– Nee, doe de deur dicht en zet de hooivork ertegenaan.

– Nee, ik neem de deur mee en leg de hooivork weg.

Hij sloot de deur. Ze liepen verder en klommen over twee heuvels. Toen werd de menseneetster wakker. Ze ging kijken en zei:

– Hé, ze zijn gevlucht.

Toen ze zo liepen zei Jozef:

– Maan, o maan, duurt het nog lang voor ze ons te pakken heeft?

– Niet lang meer: nog maar twee heuvels en ze heeft jullie te pakken. Steeds als jullie over één klimmen klimt zij over twee.

Toen zei de menseneetster:

– Kniel, kniel, mijn melk, mijn paarden moeten knielen!

Alle paarden gingen liggen. Toen ze allemaal op de grond zaten hadden de jongens niets meer om op te rijden. Toen liet Jozef hen allemaal op zijn paard zitten, een op zijn oor, een op zijn staart, enzovoort. Hij galoppeerde met hen weg. Toen liet

zzaysen ɣa yazzel yeḍleq i tayyut. Tayyut iḍelq as uca yegga am tmeddit. X nnitt enni ɛawed yeggur yeḍleq i wenẓar, bac a ttɛeṭṭel tamẓa x webrid. Mani ɣa yeḍleq i wenẓar nni, nihni ggurn ggurn ggurn.

Mani dd ɣa xeccen ɣer taddart yenna as:

– Aq c maɛl·ik wer lli bu d necc i ten dd inejmen, maɛl·ik aq c teqqim tecc iten tamẓa.

Xtt enni yenna as: – Cekk, mala ttessneɣ c a Yusef, a traḥed a ayi teḵsid tyaẓiṭṭ nnes d ifillusen.

Iwa iruḥ nɛam a sidi iruḥ ɣars dinni s llilet, yetthada tyaẓiṭṭ enni s ijj uɣanim yeqqar as:

– Qaqaqaq, qeř, d Yusef.

Tenna as: – A dd yas, qa maɛl·ik da Yusef maɛl·ik cciɣ t.

Uca tekker, tṣeḍḍɛ itt tyaẓiṭṭ enni. Tekker teḵsi tt idd tneḍr itt idd ɣer berra. Yusef yeysi tt idd yewwy as tt idd i babas.

Yenna as: – Aq c qa wweyɣ ac t id.

Yenna as: – A tarḥed a teysid tasirt min zzi tḥerri.

Iraḥ yetthada tt ɛawed s ijj uɣanim yegga sselket tegga:

– Ḥeřřett Yusef ḥeřřett Yusef.

Tenna as: – Ma a xafi tseqred niɣ a cem neḍreɣ ɣer berra.

Tenḍer itt idd ɛawed yeysi tt idd.

Yenna as: – A teḵsid taɛlawt.

Nettat ttuɣa tessufuɣ itt idd s uzil ɣer berra yegg itt x ifuda, isennanen. Netta yegg as isennanen. Mani teṭṭeṣ, uca isennanen nni ttcukkan.

Teqqar as: – *Aḥ bel·yuṭ, aḥ bel·yuṭ!*

Uca x nnitt enni tekker tenḍer dd mal·ṭa nni ɛawed ɣer berra, yeḵsi tt idd. Yenna as: – Aq c a baba qa wweyɣ ac tt idd.

X nnitt enni mani as tt idd ɣa yawi uca x nnitt enni yenna as:

hij de nevel los. Het werd donker als de nacht. Toen ze verder waren gegaloppeerd liet hij de regen los. Dit was allemaal om de menseneetster op te houden op haar weg. Toen hij de regen had losgelaten liepen ze verder.

Toen ze weer thuis waren zei hij (tegen zijn vader):

– Als ik hen niet had gered had de menseneetster hen allemaal opgegeten.

Toen zei hij:

– Als ik je goed ken, Jozef, kun je voor mij ook haar kip en kuikens halen.

Hij ging 's nachts naar haar huis. Hij kietelde de kip met een rietje. Die riep:

– Toktoktok! Kerr, het is Jozef!

– Ja, die zal wel komen! Als het echt Jozef was zou ik hem opeten.

De kip stoorde haar. Ze pakte hem en gooide hem buiten. Jozef nam hem mee en bracht hem naar zijn vader.

– Hier is hij, ik heb je hem gebracht.

– Dan moet je nu de handmolen halen waarmee ze maalt.

Hij prikte hem met een rietje aan een touwtje. De molen riep:

– 'Herret', het is Jozef, 'Herret', het is Jozef!

De menseneetster zei:

– Als je nu niet stil bent gooi ik je naar buiten.

Ze gooide hem naar buiten. Hij nam de molen mee. Toen zei zijn vader:

– Nu moet je haar mat halen.

Zij hing haar mat overdag altijd buiten. Hij legde hem op de cactussen, zodat hij vol met doornen raakte. Toen ze ging slapen prikten haar de doornen. Ze riep:

– Vlooien, vlooien!

Toen gooide ze de mat naar buiten. Hij nam hem mee en zei:

– Kijk, vader, ik heb je hem gebracht.

Toen hem ook dat was gelukt zei hij:

– A traḥed a dayi tt teksid nettata tekmel.

Netta yendeh ijj n weɣyul yegga xas ijj n ṣṣenduq yezznuza zeεma ddheb, yeqqar as:

– Ha ddheb ha tixudam ha timeqyasin.

Netta ixecc ɣer tewwurt n tamẓa nettat teffɣ edd ɣars.

Tenna as: – A mmi inu ma yejja Yusef min zzi ɣa ṣɣeɣ winat, ttsemma yejja min zzi ɣa ṣɣeɣ ddheb?

Yenna as: – A ḥenna qa ssnex t.

Yenna as: – Ssnex t yal·leh a cm awyeɣ ɣars.

Netta yenna as: – Tta, ni di ṣṣenduq a attaɣ a dayes tased.

Nettat tenya ibel·leε xas. Ibel·leε xas yeysi tt.

Yenna as: – Qa d necc i yellan d Yusef.

Uca aɣyul enni, mala tennid as: cca! ad yazzel. Mala tennid as: řřa! ad ibedd. Iwa teqqar as: – Cca, cca, cca!

Netta ittazzel. Yeṣṣiwḍ itt ɣer taddart. Mani tt ɣa yeṣṣiweḍ ɣer taddart yenna as i babas:

– Aq c tt wwyex tt idd.

Mani itt dd ɣa yawi yessers itt di lbit yessidf itt ɣer lbit. Mani tt ɣa yessidef ɣer lbit yenna as babas:

– A kis teṭṭṣed.

Yenna as: – A kis teṭṭṣed, mala cekk d mmi nican.

Yenna as: – A kis ṭṭṣeɣ?

Yenna as: – Wah a kis teṭṭṣed.

Netta yezzar as yenya gg ijj n terruft cennej. Mani as ɣa yezzar yeksi tcaqqurt. Nettat teẓr it ammu tenna as:

– A mmi Yusef mamec teggid tgeεεded dinni?

Yenna as: – A ḥenna qa ggiɣ tissineft x tissineft, tissineft x tissineft uca geεεdeɣ.

Nettat tegga tissineft x tissineft tenna as:

– Qa ttcuqqant ayi igg ḍarn.

– Nu moet je haar zelf meenemen.

Hij nam een ezel mee waarop hij een kist had gezet. Hij deed alsof hij goud verkocht. Hij riep:

– Goud, ringen, armbanden te koop!

Toen hij bij de deur van de menseneetster was aangekomen, kwam zij naar buiten. Ze zei:

– Ach zoontje, heeft Jozef me dan wat overgelaten om dat mee te kopen, heeft hij dan wat overgelaten waarmee ik goud kan kopen?

Hij zei:

– Ach, mevrouw, die ken ik. Kom, ik breng u bij hem. Klim in de kist, misschien past u erin.

Toen ze erin was gaan zitten deed hij hem dicht. Hij nam haar mee en riep:

– Ik ben Jozef.

Als je tegen die ezel van hem 'Halt!' zei ging hij rennen, en als je 'Vort!' riep stond hij stil. De menseneetster riep voortdurend:

– Halt! Halt! Halt!

En de ezel begon te rennen. Hij bracht haar naar zijn huis. Toen zei hij tegen zijn vader:

– Hier is ze. Ik heb haar gebracht.

Toen hij haar gebracht had zette hij haar in een kamer. Toen zei zijn vader:

– Je moet bij haar slapen. Als je echt mijn zoon bent, moet je bij haar slapen.

– Moet ik bij haar slapen?

– Ja, je moet bij haar slapen.

Hij ging voor haar de kamer binnen en ging op een verhoging zitten. Hij nam een bijl mee. Ze zag hem en zei:

– Jozef, mijn zoontje, hoe ben je daar naar boven gekomen?

– Ik heb allemaal naalden op elkaar gezet en ben zo naar boven geklommen.

Zij zette allemaal naalden op elkaar en zei:

– Ze prikken me in mijn voeten.

Netta yenna as: – Gg edd tamellact tamellact x tmellact x tmellact x tmellact, uca a tgeεεded.

Tenna as: – L·l·a qa ttcuqqant ayi igg ḍarn.

Yenna as: – Waxxa gg edd tbarda x tbarda, tbarda x tbarda.

Nettat traḥ a tgeεεed yewta xas s tcaqqurt enni. Mani as γa yewwet s tcaqqurt, min ṣṣbeḥ timγarin nni nnant as i weryaz nnes:

– Raḥ a djemεed ixsan n mmic.

Ammu ufin yenγa tamẓa nni.

Yenna as: – Qa yenγ itt.

X nnitt enni εawed yenna as: – Mala cekk d Yusef nican a tehwid di tesraft.

Yenna as: – A tehwid di tesraft teḥma, dayes timessi.

Yenna as: – A dis tehwid.

Yenna as: – Mala tejjid ayi ad ḍurγ sbeε merrat di taddart.

Yeysi ijj n teqbuct akides. Yeysi tt ittazzel ittazzel yedded. Tidi nni temselqa yas danitta thegg°a di teqbuct enni. Mani γa ineggez di tesraft enni, yeḍleq i teqbuct enni yessexsi timessi nni merra, uca yeffγ as manay enni d ddheb, kulci. Iεemmer dd ssenni ddheb, nnant as temγarin nni:

– Hwa dd jmeε dd ixsan nnes.

Iεemmer dd ssenni ddheb yeqqar as:

– Aγ am ddheb a yemma.

Yenna as ubuhali nni yenna as: – La d necc a dd awyeγ ddheb.

Ittazzel x uyis enni wal·u, wer yeḵsi bu teqbuct, ineggez amenni, tteslan ixsan nnes dduqquzen weḥḥedsen weḥḥedsen. Uca ṣafi tkemmel.

– Dan moet je allemaal eieren op elkaar leggen en zo naar boven klimmen.

– Nee, die prikken me ook in de voeten.

– Dan moet je allemaal ezelzadels op elkaar leggen.

Terwijl ze zo naar boven klom nam hij zijn bijl en sloeg haar daarmee. De volgende dag zeiden de vrouwen tegen hun man:

– Haal de botten van je zoon bij elkaar.

Toen zagen ze dat hij de menseneetster gedood had. Hij zei tegen hen:

– Hij heeft haar gedood.

Toen zei hij weer tegen hem:

– Als je echt Jozef bent moet je in deze voorraadkuil gaan zitten. Hij is heet, er brandt vuur in. Daar moet je naar binnen.

– Laat me eerst zeven keer om het huis gaan.

Hij nam een kruik mee. Hij rende en rende en het zweet dat hij uitzweette ving hij op in de kruik. Toen hij in de voorraadkuil moest springen goot hij de kruik leeg en bluste zo het vuur. Alles werd goud, alles. Alles kwam vol goud te liggen. Toen zeiden de vrouwen tegen hun man:

– Verzamel de botten van je zoon.

Alles was vol met goud. Hij zei:

– Hier heb je goud, moeder.

Toen zei de domme:

– Ik wil ook goud halen.

Hij galoppeerde met zijn paard maar hij nam geen kruik mee. Hij sprong erin en men hoorde zijn botten een voor een kapotspringen. Het verhaal is uit.

Luxa ijjen γars ictent, γars yellis γars tarbibt nnes. Tenna as i babas:

– Ixeṣṣ a xafi teysid tarbibt a nnec a tt teshajred.

Iwa yenna as: – A weddi, jj itt.

Tenna as: – Ixeṣṣ awen u ḷabudda a tt teshajred.

Iwa ḷmuhimm yeṣγ as cway n ḷeḥwayej, cwiya n lmakḷa, yewwy itt γer lγabet. Yenna as:

– A yelli, necc qa ggurγ ad ḥrewceγ, cem qqim da, a dd nawi aḥerwec, a narḥ a nrewweḥ.

Ḷmuhimm netta yeεber xas yerwel. Iruḥ yejj itt denni. Tewweḍ dd llilet, teṭṭeṣ, ttwala drus n tfawt γer temẓa. Teggur teggur teggur teggur teggur tewweḍ denni. May denni tewweḍ tenna as:

– Rriḥt n mehna manna temẓa.

Tenna as: – A ḥenna inu necc ha mamec dayi tewqeε, ha mamec dayi tewqeε.

Ḷmuhimm tus edd temẓa nni tenna as:

– Mi xef γa teqqimed, ma a teqqimed x tzegg°art, ma a teqqimed x thidurt?

Tenna as: – Necc wer γari la baba la yemma, qqimeγ x tzegg°art.

Tenna as: – Manis γa tadfed, ma zi lmejra niγ zi tewwurt?

Tenna as: – Necc wer γari la yemma la baba ad adfeγ zi lmejra.

Tenna as: – Min γa tecced, ma y aγrum imendi niγ wenni n farina?

Tenna as: – Necc wer γari la yemma la baba, ad cceγ wenni imendi.

Tenna as: – Mani γa tadfed, ma a tadfed di tesraft ifiγran niγ di tenni n ddheb?

172 Tenna as: – Necc wer γari la yemma la baba, ad adfeγ tenni ifiγran.

20 De twee zusters[18]

Er was eens een man die een vrouw had, een dochter en een stiefdochter. Zijn vrouw zei tegen hem:

–Je moet je stiefdochter wegsturen.

–Ach laat haar toch.

–Je moet haar wegsturen.

Hij kocht voor haar een paar kleren en wat eten en bracht haar naar het bos. Toen zei hij:

–Dochter, ik ga nu hout sprokkelen. Jij moet hier blijven. Als we het sprokkelhout bij elkaar hebben gaan we weer terug.

Hij loog tegen haar en vluchtte. Hij liet haar daar achter. Toen het nacht werd en ze wilde gaan slapen zag ze wat licht bij een menseneetster. Ze liep en liep en liep en kwam uiteindelijk aan. Toen zei iemand:

–Ik ruik mensenvlees, mevrouw de menseneetster.

Het meisje zei:

–Ach omaatje, dit is er met me gebeurd, dit is er met me gebeurd.

Toen kwam er een menseneetster en zei:

–Waar wil je op zitten, op doornen of op een zachte vacht?

–Ik heb geen vader of moeder meer, ik kan op doornen zitten.

–Hoe wil je naar binnen, door de goot of door de deur?

–Ik heb geen vader of moeder meer, ik kan door de goot naar binnen.

–Wat wil je eten, gerstebrood of tarwebrood?

–Ik heb geen vader of moeder meer, ik kan gerstebrood eten.

–Waar wil je heen, in de kuil met slangen of in die met goud?

173 –Ik heb geen vader of moeder meer, ik ga die met de slangen wel in.

Tessidf itt tenni n ddheb terbu dd ddheb. Tus edd, γars ijj uyaẓiḍ yeqqar as:

– Quεuεuεεu, nanna tewwi dd nunnu.

Ḷmuhimm teqqar as: – Min dd γa tawi lal·lac?

Yeqqar: – Qa ccin tt lewḥuc.

Ḷmuhimm tewweḍ dd tenna asen:

– Reẓmem tiburjiwin tbel·lεem tiwwura.

Tkebb asen dd ddheb.

Tenna asen: – Necc nniγ ac awy edd yellic nḍer itt di lexla, bac a tt ccen lewḥuc, cekk tewwyed tt idd a dd tawi ddheb.

Tenna as: – Mamec das teggid i yellic, gg as ḥetta i yelli luxa.

Ḷmuhimm netta yewwy itt εawed yegg as, yewwy as cway n leḥwayej yewwy itt γer lγabet, yesmeḥ dayes. Nettat teẓra drus n tfawt beεda, truḥ denni. Tenna as temẓa:

– Mayer dd tusid?

Tenna as: – A weddi qa necc yewwy ayi dd baba yesmeḥ dayi da.

Tenna as: – Manis γa tadfed, ma zi lmejra, niγ zi tewwurt?

Tenna as: – Necc γari baba d yemma ad adfeγ zi tewwurt.

Tenna as: – Min γa tecced, ma y aγrum imendi niγ aγrum n farina?

Tenna as: – Necc γari yemma d baba ad cceγ wenni n farina.

Tenna as: – Min di γa tadfed, ma di tesraft n ilefsiwen ma di tenni n ddheb?

Tenna as: – Necc γari yemma d baba ad adfeγ di tenni n ddheb.

Tessehwa tt di tenni n ifiγran. Tεemmer tt d ifiγran.

Teggur teggur yeqqar as uyaẓiḍ enni yeqqar as:

– Quεuεuεεu, nanna tewwy edd buεeyyu.

Ze liet haar in die met het goud. Ze nam het goud op haar rug. Toen ze weer thuiskwam kraaide hun haan:

– Kukeleku, vrouwtje neemt goudje mee.

De stiefmoeder vroeg:

– Wát brengt je meesteres?

Maar de vader zei:

– De wilde beesten hebben haar opgegeten.

Toen ze aankwam zei ze:

– Open de ramen en sluit de deuren!

Ze strooide het goud op de grond.

De stiefmoeder zei tegen haar man:

– Ik heb je toch gezegd je dochter naar de woestijn te brengen zodat de wilde dieren haar zouden opeten, maar jij brengt haar ergens heen waar ze met goud vandaan komt. Wat je met je dochter gedaan hebt moet je ook met mijn dochter doen.

Hij nam ook het andere meisje mee, hij gaf haar wat kleren, bracht haar naar het bos en ging weg. Toen ze een beetje licht zag, ging ze erheen. De menseneetster zei:

– Waarom ben je gekomen?

– Mijn vader heeft me hier gebracht en is toen weggegaan.

– Hoe wil je naar binnen, door de goot of door de deur?

– Ik heb een vader en een moeder, ik ga door de deur.

– Wat wil je eten, gerstebrood of tarwebrood?

– Ik heb een vader en een moeder, ik eet tarwebrood.

– Waar wil je in, in de kuil met slangen of in de kuil met goud?

– Ik heb een vader en een moeder, ik ga die met het goud in.

Ze liet haar in de kuil met de slangen; die was vol met slangen.

Ze liep en liep. De haan kraaide:

 – Kukeleku! Vrouwtje neemt kruipkruip mee.

Teqqar as: – Cc, lal·lac a dd tawi l·ul·lu mana buεεu?
Lmuhimm tewweḍ dd tenna asen:
– Bel·lεem tiburjiwin, treẓmem tiwwura.
Nettat a asen tferreγ ifiγran nni, uca ccin tt.
Uca ṣafi. Tkemmel.

21 Assepoester (1)[21]

Ijj n sseyyed ttuγa γres tnayen n temγarin. Ict temmut, ict teqqim. Tenni yemmuten tedja ijj n tḥenjirt, tenni i k̲is yeqqimen γres tlata n tḥenjirin d ijj uḥenjir. Taḥenjirt enni k̲is yeqqimen, mani yemmas temmut tekkerfaṣ xxes. Tenni tterra dd γres γres γir ccγel tessxeddam itt tettegg itt, yeεni daymen tewsex, qa ssin i dd tusa l·kal·imat Merγiγda. Iwa ijj n nnhar babatsent yekker iraḥ ad isafer γer ca n wemk̲an yegg°ej, uk̲a yenna as:

– A yelli min dd γa awyeγ.

Kulci teqqar: – Ṣafi, d arruḍ, ha...

Kul ḥedd min das tenna, Merγiγda tenna as:

– Awey dd taremmant.

Qqiment ḍeḥḥk̲ent xas. Lmuhimm taremmant enni nnhar mi tt yewwey traḥ treẓm itt, mi tt terẓem tuf itt tεemmer s warruḍ d yinat enni. Dis arruḍ, dis ddheb dis yina dis yina tesnuffr it. Wer tenni i ḥedd tesnuffr itt. Ijj n l·munasaba ttuγa γres ijj n l·εerḍ degg ijj n teqbilt, gguren γer ujellid nsen. Ijj n nnhar iεeyyed yenna asen merra i temγarin yenna asent:

– Yyemt taḍuft.

Γezlent as taḍuft yenna asen:

– Merra a dd tasemt.

Lmuhimm, merra ruḥent. Bac Merγiγda wer teggur tamγart n babas txel·l·ḍ as imendi aγd yerden d farina. Txel·l·ḍ as ten tenna as:

– Ssst! Je vrouwtje neemt goudje mee, hoezo kruipkruip?
Toen ze aankwam zei ze:
– Sluit de ramen, open de deuren!
Toen strooide ze de slangen op de grond en die aten haar op. Uit.

21 Assepoester (1)[19]

Er was eens een man die twee vrouwen had. Een van hen stierf, de andere bleef over. De vrouw die gestorven was had één dochter, degene die nog leefde had drie dochters en een zoon. Ze maakte het meisje dat bij haar was gebleven, van wie de moeder gestorven was, het leven zuur. Ze gaf haar voortdurend werk te doen en ze was daardoor altijd smerig. Daarom werd ze Marghighda genoemd. Op een dag ging hun vader op reis naar een ver land. Hij zei:

– Dochter, wat kan ik voor je meenemen?

En allemaal zeiden ze:

– Kleren, en...

Zo gaven ze hun wensen door. Marghighda zei:

– Breng me een granaatappel.

Iedereen lachte haar uit. Toen hij de granaatappel had gebracht en zij hem opende bleek hij vol te zitten met kleren en goud en meer van zulke zaken. Ze verstopte hem en vertelde het aan niemand. Op een dag werd iedereen uitgenodigd in een dorp om naar de koning van het dorp te komen. Hij had gezegd:

– Maak wol voor mij.

Toen ze de wol voor hem hadden gesponnen zei hij:

– Jullie moeten allemaal komen.

Iedereen ging erheen. Om te zorgen dat Marghighda niet zou gaan mengde de vrouw van haar vader koren met gerst en tarwe. Ze mengde het door elkaar en zei:

– A tεezled farina weḥḥdes imendi weḥḥdes irden weḥḥdes.

Tenna as: – A taymed aman zi jjub.

Tewc as bezzaf n lxedmet. Ḷmuhimm ruḥen merra. Meryiyda teqqim txeddem ccyel enni. Tekker tqubeḥt.

Tqubeḥt tenna as: – Netc a dam εezley imendi d farina d yerden.

Ayerda yenna as: – A dam dd awyey aman.

Ḷmuhimm εawnen tt, ayerda, d yinat, ḷmuhimm merra l·ḥayawan εawnen tt. Tekker tbeddel, tireḍ arruḍ enni, mala txecc nettat tus dd zi tewwurt ttsemma ttban edd raqm waḥid zi merra, yirent zzis merra. Iraḥ mmis n ujellid enni yewwy itt ṭṭerf es, tsara akides nnhar yeḵmel netta yeggur akides. Tinin merra tiεezriyin ttuya denni ḥesdent. Ḷmuhimm teqqim akides teḵla akides ijj n nnhar yeḵmel, nettat wer texdim cay ttuya akd l'amir waha. Mani ya raḥen a dd rewwḥen qa tegg°ed wal·a d nettat a tetc aεmud. Ttexḍar l·eḥwayej nnes s tazzla tettu ijj uherkus. Aherkus tettu t denni tus dd s yidjen. Ḷmuhimm txecc yer taddart tireḍ arruḍ ixerbqen tebqa txeddem ccyel. Txecc temyart n babas tenna as: – Iwa a l·al·la miḵ tseεdamt?

Tenna as: – Ml·iḥ.

Tenna as: – Wal·akinna ttuya denni ijj n teḥramt tfeqε aney dd qaε tiεezriyin nniḍen merra.

Tenna as: – Qa teḵla ak l'amir.

Ḷ'amir mana yufa aherkus enni yenna as i temyarin:

– Merra yinat ttuya da a dd εeqbent. Aq tt tettu aherkus a.

Ḷmuhimm εeqqbent zid zid zid, merra, aherkus enni wer dasent idd yusi. Uḵa yesseqsa tent merra yenna as:

– Wi tedjid cem di taddart?

Tenna as: – Wer djiy ḥedd.

Yenna as: – Wi tedjid cem di taddart?

Tenna as: – Aweddi yarney ijj n Meryiyda qaε tewsex qaε teyya qaε.

–Je moet de tarwe en de gerst en het koren apart leggen, en dan moet je nog water uit de cisterne putten.

Zo gaf ze haar een heleboel werk te doen. Ze gingen allemaal naar het feest terwijl Marghighda haar werk deed. Toen kwam er een vogel. Die zei tegen haar:

–Ik zal het koren en het tarwe en de gerst scheiden.

En de muis zei:

–Ik zal het water voor je halen.

Zo hielpen de muis en de andere dieren haar allemaal. Toen deed ze haar nieuwe kleren aan. Toen ze daar door de deur naar binnen kwam, was ze de nummer één van allemaal. Ze waren allemaal jaloers op haar. De prins, de zoon van die koning, liet haar naast zich zitten en bracht de hele dag met haar door. Alle andere ongetrouwde vrouwen die daar waren, waren jaloers. Zo bleef ze bij hem en bracht met hem een hele dag door. Ze werkte niet, ze was alleen maar bij de prins. Toen iedereen wegging werd ze bang dat ze slaag zou krijgen. Ze zocht haastig haar kleren bij elkaar en vergat een schoen. Ze vergat haar schoen en kwam op één schoen terug. Ze ging weer naar huis, ze deed haar oude vodden weer aan en begon te werken. De vrouw van haar vader kwam binnen en het meisje vroeg haar:

–En, hoe was het?

–Leuk, maar er was daar een meisje waar alle andere meisjes zich over geërgerd hebben. Ze was de hele dag bij de prins.

Toen de prins de schoen vond zei hij tegen de vrouwen:

–Alle vrouwen die hier waren moeten terugkomen. Ze heeft deze schoen vergeten.

Ze kwamen een voor een terug, allemaal, maar de schoen paste niet. Toen vroeg hij iedereen:

–Wie heb je thuis gelaten?

–Ik heb niemand thuis gelaten.

–Wie heb je thuis gelaten?

–Er is bij ons nog Marghighda, maar die is verschrikkelijk smerig.

Yenna as: – Tenni a tet dd tawyem.

Ḷmuhimm a dd txecc Meryiyda tqelleb aherkus enni yus az dd.

Yenna as: – Aqa c t ta i ya awyey.

– Ah, cek a tawyed Meryiyda?

Yenna as: – Qa c t ta i ya awyey.

Ḷmuhimm ṣafi ixeḍb itt yuf itt d Meryiyda. Nnhar mani tteggen urar tamyart n babas tegg as lḥenni i nettat tegga i yellis, tnayen n teslatin. Ḷmuhimm tegga lḥenni s tnayen zid zid zid, mani dd usin a tt k̲sin tekker temyart n babas teyy as tissineft di uzellif. Teḍḥa t tasekkurt teḍwa. Mamek̲ neqqar tasekkurt, yres iḍaren d izegg°ayen qqaren qa ttuya tt t taslit. Ḷmuhimm teḍwa truḥ. Mana wwyen, wcenn as tenni. Yek̲si tenni, teqqim akides.

Zid zid zid tenni tasekkurt enni kul aεecci ttas edd yer ijj n ccejjert, ttsemma tettru. Teqqar as:

– A bab n jjnan
  mik̲ yella l·'amir aked temyart nnes?

Daymen daymen daymen uk̲a a as tini:

– Rut akidi ay aṭṭawen inu, ru ay aẓru ru ak̲erk̲er

Ad yebda wenẓar ad yewwet, yetcat il·la x wemk̲an nni. Yeqqar as l·'amir:

– Mak̲ temsar?

– Teqqar ac: yari anẓar, k̲enniw wal·u.

Nnhar a tiwetca nnhar a tiwetca, iraḥ l·'amir z ixf nnes isell as. Iraḥ mmis nni l·'amir, ttuy tt ixeḍben isell l·kal·ima manay enni. Uk̲a ijemmeε dd iεessasen. Yenna as: – Qa a tt neṭṭef, manay a. Qa a tenyem min ya neṭṭef.

Iwa yus dd ijj n nnhar ruḥen wejjden tt ḥeṭṭan tet tterzun tet. Tasekkurt, tus dd ttazzel tudef swadday uselham n l·'amir.

–Breng haar hier.

Marghighda kwam binnen, probeerde de schoen en hij paste haar. Toen zei hij:

–Met haar wil ik trouwen.

–Wat? U wilt met Marghighda trouwen?

–Ja. Met haar wil ik trouwen.

Hij vroeg haar hand, hij had gezien dat het Marghighda was. Op de dag van de bruiloft deed de vrouw van haar vader henna op de handen en voeten van Marghighda en op die van haar dochter. Ze maakte twee bruiden op. Zo deed ze bij beiden de henna op. Toen ze kwamen om de bruid te halen prikte de vrouw van haar vader een speld in haar hoofd. Ze veranderde in een patrijs en vloog weg. Wij zeggen namelijk dat een patrijs met rode poten een bruid is geweest. Ze vloog dus weg. Toen ze de bruid wilden halen gaven ze het andere meisje mee. Zij bleef bij hem.

Zo verstreek de tijd en de patrijs kwam elke dag naar een bepaalde boom. Daar huilde ze en zei:

–Heer van deze tuin,
Hoe gaat het met de prins en zijn vrouw?

En telkens weer zei ze:

–Ween met mij, o mijn ogen, ween, o steen, ween, o stapel stenen.

Dan ging het regenen, alleen maar op die ene plaats. De prins zei:

–Wat is er aan de hand?

–Ze zegt: ik heb regen en jullie niet.

Zo ging het dag in dag uit, en op een dag ging de prins er zelf heen om te luisteren. De prins die haar ten huwelijk had gevraagd hoorde haar. Toen bracht hij de wachters bijeen en zei:

–We moeten dit wezen vangen, maar pas op dat jullie het niet doden.

Op een dag maakten ze zich op om haar te zoeken en te bespieden. De patrijs rende op hem af en verborg zich onder de

Iwa yeṭṭf itt yewwy itt ɣer taddart, yeyy itt igg ijj n tburjett yetthel̲la yettitc as l·makl·a, wer tettett. Wer tneqqeb wer tthidi. Ijj n nnhar a sidi yeqqim ittett, dayes winat gg° uzellif teffy as da ijj n tkeεbut ijebd as ammi tissineft tedḥa t tamɣart. Yufa t tenni nettat. Éh. Iraḥ ɣer temɣart nnes, yenna as:

– Qa tεeqled friḍennaḍ wel·l·ama teẓrid Merɣiɣda.

– Ah!

Tenna as: – Qa temmut wer ssi mani traḥ.

Iwa netta yessidf itt ɣres tuf itt d nettat. Wer tefhim mik̲ ɣa teyy. Iwa yeṭṭef tamɣart enni tewwey, ibeṭq itt iɣerṣ as yeyy itt i ccwari yeyya ijj uḥuli εawed iɣerṣ as di ccwari, yenna as i uxeddam:

– Raḥ awy itt ɣer iḍewlan inu.

Yenna as: – Qa nnhar a a dd nas deɣyi a netc amek̲li a dd neεqeb.

L·muhimm ruḥen yewwy asen aḥuli nni tcin t, aεecci tekker yemmas n temɣart enni, ak̲sum enni n yellis tewc as ci ḥaja i ijj n twessart ṭṭerf es. Iwa mani as t tewca almi t tameddit tfag edd, tufa tawessart enni tetca ak̲sum enni. Tufa yellis. Uk̲a tenna as i twessart enni:

– A dd tased.

Tenna as: – A kidi trud aḥama tcab tbaɣla.

Tbaɣla t taberk̲ant.

– Aḥama inewwer uεekkas.

Intahat.

mantel van de prins. Hij greep haar en bracht haar naar zijn huis. Hij zette haar in een kamer en zorgde voor haar. Hij bracht haar eten, maar ze at niets, ze pikte nergens in, ze raakte niets aan. Op een dag was hij daar aan het eten toen hij zag dat ze een buil op haar hoofd had. Hij haalde de speld weg en ze veranderde weer in een vrouw. Hij zag dat zij het was. Hij ging naar zijn vrouw en zei:

– Weet jij nog of je eergisteren Marghighda gezien hebt?

– Hè? Ze is misschien gestorven. Ik weet niet waar ze heen is.

Hij bracht haar bij haar en ze zag dat zij het was. Ze wist niet wat ze moest doen. Hij nam de vrouw waarmee hij getrouwd was en sneed haar in stukken. Hij doodde haar en stopte haar vlees in een zak. Hij deed ook een ram die hij geslacht had in de zak. Toen zei hij tegen zijn dienaar:

– Breng dit naar mijn schoonouders.

Hij zei:

– Vandaag komen we snel even middageten en gaan dan weer terug.

Ze brachten haar de ram en aten hem op. De volgende dag gaf de vrouw wat van het vlees van haar dochter aan een oude vrouw die naast haar woonde. Ze gaf het weg totdat ze het die avond doorkreeg. De oude vrouw bleek het vlees al op te hebben gegeten. Toen ze had gemerkt dat het om haar dochter ging zei ze tegen de oude vrouw:

– Je moet komen en met mij huilen tot de kraai witte veren heeft gekregen.

Kraaien zijn namelijk zwart.

– En totdat de staf begint uit te botten.

Dat was het.

Assepoester (2)[22]

Yekker ijj n weryaz γars tnayen n temγarin. Timγarin nni icten γars bezzaf n tarwa nnes, icten γars tnayen. Taḥrant enni qqarn as Nunja, wenneγni qqarn as Ɛal·i. Taḥrant enni umi qqarn Nunja, tcerh itt. Temmut yemmas. Uca nettat ttili di l·bit t tnifessett waha. X nnitt enni yekker babas iraḥ γer lḥijj.

Yenna as: – Min awem dd γa awyeγ?
Ḥedd yeqqar as: – Awi dd arruḍ.

Ḥedd: – D winat,
Tenna as Nunja: – Awi dd taremmant.
Aḥenjir nni yenna as: – Awi dd tal·eccint.

Umi asen dd γa yawi tal·eccint, lext nnitt enni umi tt γa reẓmen ufin dayes arruḍ. Ufin dayes arruḍ d winat, rrin t dayes ɛawed xemmlen t. Ijj umur yegga urar mmis ujellid. Ittegg urar, raḥen γer urar, Nunja jjin tt di taddart. Xel·l·eṭn as farina gg imendi nnan as:

– Aq am a tferrned cem d umam.
Ɛl·ant idd tijeɛjaɛin nnant as ɛawed tijeɛjaɛin:
– Aq am fren i farina y a negg lḥenni gg ḍḍarin t tfassin.

Frenn as farina nni, tirḍ arruḍ nnes tirḍ iherkusen truḥ. Truḥ la d nettat γer wurar. Tḥert asen tuf iten ccin.
Nnant as: – Ma a tecced a ḥenna?

Tenna as: – Ad cceγ,
Tenna as: – Wal·akin ad cceγ cennej ujellif n yemma.
Nettat tenni ttγil as qa tɛejb as zeɛma uca tenna as:
– Ad cceγ x ujellif n nettat.
184 X nnitt enni wcint as t tecca. Mani dd γa tekker a trewweḥ

22 Assepoester (2)

Er was eens een man die twee vrouwen had. Een van de vrouwen had een heleboel kinderen, de andere had er maar twee. Het meisje heette Noenzja en het jongetje Ali. De stiefmoeder haatte het meisje Noenzja. Haar moeder was gestorven en ze mocht alleen nog maar in de askamer komen. Op een dag ging hun vader op bedevaart. Hij zei tegen zijn kinderen:

– Wat zal ik voor jullie meenemen?

De een zei:

– Breng mooie kleren mee.

en de volgende weer wat anders. Noenzja zei:

– Breng voor mij een granaatappel mee.

en het jongetje zei:

– Breng voor mij een sinaasappel mee.

Hij nam een sinaasappel voor hen mee en toen ze die openmaakten bleken er kleren en mooie dingen in te zitten. Ze deden ze er weer in terug en verborgen de sinaasappel. Op een dag gaf de zoon van de koning een feest. Iedereen ging naar het feest, alleen Noenzja lieten ze thuis. Ze hadden tarwe met graan gemengd en zeiden tegen haar:

– Jij en je broer moeten het scheiden.

Toen kwamen er *tijeɛjaɛin* naar boven en zeiden:

– Scheid de tarwe, dan doen wij henna op onze handen en voeten.

Toen scheidden ze voor haar de tarwe. Ze deed haar kleren en schoenen aan en ging ook naar het feest. Toen ze daar aankwam zag ze dat iedereen al gegeten had. Ze zeiden:

– Wilt u wat eten?

– Ja, ik wil wat eten, maar ik wil bovenop mijn moeder zitten.

Die vrouw dacht dat ze haar aardig vond, omdat ze had gezegd:

– Ik wil bovenop haar eten.

Toen gaven ze haar te eten. Toen ze wegging regende het

yeccat wenẓar amellaḥ. Tewweḍ dd ɣer berra, mani dd ɣa taweḍ ɣer berra yennuɣ as uherkus degg° cal. Yeqqim as dinni yeffeɣ dd mmis ujellid yeɣsi t. Yeɣsi t, umi lla yella a truḥ teqqar as:

– A yemma qa tin terwes di Nunja.

Tenna as: – A mana Nunja, Nunja teccur s yenjan waha.

X nnitt enni yeɣsi dd aherkus enni. Nettat traḥ a trewweḥ. Tekkes arruḍ enni yerr iten nettat d umas. X nnitt enni yeggur x tudrin wenni. Yeggur x tudrin yeqqar asen:

– Tenni umi ɣa tas tanitta a tt awyeɣ.

Yeggur yeqqar as: – Ya rebbi, umi dd ɣa tas tanitta?

Yettqellab i teḥramin ula d ict ma tus az dd. Yewweḍ ɣer taddart teffeɣ dd ɣars tḥenjirt enni yellis n temɣart enni, wer az dd tusi cay, teffeɣ dd ɣars Nunja tus az dd. Tus az dd yenna as:

– A tt awyeɣ.

Tenna as: – A min ɣa tawyed di Nunja ya?

Yenna as: – Ll·a, a tt awyeɣ.

X nnitt enni wenni yewwy itt. Tteggen urar, truḥ trewweḥ taslit. X nnitt enni traḥ nettat trewweḥ, traḥ ɣars weltmas ɣer taddart enni.

Tenna as: – Yal·l·eh a nraḥ ɣer wanu a nsara.

Traḥ ɣer wanu raḥent ad sarant, x nnitt enni nettat taḥrant enni tessawal degg° anu nni itterr edd xas wawal n wanu nni.

Tenna as: – Wer sseɣ min danitta.

Tenna as: – Tta ssijj tta ssijj, xẓer min da. Tta awi dd ad qellbeɣ arruḍ nnem ad xeẓreɣ ma a dd yas.

Nettat tenna as: – Tta ssijj xẓer min dinni.

Nettat ḍḍefɛ itt gg° anu nni teḍfeɛ Nunja. Nunja teffeɣ dd degg° aman yerr az dd sidi rebbi yerr az dd taddart, teṣṣbeḥ.
 Nettat truḥ ɣer weryaz nni umi n llilet, yenna as:

zoute regen. Ze kwam buiten en haar schoen bleef steken in de modder. Hij bleef daar liggen en toen de zoon van de koning naar buiten kwam pakte hij hem op. Toen zij weg wilde gaan had een van haar stiefzusjes gezegd:

– Moeder, dat meisje lijkt op Noenzja.

Maar die zei:

– Hoezo Noenzja? Noenzja is toch altijd smerig!

De prins nam de schoen mee. Het meisje was weggegaan. Ze deed haar kleren uit en zij en haar broer legden ze weer terug. Toen begon de prins de huizen langs te gaan. Bij ieder huis zei hij:

– Ik trouw met de vrouw die deze schoen past.

Hij ging overal langs en vroeg:

– Wie past hij?

Hij probeerde het bij alle meisjes, maar geen van allen paste hij. Toen hij bij hun huis kwam, kwam het andere meisje naar buiten. De schoen paste haar niet. Toen kwam Noenzja naar buiten. Haar paste hij. Hij zei:

– Ik wil met haar trouwen.

– Wat moet je nou met die Noenzja?

– Nee, ik ga met haar trouwen.

Hij wilde met haar trouwen en men organiseerde de bruiloft. Toen de bruid naar het huis van haar man was gegaan kwam haar zuster bij haar thuis op bezoek. Ze zei tegen Noenzja:

– Laten we een wandelingetje maken naar de put.

Ze wandelden naar de put. Toen riep het meisje iets in de put en de echo herhaalde wat ze zei. Ze zei:

– Ik begrijp niet wat dat is.

– Buig je toch voorover en kijk wat daar is. Dan probeer ik ondertussen of je kleren me passen. Buig je toch voorover en kijk wat daar is.

Toen duwde ze Noenzja in de put. Noenzja kwam weer uit het water en de Heer zorgde ervoor dat ze daar een mooi huis vond. Het andere meisje ging die nacht naar de man van Noenzja. Hij zei:

–Ssu yayi ad ṭṭṣeγ.

Nettat tessu yas tazegg°art, tewc as ad yecc rrhej, yenna as:

–Mi cm ibeddlen lexxu cem?

Yekker ijj umur yus idd γer wanu nni. Yus idd ad iεemmer y aman.

Teqqar as tḥenjirt enni teqqar as: –Ssgeεεd ayi dd, ssgeεεd ayi dd.

Netta ttγil as wi dinni. Netta umi tt idd γa yessgeεεed yufa d Nunja. Yessgeεεd itt idd, lexd nnitt enni tenna as:

–Qa ha min dayi texdem ha min dayi texdem.

Yenna as i Nunja: –Min das tessecfid a das negg?

Tenna as: –A as nγres a zzayes nerzef γer yemmas.

Γerṣenn as wwyen tt γer yemmas, nnan as i yemmas yenna as:

–Lexxu Nunja zeεma terr itt d yellis.

Tenna as: –Min das tennid i Nunja lami tt tγedled degg° aman.

Tenna as: –Qa nniγ as: min das ttessud i weryaz enni, tenna as qa ttessuγ as tazegg°art, tenna as: i min ittett, tenna as: rrhej. Tenna as: xmi ttegg°ed arcti, ma ttegged ajellif n weqzin niγ ajellif umuçç. Tenna as: tteggeγ ajellif n weqzin.

X nnitt enni yeggur ammu traḥ γars, x nni tεawd as kulci. Uca tewc as merra ccin aysum enni n yellis. Tewca aysum enni n yellis, tadmart nnes, tegg iten cennej i tẓeqqa. Uca tekker ijj n twessart tecca adan nni. Tewc as adan nni. Tenna as: –Ay a yemma!

Tenna as: –Geεεed γer tẓeqqa texẓred min dinni.

– Maak mijn bed klaar zodat ik kan slapen.

Ze legde allemaal doornen neer en gaf hem gif te eten. Hij zei:

– Wat heeft je zo veranderd?

Op een dag ging hij naar die put om water te halen. Het meisje riep:

– Haal me naar boven, haal me naar boven!

Hij vroeg zich af wie daar was. Toen hij haar naar boven haalde zag hij dat het Noenzja was. Hij haalde haar naar boven en zij zei:

– Kijk eens wat ze met me heeft gedaan, kijk eens wat ze met me heeft gedaan!

Hij zei tegen Noenzja:

– Wat wil je dat we met haar doen?

– We moeten haar doden en met haar als cadeau bij haar moeder op visite gaan.

Ze doodden haar en brachten haar naar haar moeder. Hij zei tegen haar moeder:

– Nu heeft ze Noenzja als dochter aangenomen.

Zij zei: – Wat heb je gezegd toen je Noenzja in het water had gegooid?

– Ik heb tegen haar gezegd: 'Hoe maak je het bed voor je man op?' en zij zei: 'Ik maak het op met doornen.' 'En wat eet hij?' 'Gif.' 'En als je deeg maakt, doe je er dan een hondenkop of een kattenkop in?' 'Ik doe er een hondenkop in.'

Toen ging hij weer weg. Noenzja kwam bij haar, zij had hem alles verteld. Toen gaf ze iedereen het vlees van haar dochter te eten. Noenzja had haar het vlees van haar dochter gegeven, alleen haar borst had ze op het dak gelegd. Een oude vrouw at haar darmen, de moeder had haar de darmen gegeven. Toen zei Noenzja:

– Moeder! Klim naar boven, en kijk eens wat er op het dakterras ligt!

Nettat tgeεεed γer tẓeqqa tufa dinni idmaren nnes d ujellif nnes.

Tenna as: – Éh zeεma ttawyenn ayi yelli.

Uca teggur x tudrin. Teggur x tudrin rrin az dd winat enni merra. Rrin az dd aysum enni. Ijj n twessart, tecca y adan nni.

Tenna as: – Wer am semmḥeγ ḥama tcab tbaγla.

Tekker teεdu dd xas ijj n tbaγla, tuf itt tettru, tenna as:

– Mayemmi tettrud?

Tenna as: – Qa cciγ adan nni n ijj n teḥrant, mala wer ten dd rriγ wer dayi ttsimiḥ ḥama tcab tbaγla.

Tekker traḥ tegga ixf nnes degg° arn tenna as:
– Aqa tcab tbaγla.
Uca tsamḥ as, lext nni ṣafi tkemmel.

23 Het ontvoerde meisje[23]

Ɛmuhimm ijj n temγart γars ijj n yellis t taṣebḥant, dayes zzin. Nettat tenni wer γars bu babas nnes, yemmut.

Ɛmuhimm teqqar as: – Qa cem wer γarm la babam la yemmam la... Ɛmuhimm γarm γi d necc i γarm, γi yemmam i γarm, wer γarm la d ijjen.

Tenna as: – Wer ttiqed gg iwdan ha aqqa.

Γars ijj n tsejjert γer taddart nsen, tenna as:
– Aq am xdem ccγel nnem, ttirar di tsejjert enni.

Yemmas enni txeddem. Teggur a txeddem. Ɛmuhimm nettat γi texdem ccγel tenya x ijj n tsejjert ttirar dayes. Kun

Ze klom op het dakterras en vond daar haar buik en haar hoofd. Toen zei ze:

– Eh, ze hebben me mijn dochter gebracht.

Toen ging ze alle huizen langs. Ze ging alle huizen langs en iedereen gaf haar het vlees weer terug. Iedereen, behalve de oude vrouw: die had haar darmen al opgegeten. Ze zei:

– Ik zal het u niet vergeven totdat de kraai witte veren heeft gekregen.

Toen kwam er een kraai voorbij. Die zag dat ze huilde en vroeg:

– Waarom huilt u?

Zij zei:

– Ik heb de darmen van een meisje gegeten en als ik ze niet teruggeef wordt mij niet vergeven totdat de kraai witte veren heeft gekregen.

De kraai ging in het meel zitten en zei:

– Kijk, de kraai heeft witte veren gekregen.

Toen vergaf ze haar en het verhaal is afgelopen.

23 Het ontvoerde meisje

Er was eens een vrouw die een heel mooie dochter had. Zij had geen vader, die was dood. Zij zei:

– Je hebt geen vader en geen moeder. Je hebt alleen mij, je hebt alleen je moeder, verder heb je niemand.

Ze zei:

– Vertrouw de mensen niet!

Er stond een boom bij het huis. Ze zei:

– Doe je werk en ga dan in de boom spelen.

Haar moeder werkte. Als ze naar haar werk was deed het meisje wat ze moest doen en klom dan in de boom om te spelen.

nhar amenni amenni, yeẓr itt ijj uqeccar tεejb as. Ammen aqeccar nni yuḥḥel ma tt yettbeε ła wału. Nettat zi taddart γer tsejjert enni ttirar, txeddem ccγel. Yenna as i ijj n twessart:

– Mala ḍḍebbared ayi taḥenjirt in a am wceγ min texsed.

Tenna as: – Wah.

Tenna as: – Aqqa c, awi dd asiγsu, tewwγed dd ijj n ṣṣenḍuq tewwγed dd lxuḍert, ad ggeγ asiγsu, ad ggeγ ixf inu wer ssineγ ca. A tehwa a dayi ttiq a tt neṭṭef.

Łmuhimm netta yudef di ijj n ṣṣenḍuq d ameqqran, yudef di ṣṣenḍuq enni, tawessart enni tewwi dd lburmet, tewwi dd lxuḍert, tegga ixf nnes zeεma. Taḥenjirt enni tenya di tsejjert enni. Tawessart enni teqqim tqelleb lburmet mamec nneγni. Tegga ixf nnes wer tessin ca. Teqqar as tḥenjirt enni:

– Ḥenna inu, qa wer lli bu y amenni i as tteggen.

Teqqar as: – Iwa qa necc qa wer ssineγ ca, y ammu i ssneγ.

Teqqar as: – A dd hwiγ akim?

Tenna as: – Ma a kim dd hwiγ a kim εedleγ?

Tenna as: – Wah.

Nettat tehwa, 'ṭaq ṭaq ṭaq', tehwa dd, tenna as:

– Iwa qqim x ṣṣenḍuq a yelli inu. Kidi gg asiγsu ya a t necc, a nerḥ.

Łmuhimm nettat teqqim x ṣṣenḍuq enni, a tt idd yeṭṭef uqeccar nni yegg itt akides di ṣṣenḍuq. Ṣafi amenni yewwγ itt γer ijj n tmurt tegg°ej mani dd ttuγa ttilint. Tus dd yemmas tufa wału taḥenjirt enni.

Tenna as: – Éh, yelli ṣafi wwγen tt.

Tebbuhli. Tedwel t tabuhalect amenni amenni, łmuhimm tebbuhli teqqim digg bilajen, t tabuhalect. Wenni yewwγ itt γer ijj n temmurt, tegg°ej mani ttuγa tella yemmas, yesshajer itt.

Yewwγ itt ṣafi, łmuhimm yemmas enni tus edd γer temmurt enni, t tabuhalect. Tus edd γer tewwart nnes wer tt tessin. Ḥetta yellis enni turu, γars aḥenjir ameẓẓyan. Aḥenjir nni

Zo ging het elke dag. Op een dag zag een kale haar. Ze beviel hem, maar wat hij ook deed om contact met haar te krijgen, hij had geen succes. Ze ging alleen het huis uit om in de boom te spelen, en verder deed ze haar werk. Op een dag zei hij tegen een oude vrouw:

– Als je me dat meisje bezorgt geef ik je wat je wilt.

– Goed. Je moet haar een koeskoespan brengen en een kist en daarbij groente. Dan ga ik koeskoes maken, maar ik doe alsof ik het niet kan. Dan komt ze naar beneden – mij zal ze wel vertrouwen – en dan kunnen we haar grijpen.

Hij verstopte zich in een grote kist. De oude vrouw bracht daar een ketel en groente. Ze deed alsof. Het meisje was in de boom geklommen. De oude vrouw hield de ketel voortdurend ondersteboven. Ze deed alsof ze het niet kon. Toen zei het meisje:

– Omaatje, zo doe je dat niet.

– Ik weet het niet beter, dit is de manier die ik ken.

– Moet ik bij u komen? Moet ik u komen helpen?

– Graag.

Ze kwam naar beneden: 'taktaktak'. De vrouw zei:

– Ga op de kist zitten, dochtertje. Maak dan samen met mij de koeskoes. Dan eten we en gaan weer weg.

Toen ze op de kist ging zitten greep de kale haar en zette haar bij zich in de kist. Hij nam haar mee naar een land ver weg van waar ze eerder had gewoond. Toen haar moeder terugkwam zag ze dat het meisje er niet meer was. Ze zei:

– Ze hebben mijn dochter meegenomen.

Ze werd gek. Ze liep als een krankzinnige door de dorpen, ze was gek geworden. Hij bracht haar naar een land ver weg van waar haar moeder woonde.

Hij nam haar mee. Haar moeder kwam in dat land, ze was gek geworden. Ze kwam bij de deur van haar dochter zonder het te weten. Het meisje had een kind gekregen, een klein jongetje.

amenni yeqqim ittirar ammu, ḷmuhimm tamγart tabuhalect enni teεqel yellis, tessen i tirar n yellis, tεeql itt. Ḷmuhimm teqqim txeẓẓer dayes ammu, aryaz nnes yenna as:

– Qa ggurγ ad ṣafreγ.

Ḷmuhimm yellis enni teẓra yemmas, tenna as:

– A yemma. Aryaz qa yeggur ad iṣafer, a nerwel necc d cem.

Tenna as: – Waxxa.

Tewc as cwiya n leflus, teqqim tcerri ijj n lbit, teqqim tteṭṭeṣ dayes, tticc as min γa tecc.

Aryaz enni yenna as: – Qa ggurγ ad ṣafreγ. Ad ṣafreγ γer..., am Wejda, niγ,

Ḷmuhimm netta iṣafer, nettat tessekk γars mmis enni aḥenjir ameẓẓyan, tenna as:

– Ruḥ in as i ḥennac a dd tas.

Ḷmuhimm tus edd, ṭṭfent tnayen n yisan. Ggint ixf nsent d iryazen, ggint iqubban, ggint ixf nsent d iryazen, tnayen akidsent. Nyint x tnayen n yisan, hajrent. Qqiment ggurnt ggurnt ggurnt ggurnt ggurnt ggurnt, ḷmuhimm ixecc dd weryaz nnes wer tt yufi ca denni.

Yenna as: – Éh, trewlent ayi.

Ḷmuhimm yeysi ijj n ssif, yeqqim yeggur ittazzel yettseqsa.

Yeqqar as: – Ay ifellaḥen, ma wer teẓrim tnayen n temγarin?

Yeqqar as i ifellaḥen nni: – D ijj uḥenjir?

Qqarn as: – Qa neẓra ijj n tnayen n yeryazen ggin iqubban, d ijj n uḥenjir akidsen d rebbi a zzaysen yeḍḍef.

Ḷmuhimm amenni yettseqsa jjawej yeqqar as: – A jjawej ma wer teẓrim ijj n tnayen n temγarin d ijj uḥenjir?

Yeqqar as: – Qa neẓra tnayen n yeryazen akidsen ijj uḥenjir, d rebbi a zzaysen yeḍḍef.

Amenni yeggur yeggur yeggur yettseqsa yettseqsa. Nihenti timγarin nni ruḥent γer ijj n tala. Qqiment ammu di tala nni sessent, ixecc dd ujellid. Tεejb as tḥenjirt enni. Ḷmuhimm

Het jongetje was daar zo wat aan het spelen. De krankzinnige vrouw herkende haar dochter, ze wist hoe haar dochter speelde en herkende haar. Ze begon naar hem te staren. Haar man had gezegd:

– Ik ga op reis.

Toen de dochter haar moeder zag zei ze:

– Moeder, mijn man is op reis. Laten we samen vluchten.

– Goed.

Ze had haar wat geld gegeven. Ze had een kamertje gehuurd om daar te slapen en ze had haar te eten gegeven. Haar man zei op een dag:

– Ik ga op reis. Ik ga, zeg maar, naar Oujda of zo.

Toen hij op reis was gegaan zond ze haar kleine zoontje naar haar en zei:

– Zeg tegen je oma dat ze moet komen.

Toen ze kwam namen ze twee paarden. Ze deden alsof ze mannen waren, ze zetten hun capuchon op en deden alsof ze allebei mannen waren. Ze stegen op twee paarden en vertrokken. Ze reden en reden en reden. Toen haar man terugkwam zag hij dat ze er niet meer was. Hij zei:

– Hé, jullie zijn gevlucht.

Hij nam zijn zwaard en galoppeerde weg. Overal vroeg hij:

– Boeren, hebben jullie twee vrouwen en een jongetje gezien?

– We hebben twee mannen gezien met capuchons op en met een jongetje bij hen, en de Heer zal...[20]

Hij vroeg het de mussen:

– Mussen, hebben jullie twee vrouwen en een jongetje gezien?

– We hebben twee mannen gezien met capuchons op en met een jongetje bij hen en de Heer zal...

Hij reed verder en vroeg door. De vrouwen gingen naar een bron om te drinken. Toen kwam er een koning langs. Het meisje beviel hem. Hij trouwde met haar, ze werd zijn vrouw en bleef

tɛejb as amenni, yewwy itt. Yewwy itt teqqim t tamɣart nnes, teqqim ttɛic. Wenni yewweḍ denni. Mani yewweḍ denni wenni, ɣer tala nni beɛda yeẓr it ujellid.

Yesseqsa y ajellid yenna as: – Ma wer teẓrid ijj n tnayen n temɣarin d ijj uḥenjir?

Yenna as: – Mayemmi?

Yenna as: – Qa tenni t tamɣart inu.

Ŀmuhimm yeṭṭf it ammu, ŀmaŀik, yenna as:

– Tenni qa wwyex tt necc.

Yenna as: – I luxa mamec.

Yenna as: – Ixeṣṣ a ay tt idd tawyed.

Yenna as wenni; wenneɣni yenna as i ŀmaŀik, yenna as:

– Weḷḷah mala wer tt ttiwyed ɣima nɣix c.

Yenna as: – Waxxa, luxa a tt idd awyeɣ.

Netta iruḥ yessekk dd lɛesker, ŀjic. Ṭṭfen t ṣṣḥerqen t. Ṣafi tkemmel.

24 Noenzja en de menseneetster[24]

Uḵa tamẓa teṭṭef ijj n tḥenjirt t tameẓẓyant.

Tenna as: – A yelli, a cemm awyeɣ a cem rebbiɣ, a deyyi dd taymed a yyi dd tawyed aman zi jjub.

Teqqim ttrebba tt. Uḵa ijj uḥenjir ttuɣa yeɛceq dis. Ttuɣa yetthḥibba tt zi umezwar; zi teqbilt nsen. Yeqqim irezzu ɣfes. Iraḥ ɣer ijj ujimam yuf itt tettayem dinni uḵa imelqa akides.

Yenna as: – Mani tettilid?

Tenna as: – Qa da ŀaŀŀa tamẓa, ɣrek a kidi tessiwled.

Yekker tenna as: – A kiḵ yyeɣ ijj n lmuɛid, ruḥ ɣari s llilet, mi ɣa ṭṭṣen yewdan. Ruḥ ɣari s llilet a c snuffreɣ di ijj n lbuṭeyyet t tameqqrant uḵa a nmun.

daar wonen. De man kwam daar ook aan. Toen hij bij de bron kwam zag de koning hem. Hij vroeg de koning:

– Heeft u twee vrouwen gezien en een jongetje?

– Hoezo?
– Dat is mijn vrouw.
Toen greep de koning hem en zei:
– Ik ben zelf met haar getrouwd. Hoe moet dat nou?

– Je moet haar hier brengen.
Hij zei tegen de koning:
– Als je haar hier niet brengt dood ik je.
– Goed, ik zal haar brengen.
Hij stuurde soldaten. Ze grepen hem en verbrandden hem. Uit.

24 Noenzja en de menseneetster[21]

Een menseneetster had een klein meisje ontvoerd. Ze zei:
– Dochtertje, ik neem je mee, ik voed je op, dan kun je water voor me putten uit de cisterne.

Ze voedde haar op. Een jongen was verliefd op haar. Hij hield van haar al sinds zijn jongste jaren; hij was van haar stam. Hij ging op zoek naar haar. Bij een vijver kwam hij haar tegen terwijl ze water aan het putten was. Hij zei:
– Waar woon je?
– Hier woont de menseneetster, je kunt maar beter niet met me praten.

Toen zei ze:
– Ik zal een afspraak met je maken. Kom vannacht bij me, als alle mensen slapen. Dan zal ik je in een grote ton verstoppen en kunnen we samen zijn.

Traḥ nettat ɣer l·al·la tamẓa, tenna as:

– A l·al·la tamẓa, mecḥal netc ttɛiceɣ akim mɛemmer ma tessneḥdeḏḏ eyyi tiḵemmusin nnem min ɣrem.

Tekker tessneḥd as tiḵemmusin: accaren, adfel, isennanen, uḵa kul mma tessneḥd as ijj n tḵemmust tkessi zzis ci ḥaja. Tkessi zzis ci ḥaja, uḵa yus dd werba yenni x uyis. Tekker teṭṭf it tessnuffr it di ijj n lbuṭeyyet, uḵa leḥwayej – ziḵ ttuɣ ssawalen leḥwayej, – qqarent as:

– Aɣ am a tcekkmed a as tt tinid i l·al·la tamẓa.

Tenna as: – Ssusmet, s llilet a dawem yyeɣ lḥenni s kulci.

Yeqqim ittas dd ɣres uɣenja, a das teyy lḥenni, a ɣres tas tberratt, a as teyy lḥenni, lkas a as teyy lḥenni, uḵa lbuṭeyyet enni tugi a tuyur, tugi a ɣres dd tuyur. Tenna as l·al·la tamẓa:

– May tt yuɣin lbuṭeyyet tugi a tuyur?

Tenna as: – Lbuṭeyyet enni qa tewser am cem wer tzemmer a tuyur.

Nettat qa dis aḥenjir enni. Aḥenjir enni ttuɣ itt yetthibba zi wmezwar. Yekker traḥ dinni teyy as lḥenni. Mani tɛesses s llilet teṭṭef ijj udeydey, teyy it aked uɣezdis n l·al·la tamẓa, bac wer zzis ttɛiq. Kkren nyin x uyis enni qqimen gguren. Ideydeyy enni, mi dd texẓer aked uɣezdis ideydeyy enni yeqqar as:

– Qa yyi da.

Nettat ttɣil as d Nunja, netta ɣi d ideydey teyy it aked uɣezdis nnes mani teṭṭeṣ.

Uḵa raḥen x uyis enni ttazzlen ttazzlen, uḵa ttebɛ itt l·al·la tamẓa ttazzel bezzaf, uḵa mani ɣefsen tergeb x ijj wemḵan tenḍer ijj n tḥebbut n wedfel. Uḵa tennuɣ l·al·la tamẓa degg° dfel. Uḵa yenni ruḥen ɛawed. Tekker tneggez gg° dfel, traḥ ɛawed teḥret ɣefsen. Tenḍer ijj usennan. Teqqim tennuɣ di dzegg°art d winat. Uḵa tuḥḥel wal·u. Kul mma txecc ɣefsen

Ze ging naar de menseneetster:

– Mevrouw de menseneetster, ik woon al zolang bij u en nog nooit heeft u me uitgelegd wat uw buideltjes te betekenen hebben.

Ze verklaarde haar de buideltjes: nagels, sneeuw, naalden. Telkens als ze haar een buideltje liet zien nam het meisje er wat uit. Toen kwam de jongen op zijn paard. Ze verborg hem in een ton. De dingen – vroeger konden de dingen nog praten – zeiden:

– We zullen het mevrouw de menseneetster vertellen.

– Stil! Vannacht krijgen jullie allemaal henna.

De pollepel kwam bij haar en ze smeerde hem in met henna, de koffiepot kwam bij haar en ze smeerde hem in met henna, ze smeerde het glas in met henna. Alleen de ton wilde niet komen. Toen zei de menseneetster:

– Waarom wil de ton niet komen?

– Ach, de ton is al oud, net als u, ze kan niet meer lopen.

In werkelijkheid zat de jongen erin, de jongen die al vanaf het begin van haar had gehouden. Ze ging erheen en deed er henna op. Die nacht nam ze een stamper en legde die naast de menseneetster, zodat ze haar niet zou missen. Ze stegen op het paard en gingen op weg. Toen de menseneetster de stamper naast zich zag liggen zei die:

– Hier ben ik.

Ze dacht dat het Noenzja was, maar het was eigenlijk de stamper die ze naast haar had gelegd op de plek waar zij sliep.

Ze galoppeerden weg. De menseneetster rende achter hen aan. Toen ze hen bijna bereikt had wierp ze een korreltje met sneeuw weg. De menseneetster kwam in de sneeuw vast te zitten. De twee reden verder. Ze sprong over de sneeuw heen en kreeg hen weer bijna te pakken. Toen gooide ze een doorn weg. Ze kwam tussen de doornstruiken te zitten. Ze probeerde het weer, maar zonder succes. Telkens als ze bij hen kwam gooide het

tneṭṭer as ijj n tḥajet, ttnaγ dis. Tekker dd t'amer ijj uqubeɛ tenna as:

– Ṣerḍ iten.

Tenna as: – Tc iten.

Tekker teṣreḍ yis enni d werba yenni, tedja Nunja. Nunja tireḍ ijj n weγlaf n wuçça, ttban dd am tuççayt. Teyya qara teyya kulci. Uk̲a traḥ γer babas, uk̲a babas uḥenjir yenni yeqqim irezzu γfes. Iraḥ γer ijj n wergaz yenna as:

– Ṭṭef ijj n tfunast,

Yenna as: – Ɣerṣ as, teyyid as lmelḥ uk̲a a dd asen lḥayawanat s kulci. A dd asen γer ufunas enni a zzis tcen.

Yekker yus dd uqubeɛɛ enni gg iṣerḍen memmis d uyis. Yinni lḥayawan nni kulci ḍwin netta yeqqim dinni.

Yenna as: – Ssers mayen tetcid.

Yekker yenṣerred dd l·ekl·aṭa. Ŀekl·aṭa yenni ttuγa yeysi uḥenjir. Yenṣerred dd yis, yenṣerred dd arba yenni. Uk̲a arba yenni iraḥ γer babas yenna as:

– A deyyi txeḍbed tuççayt.

Nettat qa d Nunja. Netta yenna as t taqzint, γir teyya qara ṣafi.

Yenna as: – A deyyi tt txeḍbed.

Yenna as: – Ma cekk a tawyed taqzint ma a tawyed taqzint?

Yenna as: – Ŀl·a netc rezzuγ a tt awyeγ.

Nettat qa tt t taḥenjirt yeqqar as qa tt t taqzint. Iraḥ xeḍbenn as tt, mani dd txecc dinni teqzint, taqzint enni nettat qa d Nunja γir teyya qara, uk̲a yeṭṭef mani γer ṣṣbeḥ yeṣṣirḍ as arruḍ n temγart, uk̲a dis l·jamal· bezzaf, uk̲a nettat teffγ as ijj n temγart.

Tenna as: – Tenni ma t taziri niγ t tfuyt?

Tɛejb as terbat enni, d Nunja beɛda. Tekkes aγlaf enni. Yekker ijj n werba yenna as:

– A baba la d netc a deyyi txeḍbed taqzint.

meisje iets weg en kwam ze daarin vast te zitten. Toen beval ze een vogel:

– Verslind hen, eet hen op.

Hij at het paard en de jongen op. Hij liet Noenzja gaan. Noenzja deed een hondenvel aan,en zag eruit als een hond. Ze vermomde zich. Toen ging ze naar haar vader. De vader van de jongen zocht zijn zoon. Hij ging naar een man en die zei:

– Neem een koe en slacht hem. Maak hem goed zout. Laat dan de wilde dieren komen om van de koe te eten.

De vogel die zijn zoon en het paard had opgegeten kwam ook. Alle andere vogels vlogen weg en alleen hij bleef achter. Hij zei:

– Geef terug wat je gegeten hebt.

Hij braakte een geweer uit. Het geweer was van de jongen. Toen braakte hij het paard uit. Toen braakte hij de jongen uit. De jongen ging naar zijn vader en zei:

– Je moet voor mij de hand van de hond vragen.

Dat was eigenlijk Noenzja. Hij zei dat het een hond was omdat ze zich vermomd had. Hij zei:

– Je moet voor mij haar hand vragen.

– Wil je met een teef trouwen?

– Ik wil met haar trouwen.

Het was eigenlijk een meisje, maar hij zei dat het een hond was. Ze vroegen haar hand. Toen hij met de hond – dat wil zeggen met Noenzja, ze had zich alleen maar vermomd – de eerste huwelijksnacht had doorgebracht, kleedde hij haar de volgende morgen in vrouwenkleren. Ze was heel erg mooi. Er kwam een vrouw bij hen. Die vroeg:

– Is dat de maan of de zon?

Zo mooi was het meisje. Het was dus Noenzja, ze had haar vel afgelegd. Toen zei een andere jongen:

– Vader, je moet voor mij ook de hand van een hond vragen.

Yekker ixeḍb as ijj n teqzint, uka mani dd txecc ssidfen tet, uka yudef γres. Uka yeqqar as:

– Qerreb γari.

Uka nettat teqqar as: – 'εεε', a c tceγ.

Uka mani γres iqerreb tekker tetc it. Tetca arba yenni ttuγ itt t taqzint nniḍen. Tekker tetc it, uka tudf as di lgacuc. Uka γer ṣṣbeḥ mani dd usin ufin arba yenni tetc it teqzint. *Ntahat.*

NB:

Qbel i tt γa yawey ittas dd nnser enni iṣerḍen yyis d łekl·aṭa d winat, uka ttuγ tzeddeγ ak ijj n temγart, qbel γa traḥ γer babas. Yeqqar as:

– *A Nunja γa Nunja,*
wac εecca-k l·-l·il·a?
Teqqar as:
– Tciγ tanexxalt,
ṭṭṣeγ di dzubay.
Uka yeqqar as:
– *Qerḥ ṃṃa qerḥ ḅḅa*
qerḥ ṃṃa qerḥ ḅḅa.

Uka tiwetca yus edd, yeqqim yeqqar as i Nunja:
– *Wac εecca-k l·-l·il·a?*
Teqqar as:
– *Wekkl·u-l·i r-ṛfisa,*
u neεεsu-ni f l·-gṭifa.
Yeqqar as:
– *Ferḥ ṃṃa ferḥ ḅḅa*
ferḥ ṃṃa ferḥ ḅḅa.

Uka ṣafi.

Hij vroeg de hand van een hond. Hij ging bij haar het bruidsvertrek binnen. Hij zei:

– Kom bij me.

– Grrrr, ik eet je op.

Toen hij bij haar kwam at ze hem op. Ze at de jongen op, het was een andere hond. Ze reet zijn buik open. De volgende dag zagen ze dat de jongen door de hond was opgegeten. Uit.

NB:

Voordat hij met haar ging trouwen was de roofvogel die het geweer en het paard en hem had opgegeten steeds weer gekomen. Ze woonde bij een oude vrouw voordat ze naar haar vader ging. Hij zei dan:

– Noenzja, Noenzja,
Wat heeft hij je vanavond laten eten?

– Ik heb kaf gegeten
En slaap op de vuilnisbelt.

– Vervloekt mijn vader,
Vervloekt mijn moeder,
Vervloekt mijn vader,
Vervloekt mijn moeder.

Toen hij de volgende dag weer kwam zei hij:

– Wat heeft hij je vanavond laten eten?

Ze antwoordde:

– Ze hebben me zoete koeskoes gegeven
En laten me op een tapijt slapen.

Toen zei hij:

– Wees blij, moeder,
Wees blij, vader,
Wees blij, moeder,
Wees blij, vader.

Dat was het.

25 De malende menseneetster[25]

Ḥajit-ek. Ijj n temyart lla tḥerri. Tḥerri tejja tagg°urt terzem, tus dd γars tamẓa. Din aryaz nnes. Nettat aryaz nnes di tẓeqqa, nettat tegg°ed tamẓa nni. Iwa teqqim tḥerri yaḷḷeh yaḷḷeh yaḷḷeh, tebda ttγennaj temγart enni. Ttγennaj x tamẓa nni. Uca teqqar as:

–Ḥedd iḥerri kidi ḥedd iberri kidi.
tiṭṭawin nnes gg°dex tent
tiγmas nnes snuqqubent.

Iwa yaḷḷeh yaḷḷeh ttεawad as: –Ḥedd iḥerri kidi.

Ɛawed tani yaḷḷeh: –Tiṭṭawin nnes am lebraqi.

Yaḷḷeh, yaḷḷeh. Iwa tkemmel aḥray enni. Tkemmel aḥray enni, aryaz nnes wer as ittesli, lexxu nettat ttγennaj bac a das ittesla weryaz nnes; aryaz nnes wer as ittesli. Teḥri merra min γars di taddart d imendi tkemml it, umi γa tkemmel tenna as:

–Iwa a weddi, uyur a nemceḍ.

Tenna as tt i tamẓa nni. Lexxu tamγart enni nettat tekṣi dd zzect tedhen zzayes. Tamẓa nni ddehn as tewc as nnisans, lgaz. Tewc as lgaz tedhen zzayes. Tegga timessi tegga dayes ikeccuḍen tekṣi dd akeccuḍ tebda tmecceḍ zzayes. Tamẓa nni tewc as tamceṭṭ mayes tella tmessi, timessi nni tessgeεεed tamẓa nni gg° jenna teḍḍuqquz, ṣafi tehna zzayes.

26 De dappere hasjkikker[26]

Ijjen yettkeyyaf ssbasa. Iεemmer cceqqufa ikeyyef ml·iḥ. Lami ikeyyef ml·iḥ ttsemma yewwy it yiḍeṣ. Yeṭṭeṣ. Lami γa yeṭṭeṣ yekker, tenḍer it id lfiqet. Lami ifaq ttsemma ikessel ammu, yebbuzzel ammu ml·iḥ yerḍeb ifassen yenγa tesεa u

25 De malende menseneetster

Hazjietek. Er was eens een vrouw die aan het malen was en de deur open had laten staan. Er kwam een menseneetster bij haar. Haar man was wel thuis, maar hij zat op het dakterras. De vrouw was bang voor de menseneetster en begon nog harder te malen. Toen begon de vrouw een lied over de menseneetster te zingen:

– Iemand maalt met mij, iemand stampt met mij
Ik ben bang voor haar ogen
En haar tanden zijn veel te scherp.

En ze herhaalde:

– Iemand maalt met mij
En haar ogen zijn als de bliksem.

Ze maalde en maalde totdat ze alles gemalen had. Haar man hoorde haar nog steeds niet – ze had gezongen opdat haar man haar zou horen, maar hij hoorde haar niet. Ze maalde al het graan dat er in huis was. Toen ze overal mee klaar was zei de vrouw tegen de menseneetster:

– Kom, laten we elkaar gaan kammen.

De vrouw nam wat olie en vette haar eigen haar ermee in. Bij het invetten van het haar van de menseneetster gebruikte ze butagas. Ze maakte een vuurtje, nam er een stokje uit en begon haar haar ermee te kammen. De menseneetster kreeg een brandende kam. Door het vuur vloog de menseneetster de lucht in en explodeerde. Zo was ze van haar af.

26 De dappere hasjkikker

Er was eens iemand die hasj rookte. Hij vulde zijn hasjpijp en rookte eens lekker. Op een dag, toen hij weer eens lekker had gerookt, viel hij in slaap. Toen hij weer wakker werd rekte hij zich eens lekker uit. Hij masseerde zijn armen, strekte ze uit en

tesɛin n yizan. Ttsemma yekker xsen ammu, yufa tesɛa u tesɛin n yizan i yenɣa.

Óh yenna as: – Necc d lbaṭal.

Yenna as: – Necc d lbaṭal! Qa yi ḍḍeyyaɛeɣ danitta.

Éh iruḥ ɣer uḥeddad, wenni iɛeddlen ssyuf enni d lemwas, iruḥ ɣars, yenna as:

– A ayi tegged ijj n ssif, a dayes tarid: *ma bin c-cedda u r-reḍḍa, tesɛa u tesɛin ruḥ*.

Óh, yekker yegg as ssif enni, yura dayes: *ma bin c-cedda u r-reḍḍa tesɛa u tesɛin ruḥ*, d wenni netta. Yeɣsi dd ssif enni yeggur. Iruḥ ɣer ijj n jjerda, jjerda n ujellid, ttsemma memnuɛ bnadem a denni iraḥ a denni yeqqim. Netta yeqqim yettkeyyaf. Yettkeyyaf denni cceqqufa, almi t yewweḍ denni yiḍeṣ, yeṭṭeṣ. Yus dd ɣars uɛessas, yuf it yeṭṭeṣ. Yettwala ɣars ssif. Óh. Iruḥ ijebd as ssif enni yexs a t yerẓem, yufa dis: *ma bin c-cedda u r-reḍḍa, tesɛa u tesɛin ruḥ*, yegg°ed, óh yenna as:

– Manawy a yeqṣeḥ.

Wanitta wer ttuɣ yessin min yeɛna qaɛ. Iruḥ ɣer ujellid nnes.

Yenna as: – A weddi, qa ruḥeɣ ɣer jjerda ufiɣ din ijj n sseyyed yeṭṭeṣ, ha mamec ha mamec. Qa ufiɣ ɣars ijj n ssif x uɣezdis, i xseɣ a as reẓmeɣ ufiɣ dayes: *ma bin c-cedda u r-reḍḍa, tesɛa u tesɛin ruḥ*.

Yenna as ujellid enni, yenna as: – Ruḥ laɣa yaz dd, ad ẓreɣ wanitta.

Waxxa yekker yus dd ilaɣa yaz dd, ttsemma, ulli a ɣars iqerreb a das yettlaɣa, ttsemma netta ilaɣa zi lagg°ej, zi ttasiɛ. *Li'anna* yegg°ed zzayes. Lmuhimm amenni ilaɣa az dd:

– A flan, a flan a flan!

Ifaq dd yekker. Yus dd netta iqerreb ɣars yenna as:

– Min trezzud?

 Yenna as: – Qa a weddi qa yenna ayi ujellid: ruḥ laɣa i sseyyd in.

sloeg negenennegentig vliegen dood. Toen hij opstond zag hij dat hij negenennegentig vliegen had gedood. Oh! Hij zei:

– Ik ben een held! Ik ben een held, ik verkommer hier!

Hij ging naar een smid, iemand die zwaarden en messen maakte, en zei:

– Je moet voor mij een zwaard maken waarop geschreven staat: *Tussen heft en punt zijn negenennegentig levens.*

Hij smeedde voor hem het zwaard en schreef erop: *Tussen heft en punt zijn negenennegentig levens*. Goed, dat was het. Hij nam zijn zwaard en ging op weg. Hij ging naar een tuin, naar de tuin van de koning. Het is natuurlijk verboden om daar binnen te gaan. Hij begon er te roken. Hij rookte tot hij in slaap viel. Terwijl hij sliep kwam er een wachter langs die hem daar zag slapen. Hij zag dat hij een zwaard bij zich had. Oh! Hij wilde het zwaard losmaken, toen hij zag dat erop geschreven stond: *Tussen heft en punt zijn negenennegentig levens*. Hij werd bang en zei tegen zichzelf:

– Dit is een lastige zaak.

Hij wist niet wat het in werkelijkheid betekende. Hij ging naar de koning en zei:

– Ik kwam in de tuin en daar lag een man te slapen. Hij had een zwaard aan zijn zijde. Toen ik het los wilde maken zag ik dat erop stond: *Tussen heft en punt zijn negenennegentig levens*.

De koning zei tegen hem:

– Roep hem binnen, ik wil hem zien.

Hij riep hem. Dat wil zeggen, hij ging niet bij hem staan en riep hem toen, nee hij riep hem van een afstandje. Hij was namelijk bang voor hem. Hij riep dus:

– Meneer, meneer!

Hij werd wakker. Hij liep op hem af en zei:

– Wat moet je?

Hij zei:

– De koning heeft me bevolen: Roep die meneer.

Yenna as: – Wah.

Iruḥ akides. Almi kides yudef ɣer ujellid yenna as ujellid yenna as:

– Min da ttegged cekk?

Yenna as: – Qa ttwalid, necc d lbaṭal, ha kifac ha kifac.

Yenna as: – Lami cekk d lbaṭal, qa a weddi qa ɣarneɣ ijj n ssbeɛ, qa iqeṭṭeɛ xaneɣ abrid danitta, yeḍḍeyyaɛ i yewdan bezzaf.

Lmuhimm d wenni netta.

Yenna as: – Mala tqedded x ssbeɛɛ in min texsed a ac t wceɣ.

Yenna as: – Waxxa.

Yenna as: – D wenni netta.

Wenni qa ttwalid, d aḥcayci waha. Yettkeyyaf waha, d aḥcayci. Yekker yeggur yenna as:

– Arḥ qa ssbeɛ manis dd ittas.

Yenna as: – Netta mala yeggur dd ssa swadday necc ad geɛɛdeɣ cennej.

Lmuhimm d wenni netta. Netta ssbeɛ yeggur dd ssiha netta yehwa ssanitta netta. Yekker yewweḍ ɣer ijj n wemcan, denni yufa din ijj uḥuli yecwa, ijj n tebqect n siysu. Yeqqim yecc edd denni, netta ixecc dd ɣars ssbeɛɛ enni. Ssbeɛ ifreḥ ɛawed, yenna as:

– Ha y aḥuli yecwa, ha bnadem, ha siysu.

Yenna as: – Nnhar a d zzerdet.

Ifreḥ. Lmuhimm d wenni netta, wenni yegg°ed. Óh yettwala ssbeɛ nni yeqqim itterjiji.

Yenna as: – Luxa a dayi yecc, a ayi yecc ya weddi, beɛda ad ggeɣ tnayen n cceqqufa.

Yejbed dd cceqqufa nni yeqqim yettkeyyaf yetteɛmmar yettṣuḍa yetteɛmmar yettṣuḍa, ssbeɛ enni ddewwx it rriḥt enni. Ttsemma teɛjb as rriḥt enni iqerreb dd ɣars, yeqqim yettḥada t ammu, yettḥada t: *dunya hanya*. Ssbeɛɛ enni yeqqim trankil. Lmuhimm d wenni netta: yeqqim yettḥada ssbeɛɛ enni,

– Goed.

Hij liep met hem mee. Hij kwam bij de koning. Die zei:

– Wat doe je hier?

– Ziet u, ik ben een held. Het zit zo en zo.

– Als je een held bent: we hebben hier last van een leeuw die ons belaagt en de mensen veel schade berokkent. Als je ons van die leeuw verlost krijg je wat je wilt.

– Goed.

Nou ja, je begrijpt wel, het was maar een hasjroker. Hij zei:

– Hier komt de leeuw langs.

Hij zei tegen zichzelf:

– Als hij hier beneden loopt klim ik naar boven.

Zo was het. De leeuw liep daar en hij liep hier. Hij kwam bij een plek waar hij een geroosterd schaap aantrof en een schaal met koeskoes. Toen hij daar zat te eten kwam de leeuw langs. De leeuw was in zijn sas:

– Ha! Een geroosterd schaap, een mens en een schaal koeskoes! Vandaag heb ik een feestmaal!

Hij was blij. De man was doodsbang. Hij zag de leeuw en begon te bibberen. Hij zei tegen zichzelf:

– Nu eet hij me op. Hij eet me op. Eerst nog twee pijpjes hasj roken.

Hij vulde zijn pijp en begon te roken. Hij vulde de pijp en ademde uit. Hij vulde nog een pijp en ademde uit. De leeuw werd een beetje high van de geur. Hij vond de geur lekker en ging bij hem staan. Hij aaide hem met zijn hand en alles was oké. De leeuw bleef rustig. Hij aaide de leeuw en hij rookte zijn pijp.

ikeyyef. Wenni yettkeyyafen yexs ad iraḥ bac netta a dd yehwa. Netta ttsemma yeɛqeb dd zzayes γer ḍḍcer nni. Ŀmuhimm ẓrin t yewdan. Alami t ẓrin yewdan óh nnan as:

– Ŀkafir a yewwi dd ssbeɛ yedder.

Yenna asen: – Neccin nettγil a t id yawi yemmut, saɛa yewwi t id yedder.

Óh, yenna as: – Wanitta yeqṣeḥ, d péŀégró.

Ŀmuhimm qqimen sttuɛjjuben. Iwdan ggin ŀqafaṣ ggin t di ŀqafaṣ enni. Iwa óh ŀmaŀik enni yenna as: – Min texsed a ac t wceγ.

Yewc as yellis, d kada, yeqqim wala netta di ŀɛa'iŀa nnes, ŀmuhimm fecckeŀ. Yedwel ŀabas xas. Ŀmuhimm d ccajiɛ, yeɛni d ŀbaṭaŀ. Ŀmuhimm yeqqim denni akidsen. Yewweḍ dd ijj usegg°as ijj n ddewŀet ttas dd tteḥerrab iten. Ttawy asen zzad enni d ŀmaŀ enni, 'amŀak nnes, kul ɛam ttas dd tteɛdda xas. Ŀmuhimm ixecc dd lweqt enni n ŀḥerb enni i dd γa y asen yinni, 'aɛda' nsen, ŀmuhimm alami dd usin yekker iweḍḍer ŀḥerb enni. Wcin az dd ijj ukiḍar yettrina, ttsemma γi n lɛesker, ttsemma n lɛesker yettrina ineṭṭu, ittazzel mŀiḥ, kada, ŀmuhimm yenna asen:

– Ŀŀa, wer lli bu d wanitta i xseγ necc.

Yenna as: – Ixeṣṣ ayi i necc akiḍar a tili wer yeffiγ zi lkuri ɛemmers, ttsemma wer yettrina ɛemmers, wer xas yenyi ca n ijjen ɛemmers.

Nnan as: – Wah.

Nnan as: – Aqa t i da, maca wer yelli i γars γa iqerrben,

Yenna as: – Wer lli bu i γars γa iqerrben,

Nnan as: – Mala texsed ha qa c t. Ruḥ menɛ it nnit.

Yenna asen: – Wah.

Netta qa ttwalid yettmetta si tigg°di. Yejbed dd cceqqufa nni yeqqim yettkeyyaf yettkeyyaf yettkeyyaf, yesskeyyef aserdun nni kides. Ttsemma yessneqṣ it, ttusemma zegg winat enni nnes ttsemma aserdun nni yehlec. Yessenqeṣ cwaytt ukiḍar nni, imenɛ it yegg as ssrim, yegg as tiγeryin, uca yekker yenya xas.

De hasjroker ging weer naar beneden en de leeuw ging met hem mee naar het dorp. Toen de mensen hem zagen zeiden ze:

– Die heiden heeft de leeuw levend meegenomen! We dachten dat hij hem dood mee zou nemen, maar hij heeft hem levend meegenomen. Oh! Die man kan wat! Ze waren vol bewondering. Ze maakten een kooi en sloten de leeuw in de kooi op. De koning zei:

– Ik zal je geven wat je wenst.

Hij gaf hem zijn dochter. Zo kreeg hij een gezin en hij werd een rijk man. Hij was een dappere, een held. Hij bleef een jaar bij hen wonen. Er was daar een land dat hen telkens aanviel en hun goederen en geld meenam. Elk jaar kwamen ze op rooftocht. Toen de tijd van de oorlog met hun vijanden weer aanbrak en de oorlog al bijna verloren was gaf men hem een goed getraind legerpaard, eentje dat kon springen, dat goed galoppeerde en zo. Hij zei:

– Nee, ik wil er niet zo een. Ik moet een paard hebben dat nog nooit uit de stal is geweest, dat nooit getraind is en waar nog nooit iemand op heeft gereden.

– Goed. Hier is hij, maar niemand heeft hem ooit aangeraakt. Als je hem wilt, hier heb je hem. Neem hem zelf.

– Goed.

Je begrijpt wel dat hij stierf van de angst. Hij nam zijn pijp en rookte en rookte. Zijn paard rookte mee. Zo temde hij hem. Het paard werd er misselijk van en werd rustig. Hij pakte hem vast, deed hem tuig om en zadeltassen en klom erop.

Ljic enni a xasen hejmen qerrben dd ɣarsen.

Óh. Netta yeffeɣ dd ammu uca yemneɛ dd ccejjur iqellɛ iten, yettiyyam waha, zi ṭṭerf, wenni i ɣa yaf ittekk dayes ad yemneɛ ammu di leḥyuḍ ittreddaj iten lmuhimm ljic enni ttwalan wenni amenni yehlec, nnan as:

– D wenni netta. Netta a xaneɣ yeqḍa.

Nitni ɣarsen gg ijj n ttarix nsen ad yekker ijjen di ddewla nni x umi tteɛddan a xasen yeqḍa. Lmuhimm ttwalan amenni ccɣel enni yeqṣeḥ, nnan as:

– Qa d wa i ɣarneɣ neccin di ttarix nneɣ. Ttusemma d wa i ɣa daɣ yeqḍan.

Óh. Uca gg°den, gg°den ɛeqben merra ɣer deffer rewlen, yekker ittebɛ iten. Almi iweḍḍer cwaytt. Nitni rewlen netta yeɛqeb. Yeɛqeb dd s tigg°di nni ukiḍar d winat, qaɛ isexṣer x ixf nnes, qaɛ winat, d kulci, yekker yeḍḍer. Yeḍḍer dd ammu, nnan as:

– Mana lḥala ya?

Ah yenna asen: – *A ṣaḥbi,*

Ah yenna asen: – *Wṣelt ḥetta l wad l-exra u xrit mɛahum.*

Óh wanitta ajellid enni yeqqim iḥeryeḍ, yenna as:

– Mani dd yusa *wad l-exra*?

Yenna as: – Necc netta ajellid merra iɣeẓran ssnex ten, iɣẓer a wer t ssineɣ. Lmustaḥil; mamec yegga manawy a?

Yenna as: – *A ṣaḥbi, wad l-exra xra, u ḥetta xrit mɛahum gaɛ.*

Ttsemma netta wer izemmer a dasen yini: 'aweddi qa ssxeṣreɣ x ixf inu!', ttsemma ḥcuma. Uca netta ajellid enni yewwy it di lɛeql nnes yewwy az dd rebbi zeɛma denni ca n yeɣẓer qqarn as *wad l-exra*. Uca wer t yessin. Uca yenna as:

– Alami cekk tessned *wad l-exra* necc wer t ssineɣ, d cekk i ɣa iḥekkmen,

Yenna as: – I cekk tujred ayi, cekk i ɣa iḥekkmen.

Het leger kwam op hen af en wilde hen aanvallen. Hij kwam naar buiten, hield zich vast aan de bomen, trok ze uit, botste tegen iedereen op, rende iedereen die hij tegenkwam voorbij, hield zich vast aan een muurtje en trok het om. Toen dat leger hem zo ziek rond zag rijden zeiden ze:

– Dat was het. Hij gaat ons vernietigen.

Zij hadden namelijk in hun tradities een voorspelling dat er iemand zou opstaan uit het land dat zij steeds aanvielen die hen zou vernietigen. Ze zagen wat voor ongelofelijke dingen hij allemaal deed en zeiden:

– Dat is degene die in onze traditie voorkomt. Hij gaat ons vernietigen.

Ze werden bang en vluchtten allemaal. Hij achtervolgde hen, maar hij verdwaalde een beetje. De anderen vluchtten en hij keerde terug. Uit angst voor het paard en zo had hij het in zijn broek gedaan. Hij stapte af en men vroeg:

– Wat is dat nou?

Hij zei:

– Ik ben tot bij de Schijtrivier gekomen en heb met hen gescheten.

De koning was stomverbaasd.

– Waar ligt de Schijtrivier? Ik ben de koning en ik ken alle rivieren, maar deze rivier ken ik niet. Hoe heeft hij dat voor elkaar gekregen?

Maar hij zei weer:

– De Schijtrivier is schijt en ik heb met ze gescheten.

Hij kon natuurlijk niet zeggen: 'Ik heb het in mijn broek gedaan,' dan had hij zich moeten schamen. De koning piekerde of hij ergens een rivier wist die Schijtrivier heette, maar hij kende hem niet. Toen zei hij:

– Als jij de Schijtrivier kent en ik niet, moet jij de heerser zijn. Je bent beter dan ik, jij moet regeren.

Uca ṣafi uca yewc as ad yeḥkem netta iḥekkem, yedwel d ajellid iḥekkem xasen. Ṣafi yedwel d l·baṭal·, dayes l·ḥil·a. Ttsemma netta ɣir d aḥcayci wer dayes wal·u, maca yedwel d l·baṭal·, dayes l·ḥil·a. Ṣafi uca tkemmel danitta.

27 Het geluk van de povere van geest[27]

Ijj n sseyyed, d netta d yemmas d babas. Babas enni ttuɣa lebda yettsewwaq, yettarḥ ɣer ssuq ittawi dd l·makl·a, lum, ca n lḥajet ammu. Lmuhimm babas enni ijj n nnhar yemmut. Umi ɣa yemmet yejj edd il·l·a mmis enni. Mmis enni d nneyyet, d nneyyet waha, wer yessin ca, ɛemmers wer iruḥ ɣer tendint ad isara, ɛemmers wer isewweq, ɛemmers... Lmuhimm ijj n nnhar tenna as yemmas:

– Kker a dd yaweḍ lɛid ameqqran.

Ɣars ijj n tfunast. Tafunast enni a tt zzenzen uca ad ṣɣen aḥuli. Lmuhimm iruḥ netta, iruḥ ɣer ssuq; ulli iruḥ ɣer ssuq, iruḥ yeqqim yettsara almi d aɛecci, ijerr tafunast enni. Almi d aɛecci iruḥ ɣer ssuq. Ssuq yexwa waha, ujurn, yufa dini il·l·a muka. Muka tenya x lḥiḍ n ssuq. Nettat muka nni tessɣuyyu ttegg 'waak, waak'. Lmuhimm netta yenna as – qa netta d abuhali, d nneyyet – yenna as:

– Muka!
Nettat tegga: – 'waak'.

Yenna as: – A teṣɣed tafunast?
Tegga nettata: – 'waak'.
Yenna as: – Cḥal?
Yenna as: – Azyen n l·mil·yun?
Tegg az dd: – 'waak'.
Tessɣuyy.

Hij droeg hem de regering over en hij werd de koning die over hen regeerde. Zo werd hij een held, hij was listig. Het was maar een hasjroker die niets waard was, maar door zijn listigheid werd hij een held. Hier eindigt het verhaal.

27 Het geluk van de povere van geest[22]

Er was eens een meneer die bij zijn vader en moeder woonde. Zijn vader ging altijd naar de markt en haalde daar eten en stro, wat ze maar nodig hadden. Op een dag stierf zijn vader. Zijn zoon bleef achter. Zijn zoon was naïef, een dommerik die niets wist. Hij was nog nooit in de stad geweest en hij was nog nooit naar de markt geweest. Op een dag zei zijn moeder:

– Het grote slachtfeest komt eraan.

Ze hadden een koe en die wilden ze verkopen om er het schaap van te kopen. Hij ging naar de markt, dat wil zeggen, hij ging eerst helemaal niet naar de markt. Hij liep wat rond tot de avond viel met zijn koe achter zich aan. Toen de avond viel ging hij naar de markt. De markt was al leeg, iedereen was weggegaan en er was alleen nog maar een uil. De uil zat op de muur van de markt en schreeuwde: 'Kwaak kwaak'. De jongen was een dommerik, een naïeveling en zei:

– Uil!

De uil antwoordde:

– Kwaak.

– Wil je een koe kopen?

– Kwaak.

– Hoeveel geef je me? 5000 dirham?

– Kwaak.

De uil schreeuwde alleen maar. Toen zei de jongen:

Yenna as: – A as rxuγ?

Tegga: – 'waak'.

Tessγuyy.

Yenna as – Ha qa tt idd dini.

Tegg az dd: – 'waak'.

Yenna as: – Tiwecca a dd εeqbeγ x ttminyat.

Tegg as: – 'waak'.

Tessγuyy. Yerxu yas yus dd ad yrewweḥ. Yenna as i yemmas:

– Qa tafunast zzenzex tt.

Tenna as: – Umi tt tezzenzed?

Yenna as: – Zzenzex tt i muka.

Tenna as: – Ay abuhali, muka ma a tṣeγ tafunast?

Yenna as: – Qa zzenzex tt.

Yenna as: – Qa tiwecca ad arḥeγ a ayi tt txeḍḍeṣ.

Waxxa tiwecca nnes iruḥ γer muka nni yuf itt idd din γer ṣṣbeḥ. Yuf itt idd dini yenna as:

– Muka!

Yenna as: – Awy ayi ttminyat.

Tegga: – 'waak'.

Yenna as: – Iwa yaḷḷeh!

Tegga: – 'waak'.

Tessγuyy, nettat tessγuyyu waha, qa nettat tessγuyyu waha.

Yenna as: – Deγya!

Tegga: – 'waak'.

Netta yecti ijj n weẓru yewt itt. Yewt itt nettat muka nni γars ijj n yifri lebda tettadef dini. Ifri nni zzman ttuγa ttxemmalen din matal·an ddheb, tteggen t ammu i ca n teqduḥt, ttxemmalen t saddu n tmurt. Netta umi tudef muka nni ittebε itt. Ittebε itt yufa tudef igg fri yeqqim ixebbec xas. Ixebbec ixebbec ixebbec yejbed dd taqbuct enni n ddheb, n l·lwiz. D l·lwiz. Yejbed dd yus dd γer yemmas.

A yenna as: – A yemma,

 Yenna as: – Cem t tabuhalect.

– Zal ik hem hier laten?
– Kwaak.

– Goed, hier is hij.
– Kwaak.
– Morgen kom ik terug voor het geld.
– Kwaak.

Hij schreeuwde. De jongen liet de koe los en ging weer naar huis. Hij zei tegen zijn moeder:

– De koe is verkocht.
– Aan wie heb je hem verkocht?
– Ik heb hem aan de uil verkocht.
– Gek! Kopen uilen dan koeien?
– Ik heb hem verkocht en morgen krijg ik mijn geld.

De volgende dag ging hij weer naar de uil. Hij trof hem die ochtend op dezelfde plaats aan. Hij zei:

– Uil! Geef me mijn geld.

– Kwaak.
– En snel een beetje!
– Kwaak.

Hij schreeuwde alleen maar. Hij zei:

– Nu!
– Kwaak.

Hij pakte een steen en gooide hem naar de uil. De uil had een hol waar hij in en uit vloog. In dat hol hadden mensen vroeger hun goud verborgen. Ze deden dat dan in een pot en verstopten die onder de grond. Toen de uil naar binnen vloog ging hij achter hem aan. Hij groef het hol uit, hij groef en hij groef en hij haalde er een pot met goudstukken uit. Hij ging naar zijn moeder. Hij zei:

– Moeder! Jíj bent gek. Je zei dat de uil niet zou betalen, maar hij heeft me goudstukken gegeven.

Yenna as: – Tennid ayi muka wer ttxeḍḍiṣ. Iwa, tewc ayi ddheb, l·l·wiz.

Yemmas enni tegg°ed, luxa mala yeffeɣ ɣer berra a as yini:

– Qa ufiɣ l·l·wiz.

Ad asen yewdan ssekksen l·l·wiz enni, a as inin:

– Qa l·l·wiz in may t tufid?

Tegg as l·l·eɛba, bac a terr mmis enni d abuhali nican. Tejja almani yeqqim di lemraḥ, tgeɛɛed dd ɣer tẓeqqa. Netta wer tt yeẓri ca. Tekk edd mayes nneɣni, tuli dd ɣer tẓeqqa, netta mmis enni yeqqim di lemraḥ. Tecti dd ibawen, tinifin, tneṭṭer dd xas: 'tck tck tck tck'.

Yeqqar as: – A yemma!

Teqqar as: – Wah a mmi inu.

Yeqqar as: – Anẓar yeccat s ibawen t tnifin.

Teqqar as: – Wah.

Waxxa, netta taddart enni mani izeddeɣ, dini tamezyida. Din ijj n lefqih, qqim yeṣṣbeḥ rebɛa n ṣṣbeḥ, matal·an, ittekker ittedden. Netta taddart nnes ṭṭerf i tmezyida yeqqim yettṣeḍḍaɛ it:

– *Aḷḷahu akbar*!

Kun nhar kun nhar. Netta d abuhali. Ijj n nnhar yecti tṣappa. Iruḥ yufa lefqih di tmezyida yedẓalla. Netta yecti tṣappa nni netta yejbed x lefqih, yekks as ajellif. Yekks as ajellif yecti t. Din ijj n wanu di tmezyida, yenḍer it dini. Yenḍer it dini yus dd ɣer yemmas. 'qeb qeb', tenna as yemmas:

– Mani lla llid?

Yenna as: – Lla lliɣ di tmezyida

Yenna as: – Qa lefqih enni

Yenna as: – Luxa ad ṭṭṣeɣ trankil.

Yenna as: – Qa nɣix t.

Tenna as: – Tenɣid t?

Yenna as: – Wah.

 Tenna as: – Ayuwuyuwuyu.

Zijn moeder was bang dat hij naar buiten zou gaan en zeggen:
–Ik heb goud gevonden,
en dat de mensen hun dan het geld af zouden nemen, dat ze zouden vragen:

–Waar heb je dat geld gevonden?

Ze verzon een list om haar zoon nog gekker voor te laten komen. Terwijl hij op de binnenplaats zat klom zij, zonder dat hij het zag, op het dak. Ze had tuinbonen en kekererwten meegenomen en gooide die over hem heen: 'Tsjk tsjk tsjk'. Hij riep:

–Moeder!

–Ja, mijn zoon?

–Het regent tuinbonen en kekererwten.

–Inderdaad.

Goed. Bij het huis waar hij woonde stond een moskee. Daar woonde een geleerde. Iedere ochtend stond hij om vier uur op om op te roepen tot het gebed. Het huis van de jongen stond naast de moskee en hij werd telkens gestoord door de oproep:

–Allahoe akbar!

Elke dag weer. De jongen was gek. Op een dag nam hij een bijl. Hij trof de geleerde aan bij het gebed in de moskee, hij nam de bijl en sloeg er de geleerde het hoofd mee af. Hij nam het hoofd mee en gooide het in de put van de moskee. Toen ging hij terug naar zijn moeder: 'Klopklop'. Zijn moeder vroeg hem:

–Waar ben je geweest?

–Ik was in de moskee en wat die geleerde aangaat, ik kan nu eindelijk rustig slapen. Ik heb hem gedood.

–Je hebt hem gedood?

–Ja.

–Oeioeioei. Nu draai je de nor in.

Tenna as: – Qa a tarḥed ɣer lḥebs.

Yenna as: – Qa yettṣeḍḍaɛ aneɣ.

Tekker yemmas enni, truḥ teṭṭef dd ijj uḥuli, ɣars accawen meɣren. Tɣerṣ as tekkes dd lefqih enni tenḍer din ajellif n uḥuli d uḥuli nni gg° anu, lefqih enni truḥ txebc as, terra xas cal. Teɛqeb dd a teṭṭeṣ. Ɣer ṣṣbeḥ kkren usin dd lpul·is:

– Wegg yenɣin lefqih?

Yekker dd netta nneyyt enni yenna as:

– D necc!

Yenna as: – Mayemmi?

Yenna as: – Yettṣeḍḍaɛ ayi. Kun nhar yettṣeḍḍaɛ yettṣeḍḍaɛ,

Yenna as: – Nɣix t.

Yenna as: – Mayen teggem?

Yenna as: – Qa neḍrex t gg° anu.

Ruḥen nitni xeẓren gg° anu, wenni umi dd ɣa kksen kksen dd ijjen d aḥuli yenwa s ujellif in. Ɣars accawen meɣren. Sseyyd enni, nneyyt enni i das iɣerṣen yeqqim yettɛejjeb. Netta lefqih enni ttuɣa ɣars tnayen n tarwa nnes. Ittarḥ ɣarsen yeqqar asen:

– Nniɣ awem, babatwem ma ɣars accawen, niɣ?

Yeqqar: – Cekk ruḥ beɛda qa babatneɣ qa yenɣ it.

Yeqqar as: – Qa babatwem ɣars accawen, accawen. Qa nɣiɣ t neḍreɣ t wal·akin lexxu ɣars accawen!

Neddhen t lpul·is ad yekk lmeḥkama. Iruḥ ssedɛan t id, iruḥ ad yessekk lmeḥkama.

Nnan as: – A nneyyet?

Yenna as: – Ah.

Yenna as: – D cekk i yenɣin bnadm a?

Yenna as: – Wah.

Yenna as: – Mayemmi t tenɣid?

Yenna as: – Yettṣeḍḍaɛ ayi.

Yenna as: – Mamec as teggid?

– Hij bezorgde ons overlast.

Zijn moeder nam een ram met grote horens. Ze slachtte hem. Ze haalde de geleerde uit de put en gooide de kop van de ram in de put. Voor de geleerde groef ze een kuil waar ze zand overheen gooide. Toen ging ze weer slapen. De volgende dag kwam de politie:

– Wie heeft de geleerde gedood?

De dommerik kwam op hen af en zei:

– Ik!

– Waarom?

– Hij bezorgde me overlast, elke dag weer. Toen heb ik hem gedood.

– Wat hebben jullie gedaan?

– Ik heb hem in de put gegooid.

Ze gingen in de put zoeken. Toen ze hem eruit haalden bleek het een gebraden ram met een losse kop met grote horens te zijn. Die domme man die de geleerde gedood had was stomverbaasd. De geleerde had twee kinderen. Hij ging naar hen toe en zei:

– Zeg eens, heeft jullie vader horens?

– Je hebt onze vader gedood...

Maar hij zei:

– Jullie vader heeft horens, horens! Ik heb hem gedood en in de put gegooid en nu heeft hij plotseling horens!

De politie bracht hem naar de rechtbank. Ze klaagden hem aan voor het gerecht. Ze zeiden:

– Domoor?

– Ja.

– Heb jij deze man gedood?

– Ja.

– Waarom heb je hem gedood?

– Hij bezorgde me overlast.

– Hoe heb je hem gedood?

Yenna as: – Wwyeγ tṣappa, kkesγ as ajellif,
Yenna asen: – Neḍrex t gg° wanu.
Yenna as: – Qa yessγemmi dd accawen. Yedwel d aḥuli.
Waxxa. Ha yenna as: – Qa cekk d abuhali.
Yenna as: – Maγer?
– Bnadem wer ittegg bu waccawen.
Yenna as: – Iwa necc d abuhali, wah necc d abuhali?
Yenna as: – Di nnhar nnit zzenzeγ tafunast.
Yenna as: – Umi tt tezzenzed?
Yenna as: – Zzenzex tt i muka.
Yenna as: – Muka tewc ayi dd taqbuct n l·l·wiz.
Yenna as: – Txeḍḍṣ ayi, tewc ayi dd l·l·wiz.
Yenna as: – Melmi?
Yenna as: – Di nnhar nni ttuγ yeccat wenẓar s ibawen s tnifin...
Yenna as: – Maγer y anẓar yeccat s ibawen t tnifin?
Iwa yenna as: – Cekk d abuhali.
Yenna as: – *Toi fou.*
Yenna as: – Cekk d abuhali.
Yenna as: – Zid γer berra.
Yesl·ek ixf nnes. Wal·akin d yemmas i as yeggin l·muḥami. Tegg as l·l·eεba, yesl·ek, *sayé*!

28 Zjehha en de drie rijkelui[28]

Ḥajit-kum ma jit-ek, mala twedder aγ a tt naf.

Ijj n sseyyed, netta d ḥennas, tnayen eydsen waha. Qqim wer γarsen min γa xedmen, wer γarsen qaε min γa ccen ul·a la wal·u. Qḍan asen teneacin. Yekker, γarsen ijj n teqzint waha di taddart, yenna as:

– Ik heb hem met een bijl het hoofd afgehakt. Toen heb ik het in de put gegooid. Daar heeft hij horens gekregen en is hij een ram geworden.

– Je bent gek.

– Waarom?

– Mensen hebben geen horens.

– Ik ben gek? U denkt dat ik gek ben? Diezelfde dag heb ik nog een koe verkocht.

– Aan wie?

– Aan de uil en de uil heeft me een pot met goudstukken gegeven. Hij heeft me betaald in goudstukken.

– Wanneer was dat?

– Op de dag dat het tuinbonen en kekererwten regende.

– Sinds wanneer regent het tuinbonen en kekererwten? Je bent gek. *Toi fou.* Je bent gek, naar buiten met je!

Zo kwam hij eronderuit. Maar het was zijn moeder geweest die voor hem als advocaat was opgetreden. Ze had een list verzonnen en hij wist zich eruit te redden. Dat was het.

28 Zjehha en de drie rijkelui[23]

Hazjietkoem ma zjietek, als we wat vergeten zijn zullen we het terugvinden.

Er was eens een man die bij zijn oma woonde. Ze waren met hun tweeën. Ze hadden geen werk en ze hadden niets te eten. Het geld was op en ze hadden alleen maar een hond in huis. Hij
23 zei:

– A ḥenna, kker a narḥ a nezzenz taqzint a.

Tenna as: – Wi dax tt ɣa yawyen a wl·idi?

Yenna as: – Iwa kker a narḥ ɣer ssuq, cem ttbeddid tawwurt n ssuq necc a dd aseɣ. Ad ggeɣ ixf inu a xam tt ṣṣaɣeɣ, cem ttkettard i qeddac, necc tticeɣ qedda.

Tenna as: – Waxxa.

Tegga amenni tekker a truḥ tus edd ɣer tewwurt n ssuq tewwi taqzint enni ammu ɣarsen gg° fus. Yekker yus dd netta.

Yenna as: – A lḥajja, ma wer tezznuzid taqzint a?

Tenna as: – Wah, a mmi.

Yenna as: – Mecḥal?

Tenna as: – Qedda.

Yenna as: – Ll·a, a am wceɣ qedda waha.

A tenna as: – Ll·a, qedda.

Ɛeddun xasen yewdan ttwalan amenni.

Nnan as: – Mayemmi cekk tticced qedda?

Yenna as: – Qa dis l·ɛazima.

Yekker usin dd yewdan rnin, qqimen rnin.

Wenni yeqqar as: – A am wceɣ qedda.

Wenneɣni dd ittasen ɣerni xas yeqqar as:

– A am wceɣ qedda.

Usin dd ca n tlata ttsemma d burjwazi. Ll·muhimm ṣṣiwḍen dd ɣer ijj n ttaman yeɣla. Cercen dayes tlata nni. Ll·muhimm d wenni netta. Tlata nni ṣɣin tt cerrcen dayes.

Nnan as: – Qa taqzint enni dayes l·ɛazima, l·muhimm necrec. Min ɣa tegg degg° zyen.

Kkren ruḥen. Wwyen taqzint enni, tawessart enni nettat d Jeḥḥa nni ruḥen ɣer taddart. Iwa ruḥen, wwyen dd taqzint enni ggin tt igg ijj n taddart ttsemma fecckel·. Ttsemma ɛedlenn as, taqzint tticcenn as ɣi l·makl·a d l·eml·iḥ, aysum d winat, ttsemma ttheḷḷan dayes. Iwa zid, rezzun ttettren as: wal·u; bac a asen tewc leḥwayej enni xsen, wer asen tticc ca. Ttsemma yeɛber xasen Jeḥḥa nni. Ll·muhimm Jeḥḥa nni min

– Oma, we gaan de hond verkopen.

– Wie wil die nou van ons hebben?

– Kom, we gaan naar de markt. Jij gaat bij de poort van de markt staan en ik kom dan langs. Ik doe dan alsof ik hem van je wil kopen. Jij vraagt dan zóveel geld en ik bied zóveel.

– Goed.

Ze deed wat hij haar gezegd had. Ze ging met haar hond op de arm bij de poort van de markt staan. Toen kwam hij en zei:

– Mevrouw, wilt u deze hond misschien verkopen?

– Ja, jongen.

– Voor hoeveel?

– Zoveel.

– Nee, ik geef u slechts zoveel.

– Nee zoveel.

De mensen kwamen langs en bekeken het tafereel. Ze vroegen:

– Waarom heb je er zoveel voor over?

– Deze hond heeft toverkracht.

Toen begonnen de mensen ook te bieden. De een zei:

– Ik geef u zoveel.

En de volgende die kwam bood nog meer en zei:

– Ik bied u zoveel.

Toen kwamen er drie rijkelui. Ze kwamen tot een huizenhoge prijs. Ze deelden de kosten met elkaar. De drie kochten hem en betaalden het samen. Ze zeiden:

– Deze hond heeft toverkracht. Laten we de kosten delen. Alles wat hij doet zullen we delen.

Ze gingen weg met hun hond. De oude vrouw en die Zjehha gingen naar huis. De drie mannen namen de hond mee en gaven hem een prachtig huis. Ze zorgden voor hem, gaven hem goed eten, vlees en zo en deden hun best voor hem. Toen vroegen ze hem wat. Geen resultaat. Ze wilden dat de hond hun zou geven wat ze wensten, maar hij gaf hun niets. Die Zjehha had hen bedrogen. Weet je wat die Zjehha deed? Hij had een muts. Hij

yegga? Ɣars ijj n tcaccett, iruḥ ɣer ijj n lqehwa. Idémanda ttsemma, ixeḍḍeṣ ttaman n rebɛa n leḥwayej, yeswa netta ijj n lḥajet qqimen tlata n leḥwayej ɛad wer ten yeswi. Kker xeccen dd tlata nni. Usin dd ɣars, qqimen akides ammu di ṭṭabla, nnan as:

—Ḷḷah a weddi, teɛbred dd xaneɣ, tewcid taqzint kada tewwyed dd qedda n ttminyat.

Yenna asen: —Maɣer?

Yenna asen: —Ma wer awem texdim?

Yenna asen: —Qa d lḥajet nneɣni bla taqzint.

Yenna asen: —A awem wceɣ ijj n tḥajet nneɣni.

Ŀmuhimm nnan as: —Wah.

Yekker idémanda ad swen min xsen, yekker di ttaŀi, netta ttuɣa ixeḍḍeṣ qamaréró. Nihni wer t ẓrin. Qbel ma a dd asen ttuɣ ixeḍḍeṣ. Yekkes dd tcaccett, yewt itt ak ṭṭabla. Yewt itt yenna as:

—Ma kuŀci xaŀeṣ?

Yenna as: —Kuŀci xaŀeṣ.

Ttsemma qqimen yenni xeẓẓren.

Yenna asen: —Min teqqarm?

Nnan as: —Qa wer c nettwili txeḍḍṣed, netta yenna ac: kuŀci xaŀeṣ.

Yenna as: —Qa tcaccett qa dayes ŀɛazima, a ṣaḥbi.

Yenna asen: —Wah.

Yewc asen tcaccett. Ttsemma ɛawden rnin as tinɛacin, kada, fecckeŀ.

Ŀmuhimm aranna yeffeɣ wenni iruḥ, yekker ijjen zi tlata nni yegg itt idd x ujellif. Yus dd deffer lqahwa nni yeqqim ittett iselman, yettɛaraḍ imeddukal, yenna asen:

—Ad swem lḥajet i texsem.

Qqimen sessen. Di ttaŀi yekk dd uqamaréró nni ilaɣa yaz dd. Yekkes tcaccett enni yewt itt ak ṭṭabla yenna as:

—Ma kuŀci xaŀeṣ?

 Ah, yenna as: —Mana xaŀeṣ, mana ixeḍḍeṣ?

ging naar een café en bestelde daar wat. Hij betaalde de prijs van vier dingen vooruit en dronk zelf maar één consumptie, zodat hij er nog drie had uitstaan. Toen kwamen de drie mannen binnen. Ze gingen bij hem aan tafel zitten en zeiden:

–Je hebt ons bedrogen. Je hebt ons een hond gegeven en er een boel geld voor gekregen.

–Hoezo? Doet hij niets voor jullie? Ik heb nog iets anders dan die hond. Ik zal jullie iets anders geven.

–Goed.

Hij bestelde voor hen te drinken. Hij had de ober al betaald, nog voordat ze waren gekomen. Ze hadden het niet gezien. Toen deed hij zijn muts af en sloeg ermee op tafel. Hij zei:

–Is alles betaald?

–Alles is betaald.

De mannen keken hun ogen uit. Hij zei:

–En?

–We hebben niet gezien dat je betaald hebt, en toch zegt de ober: Alles is betaald.

–Hij heeft toverkracht.

–Ja.

Hij gaf hun de muts. Ze gaven hem er nog geld bij, zo blij waren ze.

Toen hij weg was zette een van de drie hem op zijn hoofd. Hij ging naar achter in het café om vis te eten.[24] Hij nodigde zijn vrienden uit en zei:

–Drink maar waar jullie zin in hebben.

Ze begonnen te drinken. Toen riep hij de ober. Hij deed zijn muts af en sloeg die tegen de tafel:

–Is alles betaald?

–Wat is er betaald, hoezo betaald?

Uca imenɛ it. Ttsemma aqa y ixeṣṣ ad ixeḍḍeṣ i yewdan nni merra ɛawed, yeɛber dd xas:

–Éh,

Yenna as: –Necc yeɛber dd xafi wemcum enni.

Yekker iruḥ ɣer imeddukal nnes yenna as:

–Qa flan qa yeɛber edd xaneɣ.

Ŀmuhimm aranna wenni iruḥ ɣer ḥennas. Iruḥ ɣer ḥennas, ttsemma yegg as ijj n mika ɣer daxel, ttsemma tɛemmer s idammen, am yuḍu. Ɣars ijj n txedmect. Ŀmuhimm usin dd ɣars yinneɣni, xsen a t nɣen. Yeqqim ittegg akidsen ssiyasa:

–Iwa *Ḷḷah yehdi*, a dayi tenɣem necc, min dawem ggiɣ, kada, uyac kenniw wer txeddmem ca manawy enni...

Ŀmuhimm, yekker yegg asen ijj n ccerṭ.

Yenna asen: –Min terzum qaɛ?

Yenna as: –Terzum ad nɣeɣ ḥenna?

Yekkes dd taxedmect enni yewta ḥennas, ttusemma netta qa ɣars leɛbar nni. Yewt itt tekka di mika nni. Uca ffɣen dd zzayes idammen. Netta iɛeŀŀm as i ḥennas, yenna as:

–Mi cem ɣa wwteɣ ammu tewḍid dd.

Ŀmuhimm nettat tewḍa, yekker xsen ad ffɣen, xsen a t awyen wala d netta ŀmuhimm xsen a t awyen akidsen. Netta yeffeɣ yenna as:

–Yaḷḷeh a ḥenna, kker dd ssenni!

Óh, uca nettat tekker dd. Óh qqimen xeẓẓren ttɛujuben nnan as:

–Netta yewt itt s txedmect yenɣ itt, yenna as: kker dd ssenni!, nettat tekker.

Manawy a ɛawed teqṣeḥ. Óh.

Ŀmuhimm tlata nni nnan as: –Manawy a cekk?

Yenna as: –Qa ŀɛazima di txedmect.

Ŀmuhimm, yenna asen: –Aɣ awem taxedmect a.

Yenna asen: –Ŀmuhimm, qaɛ tixeṣṣura nni n teqzint enni
 d tcaccett enni ttsemma, tticceɣɣ awem taxedmect a, d fabór, maɛŀic.

Hij greep hem vast en de man moest alles betalen voor iedereen. Hij was bedrogen. Hij zei:

– Die schurk heeft me weer bedrogen.

Hij ging naar zijn vrienden en zei:

– Hij heeft ons bedrogen.

De jongen ging weer naar zijn oma. Hij gaf haar een plastic zak met bloed erin. Het zag eruit als jodium. Hij had een mes. Toen die mannen kwamen om hem te doden begon hij met hen te onderhandelen:

– Ach, willen jullie me nou echt doden? Wat heb ik jullie misdaan? Doe dat toch niet met mij...

Hij probeerde voorwaarden met hen uit te werken:

– Wat willen jullie eigenlijk? Moet ik mijn oma doden?

Hij pakte zijn mes en stak daarmee zijn oma neer – dat wil zeggen, hij hield hen voor de gek. Hij stak in de plastic zak. Zo kwam er bloed uit. Hij had van te voren zijn oma op de hoogte gesteld en gezegd:

– Als ik steek moet je op de grond vallen.

Ze viel op de grond. Toen ze weg wilden gaan en hem mee wilden nemen zei hij:

– Kom op, oma, sta op.

Ze stond op. Oh! Ze stonden daar met open mond. Ze zeiden:

– Hij heeft haar met een mes doodgestoken en zei toen: sta op! en toen is ze opgestaan.

Dat was sterk. Oh. Toen zeiden de drie:

– Wat is dat?

– Dat mes heeft toverkracht. Hier hebben jullie het. Laten we zeggen, dat jullie na al die verliezen met die hond en die muts dit mes voor niets krijgen. Het is een geschenk.

Iwa yewc asen taxedmect enni. Wenni i γa iraḥen γer temγart nnes, yeccat itt di tina: 'zdeg!'.

Yeqqar as: – Yaḻḻeh, tamγart, kker dd ssenni.

Óh truḥ, temmut.

Yeqqar as: – Yemken qa ɛad a tekker.

Iruḥ a tt yewc i wenneγni. Ad iruḥ ad yewwet wenneγni tamγart nnes: 'zdeg!', a tt ineγ, a as yeqqar:

– Iwa tamγart kker dd ssenni.

Wal·u. Ɛawed wenneγni netta iruḥ, ad ineγ tamγart nnes yeqqar as: 'zdeg', yeqqar as:

– Iwa kker dd ssenni a tamγart.

Wal·u. Óh. Yenγ asen merra timγarin. Óh. Mamec γa ggen? Yeɛber dd xasen Jeḥḥa nni. Lexxu rzun a t nγen nican. Min ggin? Ruḥen meneɛen t. Ruḥen γars, meneɛen t, nɛam a sidi, lami t meneɛen yekker ggin t gg ijj n lbuṭiyyet. Ggurn ggurn, rzun a t skerkben x ijj n uyeddim yuɛla. Rzun a t qelben denni zi ḍḍher nni. Ŀmuhimm, yekker, mani wwḍen γer uyeddim enni bedden. Ttsemma, ssersen t. Ci ḥaja x uyeddim ttγima drus tt, ca n métró niγ matal·an, a t qelben x uyeddim. Yekker netta, laγan dd xasen cay n yewdan a kidsen mmucelwen.

Nnan asen: – Araḥ dd temmucelwem uca a din dd nas, a traɛam a traḥem a temmucelwem ruḥet!

Ŀmuhimm d wenni netta. Ruḥen bac ad mmucelwen, netta yeqqim yessγuyyu. Aranna denni ijjen γrekk°es lebhayem. Yeqqim yessγuyyu. Min i yeqqar netta, Jeḥḥa, bac a tessned l·ḥil·a, min yeqqar?

Yeqqar: – A l·al·l·a yemma, qqarn ayi a tawyed yellis ujellid, necc wer tt ttiwyeγ ca. A l·al·l·a yemma, qqarn ayi a tawyed yellis ujellid, necc wer tt ttiwyeγ ca.

Óh. Ittesla as wenni γrekk°sen lebhayem enni, yenna as:

– May netta mi t γuγin? Qqarn as: a tawyed yellis ujellid, ɛad ixeṣṣ as.

 Iruḥ γars ammu, yenna as:

Hij gaf hun het mes. De eerste ging naar zijn vrouw en stak haar in haar borst: 'tsjak'. Toen zei hij:

–Kom op, vrouw, sta op.

Oh! Ze was dood. Hij zei:

–Misschien staat ze straks nog op.

Hij gaf het mes aan de volgende. Die stak ook zijn vrouw neer: 'tsjak'. Hij doodde haar en zei:

–Kom op vrouw, sta op!

Geen resultaat. Toen doodde ook de laatste zijn vrouw: 'tsjak'. Hij zei:

–Kom op, sta op, vrouw!

Alles zonder resultaat. Zo doodde hij al hun vrouwen. Wat moesten ze nu doen? Die Zjehha had hen weer bedrogen. Nu wilden ze hem helemaal doden. Weet je wat ze deden? Ze grepen hem en deden hem in een ton. Ze liepen en liepen. Ze wilden hem van een hoge helling laten rollen. Toen ze bij de helling aankwamen bleven ze staan en zetten hem neer. Toen ze bijna bij de helling waren, een meter of zo ervandaan, riepen een paar mensen hen om te komen lunchen. Ze zeiden:

–Kom toch eten, dan komen we ook. Wacht toch en kom toch eten!

Ze gingen weg om te eten. Hij begon te schreeuwen. Er was daar iemand vee aan het hoeden. De jongen schreeuwde. Wat zei Zjehha, dan begrijp je zijn list, weet je wat hij zei? Hij zei:

–O wee, ze willen dat ik met de prinses trouw, maar ik doe het niet. O wee, ze willen dat ik met de prinses trouw, maar ik doe het niet.

De herder hoorde hem en zei tegen zichzelf:

–Wat is er met hem aan de hand. Ze willen dat hij met de prinses trouwt en nóg is hij ontevreden.

Hij kwam bij hem en zei:

– Mi c yuɣin a ṣaḥbi?

Yenna as: – Qqarn ayi: a tawyed yellis ujellid, necc wer ugiɣ a tt awyeɣ. Wer zemreɣ a tt awyeɣ.

Yenna as: – Ffɣ edd ssenni a ṣaḥbi, a tt awyeɣ nnit.

Yekker Jeḥḥa nni yeffeɣ dd yreẓm as wenni, yekker yudef denni. Yekkes arruḍ yewc as arruḍ nnes.

Aranna wenni Jeḥḥa nni yewwi leksift enni, netta yehwa s leksift enni n sseyyd enni. Netta sseyyd enni qa t lexxu di lbuṭiyyt enni. Nehni xeccen dd, yenni i yexsen bac ad neḍren Jeḥḥa. Netta Jeḥḥa qa t id swadday, qa lexxu denni wenni ttuɣa yrekk°sen lebhayem enni. Nehni wer ssinen, ttɣil asen qa d Jeḥḥa. Ɣir usin dd ḥeyyren t neḍren t. Neḍren t yenna as:

– Ṣafi qa neqḍa xas.

Min usin ad ggurn ammu netta igeɛɛed dd s lḥimert n lebhayem, Jeḥḥa nni.

Óh, s lḥimert n lebhayem, yenna as 'ccut ccut ccut'. Zid, netta yus dd ɣarsen, neṭṭḥen dayes ammu, yenna as:

– Ha mayes, mayes ttekked?

Ah, yenna asen: – A ṣaḥbi, a ṣaḥbi.

Ah, yenna asen: – Maɛḷik ɣir ddefɛem cwaytt cejjehd ɣi ili wwyeɣɣ awem tḥimert n ifunasen.

Yenna as: – Maca qa ssijjeɣ xasen.

Óh, yenna as: – Wanitta netta yewwi dd tḥimert enni n lebhayem, mamec? Ixeṣṣ aneɣ ula d neccin a dd nawi tḥimert n ifunasen enni.

Iwa ḷmuhimm inedh iten. Wenni i ɣa yegg ammu a t iḥeyyer attaf ad yesɣuyy degg° jenna, a t iḥeyyer ttsemma ad yemmet. A t id yawi ad iweṭṭa yettmetta. Qa ttwalid, mala bnadem yewḍa dd zzi jjerf. Ḷmuhimm d wenni netta. Wenni i ɣa iḥeyyer ad iruḥ. Yettmetta. Almani ten yenɣa tlata yedsen. Uca tkemmeḷ tḥajitt danitta.

– Wat is er aan de hand?

– Ze willen dat ik met de prinses trouw, maar ik weiger met haar te trouwen. Ik kan het niet.

– Kom er toch uit. Ik trouw wel met haar.

Hij opende de ton en Zjehha klom eruit. De ander ging erin zitten. Hij deed zijn eigen kleren uit en gaf hem die.

Zjehha nam de kudde mee. Hij ging met de kudde van de man naar beneden. Die man zat nu in die ton. Toen kwamen de mannen die Zjehha naar beneden wilden gooien. Zjehha was al beneden, in de ton zat de herder. De mannen wisten dat niet, ze dachten dat het Zjehha was. Toen ze daar aankwamen slingerden ze de ton naar beneden. Toen zeiden ze:

– We zijn van hem af.

Toen ze weg wilden gaan kwam Zjehha naar boven.

Oh! Hij had een kudde vee bij zich. Hij zei:

– Sjlup sjlup sjlup sjlup.

Hij kwam bij hen. Plotseling zagen ze hem weer:

– Waar kom jij vandaan?

– Ach vrienden, vrienden... Als jullie een beetje krachtiger hadden geduwd had ik de kudde met koeien voor jullie mee kunnen nemen. Maar ik heb hem wel gezien.

– Hij heeft een kudde vee gehaald. Dan moeten we daar allemaal heen om bij die kudde runderen te komen.

Hij bracht hen erheen. Degene die het vee wilde gaan halen slingerde hij naar beneden. Hij schreeuwde in de lucht, hij slingerde hem weg en dan stierf hij – je begrijpt wel, mensen die je van een rots gooit... Dat was het. Wie hij maar naar beneden slingerde stierf. Zo doodde hij alle drie. Het verhaal is uit.

29 De listen der vrouwen[29]

Tanittit, *ḥajit-kum*, mala tweḍḍer aγ a tt naf.

Waxxa, ijj n tḥenjirt ttuγa ttmun ak ijj uḥenjir. Ttmun akides, ttegg kides matal·an l·ḥubb. Ƚmuhimm ijj n nnhar qqimen ssawalen taḥenjirt enni d uḥenjir. Ssawalen ammu. Nihenti timγarin, ceḍrent, timγarin γarsent l·ḥil·a kter zegg ryazen.

Yenna as weryaz enni, yenna as: – Qa neccin iryazen, zeɛma neccin necḍer x temγarin. Zeɛma neccin dayneγ taḥraymect.

Tenna as temγart enni: – Yak?

Yenna as: – Wah.

Yenna as: – Qa neccin necḍer,

Yenna as: – Timγarin kennint d nneyyet waha.

Tenna as: – Waxxa.

Ijj n nnhar, min das tegga? A as tegg l·l·eɛba bac a xas dd teɛber.

Innama yenna as: – Neccin necḍer.

Waxxa ijj n nnhar yenna as: – Mani tzeddγed, mani tella taddart nnem, cem?

Taddart nnes, nettata d lmeskina waha, maca nettat tsemma ijj n taddart d l·eml·iḥ d bil·l·a.

Tenna as: – Ha aqqa taddart nneγ.

Taddart nni ulli bu nnes. Teɛber xas waha. Netta bac ad iraḥ a tt yexḍeb, a tt yawi. Taḥenjirt enni tecna. Nettat taddart enni i das tessmel n sseyyd enni, γars ijj n yellis wer γars bu iḍarn. Qessn as iḍarn. Waxxa. Iruḥ wenni aḥenjir nni iruḥ γer yemmas, babas, *innama* luxa ttsemma matal·an imselmen n zzman, aryaz wer iẓerr tamγart. Wwyenn as tt idd. Ulli am luxa ad iraḥ akides. Ƚmuhimm aḥenjir nni, ameddukel nnes yessekk yemmas, yenna as:

– A ayi tt txeḍbem. Hak a tessiwlem aked babas d yemmas, bac a ayi tt wcen

234 Ruḥen yemmas d babas, ruḥen γer sseyyd enni, udfen ssqerqben, sseyyed netta yenna as:

29 De listen der vrouwen

Hazjietkoem. Als we wat vergeten zijn zullen we het terugvinden.

Er was eens een meisje dat met een jongen ging. Ze ging met hem, ze was zijn vriendinnetje. Op een dag waren het meisje en de jongen met elkaar aan het praten. Vrouwen zijn slim; ze zijn veel listiger dan mannen. Die man zei echter:

– Wij mannen zijn veel slimmer dan de vrouwen. We zijn echt slim.

– Echt waar?

– Ja, wij zijn slim en jullie vrouwen zijn dom.

– Als jij het zegt.

Weet je wat zij toen deed? Ze verzon een list om hem in het ootje te nemen, omdat hij gezegd had:

– Wij zijn slim.

Op een dag vroeg hij haar:

– Waar woon je eigenlijk? Wat is jouw huis?

Zij was arm, maar ze wees hem een grote villa aan en zei:

– Dat is ons huis.

Het was helemaal niet haar huis, ze hield hem voor de gek. Hij wilde haar hand vragen om met haar te trouwen. Het meisje was erg mooi. In het huis dat zij hem aanwees woonde een man met een dochter zonder benen. Ze had geen benen meer. De jongen ging naar zijn moeder en zijn vader – vroeger kreeg de man zijn bruid niet eerst te zien, ze brachten haar naar hem. Het is niet zoals tegenwoordig dat hij eerst met haar gaat. Die jongen, die vriend van haar, zond zijn moeder:

– Jullie moeten haar hand voor mij vragen. Praat met haar vader en moeder dat ze haar mij geven.

Zijn vader en moeder gingen naar die man. Ze klopten aan de deur en de man zei:

– Mayen texsem?

Yenna as: – Qa neccin qa yessekk aneγ dd mmitneγ, qa ittexs yellitwem. Qa ittexs itt, qa yexs a tt yawi.

Iwa yenna as: – Yellitneγ

Yenna as: – Qa wer γars bu iḍarn. Nettat wer tezmer a tegg mermiṭa a texdem.

Yenna as: – Qa t tameɛḍurt, tehlec. Ammu iḍarn wal·u. Teggur il·l·a di karòṣa.

Babas uḥenjir nni d yemmas, yenna as:

– Qa mmitneγ qa yessekk aneγ dd, ha mamec?

Yenna as: – Ll·a, wal·u.

Usin dd ad rewwḥen, usin dd γer uḥenjir nni, γer mmitsen nni, yenna as:

– Cekk ma d abuhali niγ?

Yenna as: – Qa taḥenjirt enni

Yenna as: – Qa wer γars bu iḍarn.

Yenna as: – Wer γars bu iḍarn? Maca necc tessiwel akidi, nniγ as: qa neccin iryazen necḍer kter zi temγarin.

Waxxa. Taḥenjirt enni, beɛda tenni, tameddukelt enni nnes, tenna:

– A kidi tmuned.

Tessekk edd γars, tegg as matal·an ttil·ifun, tenna as:

– A nemmelqa gg ijj n wemcan.

Mmelqan, matal·an l·muhimm di ca n lqehwa.

Tenna as: – Teẓrid

Tenna as: – I babac...

Yenna as: – Qa mayemmi, baba yus dd d yemma, qa yenna as, l·wal·idin nnem, nnan as: qa wer γars bu iḍarn.

Tenna as: – Qa babac d yemmac wer xisen ca bac a ayi tawyed.

Tenna as: – Qa yeqqar ac wer γars bu iḍarn, necc ha aqqa ayi. Ɣari iḍarn.

Netta yettγil babas d yemmas ugin a as tt awyen uca tteggn as ixerwiḍen nni waha, bac wer tt ittiwi waha.

– Wat willen jullie?

– Onze zoon zendt ons. Hij houdt van uw dochter en wil met haar trouwen.

De man antwoordde:

– Onze dochter heeft geen benen. Ze kan dus niet koken of het huishouden doen. Ze is gehandicapt, ziek. Ze heeft geen benen meer en zit in een rolstoel.

De vader en moeder van de jongen zeiden:

– Maar onze zoon heeft ons gestuurd, hoe kan dat dan?

– Het is nu eenmaal zo.

Ze gingen weer naar huis. Ze kwamen bij hun zoon en zeiden:

– Ben je gek geworden of zo? Dat meisje heeft geen benen.

Hun zoon zei:

– Heeft zij geen benen? Maar zij heeft toch met mij gepraat en toen zei ik nog dat wij mannen slimmer zijn dan de vrouwen?

Goed. Zijn vriendin belde hem op en zei:

– We ontmoeten elkaar daar en daar.

Ze spraken af in een café. Daar zei zij:

– Heb je het al aan je vader gevraagd?

– Hoe zit dat allemaal? Mijn vader en mijn moeder zijn naar je ouders gegaan en die zeiden dat je geen benen hebt.

– Mijn vader en moeder willen niet dat je met me trouwt. Hij zegt dat ik geen benen heb, maar kijk maar, ik heb toch benen?

Hij geloofde dat zijn vader en moeder niet wilden dat hij met haar zou trouwen en hem daarom voorlogen zodat hij ervan af zou zien. Hij zei:

Yenna as: – Baba d yemma ssxerriqen.

Waxxa iruḥ ɣer babas enni d yemmas yenna as:

– Ruḥ awyem tt idd waha.

Yenna as: – Mala wer ɣars bu iḍarn inu, ɣars iḍarn inu.

Yettɣil ttqeṣṣren xas, yenna as:

– Awyem tt idd, wer ɣars bu iḍarn, t taḍerɣalt, wer ttwili.

Ŀmuhimm netta yexs a tt yawi. Ruḥen babas enni d yemmas uḥenjir nni, ruḥen ɣer taddart enni. Ruḥen xeccen ɣer sseyyd enni yecxecc iten, yenna as:

– Qa neccin mmitneɣ yessekk aɣ dd yenna aɣ: awyem tt idd waha mic mma tegga.

Nitni yenni ttɣilen zeɛma yessn itt yexs a tt yawi.

Waxxa nnan as: – A ac tt newc.

Wcin as tt ggin urar, netta yeqqim di taddart ruḥen wweyn az dd taslit. Ggin as tt idd di karòṣa. Karòṣa nni wwyen tt idd, taslit teqqim di l·maḥal·l· n mulay luxa. Ssidfen tt idd ɣars ammu di karòṣa.

– A l·al·l·a yemma,

Yenna as: – A yemma, manay a?

Yufa wer lli bu t tenni. Yufa tenni nneɣni wer ɣars bu iḍarn. Óh ya fḍiḥa, yenna as i yemmas:

– Manawy a dayi dd tewwyem?

Tenna as: – Qa neccin nenna ac: qa wer ɣars bu iḍarn.

Yeqqim yettɛejjeb. Ttsemma yeqqim yerẓem aqemmum. Ŀmuhimm yegga urar nni. Iruḥ tegg as ttil·ifón tḥenjirt enni.

Tenna as: – Araḥet.

Tenna as: – Wegg ceḍren luxa necc lid cekk?

Yenna as: – Ha sslam nnem.

Yenna as: – Kennint tceḍrent

Tegg as l·l·eɛba teɛber xas.

Yenna as: – Luxa kennint tceḍrent x yeryazen.

– Mijn vader en moeder liegen.

Hij ging naar zijn ouders en zei:

– Jullie moeten toch haar hand vragen. Als ze geen benen heeft is ze voor mij, en als ze ze wel heeft ook.

Hij dacht dat ze hem voor de gek hielden en zei:

– Breng haar mij, of ze nou zonder benen is of blind is of niets kan zien...

Hij wilde dus met haar trouwen. De vader en moeder van de jongen gingen naar het huis. Ze kwamen bij de man, hij liet hen binnen en zijn vader zei:

– Onze zoon zendt ons en zegt: breng haar, hoe ze er ook uit mag zien.

Ze dachten dat hij haar kende en met haar wilde trouwen. Haar ouders zeiden:

– Je kunt met haar trouwen.

Ze organiseerden de bruiloft. Hij bleef thuis tot ze de bruid brachten. Ze zetten haar in haar rolstoel en brachten haar naar hem. De bruid kwam nu de kamer van de bruidegom binnen. Ze brachten haar in haar rolstoel. Hij zei:

– Moeder! Wat is hier aan de hand?

Hij merkte dat het helemaal niet zijn meisje was, maar dat andere meisje zonder benen. Hij zei tegen zijn moeder:

– Wat brengen jullie me nou?

Zij zei:

– We hebben je toch gezegd: ze heeft geen benen.

Hij stond perplex, zijn mond viel open van verbazing. Ze vierden de bruiloft. Het andere meisje belde hem weer op en zei:

– En, wie is er slimmer, jij of ik?

Hij zei:

– Je hebt gelijk, jullie zijn het slimst.

Ze had hem voor de gek gehouden. Hij zei:

– Jullie vrouwen zijn slimmer dan de mannen.

Yenna as: – Min dayi γa tegged zeɛma?

– Zeɛma taḥenjirt a a cekk fekkeγ zzayes.

Qa babas n tḥenjirt enni qa d ccexṣiya.

Mala yexs ad yegg ṭṭal·aq niγ wer yzemmer. Mayemmi? Wenni ttsemma γars ttminyat, d burjwazi, qa nniγ ac l·bil·l·a d winat, netta wenni d ameskin waha, mala yexs ad yegg ṭṭal·aq wer yzemmer. Ŀmuhimm tenna as:

– Mala texsed tamγart a xak tt ssbeɛdeγ, a ayi tawyed necc.

Uca yenna as: – Waxxa.

Tenna as: – Min dayi γa tewced zeɛma?

Yenna as: – Mala tessbeɛded xafi tamγart a a cemm awyeγ cem.

Waxxa, tenna as: – Di nnhar n ssuq,

Tenna as: – A tt tegged di karòṣa, a tt dayes tegged a tarḥed a tbedded di tewwurt n ssuq. Tawwurt n ssuq mayes ttadfen yewdan. Nettat a tt tessbedded di karòṣa, cekk a ttbedded ammu a zzayes tettred. Zeɛma xmi wer γars bu iḍarn a zzayes tettred ammu.

Netta yewwy itt γer tewwurt enni n ssuq, yegg itt di karòṣa yessbedd itt da, netta aryaz enni nnes ibedd ṭṭerf nnes ittegg ammu, wwyen dd ijj n ḍuru tnayen, ttsemma ittetter. Babas n tḥenjirt umi qessen iḍarn yus dd ad isewweq, aḍekk°al nnes, yendeh dd ttumubin, ttumubin nuvó ammu, ammu i yttegg, qa d ccexṣiyya. Netta ixecc dd ammu netta yettwala yellis nni di tewwurt n ssuq ttetter ttegg ammu, yus dd γars, yenna as:

– Maγer necc yelli, wciγ ac tt bac a zzayes tettred?

Yenna as netta wenni yenna as: – Qa tina

Yenna as: – Ixelq itent rebbi bac a zzayes nttetter.

Yenna as zeɛma: – Zeɛma wer γarsent bu iḍarn.

Yenna as: – Tin min γa tegged, ma ttegg mermiṭa, ma ttṣebben?

Yenna as: – Tin qa a zzayes nttetter waha.

Toen zei hij:

– En wat ga je nu met me doen?

– Ik zorg dat je van dat meisje kunt scheiden.

De vader van het meisje was een belangrijke meneer. Als hij van haar scheiden wilde ging het toch niet. Weet je waarom? Zijn schoonvader had geld, was een rijk man met een villa en zo, terwijl hij maar een arme sloeber was. Als hij van haar wilde scheiden ging dat niet. Toen zei het meisje:

– Als je wilt dat ik die vrouw van je weghaal moet je me beloven met mij te trouwen.

– Goed.

– Wat geef je me dan?

– Als je die vrouw van me weghaalt zal ik met je trouwen.

Toen zei zij:

– Als het markt is moet je haar in haar rolstoel zetten. Dan moet je met haar bij de ingang van de markt gaan staan, daar waar de mensen binnenkomen. Je zet haar daar met haar rolstoel neer en begint dan voor haar te bedelen. Ze heeft geen benen en jij kunt dan met haar bedelen.

Hij bracht haar in haar rolstoel naar de ingang van de markt en zette haar daar neer. Haar man ging naast haar staan en stak zijn hand uit. Ze gaven hem een halve dirham of een hele, hij bedelde. De vader van het meisje zonder benen ging ook boodschappen doen. Hij stapte in zijn gloednieuwe auto – hij was een hele pief – hij kwam aan op de markt en zag daar zij dochter bij de ingang van de markt bedelen. Hij kwam bij hem en zei:

– Heb ik je mijn dochter gegeven om met haar te bedelen?

Maar haar man zei:

– Zulke vrouwen zijn door de Heer geschapen om mee te bedelen. Ze heeft geen benen en wat kan ze dan doen? Ze kan niet koken, ze kan niet wassen, je kunt alleen maar met haar bedelen.

Yenna as: – Wc ayi dd yelli.

Yenna as: – Ll·a, wer as ṭṭel·l·iqeγ ca.

Yenna as wenni: – Newc as ttminyat taxeṣṣart.

Yenna as: – Aq ec min txeṣred x wurar nni.

Yewc as ttminyat iεemmer dd ijj n ccak, yeḵsi ttminyat enni iruḥ γer tḥenjirt enni.

Yenna as: – Baẓ!

Iruḥ yewwi taḥenjirt enni. Tenni nneγni iṭel·l·eq dd zzayes, ifekk zzayes. Al da, tkemmel.

30 De jakhals en de egel (I)[30]

Uccen d yinsi ttemεacarn. Lluẓen. Udfen γer ijj n lεaraṣi, lεaraṣi nni γars lmejra, tarja n waman. Netta insi d ameẓẓyan, wal·akinni uccen yemγer. Umi γa y adfen zi lmejra nni, lmejra d ameẓẓyan, udfen zzayes, udfen γer lεaraṣi ufin l·makl·a, tteffaḥ, l·banan, di lεaraṣi nni, t tabḥirt.

Lmuhimm uccen iεejb as ittett waha. Ittett ittett ittett, yuff as uεeddis. Insi l·l·a. Insi ittett cway itteffeγ ittadef, ixeẓẓer ma ad yadef ma ad yeffeγ. *Innama* umi dd udfen ttuγa lluẓen. Umi γa ccen aεeddis yuff, wer zemren ad ffγen. Netta ibel·l·eε, ttsemma yedwel d ameqqran, yuff as uεeddis. Lmuhimm uccen ittett waha, insi yeqqar as:

– Uccen!

Yeqqar as: – Ah.

Yeqqar as: – Ttett, ttqellabed zeεma a teffγed. Qa a tennaγed.

Iwa l·muhimm uccen nni yuff as uεeddis, yexs ad yeffeγ wer izemmer. Qa yuff as uεeddis. Insi yerwel, uccen yeqqim dini. Tabḥirt enni n yijj n lefqih. Ixecc dd ammu lefqih enni.

– Geef me mijn dochter terug.

– Nee, ik scheid niet van haar. We hebben te veel geld voor haar uitgegeven.

– Hier heb je alles wat je aan de bruiloft hebt uitgegeven.

Hij schreef een cheque voor hem uit. Hij nam het geld aan en ging naar het meisje. Hij zei:

– Bravo!

Hij trouwde met het meisje en scheidde van de ander. Het verhaal is uit.

30 De jakhals en de egel (1)[25]

De jakhals en de egel waren samen op weg. Op een dag hadden ze honger en gingen ze een moestuin in. Die moestuin had een gootje, een slootje voor het water. De egel was klein, maar de jakhals was groot. Toen ze door dat gootje naar binnen waren gekropen, kwamen ze in de tuin. Die was vol met eten: appels, bananen... Het was een moestuin.

De jakhals was in zijn sas. Hij at en at en at, hij at zijn buikje rond. De egel deed het anders. Hij at wat en ging dan weer naar buiten en dan weer naar binnen. Hij keek of hij er nog in en uit kon. Toen ze naar binnen waren gegaan hadden ze honger gehad, en als hun buik te rond zou worden zouden ze niet meer naar buiten kunnen. De jakhals at dus maar door, terwijl de egel zei:

– Jakhals!

– Ja?

– Je moet eten en dan proberen of je er nog uit kunt, anders blijf je steken.

De buik van de jakhals was helemaal rond, en toen hij naar buiten wilde gaan ging dat niet meer. De egel vluchtte en de jakhals bleef achter. Zo rond was zijn buik. De moestuin was van een schoolmeester. Toen de schoolmeester kwam deed de jakhals

Netta uccen nni, yegga ixf nnes yemmut. Iwa yemmut ammu, yerẓem aqemmum, ixecc dd lefqih enni yenna as:

– A l·aṭif a l·aṭif a l·aṭif,

Yenna as: – Wer ssγ man rriḥt enni,

Yenna as: – Uccn a yemmut ayi da.

Yecti t ammu iḥeyyer, iḥeyyer it. Yegga y ammu yeqḍu γars ttabeε. Yeṭṭf it zi ttabeε. Yegg as ammu, yeqḍu dd γars ttabε enni. Uccen nni yus dd di temmurt netta ad yekker γrewl as. Yerwel. Yenna as lefqih enni:

– A iεber idd xafi wuccen, zixenta yedder.

Yenna as: – Qa yedder, necc ttγil ayi yemmut.

Ŀmuhimm yeqḍu γars ttabeε.

Yenna as: – Luxa l·meεqul;

Yenna as: – Qa iqess as ttabeε. Uccanen merra γarsen ttwabeε, wenni wer γars ca.

Yenna as: – Ca nnhar a t ṭṭfeγ.

Yettεaqab it wer γars bu ttabeε.

Yenna as: – Ruḥ.

Yenna as: – Xa a c ṭṭfeγ.

Yenna as: – Qa cekk a c εeqleγ.

Yenna as: – Qa qessγ ac ttabeε luxa.

Ŀmuhimm, uccen nni mana yegga? Iruḥ, iruḥ γer tamẓa.

Yenna as: – Ma tarwa nnem a asen ṣṣeγreγ?

Tenna as tamẓa: – Wah.

Tenna as: – Qa γari bezzaf n tarwa inu.

Netta, min yexdem wuccen? Tamẓa tewwγ az dd tarwa nni nnes, umi az dd γa tawi tarwa nni nnes yecc iten, umi ten γa yecc yeṭṭef ijj n weqduḥ d ameqqran yejmeε dd tizizwa. Yegga dis tizizwa nni gg° qduḥ nni, ibel·l·eε xas, yeccat dis ijj n ukeccuḍ, akeccuḍ, d lmecεaḍ yeccat din, yeccat ammu 'taq taq taq' gg° qduḥ enni. Tizizwa nni tteggent: 'züüzüü'. Tamẓa ttas dd ammu teqqar as i wuccen:

– Xseγ ad ẓreγ tarwa inu.

alsof hij dood was. Hij lag daar voor dood, met zijn mond open. De schoolmeester zei:

– Bah, wat is dat voor een stank.

Toen zei hij:

– Er ligt hier een dode jakhals.

Hij pakte hem op en slingerde hem weg. Daarbij brak zijn staart af. Hij had hem bij de staart gepakt, deed zo met hem en toen brak zijn staart af. Toen de jakhals weer op de grond terecht kwam stond hij op en rende weg. Toen zei de schoolmeester:

– De jakhals heeft me voor de gek gehouden. Hij leeft nog en ik dacht dat hij dood was.

Hij had zijn staart afgebroken. Toen zei hij:

– Maar goed, zijn staart is eraf. Alle jakhalzen hebben staarten behalve hij. Ik krijg hem nog wel.

Hij zou hem kunnen straffen omdat hij geen staart meer had. Hij zei:

– Ga maar. Ik zal je nog wel grijpen. Ik kan je namelijk herkennen omdat je staart eraf is.

Weet je wat de jakhals deed? Hij ging naar de menseneetster en zei tegen haar:

– Zal ik je kinderen les geven?

De menseneetster zei:

– Goed. Ik heb erg veel kinderen.

Weet je wat de jakhals deed? De menseneetster bracht hem haar kinderen. Toen ze hem haar kinderen had gebracht at hij hen op. Toen nam hij een grote pot waarin hij bijen deed. Hij deed hem dicht en sloeg er met een stok op. Als hij zo 'taktaktak' op de pot sloeg deden de bijen 'zzzz zzzz'. Als de menseneetster dan kwam vroeg ze de jakhals:

– Ik wil mijn kinderen zien.

Yeqqar as: – Qa mala teẓrid ten ad run attaf wer ḥeffḍen ca.

Yeqqar as: – Ixeṣṣ cem wer ten tẓerred ca.

Yeqqar as: – Ṣenneṭ waha.

Ttekk edd ammu, ttekk edd γer tburjett, wer ttidef ca γer lmaḥal·l; tṣenneṭ ammu, ttesla 'züü' tizizwa nni luxa.

Yeqqar as: – Qa ḥeffḍen ml·iḥ qaε.

Yeqqar as: – Qa qqarn bezzaf.

Yeqqar as wuccen: – Mala teẓrid ten ad run a tafed ttun tγuri.

Waxxa. Iruḥ γer ijj n teqninnect, yenna as:

– A ayi txebced ifri.

Mayemmi? Bac tamẓa xmi γa terr lexbar il·l·a yecca tarwa nnes, uccen ad yadef igg fri nni. Ŀmuhimm, ijj n nnhar tus dd tamẓa tenna as:

– Ad ẓreγ tarwa inu.

Tus dd ammu nettat texẓer tufa tarwa nnes yecc iten, texẓer gg° qduḥ tufa t tizizwa nni: 'züüü'. Tuzzel xas. Umi xas γa tazzel ammu, uccen nni yudef igg fri nni. Nettat ttebε it nettat tmenε it zegg° ḍar. Temneε dd uccen.

Uccen yeεber xas, yenna as: – A tamẓa!

Yenna as: – Teṭṭfed aẓwer n tzegg°art,

Yenna as: – Ttγiled d ḍar inu!

Terxu yas. Yudef igg fri, iruḥ. Min γa yexdem? Luxa lefqih enni qa yrezzu xas. Lefqih enni qa a t yeṭṭef a t ineγ. Min zzi t γa yexẓer iεeqqel, mayemmi?, wer γars bu ttabeε. Uccanen merra γarsen ttwabeε. Iwa l·muhimm γars ijj n tcejjert n lmecmac. Dayes bezzaf n lmecmac di tcejjert enni. Xsen ad ccen lmecmac enni wer γars ttiwḍen, tuεla tsejjert enni. Iεerḍ edd merra uccanen, yenna as:

– Qa nnhar a, γarneγ ijj n tmecmact, a nemεawen, a tt idd nezzelz ammu ad yewḍa lmecmac a t necc.

Netta min das yexdem? Óh, ittejmaε uccanen nni, icedd

– Als je ze nu ziet zullen ze huilen en niets meer kunnen onthouden. Je mag hen nu niet zien, maar je kunt wel luisteren.

Ze ging bij het raam staan en ging niet naar binnen. Daar luisterde ze. Ze hoorde de bijen: 'zzzz'. Hij zei:
– Ze leren goed. Ze onthouden alles. Als je hen zou zien zouden ze huilen en alles wat ze geleerd hebben vergeten.

De jakhals ging naar een konijn en zei:
– Je moet een hol voor me graven.
Weet je waarom? Als de menseneetster door zou krijgen dat hij haar kinderen had opgegeten, kon de jakhals snel het hol in kruipen. Op een dag kwam de menseneetster langs en zei:
– Nu wil ik mijn kinderen zien.
Ze ging naar binnen en zag dat hij haar kinderen had opgegeten. Ze keek in de pot en zag dat het bijen waren: 'zzzz'. Ze rende achter hem aan. Toen kroop de jakhals in het hol. Ze wist nog een poot van hem vast te pakken. De jakhals hield haar voor de gek.
Hij zei: – Menseneetster! Je hebt een jujubewortel te pakken en denkt dat het mijn poot is!

Ze liet hem los. Hij kroop in het hol. Wat moest hij nu doen? De schoolmeester was naar hem op zoek. Als hij hem te pakken zou krijgen zou hij hem doden. Weet je waarom hij hem zou kunnen herkennen als hij hem zag? Hij had geen staart meer. Alle jakhalzen hebben staarten. De jakhals had een abrikozenboom. Er zaten veel abrikozen in de boom. Ze wilden de abrikozen eten, maar ze konden er niet bij: de boom was te hoog. Hij nodigde alle jakhalzen uit en zei:
– Vandaag gaan we elkaar helpen. We hebben een abrikozenboom. We zullen hem zo schudden dat de abrikozen eruit vallen en we ze op kunnen eten.
Weet je wat hij deed? Oh! Hij bracht alle jakhalzen bij elkaar.

asen ttwabeɛ s tsejjert iẓeyyer iten ml·iḥ. Yejmeɛ dd merra uccanen. Mumi iẓeyyer iten ammu ɣer tsejjert enni s ijj ufilu, yenna as:

– A tt nhezz ammu ad yewḍa lmecmac enni a t necc.

D netta iẓeyyer iten ml·iḥ. Netta yewweḍ ɣer ijj n ḍḍher yenna asen:

– A ya uccanen, uccanen!

A yenna as: – Rewlem, rewlem, qa uççа igeɛɛed dd.

Netta uccen ittagg°ed zegg° uçça. Innama, aqzin iqeṭṭa x wuccen, ittett it. D wenni netta, nihni umi ɣa din tteslan ttɣil asen d ṣṣeḥḥ. D nihni ad jebden tacejjert enni, ttwabɛ enni qḍewn asen merra. *Iden* uccanen nni ttwabɛ enni qqimen ttsemma dini, ɛel·l·qen. Dewlen merra wer ɣarsen bu ttwabeɛ. Kifkif, am wuccen nni yrewlen i lefqih enni am yinneɣni. Netta yegga asen amenni bac lefqih enni wer yezmer a t yeɛqel. Kifkif wer ɣarsen merra ttwabeɛ, a as yini:

– Ma d cekk, ma d win?

L·muhimm lefqih enni ijj n nnhar yeṭṭef uccen nni beɛda, wenni i as yeccin amenni. Yeṭṭf it yenna as:

– *Weḷḷah il·a* tḥeṣled.

Yenna as: – Mayen dac ggiɣ?

Yenna as: – D cekk i dayi yeccin l·makl·a di lɛaraṣi, umi c dd ɣa ḥeyyreɣ ammu iqeḍw ac ttabeɛ.

Yenna as: – Cekk d abuhali.

Yenna as: – Ma a dayi tɛeqled?

Yenna as: – Wer ɣark bu ttabeɛ.

Yenna as: – Qa merra uccanen wer ɣarsen bu ttwabeɛ.

Yenna as: – Mayen teqqard?

Yenna as netta: – Raḥ ɛerḍ dd uccanen.

Iruḥ lefqih enni yegga y aberreḥ yenna as: – A dd tasem, a uccanen, merra.

 Usin dd wuccanen nni. Umi dd ɣa y asen a dd asen ammu,

Hij bond hun staarten aan de boom. Hij bond ze stevig vast. Toen hij van alle jakhalzen de staarten met een touw had vastgebonden zei hij:

–Als we er nu aan trekken vallen de abrikozen op de grond en kunnen we ze eten.

Toen hij hen goed had vastgebonden klom hij op een heuvel en riep:

–Jakhalzen! Jakhalzen! Vluchten! Er komt een hond aan!

Jakhalzen zijn bang voor honden, omdat ze sterker zijn en ze opeten. Toen ze hem hoorden roepen dachten ze dat het waar was. Ze trokken aan de boom en al hun staarten werden eraf getrokken. De staarten bleven hangen. Zo had geen van alle meer een staart en zagen ze er allemaal zo uit als de jakhals die voor de schoolmeester was gevlucht. Hij had dit allemaal zo georganiseerd dat de schoolmeester hem niet meer kon herkennen. Nu zagen ze er allemaal hetzelfde uit en zou hij vragen:

–Ben jij het of is die het?

Op een dag greep de schoolmeester de jakhals die uit zijn tuin had gegeten. Hij greep hem en zei: –Je bent erbij.

–Wat heb ik gedaan?

–Jij hebt mijn eten opgegeten in de moestuin en toen ik je wegslingerde brak je staart af.

–Je bent geschift. Kun je me dan ergens aan herkennen?

–Je hebt geen staart.

–Geen enkele jakhals heeft een staart.

–Wat zeg je?

–Nodig de jakhalzen maar uit.

De schoolmeester liet een bericht uitgaan en zei:

–Jakhalzen, jullie moeten allemaal komen!

De jakhalzen kwamen. Toen ze er allemaal waren zag hij dat

yufa merra wer ɣarsen bu ttwabeɛ, kifkif. Am wa am wa, yenna as:

– May di i tessned il·la d necc?

Yerxu yas, netta d wenni beɛda, yerxu yas ṣafi. Iwa tta tkemmel. Iwa uccen nni ttsemma yeɛber xas.

31 De jakhals en de haas[31]

Tḥajitt a x wuccen t tyerẓiṣt. Netta uccen dayes taḥraymect, lebda dayes taḥraymect netta. Ijj n nnhar tayerẓiṣt d wuccen cercen.

Yenna as: – Luxa a necrec a nerr imendi.

Matal·an, icrec wuccen t tyerẓiṣt – tayerẓiṣt dayes nneyyet waha; l·muhimm uccen dayes taḥraymect. Ŀmuhimm rrin imendi, yewweḍ dd ammu yemɣer, ruḥen ad mejren. Tayerẓiṣt tmejjer imendi. Uccen mayen ittegg? Uccen yeṭṭef iẓra, ittarḥ saddw ijj n teẓrutt yettɣima din di tili. Teqqs as tfuct. Teqqar as tyerẓiṣt:

– Iwa kker a kidi tmejred, zeɛma qa neccin necrec.

Yeqqar as: – Qa ṭṭfeɣ taẓrutt in bac wer tweṭṭi.

Netta yettnuffur din waha. Yettnuffur din zi tfuct. Iwa l·muhimm yejmeɛ imendi nni. Jemɛen dd imendi nni, usin dd ad ṣṣrewten imendi nni. Umi t ɣa ṣṣrewten, l·muhimm, kksen lum weḥḥdes, imendi weḥḥdes. Luxa uccen isseḥqer tayerẓiṣt yeqqar as:

– Necc i xam ɣa iḥekmen, mani ɣa cem cceɣ.

Ŀmuhimm uccen nni yenna as: – Necc ad ctiɣ imendi.

Yenna as: – Cem a am wceɣ lum.

Tenna as tyerẓiṣt: – Ŀl·a.

Yenna as: – Qa lum waha xseɣ a dayi tewced cway imendi. Qa necc ɣari tarwa inu a t ccen.

geen van alle een staart had. Ze zagen er allemaal hetzelfde uit. Toen zei hij:

– Hoe kun je nou weten dat ik het ben?

Hij liet hem gaan. Het was wel die jakhals geweest, maar hij liet hem toch gaan. Hier eindigt het verhaal: de jakhals had de schoolmeester weer voor de gek gehouden.

31 De jakhals en de haas

Dit is het verhaal van de jakhals en de haas. De jakhals is slim en altijd vol listen. Op een dag waren de jakhals en de haas compagnons. De jakhals had gezegd:

– Laten we samen graan verbouwen.

De jakhals en de haas werden dus compagnons. De haas is een beetje dom, terwijl de jakhals slim is. Ze zaaiden het graan en het werd rijp en hoog. Toen ze gingen oogsten oogstte de haas het graan. Weet je wat de jakhals deed? Hij pakte een paar stenen vast en ging onder een rots in de schaduw zitten. Hij had last van de zon. Toen zei de haas:

– Kom helpen bij het oogsten. We zijn toch compagnons?

Maar de jakhals zei:

– Ik houd deze rots vast om te voorkomen dat hij omvalt.

Hij was daar alleen maar voor de zon gevlucht. Ze brachten het graan bij elkaar en gingen dorsen. Bij het dorsen deden ze het kaf bij elkaar en het koren bij elkaar. De jakhals bedreigde de haas en zei:

– Ik ben hier de baas, of ik eet je op. Ik neem het koren en jij krijgt het stro.

De haas zei:

– Nee, dat is alleen maar stro. Geef me ook van het koren. Ik heb kinderen en die moeten ook eten.

Yenna as: – Ḷḷa, waḷu.

Yenna as: – Necc a ctiγ imendi merra,

Qa *innama* imendi yeγla, lum qa ttwalid tticcen t i ddwab waha, iγyal d winat.

Yenna as: – Ḷḷa waḷu, necc imendi necc i t γa yectin.

Waxxa. Min das texdem tyerẓiṣt? Truḥ γer wuçça. Uçça netta iqeṭṭa x wuccen ittagg°ed zzayes wuccen.

Tenna as: – A uçça.

Yenna as: – Tter ayi min dayi texsed.

Tenna as: – Xseγ a teqḍid x wuccen, qa zeεma necrec necc d netta, yeqqar ayi: ad ctiγ imendi, cem a am wceγ lum.

Ḷmuhimm, yenna as wuçça:

– Ixeṣṣ am a dayi tewced zzect.

Netta uçça tεejb as zzect tuḥerrect. Tteεjib as. Tayerẓiṣt enni tewwy as zzect tuḥerrect, ddehn it mḷiḥ, tticc as kun nhar. Ijj n nnhar almi yedwel mḷiḥ tewwi dd uçça nni. Tewwi dd uçça nni tegg it gg° neḍrar, tessers it dini, tegga xas tazzyawt. Tessnuffer it din. Yus dd wuccen, tenna as tyerẓiṣt:

– A dayi tewced lḥeqq inu.

Yenna as wuccen: – Ḷḷa!

Yenna as: – Imendi inu, lum nnem.

Tayerẓiṣt tenna as: – Lḥeqq n min di saddew i tezzyawt in, iḷḷa imendi inu lum nnec.

Ḷmuhimm, ad yekker wuçça, netta uccen yerwel. Uçça ittazzel. Ittebε it yejbed xas: 'ṭaḥ ṭaḥ', ittazzel yeqqar as wuccen nni:

– Lum nnem, imendi nnem, cti xafi zzmer nnem waha.

Yeṭṭef uccen nni yenγ it, iwa tayerẓiṣt enni tecti lum enni tecti imendi nni. Ṣafi tedwel bixir. Tegg as lḥeqq nnes. Ṣafi al da.

– Niets daarvan. Ik neem al het koren.

Koren is duur, terwijl stro alleen maar voor de dieren is, voor de ezels en zo. De jakhals zei:

– Niets ervan. Het koren neem ik.

Weet je wat de haas toen deed? Hij ging naar de hond. Honden zijn sterker dan jakhalzen en jakhalzen zijn bang voor hen. De haas zei:

– Hond?

– Vraag maar wat je wilt.

– Ik wil dat je met de jakhals afrekent. We waren compagnons en nu zegt hij: ik neem het koren en jij krijgt het stro.

Toen zei de hond:

– Je moet me olie geven.

Honden houden van olie. De haas bracht hem de olie en smeerde hem elke dag lekker in. Op een dag toen hij zich goed voelde nam de haas de hond mee naar de dorsvloer. Ze zette hem daar neer, legde een mand over hem heen en verstopte hem zo. Toen de jakhals kwam zei de haas:

– Geef me mijn deel.

De jakhals zei:

– Nee. Het koren is van mij, het stro is van jou.

Toen zei de haas:

– Het recht van wat onder de mand zit zegt dat het koren van mij is en het stro van jou.

De hond stond op en de jakhals vluchtte weg. De hond rende achter hem aan. Hij haalde hem in en sloeg hem: 'tach, tach'. De jakhals rende verder en riep:

– Het stro is van mij, het koren van jou! Hou die rotzooi van je zelf!

Hij pakte de jakhals en doodde hem. De haas nam het stro en het koren en werd rijk. Hij had hem zijn verdiende loon gegeven. Uit.

32 De jakhals en de egel (2)[32]

Yenna ak̲ insi d wuccen cerk̲en. k̲errzen, mani dd tusa ṣṣabet kkren ṣrewten, jemmɛen imendi, jemmɛen kulci.

Yenna as wuccen yenna as: – Wenni i ɣa iɣelben a dd yawey manay a.

Yekker netta insi, wer yezmir ad yeɛdu uccen di tazzla. Yeṭṭef tarwa nnes yeṭṭef idjen yeyy it diha, idjen yeyy it diha aɣirin, yeyy iten ked webrid. Kul mma yus edd wuccen ittaf it zi ṭṭerf nnes. Almani yufa insi yettɛemmar imendi. Yuf it yettɛemmar imendi, uk̲a yewwy as imendi. Qqimen gguren xeccen ɣer ijj n wanu dis aman, dis bezzaf n waman. Ɣres tnayen n ṭṭebṣiyin. Yenna as i yinsi:

– Hwa cekk, awey dd aman.

Yekker yehwa yinsi di ṭṭebṣek̲t enni iɛemmer d aman. Yeqqim dinni. Yenna as i wuccen:

– Hwa dd cekk.

Yekker mani ɣa yehwa di ṭṭebṣek̲t enni, uccen yeḍqel, yekker yehwa di ṭṭebṣek̲t enni winat insi igeɛɛed.

Yenna as wuccen: – Mani teggured?

Yenna as: – *Ha d-denya d-denya, ci ṭalɛɛ ci hawed.*

Uk̲a insi yeswa yeffeɣ, uccen yeqqim din ɣer dixel.

33 De jakhals en de egel (3)[33]

Ɛmuhimm ijj n nnhar mqaṭaɛen yinsi d wuccen.

Yenna as yinsi nni i wuccen, yenna as:

– Nnhar a gg ixf nnec cekk d ayyul. Qa ad zznuziɣ tisila.

32 De jakhals en de egel (2)

De egel en de jakhals waren compagnons. Toen ze geoogst hadden wilden ze gaan dorsen. Ze brachten het koren bij elkaar en toen alles bij elkaar was gebracht zei de jakhals:

– Degene die wint (bij het hardlopen) krijgt alles.

De egel kon natuurlijk niet van de jakhals winnen met hardlopen. Hij nam zijn kinderen. Hij zette een hier, de volgende daar, de volgende weer een stuk verder. Hij zette hen langs de weg. Elke keer als de jakhals kwam vond hij hem aan zijn zijde. Toen hij aankwam zag hij dat de egel bezig was het graan in te pakken. Hij nam al het graan mee. Op weg kwamen ze bij een put waar veel water in stond. Hij had twee kommen. Toen zei hij tegen de egel:

– Ga naar beneden en breng water.

De egel ging in de kom naar beneden en vulde hem met water. Hij bleef daar. Toen zei hij tegen de jakhals:

– Kom jij nu naar beneden.

Toen hij in zijn kom naar beneden kwam – de jakhals was zwaar – ging de kom van de egel naar boven. Toen zei de jakhals:

– Waar ga je heen?

– Zo is de wereld: de een gaat omhoog, de ander naar beneden.

De egel had gedronken en ging weg en de jakhals bleef in de put.

33 De jakhals en de egel (3)[26]

De egel en de jakhals kwamen elkaar toevallig tegen. Toen zei de egel tegen de jakhals:

– Vandaag moet je doen alsof je een ezel bent, dan ga ik sandalen verkopen.

Yenna as: – Waxxa.

Ḷmuhimm yeqqim x ijj n ṭṭcer, insi nni iẓra denni iqzinen. Uccen wer iḥemmel bu weqzin. Ḷmuhimm amenni yeqqim yettlaγa:

– Tisila d winat.

Netta yeẓra iqzinen yenna asen:

– Aq awem εemmi Yeḥya.

Qqimen ttazzlen xas. Ah ttazzlen xas ttazzlen xas, ttazzlen xas, sseεdun dd xas, ha yenna as:

– Ay amcum qa min dayi teggid cekk?

Ḷmuhimm εawed ijj umur, mqaṭaεen di lγabet. Yenna as:

– A εemmi Yeḥya!

Yenna as: – Ammu i dayi yegga yinsi. Nnhar a tesseεdud t xafi.

Yenna as yinsi yenna as: – Nnhar a qeyydeγγ aj dd ijj n tesraft ibawen, nnhar a a tt nεemmer.

Yenna as: – Waxxa.

Ḷmuhimm, 'ṭaq ṭaq ṭaq ṭaq', wwḍen γer tesraft enni n ibawen. Yenna as yinsi:

– Iwa hwa cekk a uccen!

Yenna as: – Necc d ameqqran, mala hwiγ wer tzemmred a dayi dd tjebded.

Yenna as: – Cekk insi d ameẓẓyan, a tehwid, a aj dd ggeγ tabuqalt a j dd jebdeγ.

Yenna as: – Waxxa.

Netta ad yehwa, yeqqim yettεemmar as tazzyawt s ibawen. Yettεemmar as tt yettεemmar as tt, iεemmer ibawen.

Yenna as: – Iwa *Ḷḷah iεawen* a εemmi insi.

Yenna as: – Raja.

Yenna as: – Nniγ ac: *Ḷḷah iεawen.*

– Goed.

Ze kwamen bij een dorp en de egel zag daar honden. Jakhalzen verdragen geen honden. Hij begon te roepen:

– Sandalen!

Toen hij de honden zag riep hij:

– Hier is oompje Jahja![27]

Ze renden achter hem aan, ze renden en renden en renden en kregen hem te pakken. Toen zei hij:

– Wat heb je nou gedaan, schurk?

Op een dag kwamen ze elkaar weer tegen in het bos. De egel zei:

– Oom Jahja?

De jakhals zei tegen zichzelf:

– De egel heeft me dat aangedaan. Vandaag bezorg ík hem narigheid.

De egel zei:

– Ik weet een kuil met bonen voor je. Laten we het er vandaag van nemen.

– Goed.

'Taktaktak', ze kwamen bij de kuil met bonen. Toen zei de egel:

– Ga jij naar beneden, jakhals!

Maar hij zei:

– Ik ben te groot, als ik naar beneden ga kun je me niet meer ophalen. Maar jij, egel, jij bent klein. Ga jij naar beneden. Ik geef je een kruik mee en haal je dan weer naar boven.

– Goed.

Hij ging naar beneden. Hij vulde een mand met bonen. Hij vulde er nog één en nog één en nog één. Toen zei de jakhals:

– Vaarwel, oompje egel!

– Wacht op mij!

– Ik zei: vaarwel!

Yenna as: – A tneḍred tazzyawt enni tameẓẓyant, gg dayes cwiya ibawen, wc itt i tarwa inu xmi j dd ɣa lqan ɣer webrid.

Yenna as: – A weddi waxxa.

Ŀmuhimm yenḍer az dd tazzyawt enni tameẓẓyant netta insi yudef dayes yekkummec. Yegg edd xas cway ibawen, ŀmuhimm uccen yeqqim ijebbed ijebbed yegg it x weɛrur nnes.

Yenna as: – *Ḷḷah iɛawen* a ɛemmi y insi.

Insi yettɣil as ɛad aq t denni. Yeggur yeggur yeggur yeggur yewweḍ ɣer mani ittili yinsi. Tarwa nni n yinsi lqan t id ɣer webrid.

Nnan as: – A ɛemmi Yeḥya, wer teẓrid bu babatneɣ?

Yenna as: – Wer sseɣ mayes yekka babatwemm enni.

A yenna as: – A hda, wi ssnexleɛ tarwa inu!

Ṣafi tkemmel. Uca meneɛen t yenɣ it swammu. Ṣafi.

34 De jakhals en de egel (4)[34]

Ijj n nnhar yenna as yinsi i wuccen:

– Yaḷḷeh a nḍebber min ɣa necc.

Qeyyden ijj n tḥimert n lebhayem. Lami qeyyden tḥimert enni n lebhayem yenna as wuccen:

– Luxa cekk a y insi, ruḥ selha ten, necc, nihni ami kic ɣa lhan, a kic irarn, necc a asen dd acreɣ ijj uḥuli. Ami t id ɣa acreɣ a t necc.

Iḥenjirn nni yettrassen iruḥ ɣarsen yinsi. Yekker yeṭṭf it ijj uḥenjir, yenna as:

– Ha aqqa awem meneɛeɣɣ awen dd insi.

 Qqimen ttirarn akides.

Yenna as: – A tneḍred tazzyawt enni tameẓẓyant, gg dayes cwiya ibawen, wc itt i tarwa inu xmi j dd ɣa lqan ɣer webrid.

Yenna as: – A weddi waxxa.

Ḷmuhimm yenḍer az dd tazzyawt enni tameẓẓyant netta insi yudef dayes yekkummec. Yegg edd xas cway ibawen, ḷmuhimm uccen yeqqim ijebbed ijebbed yegg it x weɛrur nnes.

Yenna as: – *Ḷḷah iɛawen* a ɛemmi y insi.

Insi yettɣil as ɛad aq t denni. Yeggur yeggur yeggur yeggur yewweḍ ɣer mani ittili yinsi. Tarwa nni n yinsi lqan t id ɣer webrid.

Nnan as: – A ɛemmi Yeḥya, wer teẓrid bu babatneɣ?

Yenna as: – Wer sseɣ mayes yekka babatwemm enni.

A yenna as: – A hda, wi ssnexleɛ tarwa inu!

Ṣafi tkemmel. Uca meneɛen t yenɣ it swammu. Ṣafi.

34 ## De jakhals en de egel (4)[34]

Ijj n nnhar yenna as yinsi i wuccen:

– Yaḷḷeh a nḍebber min ɣa necc.

Qeyyden ijj n tḥimert n lebhayem. Lami qeyyden tḥimert enni n lebhayem yenna as wuccen:

– Luxa cekk a y insi, ruḥ selha ten, necc, nihni ami kic ɣa lhan, a kic irarn, necc a asen dd acreɣ ijj uḥuli. Ami t id ɣa acreɣ a t necc.

Iḥenjirn nni yettrassen iruḥ ɣarsen yinsi. Yekker yeṭṭf it ijj uḥenjir, yenna as:

– Ha aqqa awem meneɛeɣɣ awen dd insi.

Qqimen ttirarn akides.

– Gooi de kleine mand naar beneden en doe er een paar bonen in voor mijn kinderen, voor als je hen onderweg tegenkomt.

– Goed dan.

Hij gooide de kleine mand naar beneden. De egel rolde zich erin op en deed wat bonen over zich heen. De jakhals trok hem naar boven en zette hem op zijn rug. Toen zei hij: – Vaarwel, oompje egel!

Hij dacht dat de egel nog in de kuil zat. Hij liep en liep en liep tot hij aankwam waar de egel woonde. De kinderen van de egel kwamen hem tegemoet en zeiden:

– Oompje Jahja, heb je vader ergens gezien?

– Ik heb geen idee waar jullie vader heen is.

Toen riep de egel:

– Maak mijn kinderen toch niet bang!

Het verhaal is uit. Ze grepen de jakhals en hij doodde hem. Uit.

34 De jakhals en de egel (4)

Op een dag zei de egel tegen de jakhals:

– Laten we gaan kijken of we wat te eten kunnen vinden.

Ze zagen een kudde schapen. Toen zei de jakhals:

– Jij, egel, moet de herders bezighouden. Als ze dan met jou aan het spelen zijn steel ik een ram. Dan eten we hem samen op.

De egel ging naar de herdersjongens. Een van het pakte hem op en zei:

– Ik heb een egel voor jullie gevangen.

9 Ze speelden met hem en zeiden:

Tteggenn as: – Ḥred insi ḥred insi.

Yeqqim netta ittegg 'waah, waah'. Qa ttwalid insi yessɣuyyu. Uca uccen igeεεed dd yucer asen ijj uḥuli. Yixḍar ijj uḥuli iṣeḥḥ, dayes tadunt. Lami yixḍar aḥuli nni iṣeḥḥen dayes tadunt, uca yewwy it id ɣer ijj n yeɣẓer. Yewwy it id ɣer ijj n yeɣẓer uca iεedr itt s lxir, yuza t mlˑiḥ, aranna insi nni yettwala ilˑla ṣafi qa ikemmel s manawy enni, yewwi y aḥuli yeqqar as:

– Ṣafi yewwy it ɣer yeɣẓer.

Ḷmuhimm insi wer yeqqim yessɣuyyu, yeqqim yesqer. Ttsemma ufin yenni yesqer, ṭerqenn as. Almani ṭerqenn as uca ruḥen. Ruḥen yenni εeqben ɣer lebhayem ttqedden lebhayem ufin ijjen yenqeṣ.

Éh, nnan as: – Yeεber idd xaneɣ nnhar a yinsi.

Ɛeqben, xeẓẓren insi ufin t walˑu. Ufin t walˑu, wenni wer lli ca, yerwel ɣer yeɣẓer, iruḥ yettbeε aḥuli. Lami yettbeε aḥuli yuf it iεedl edd.

Yenna as: – Iwa freq akidi.

Yenna as: – Maɣer necc lami ttuɣa kessiɣ ten merra: rebbuɣ aḥuli weḥḥdi, εedlex t weḥḥdi uzix t weḥḥdi. Ttuɣa d cekk i t iεedlen?

Yenna as: – Ḷḷah ya weddi. Maɣer necc i ten iselhan, mmerrtenn ayi, qqim necc ttsemma ssɣuyyuɣ.

Yenna as wuccen: – Ḷmuhimm wer ac tticceɣ ca.

Yenna as: – Ḷmuhimm wer ac tticceɣ ca qaε.

Ḷmuhimm yenna as: – Mala tugid qaε a dayi tewced ca, wc ayi ɣi adan enni.

Yenna as: – D wenni netta.

Yenna as: – Waxxa.

Yenna as: – Aɣ ac.

Yewc as t. Lami t yewca, igeεεed ɣer ijj n teεrurt, tuεla, tegg°ej. Uca uccen nni yeqqim ittett.

 Lami yeqqim ittett, wer dd yusi ad yecc, ḷmuhimm yeqqim

–Jonas egeltje, jonas egeltje!

Hij deed dan 'wah, wah' en schreeuwde. De jakhals stal ondertussen een ram. Hij koos een stevige ram uit met veel vet. Toen nam hij hem mee naar een droge rivierbedding. Hij maakte hem klaar en stroopte het vel eraf. Toen de egel zag dat de jakhals klaar was en de ram had meegenomen zei hij tegen zichzelf:

–Mooi. Hij heeft hem naar de rivier gebracht.

Hij hield op met schreeuwen. Toen de herders merkten dat hij verder stil bleef lieten ze hem gaan. Ze gingen weg. Toen ze bij het vee kwamen en het telden merkten ze dat er één stuk ontbrak. Ze zeiden:

–De egel heeft ons vandaag bedrogen.

Ze keerden terug en gingen op zoek naar de egel. Hij was er niet meer, hij was naar de rivier gevlucht, achter de ram aan. Toen hij daar aankwam zag hij dat hij al klaar was. Hij zei:

–Deel hem met mij.

–Waarom? Ik heb toch alles gedaan. Ik heb de ram in mijn eentje gedragen, ik heb hem in mijn eentje klaargemaakt en in mijn eentje gevild. Heb jij hem soms klaargemaakt?

–Maar ik heb hen toch afgeleid? Ze hebben me geplaagd en ik heb geschreeuwd.

De jakhals zei:

–Je krijgt niets. Je krijgt helemaal niets.

–Als je me dan verder niets geven wilt, geef me dan de darmen.

–Goed. Hier heb je ze.

Hij gaf ze hem. Toen klom de egel op een hoge heuvel een stuk verderop terwijl de jakhals aan het eten was.

Hij kwam nauwelijks toe aan eten, want toen hij pas een heel

ittett cwaytt yal·leh, ca ḥaja drus tt i yecca. Uca yessuḍ winat yinsi, yessuḍ adan nni, yuff ml·iḥ. Uca yekkes dd ijj n lmecɛaḍ, yeqqim yeccat dayes: 'ṭṭeww', yeqqar as:

– Aya qa wer lli bu d necc, aqa awem uccen di ḍḍher swadday, digg γẓer.

Uca uccen ittesla dd amenni yenna as: – Ad ruḥen a dayi menɛen.

Uca yerwel wuccen yejja aḥuli nni amenni. Alami t yejja amenni uca yeɛqeb dd yinsi yeɛqeb dd γer uḥuli nni weḥḥdes, yeqqim ittett weḥḥdes. Uca yeqqim ittett weḥḥdes.

Qa lexxu wer izemmer a as yini wuccen: rewleγ. Insi ɛawed wer izemmer a as yini: qa cciγ amur. Uca ijj n nnhar mmelqan yenna as:

– A weddi, nnhar a a negg tabeqqult, tibbi.

Yenna as: – Waxxa.

Qqimen ammu uca kksen tibbi. Lami ttekksen tibbi insi yenna as i wuccen, yenna as: – A flan.

Yenna as: – Cekk γari ttili teggid tadunt, teccid aḥuli bezzaf.

Yenna as: – Qa teccid aḥuli weḥḥdec, γari teggid tadunt.

Yenna as: – Wah.

Insi yenna as: – Necc qa ttwalid wer cciγ ca.

Yenna as: – Iwa yaḷḷeh, wwet γer teγruṭṭ nnec a nejbed ci ḥaja n tadunt a zzayes nessfuḥ tibbi ya. Qa ttwalid a uccen qa ttwalid.

Yenna as: – Ll·a l·la, wwet cekk a y insi.

Yenna as: – Waxxa, cekk alami tugid, ad jebdeγ nican...

Insi ttuγa ixemmel tadunt enni danitta nnit, uḥuli nni. Uca yewta yejbed dd, yegga tadunt yenna as:

– Aq ec.

Yewta ɛawed danitta yejbed dd yegga yewc as tadunt, uccen l·la. Uccen lami yewta netta yesnuqqeb ixf nnes. Uca yeɛber idd xas. Uca yesnuqqeb ixf nnes. Uca uccen yemmut denni. Ttsemma y insi yeɛber idd x wuccen. Yuḥḥel uccen ma ad yefhem, insi ittegg kter zzayes. Ṣafi, uca tkemmel danitta tḥajitt.

klein beetje had gegeten blies de egel de darm op, nam een stok en begon erop te slaan: 'taw!' Hij riep:

– Ik heb het niet gedaan! De jakhals is onderaan de heuvel in de rivierbedding!

Toen de jakhals dat hoorde zei hij tegen zichzelf:

– Ze zullen achter me aan gaan.

De jakhals vluchtte en liet de ram liggen. De egel ging weer naar de ram en begon er alleen van te eten.

Nu kon de jakhals niet zeggen: ik ben gevlucht, en de egel kon niet zeggen: ik heb mijn portie gegeten. Op een dag kwamen ze elkaar tegen. Hij zei:

– Laten we spinazie klaarmaken.

– Goed.

Ze plukten spinazie. Toen zei de egel tegen de jakhals:

– Hé jij, je hebt vast genoeg vet, je hebt zoveel van de ram gegeten. Je hebt hem helemaal alleen opgegeten en hebt nu vast een hoop vet.

– Inderdaad.

Toen zei de egel:

– Zie je, ik heb niets gegeten. Kom, maak een snee onder je oksel, dan halen we wat vet daaruit en brengen daarmee de spinazie op smaak. Je begrijpt het wel, jakhals.

– Nee, nee, doe jij het bij jezelf, egel.

– Goed dan. Als jij niet wilt haal ik wel wat vet...

De egel had vet onder zijn oksels verborgen, vet van de ram. Nu stak hij erin en haalde het vet te voorschijn. Hij zei:

– Hier heb je het.

Hij haalde het daar vandaan waar hij het verborgen had. De jakhals niet. Toen die zich daar ook stak doorstak hij zichzelf. Zo hield de egel hem voor de gek. De jakhals doorstak zichzelf en stierf ter plaatse. De egel had de jakhals bedrogen. De jakhals probeerde slim te zijn, maar de egel was nog beter. Goed, zo loopt het verhaal af.

35 De kat en Jonge Moor[35]

Tḥajitt a x umuçç d lferx móró. Ŀmuhimm ijj n nnhar yeggur yeggur yeggur umuçç, yemmelqa ag nnemr.

Yesseqsa t nnemr, yenna as:

– Muçç?

Yenna as: – Ah.

Yenna as: – Cekk d uma.

Yenna as: – Wah.

Yenna as: – Cekk mayemmi zeεma d ameẓẓyan, necc d ameqqran?

Yenna as: – Necc?

Yenna as: – Cekk éh... A wl·idi...

Yenna as: – Necc yeṭṭf ayi lferx móró.

Ittili kides di taddart, ittemxawaḍ akides, xmi yeksi ca n tqedditt ammu, a xas dd yejbed, yeccat it. Uca yettγima d ameẓẓyan, wer γars bu lḥurriyya. Yenna as nnemr enni, nnemr ittili di lγabet wer ittessen bu yewdan, yenna as:

– Mamec yegga l·bacar a, zeεma, lferx móró?

Yenna as: – Yeqṣeḥ.

Yenna as: – Xaṭar.

Yenna as: – Mi c γa yegg qaε?

Yenna as: – Ŀl·ac, xaṭar.

Iwa yenna as: – Cekk mayemmi ac ittegg ammu, yeccat ic?

Yenna as: – Lferx móró ya a t nneγ.

Nnemr enni yexs ad yecc lferx móró, yenna as:

– Sseml ayi t.

Yenna as: – Ŀl·a,

Yenna as: – Wer zemmreγ a ac t ssemleγ.

Yenna as: – Qa xaṭar,

Yenna as: – Sseml ayi t waha a kides msefhameγ nnit.

Waxxa muçç enni yenna as: – Qa maca necc mi kidec γa raḥeγ, wer kidec ttiḥeγ ca, necc a t ssemleγ waha. A ac iniγ: qa t imani.

De kat en Jonge Moor

Dit is het verhaal van de kat en Jonge Moor. Op een dag was de kat aan het wandelen toen hij de panter tegenkwam. De panter vroeg hem:

– Kat?

– Ja.

– Je bent toch mijn broer.

– Ja.

– Waarom ben jij dan zo klein en ik zo groot?

– Ik?

– Ja jij.

– Jonge Moor heeft mij te pakken.

Hij woonde bij hem in huis, en als hij in de weg liep of een stuk vlees stal haalde hij naar hem uit en sloeg hem. Daarom bleef hij klein, omdat hij geen vrijheid had. Toen zei de panter – de panter woont in het bos en kent de mensen niet:

– Wat is dat voor iemand, die Jonge Moor?

– Hij is sterk, gevaarlijk.

– Wat kan hij nou doen?

– Nee, hij is gevaarlijk.

Toen zei hij:

– Waarom doet hij je dat aan, dat hij je slaat? We maken Jonge Moor dood.

De panter wilde Jonge Moor opeten. Hij zei:

– Wijs me aan waar hij is.

– Nee. Ik kan je hem niet aanwijzen. Het is te gevaarlijk.

– Wijs hem me aan, dan zal ik eens met hem praten.

Toen zei de kat:

– Goed, maar als we erheen gaan ga ik niet helemaal met je mee. Ik wijs je hem alleen maar aan en zeg dan: daar is hij.

Yeggur yeggur umuçç d nnemr enni, ixecc, iruḥ ɣer lɣabet, yufa din lferx móró nni yettqessa ṣṣefṣaf. Iwa ccejjurt temɣer, ṣṣefṣaf ittekkes dd ikeccuḍen nni ittegg zzaysen lfaxer. Ttsemma yettɛic zzaysen, ittawy iten i tarwa nnes. Yeggur umuçç nni d nnemr, netta yettwala umuçç, ah ca kól·ómétt ammu, yenna as:

– Qa t imani.

Yenna as: – Ruḥ ɣars.

Muçç enni yedwel ɣer deffer. Yenɣa x ijj n ccejjurt gg° jenna yennuffer. Iruḥ nnemr enni ixecc ɣer lferx móró, yenna as:

– *Ssal·am.*

Yenna as: – *Ɛal·ikum ssal·am.*

Yenna as: – Mayemmi cekk uma, muçç teccated t, terrid t d ameẓẓyan, wer t tejjid ad yemɣer?

Yenna as: – Qa wenni ittili kidi di taddart, ca n umur zeɛma yeṭṭeyyar aneɣ, netta ittegg aɣ tin t tin...

Yenna as nnemr: – A wl·idi ha tḥeṣled,

Yenna as: – A weḷḷama ccix c.

Yenna as: – *Ḷḷah ḥmed,*

Zeɛma a t yecc a t ineɣ. Yenna as lferx móró nni, yegg as l·ḥil·a.

Iwa yenna as: – Luxa cekk texsed a ayi tecced,

Yenna as: – Qa ttekkseɣ cway ikeccuḍen ad kkseɣ cway n ccejjur.

Yenna as: – Beɛda jj al ɣa kkseɣ ccejjur a a ten awyeɣ i tarwa inu, uca ma texsed a ayi tecced necc maɛl·ic.

Yenna as: – Beɛda tarwa inu d imeẓẓyanen ammu, a asen awyeɣ cway ikeccuḍen bac a zzaysen tteggen timessi ad ɛicen.

Yenna as: – Waxxa.

Lferx móró nni ɣars tcaqqurt, yeccat ammu ittekkes s tcaqqurt. Ḷmuhimm yewta gg° keccuḍ enni ammu, ak umi ɣa yewwet gg° keccuḍ enni yerẓem cway i ccejjurt enni niɣ ami zeɛma yexs a tt idd yeɣḍel ccejjurt enni. Yesgeɛɛd itt ammu.

De kat en de panter gingen op weg. Ze gingen naar een bos en vonden daar Jonge Moor. Jonge Moor was hout aan het hakken. Het waren hoge bomen. Hij hakte ze om om houtskool te maken. Daar leefde hij van, hij bracht het dan aan zijn kinderen. De kat liep daar met de panter en toen hij hem zag, zo'n kilometer van hem verwijderd, zei hij:

–Daar is hij. Ga maar naar hem toe.

De kat trok zich terug en verstopte zich boven in een boom. De panter kwam bij Jonge Moor en zei:

–Goedendag.

–Ook goedendag.

–Waarom sla jij altijd mijn broer de kat, zodat hij klein blijft? Waarom laat je hem niet groeien?

–Hij woont bij me in huis en soms is hij lastig en doet hij dit en dat...

Toen zei de panter:

–Beste vriend, je zit in de penarie. Ik ga je opeten. Geloofd zij de Heer.

Hij wilde hem opeten, doden. Toen verzon Jonge Moor een list. Hij zei:

–Je wilt me nu opeten. Ik ben nu nog hout aan het hakken. Laat me nog wat hakken, een paar bomen. Als ik deze bomen heb omgehakt laat ze me dan eerst nog naar mijn kinderen brengen. Dan kun je me opeten. Mijn kinderen zijn nog klein, ik wil hun wat hout brengen. Dan kunnen ze vuur maken en daarvan leven.

–Goed.

Jonge Moor had een bijl waarmee hij hout hakte. Hij hakte een gat in de boom. Toen hij de boom bijna om had gekapt hield hij hem overeind met de bijl. Toen zei Jonge Moor tegen de panter:

Yenna as lferx móró i nnemr enni, yenna as: – Araḥ dd,

Yenna as: – Ɛawen akidi bac ɣi ad kemmleɣ a ayi tecced.

Yenna as: – Gg edd ḍar nnec.

Luxa umi yegga tcaqqurt enni ammu di lweṣṭ ccejjurt, yenna as:

– Gg edd ḍar nnec, bac a kidi tegged ammu, bac a neɣḍel ccejjurt enni diha.

Netta lferx móró yekkes dd tcaqqurt enni, a tt yekkes ukan netta tedwel xas ccejjurt enni. Nnmer iẓeyyer din, waxxa yexs a t yejbed wer izemmer. Ttsemma yeqqim dini. Óh, i luxa, lferx móró ixeẓẓer ma yeṭṭef mlịḥ niɣ l·la, nnmer nni ma tẓeyyer xas ccejjurt enni.

Yeqqar as: – Éh!

Yenna as: – Kkes ḍar!

Yenna as: – Kkes dd kkes dd ḍar nnec, ttrek i wbuṣa!

Iwa yenna as: – Fekk ayi.

Yenna as: – Óh

Yenna as: – Wer c ttfekkiɣ.

Yenna as: – Ttqeṣṣred xafi.

Netta ixeẓẓer ma iẓeyyer. Nnemr yeḥṣel, wer yezmer a din yejbed luxa. Yenna as zeɛma luxa yenna as:

– Mayemmi tekksed tcaqqurt enni?

Yenna as: – Ḷ·la,

Yenna as: – A c ɛebreɣ waha. Necc a c ɛebreɣ zegg° ɛrur.

Zeɛma iɛebber s ukeccuḍ enni. Ha yekkes dd akeccuḍ enni netta a xas dd yejbed s ijj n ḍḍerba 'ṭaaḥḥ!', yejbed xas x weɛrur. 'ayyaw!'. Muçç gg° jenna, muçç ixeẓẓer dd dayes.

Yenna as umuçç enni, *innama*, yenna as: – Éhh, a nnemr,

Yenna as: – Wer ac tt nniɣ?

Yenna as: – Qa nniɣ: lferx móró yeqṣeḥ!

Nnemr yenna as i umuçç yettseqsa t yenna as:

– Xmi ɣa iliɣ ɣir d ameẓẓyan am cekk ma a ayi yeḍleq?

Yenna as: – Muḥal.

Yenna as: – A c ineɣ.

– Kom hier. Help me dit karweitje af te maken en eet me dan op. Zet je poot daar neer.

Hij had de bijl midden in de boom geplaatst. Hij zei:

– Zet je poot daar neer om me te helpen deze boom te kappen.

Jonge Moor haalde zijn bijl weg en de boom viel op de poot van de panter. De boom viel op hem en de panter zat vast. Hij probeerde nog zo zijn poot terug te trekken, maar het lukte niet. Hij bleef daar zitten. Jonge Moor probeerde of de boom goed vast zat of niet, en of de panter goed vast zat, en zei:

– Hé, haal je poot weg. Stel je niet aan!

– Maak me los!

– Oh! Jou maak ik niet los. Je neemt me in de maling.

Hij keek of de panter vast zat. De panter kon zijn poot niet meer wegkrijgen. Toen zei hij:

– Waarom heb je die bijl weggehaald?

Toen zei Jonge Moor:

– Ik wil je even opmeten bij de rug.

Hij mat hem op met een stok. Hij nam een stok en sloeg hem daarmee: 'tsjang!' Hij sloeg hem op zijn rug: 'au!' De kat bekeek het allemaal van boven. Hij zei:

– Panter! Heb ik het je niet gezegd? Ik zei toch: Jonge Moor is gevaarlijk!

Toen zei de panter tegen de kat:

– Als ik zo klein word als jij, laat hij me dan los?

– Lijkt me niet. Hij maakt je dood.

Waxxa a t yejbed ɛawed: 'zzdeɛɛ!' yeqqar as:

– Ma a ayi ḍḍelqed niγ l·l·a?

Yeṭṭf it: 'zzdeg! zzdeg!'. Muçç enni yerwel, muçç yessen innama móró xaṭar, ttsemma yeqṣeḥ. Yerwel, nnmer enni yenγ it yegg it yejmeɛ dd leḥwayej nnes yus dd ad yrewweḥ. Ammu nnemr enni yemmut. Ṣafi.

36 De dronken haan[36]

Ijj n uyaẓiḍ yeggur yeggur yeggur, yufa ijj n dzeyyatt n ccrab di lγabet.

Yenna as: – Óóh! nnhar a ufiγ tazeyyatt a n ccrab, nnhar a ad ggeγ ijj n ssekra, ad yili wer γars bu l·ḥedd.

Yaẓiḍ enni yerẓem tazeyyatt enni a nini n ci n wiski, n ddik niγ n tciba niγ ci nnuɛ n ccrab ammu, netta yerẓm itt netta icemm rriḥt nnes n ccrab enni, netta icemm rriḥt netta idewwex yewḍa. Tazeyyatt enni teqqim zzat nnes. Yeṣber cwaytt, tus dd teqnennect.

Tenna as: – Aah! Nnhar a yaẓiḍ yesk̲er.

Tenna as: – Raja ad ggeγ ijj n lkas.

Nettata truḥ γer tzeyyatt enni nettat terẓem ammu, texẓer, tcemm ammu rriḥet, ddewwex tewḍa. Tus dd tpabótt. Yus dd pabó ɛawed kifkif.

Yenna as: – Nnhar a ad ggeγ ijj n ssekra.

Netta icemm netta yewḍa. Netta yus dd weqzin: – Aah!

Aqzin yenna as: – Nnhar a: tyaẓiṭṭ, taqninnect, tpabótt, wiski, nnhar a ad ggeγ ijj n ssekra.

Netta yegga ijj n ddekket, yewḍa. Yesk̲er yewḍa. Yus dd wuccen. Yeswa ijj n ddekket, yenna as:

– Yewwi dd rebbi nnhar a tyaẓiṭṭ, t teqninnect, t tpabótt...

 Yesk̲er. Yus dd yinsi. Ɛawed yeswa yesk̲er. Yus dd yifis.

Toen haalde hij weer uit: 'tsjang'! De panter zei:

– Laat je me nog los?

Hij greep hem: 'tsjak tsjak'. De kat vluchtte weg. De kat wist dat Jonge Moor gevaarlijk was. Hij vluchtte weg en Jonge Moor doodde de panter. Hij nam zijn spullen en ging naar huis. Zo stierf de panter. Uit.

36 De dronken haan

Er was eens haan die aan het wandelen was. Na een tijdje vond hij een fles met sterke drank in het bos. Hij zei:

– Oh! Vandaag heb ik een fles sterke drank gevonden. Vandaag ga ik me zo bedrinken dat ik nooit meer nuchter word!

De haan maakte de fles open – laten we zeggen dat er whisky in zat, Famous Grouse of Chivas of zo'n soort drank. Hij opende de fles en rook eraan. Zodra hij de drank rook viel hij bewusteloos op de grond. De fles bleef naast hem liggen. Een tijdje later kwam er een konijn. Het zei:

– Oh! De haan is vandaag dronken. Kom, ik neem ook een glaasje.

Hij nam de fles, opende hem, keek erin, rook eraan en viel bewusteloos op de grond. Toen kwam de kalkoen en ook de kalkoen zei:

– Ik ga me vandaag eens lekker bedrinken.

Hij rook eraan en viel op de grond. Toen kwam de hond:

– Ah! Kijk eens aan: een kip, een konijn, een kalkoen, whisky! Vandaag ga ik me eens bedrinken!

Hij nam een slokje en viel bewusteloos op de grond. Toen kwam de jakhals. Hij nam een slokje en zei:

– De Heer heeft me vandaag een kip, een konijn, een kalkoen gebracht...

En hij viel neer. Toen kwam de egel en hij viel ook bewusteloos op de grond. Toen kwam de hyena. Hij zei:

Yenna as: – Yewwi dd rebbi nnhar a zzat: ha uccen, hakada, kada...

Tus dd tγaṭṭ, yus dd ssbeε, wen dd γa yasen ad yaf ccrab dinni, yeqqar as:

– Ha ccrab, ha zzat, ha ṭap̣p̣a.

Ad isu. Isess, wen γa yeswen l·kas uca ad yewḍa. D l·ḥayawan, ssbeε yeswa l·kas yewḍa, ifis yeswa l·kas yewḍa, uccen, aqzin, nnmer, kulci munen, swin. Aranna, yaẓiḍ, yenḍer di tfiqet γer ṣṣbeḥ. Ttsemma truḥ zzayes dduxt enni – netta d amezwaru i yreẓmen tazeyyatt enni – yenḍer di tfiqet ammu ifaq. Yexẓer ammu: ha! Yettwala ifis diha yewḍan, d ssbeε diha yewḍan, iyṭan, taqninnect, kulci wḍan.

Yenna as: – Óh, necc xmi nni ssk̲ariγ, ttqewwiγ. Xẓer min ggiγ.

Netta yewwi tṣappa yewt iten merra yinat. Ṣafi tkemmel.

–De Heer heeft er vandaag een borrelhapje bij gedaan: een jakhals, en dit en dat...

Zo kwamen de geit en de leeuw en iedereen die de drank vond zei:

–Hier is drank en daar een borrelhapje, een *tapa*...

en dronk ervan. Als ze dan gedronken hadden vielen ze bewusteloos op de grond. Zo ging het ook met de roofdieren: de leeuw dronk een glas en viel op de grond, de hyena dronk een glas en viel op de grond, de hond, de panter, allemaal bij elkaar. De volgende ochtend ontwaakte de haan weer uit zijn roes. Zijn roes week weer (hij was de eerste geweest die de fles had geopend) en hij werd weer wakker. Hij keek om zich heen: Hé! Hij zag de hyena en de leeuw en de honden en het konijn, allemaal lagen ze bewusteloos op de grond. Hij zei tegen zichzelf:

–Oh! Als ik dronken ben ben ik even sterk! Kijk eens wat ik gedaan heb!

Hij nam een bijl en sloeg hen allemaal dood. Het verhaal is uit.

1 Verteld in Driouch door M. in het dialect van de Beni Oulichek.
2 Verteld in Driouch door M. in het dialect van de Beni Oulichek.
3 Verteld in Driouch door Y. in het dialect van Driouch.
4 Verteld in Driouch door K. in het dialect van Kasita (Beni Touzine).
5 Verteld in Driouch door J. in het dialect van Kasita (Beni Touzine).
6 Verteld in Driouch door J. in het dialect van Kasita (Beni Touzine).
7 Verteld in Driouch door S. in het dialect van Driouch.
8 Verteld in Dar Kebdani door Z. in het dialect van de Beni Saïd.
9 Verteld in Driouch door Y. in het dialect van Driouch.
10 Verteld in Dar Kebdani door T. in het dialect van de Beni Saïd.
11 Verteld in Driouch door Mi. in het dialect van de Metalsa.
12 Verteld in Driouch door Y. in het dialect van Driouch.
13 Verteld in Driouch door Y. in het dialect van Driouch.
14 Verteld in Driouch door Y. in het dialect van Driouch.
15 Verteld in Driouch door M. in het dialect van de Beni Oulichek.
16 Verteld in Dar Kebdani door Z. in het dialect van de Beni Saïd.
17 Verteld in Driouch door Mi. in het dialect van de Metalsa.
18 Verteld in Driouch door J. in het dialect van Kasita (Beni Touzine).
19 Verteld in Driouch door J. in het dialect van de Kasita (Beni Touzine).
20 Verteld in Driouch door Y. in het dialect van Driouch.
21 Verteld in Driouch door Ja. in het dialect van de Metalsa.
22 Verteld in Driouch door J. in het dialect van Kasita (Beni Touzine).
23 Verteld in Driouch door Y. in het dialect van Driouch.
24 Verteld in Driouch door Mi. in het dialect van de Metalsa.
25 Verteld in Dar Kebdani door T. in het dialect van de Beni Saïd.
26 Verteld in Driouch door S. in het dialect van Driouch.
27 Verteld in Driouch door M. in het dialect van de Beni Oulichek.
28 Verteld in Driouch door S. in het dialect van Driouch.
29 Verteld in Driouch door M. in het dialect van de Beni Oulichek.
30 Verteld in Driouch door M. in het dialect van de Beni Oulichek.
31 Verteld in Driouch door M. in het dialect van de Beni Oulichek.
32 Verteld in Driouch door Mi. in het dialect van de Metalsa.
33 Verteld in Driouch door Y. in het dialect van Driouch.
34 Verteld in Driouch door S. in het dialect van Driouch.
35 Verteld in Driouch door M. in het dialect van de Beni Oulichek.
36 Verteld in Driouch door Mo. in het dialect van Driouch.

1 Zie ook het verhaal 'L'histoire de la bague (enchantée)' (Biarnay 1917, p. 133-139).

2 Zie ook de verhalen 'Un homme avait deux femmes' (Renisio 1932, p. 255-259), 'Où il est question d'une ogresse, d'un champ de fèves, d'un coq à tête d'homme et d'un crachat qui parle' (Hamadi 1998, p. 175-192) en 'Omar Kippus' (El Ayoubi 2000, p. 200-205).

3 Zie ook de verhalen 'Un homme avait sept filles' (Renisio 1932, p. 187-8) en 'Het verhaal van de man met de zeven dochters' (Bezzazi & Kossmann 1997, p. 62-65).

4 Vergelijk het verhaal 'Histoire du frère et de la soeur' (Biarnay 1917, p. 147-154).

5 De betekenis van het woord *tijeεjaεin* is onbekend. Het gaat hier blijkbaar om kleine wezentjes die de heldin te hulp schieten (vogeltjes? luchtgeestjes?). Het woord wordt alleen gebruikt in de verhalen van J. en K., twee broers afkomstig uit de buurt van Kasita. Het gaat blijkbaar om een zeer lokale uitdrukking: andere leden van de Beni Touzine die naar de betekenis van het woord werden gevraagd kenden het niet.

6 Zie ook de verhalen 'Premier conte' (Renisio 1932, p. 251-255), 'Ḥikâyat al-'ixwân' (Al-Qamrî e.a. 1994, p. 120-123), 'Het verhaal van de twee broers' (Bezzazi & Kossmann 1997, p. 48-61), 'Het verhaal van de mensen-eter met de zeven koppen' (Bezzazi & Kossmann 1997, p. 122-129), 'Où l'on raconte l'histoire de deux frères, du bol de henné et de l'arbre qui meurt et retrouve la vie' (Hamadi 1998, p. 221-226) en 'La bête à sept têtes' (El Ayoubi 2000, p. 70-87).

7 Zie ook het verhaal 'Omar et sa soeur' (El Ayoubi 2000, p. 82-120).

8 Zie ook 'Het verhaal van Nima' (Bezzazi & Kossmann 1997, p. 100-109).

9 Deze uitdrukking zou 'Ween, mevrouw, ween mevrouw' kunnen betekenen.

10 Zie ook het verhaal 'Les sept frères et leur soeur' (El Ayoubi 2000, p. 130-141).

11 Zie ook de verhalen 'Amar le rusé' (Renisio 1932, p. 239-241) en 'De comment trouver des moutons au fond des mers, se débarrasser d'une ogresse et faire pousser les figuiers dans l'instant' (Hamadi 1998, p. 197-211).

12 Dit verhaal werd bij de opnamen direkt na verhaal 2 (Slimme Hammoe en Domme Omar) verteld.

13 Zie ook 'Het verhaal van Mohammed Sores' (Bezzazi & Kossmann 1997, p. 110-121).

14 Zie ook de verhalen 'Ḥikâyat an-nisâ' aṯ-ṯalâṯ' (Al-Qamrî e.a. 1994, p. 114-116) en 'Les trois jeunes filles' (El Ayoubi 2000, p. 206-219).

15 Zie ook de verhalen 'Conte merveilleux' (Renisio 1932, p. 188-195) en 'De dochter van de geest' (Bezzazi & Kossmann 1997, p. 74-87).

16 Uit andere versies van het zelfde verhaal blijkt dat de geest de jongen de opdracht geeft geblinddoekt het meisje te kiezen. Hij voelt aan haar voet en herkent haar aan haar ontbrekende teen.

17 Zie ook de verhalen 'L'histoire de Haddidouan' (Biarnay 1917, p. 312-318) en 'Het verhaal van Mkidesj' (Bezzazi & Kossmann 1997, p. 88-99).

18 Vergelijk de verhalen 'Het verhaal van de twee zusjes' (Bezzazi & Kossmann 1997, p. 66-73) en 'Les deux jeunes filles' (El Ayoubi 2000, p. 166-173).

19 Zie ook de verhalen 'Ḥikâyat Nûnja wa-ɛakca' (Al-Qamrî e.a. 1994, p. 117-119), 'Où il est question de la Fille qui Roule dans la Cendre, d'une vache qui pleure, d'un tas de poussière qui devient sève, de sept grenades merveilleuses et du prince Asiwane Amazigh' (Hamadi 1998, p. 235-248) en 'Nunja m Tnifas' (El Ayoubi 2000, p. 148-165).

20 De zinsnede *zaysen yeḍḍef* is niet duidelijk.

21 Zie ook de verhalen 'Ḥikâyat Nûnja maɛa l-γûla' (Al-Qamrî e.a. 1994, p. 114-116) en 'Het verhaal van Lila die met haar neef trouwde' (Bezzazi & Kossmann 1997, p. 8-25).

22 Vergelijk het verhaal 'Où il est question d'une chouette, d'un âne gris, d'une natte d'osier et d'un gourdin magique qui fait son oeuvre' (Hamadi 1998, p. 161-171).

23 Zie ook de verhalen 'Où il est question d'un âne qui crotte de l'or, d'un tambourin qui prépare à manger et d'un poignard qui tue puis qui fait renaître à la vie' (Hamadi 1998, p. 102-121) en 'Où l'on apprend que les choses n'ont qu'une seule valeur, celle qu'on leur accorde' (Hamadi 1998, p. 122-126).

24 De verteller werkt in een café in Driouch waar achterin ook maaltijden (vooral vis) worden verzorgd.

25 Zie ook het verhaal 'Le conte du chacal et du hérisson' (Biarnay 1917, p. 139-147).

26 Zie ook het verhaal 'Le chacal et le hérisson' (Renisio 1932, p. 179).

27 Oompje Jahja is een bijnaam van de jakhals.

Over de sprookjes

De Marokkaanse Rif kent een rijke sprookjestraditie. Van generatie op generatie worden de verhalen in min of meer dezelfde vorm doorgegeven. Anders dan in vele Europese landen gaat het hier om een levende traditie. Deze traditie wordt smaller: onder invloed van de massamedia wordt het aantal mensen dat sprookjes wil vertellen of horen kleiner. In steden als Nador of Elhoceima kan men nauwelijks meer van een levende sprookjestraditie spreken; als men jongere inwoners van deze steden vraagt naar traditionele sprookjes krijgt men consequent het antwoord dat deze niet meer bestaan: hooguit een oeroude vrouw in de diepste diepten van het land zou er misschien nog een paar kennen.

De invloed van de massamedia betreft echter maar een deel van het land; uiteindelijk zijn er genoeg gebieden op het Marokkaanse platteland zonder elektriciteit waartoe de massamedia slechts in zeer beperkte mate toegang hebben. Dit merkt men reeds als men in een marktvlek als Driouch, aan de grote weg tussen Nador en Elhoceima, aankomt. Hoewel er in het dorp zelf goede elektriciteitsvoorzieningen zijn, wonen en werken er zoveel mensen van het omringende platteland waar dit niet het geval is, dat veel mensen sprookjes kunnen vertellen en dat niemand sprookjes als een uitgestorven traditie beschouwt.

De archetypische situatie om sprookjes te vertellen is het moment dat de kinderen naar bed worden gebracht. Dan vertelt een oudere vrouw, vaak een oma of oudtante, de traditionele verhalen totdat de kinderen in slaap zijn gevallen. Er worden echter ook in andere contexten sprookjes verteld: een van de vertellers wiens verhalen in dit boek staan vertelde dat zijn vader, een bekende verteller in zijn dorp, de bijnaam 'verteller' (*Ḥujji*) had verdiend tijdens zijn verblijf in Algerije als gastarbeider. Misschien is de keuze van verhalen van oma bij het naar bed brengen niet altijd dezelfde als die van de gastarbeider. Precieze gegevens hierover ontbreken, maar men krijgt de indruk dat mannen eerder verhalen van slimme bedriegers (*tricksters*) vertellen dan

verhalen van onschuldig geslachtofferde meisjes. Waarschijnlijk kan men deze constatering niet omdraaien: *trickster*-verhalen behoren evengoed tot het bereik van door vrouwen vertelde verhalen als Assepoester-achtige vertellingen.[1]

De sprookjes in de Rif kennen in grote lijnen dezelfde soorten personages als Europese sprookjes: de dappere held, het zielige meisje, de *trickster*. De rol van de Europese heks wordt door de menseneetster (*tamẓa*) overgenomen. De menseneetster is een destructief wezen, dat er meestal uitziet als een mens maar het niet is. Een van haar meest opvallende kenmerken is haar enorme eetlust, met name als het om mensenvlees gaat. Naast de menseneetster treden nog verschillende andere onwezens op: het monster (*buharu*), de draak (*iṣiḍ*) en de hyena (*ifis*). In de dierenverhalen spelen vooral de jakhals (meestal in de rol van de bedrogen *trickster*) en de egel (als de betere *trickster*) een rol.

Een opvallend kenmerk van Rifijnse sprookjes dat men in andere Berber-tradities niet in deze mate aantreft, is het gebruik van dezelfde naam voor verschillende personen in verschillende verhalen. Zo heet de *trickster* 'Slimme Hammoe' (*Ḥemmu lʻeḥraymi*) in verhaal 2 en 15 en de heldin in vier verhalen Noenzja (*Nunja*) (verhaal 8, 9, 22 en 24). Het gaat hierbij niet om dezelfde persoon, maar om een zelfde heldentype.

In vergelijking met sprookjes uit de oostelijke Rif (Beni Iznasen) maken de Centraal-Rifijnse sprookjes weinig gebruik van passages in het Marokkaans Arabisch. In een enkel sprookje vindt men een formule die geheel of gedeeltelijk in het Arabisch is gesteld (verhaal 5, 24, 26 en 32). Het belangrijkste geval van gebruik van het Arabisch vindt men echter in de formule waarmee in principe ieder sprookje begint: *Ḥajit-kum* 'ik vertelde jullie' of *Ḥajit-kum ma jit-ek* 'ik vertelde jullie en liet jullie niet achter' of de half-Arabische, half-Berberse formule *ḥajit-kum, mala tweḍḍer ay a tt naf* 'ik vertelde jullie en als we wat vergeten zijn zullen we het weer vinden'. In deze bundel zijn Arabische passages in cursief schrift weergegeven.

DE VERTELLERS

Bij het samenstellen van deze bundel is gebruik gemaakt van verhalen die ik in het voorjaar van 1996 heb opgenomen op twee plaatsen in het centrale deel van de berbertalige Rif: Driouch en Dar Kebdani. De verhalen zijn speciaal voor deze bundel verteld: helaas was het niet mogelijk sprookjes in de meest natuurlijke omgeving (als de kinderen door oma naar bed worden gebracht) te verzamelen. De verhalen zijn door de volgende personen verteld. Om de anonimiteit te waarborgen die ten minste enkele vertellers op prijs stellen, worden hun namen met een afkorting aangegeven. De aangegeven leeftijd geldt voor 1996.

S. 22 jaar, man, werkzaam in een café in Driouch, afkomstig uit Driouch, één ouder is van de Beni Oulichek, de ander van de Arabischtalige Beni Oukil. Spreker van het interdialect van Driouch, een variant die kenmerken van de belangrijkste berbertalige bevolkingsgroepen in Driouch (Beni Oulichek en Metalsa) heeft. Broer van Y.

Y. 13 jaar, jongen, scholier en sigarettenverkoper in Driouch, afkomstig uit Driouch. Spreker van het interdialect van Driouch. Hij heeft een grote liefde voor en een grote kennis van de traditionele sprookjes. Voor de opnamen heeft hij verschillende malen zijn moeder geraadpleegd. Broer van S.

M. 20 jaar, man, werkzaam in een café in Driouch, afkomstig uit Ben Tiyyeb, Beni Oulichek. Hij staat bekend als een goede verhalenverteller, een gave die hij van zijn vader heeft. Deze verdiende gedurende zijn verblijf als gastarbeider in Algerije de bijnaam *Ḥujji* 'verteller'. Spreker van het Beni-Oulichek dialect met enkele aanpassingen aan het interdialect van Driouch. Verwant met S. en J.

J. 14 jaar, jongen, scholier en sigarettenverkoper in Driouch, afkomstig uit Kasita, Beni Touzine. Spreker van het dialect van de Beni Touzine met enkele aanpassingen aan het interdialect

van Driouch. Hij heeft een zeer grote kennis van de traditionele verhalen en is een uitstekende, zij het weinig dramatische verteller. Broer van K.

K. 12 jaar, jongen, afkomstig uit Kasita, broer van K. Spreker van het dialect van de Beni Touzine. Tijdens de opname was hij op bezoek bij zijn broer J. in Driouch.

Mi. 20 jaar, man, kleermakersleerling, afkomstig uit Driouch, Metalsa. Spreker van het dialect van de Metalsa.

Ja. 35 jaar, man, gymnastiekleraar, woonachtig in Driouch. Spreker van het dialect van de Metalsa.

Mo. 33 jaar, man, werkloos, afkomstig uit en woonachtig in Driouch, Beni Oukil. Hij is moedertaalspreker van het Arabisch, maar spreekt vloeiend het interdialect van Driouch. Verwant met S. en J.

Z. 33 jaar, vrouw, afkomstig uit en woonachtig in Dar Kebdani, Beni Saïd. Spreekster van het dialect van de Beni Saïd. Nicht van T.

T. 50 jaar, vrouw, afkomstig uit en woonachtig in Dar Kebdani, Beni Saïd. Spreekster van het dialect van de Beni Saïd. Zij vertelde dat ze al lang geen verhalen meer verteld had totdat de opnamen werden gemaakt. Tante van Z.

Zoals men ziet zijn de vertellers in deze bundel voornamelijk jongens en jonge mannen (uitzonderingen zijn de vertellers Z. en T. uit Dar Kebdani). Dit houdt niet per definitie in dat het hier om typische 'mannen-verhalen' gaat. Sommige vertellers waren nog vrij jong tijdens de opnamen (twaalf tot veertien jaar oud, vertellers Y., J. en K.) en deelden expliciet mee dat ze de verhalen-voor-het-slapen-gaan navertelden die ze van thuis kenden. Dit was ook het geval bij de vertellers met een Metalsa-achtergrond (Mi. en Ja.). Ook zij zeiden verhalen van hun oma of hun moeder te vertellen; in het geval van Ja. had hij zelfs tevoren zijn moeder geraadpleegd. De verhalen van M. en S. behoren daarentegen duidelijk tot het 'mannelijke' genre. M. had zijn

verhalen geleerd van zijn vader, de eerdergenoemde *Ḥujji*, en ook S. had een duidelijke voorkeur voor *trickster*-achtige vertellingen. Het is van belang hierbij op te merken dat M. en S., anders dan de andere vertellers in deze bundel, binnen hun eigen kring bekend staan als goede en geestige vertellers. Zij vertellen met groot enthousiasme en vooral M. weet een tamelijk theatrale voordracht met veel klanknabootsingen en terzijdes te koppelen aan een strakke stijlgerechte verteltechniek. Dit wil niet zeggen dat de anderen minder goede vertellers zijn, en zeker niet dat zij hun verhalen minder goed zouden kennen dan M. of S. Hun voordracht is echter minder op effect gericht en er wordt minder moeite gedaan het publiek bij de vertelling te betrekken. Interessant genoeg hebben vrouwen, ook als ze bekend staan als goede vertelsters, vaak dezelfde gedistantieerde, ontheatrale voordracht.

DE BUNDEL

Uiteraard zijn er verschillen in kwaliteit tussen de verschillende vertellers en tussen de verschillende verhalen. Bepaalde 'informanten' waren niet gewend verhalen te vertellen en kwamen soms niet verder dan een korte inhoudsopgave van het verhaal. Soms ook is de versie tamelijk verward en moeilijk te volgen. In deze bundel zijn vooral verhalen van goede vertellers opgenomen: M., S., J. en Y. zijn stuk voor stuk zekere vertellers en grote liefhebbers van verhalen. Bij de keuze om een verhaal op te nemen in de bundel zijn twee criteria gehanteerd. In de eerste plaats speelt een kwalitatief criterium: de verhalen moeten goed genoeg verteld zijn om begrijpelijk en liefst ook esthetisch aantrekkelijk te zijn. Om deze reden is bijvoorbeeld een aantal zeer langdradig en weinig samenhangend vertelde verhalen niet opgenomen. In de tweede plaats was het niet de bedoeling dat er meerdere versies van hetzelfde verhaal in zouden komen. Slechts wanneer de versies sterk van elkaar afwijken of wanneer de versies elkaar duidelijk aanvullen is er van dit principe afgeweken.

Andersom zijn soms niet al te goed vertelde verhalen opgenomen omdat het om de enige opgenomen versie ging.

Deze bundel sluit aan bij een eerdere tweetalige verzameling van Beni Iznasen sprookjes, verzameld door A. Bezzazi en vertaald door M. Kossmann, *Berber sprookjes uit Noord-Marokko* (Amsterdam, Bulaaq, 1997).[2] In een aantal andere publicaties kan men ook Rifijnse sprookjes vinden. De belangrijkste hiervan is de tweetalige uitgave *Les merveilles du Rif*, die door Mohamed El Ayoubi is bezorgd. Deze bundel bevat vijftien sprookjes van één specifieke vertelster, Fatima n Mubehrur, in het West-Rifijnse dialect van de Ayt Waryigher. Het gaat hier om uitzonderlijk goed vertelde verhalen, verteld door een vrouw die men zonder meer als een 'meestervertelster' aan kan duiden. In de studies van de Franse geleerden S. Biarnay (1917) en A. Renisio (1932) is een aantal sprookjes in transcriptie en in vertaling opgenomen. In de Arabisch-talige studie van Al-Qamrî, Aqḍâḍ en Šarîq (1994) vindt men een Arabische samenvatting van een vijftal sprookjes. De Belgisch-Marokkaanse schrijver Hamadi heeft in 1998 een verzameling Beni Touzine-verhalen in Franse vertaling uitgegeven. Ondanks de bloemrijke literaire stijl die geenszins overeenkomt met de traditionele vertelstijl van de Rif, gaat het hier om een belangrijke documentatie. Daar waar sprookjes in deze bundel overeenkomen met eerder gepubliceerde Rifijnse versies wordt hiernaar in voetnoten verwezen. Er is van afgezien om verwijzingen naar versies uit andere delen van Marokko of Noord-Afrika toe te voegen.

DE BEWERKING EN DE VERTALING

Bij de bewerking en de vertaling is ernaar gestreefd de oorspronkelijke tekst zo veel mogelijk te volgen zonder onleesbaar te worden. Bij mondelinge teksten treden altijd versprekingen, onbedoelde herhalingen en verbeteringen op. In de hier gepresen-

teerde Berber-tekst zijn deze verwijderd wanneer hun onbedoelde karakter vaststond. In veel gevallen zijn ze echter gehandhaafd. De vertaling sluit grotendeels direct aan bij de Berber-tekst. Daar waar directe aansluiting bij de Berber-tekst zou leiden tot een onbegrijpelijke Nederlandse tekst heb ik me meer vrijheden gegund. Dit ziet men vooral bij de zinsscheidingen. In het Berber is het mogelijk om in één zin (intonatie-eenheid) een groot aantal verschillende werkwoorden te gebruiken om een sequentie van handelingen aan te geven. Het zou onnatuurlijk zijn om in de Berber-tekst deze sequenties in verschillende zinnen op te delen. Een letterlijke vertaling in het Nederlands, een taal waar werkwoordelijke constructies omslachtiger zijn dan in het Berber, zou tot een hijgerige en moeilijk leesbare stijl leiden. In dit soort gevallen is de sequentie in de Nederlandse vertaling in verschillende zinnen gedeeld. Desondanks verwacht ik dat het geen probleem is de beide teksten met elkaar te vergelijken.

DE TRANSCRIPTIE

Bij de transcriptie van het Rifijns is uitgegaan van de in 1997 door een conventie in Nijmegen aangenomen standaardspelling van deze taal (Lafkioui 1997).[3]

De belangrijkste elementen van de Rifijnse standaardtranscriptie die zijn overgenomen zijn de volgende:

1 Het teken *l* staat voor de typisch Rifijnse klank [ř]. In de centrale Rifijnse dialecten gaat het hierbij om een meervoudig gerolde *r* (vergelijkbaar met de *rr* van Spaans *perro*) die in oppositie staat met de enkelvoudige tap *r*. In het dialect van de Metalsa wordt dit foneem als [r'] uitgesproken, een gemouilleerde *r*-achtige klank.
Een heel enkele keer wordt *r* geschreven, hoewel de uitspraak [ř] is. Het gaat hierbij om de volgende recente leenwoorden uit het Arabisch of een Europese taal, waar de vocalisatie van *r* (zie punt 4) wegblijft: *nnemr* 'panter' (uitgesproken [nnemř]), *jjerda* 'tuin' (uitgesproken [jjeřḍa]), *derhem* 'dirham' (uitgesproken [deřhem]), *burjwazi* (uitgesproken [buřjwazi]), *ccerț* 'voorwaarde' (uitgesproken [ššeřṭ], *l·ḥerb* 'oorlog' (uitgesproken [lḥerḇ], *ḍḍerba* 'slag' (uitgesproken [ḍḍerḇa]).

Men merke op dat de klank [l] (als in het Nederlandse *familie*) in deze uitgave met het teken *l·* wordt aangegeven.

2 Het teken *ll* staat voor een aantal klanken in het Rifijns: Beni Touzine, Beni Saïd: *ǧǧ*, Beni Oulichek *čč*, Metalsa *dd'*, een gepalataliseerde alveodorsale klank.

3 In het Metalsa bestaat naast [dd'] (*ll*) ook het foneem *ǧǧ*, dat duidelijk geopponeerd is aan [dd'] (bijvoorbeeld *yedd'a* 'hij is' tegenover *yeǧǧa* 'hij liet'). In deze bundel wordt deze klank *dj* geschreven.

4 In de centrale Rifijnse dialecten (inclusief het interdialect van Driouch) wordt *r* in alle posities gevocaliseerd behalve als hij gevolgd wordt door een 'volle' klinker (*a*, *i* of *u*). Voor deze dialecten gelden de volgende uitspraakregels:

er [ā]
re [ā]
ar [ā]
ir [éa]
ur [oa]

In het Metalsa wordt *r* nooit gevocaliseerd en de transcriptie komt overeen met de uitspraak, behalve in het geval van *er*, dat [ar] wordt uitgesproken. Het onderscheid tussen de emfatische en de niet-emfatische *r* wordt niet aangegeven.

5 De spirantisatie van *b*, *d*, *ḍ* en *t* wordt niet aangegeven. Dit impliceert dat *b* altijd spirantisch wordt uitgesproken, behalve na *m*, terwijl *d*, *ḍ* en *t* spirantisch uit worden gesproken behalve na *l* en *n*. Verdubbelde *b*, *d*, *ḍ* en *t* worden nooit spirantisch uitgesproken.

In een aantal gevallen is er in het Rifijns sprake van de niet gespirantiseerde enkele *d* of *t*. Deze worden in de volgende gevallen verdubbeld geschreven:

a in het woord *ttuya* (voor [tuɣa]) dat de verleden tijd aanduidt;
b in het prefix van de intensieve aorist (bijvoorbeeld *ittkemmel* voor [itkemmeř]);
c aan het einde van een zelfstandig naamwoord of een telwoord, bijvoorbeeld *txancett* 'zak' voor [ṯxancet], *ictett* 'één (f.)' voor [icṯet];
d in de deictische elementen *-anitta*, cf. *wanitta* ([wanita]) 'deze hier' en *tta* ([ta]) 'zie hier' en in het element *(x-)ennitt* ([xennit]);
e in de elementen *ttyil* ([tɣiř]) 'het schijnt', *ttafitt* ([tafit]) 'het blijkt', *cwaytt* ([cwayt]) 'een beetje', *ttusemma, ttsemma* ([tusemma, tsemma]) 'dat wil zeggen';
f in de vrouwelijke clitica van het lijdend voorwerp *itt* ([it]) en *tt* ([t]);
g bij het verbale cliticum *dd*, dat aan het einde van een woord meestal [d] luidt.

In een aantal gevallen zijn de enkele *d* en *t* gehandhaafd hoewel het hierbij om niet-gespirantiseerde vormen gaat:

a in de Arabische leenwoorden *ktar* 'meer' en *xtiti* 'mijn zusje', *bniti* 'mijn dochtertje', *sseyyed* 'meneer', *derhem* ([deřhem]) 'dirham';

b het persoonsprefix *t-* in werkwoordsvormen van de tweede persoon en van de derde persoon vrouwelijk wordt als een enkele niet-gespirantiseerde *t* uitgesproken na het preverbale partikel *a* (een variant van *ad*), bijvoorbeeld *a tacer* 'zij zal stelen' ([a tašā]).

6 In de meeste varianten van het Rifijns wordt *q* gerealiseerd als een uvulaire stemloze occlusief. In de variant van het Beni Touzine van J. en vooral van K. wordt *q* echter gerealiseerd als een achter-velaire stemloze occlusief. In deze variant wordt *k* als een alveopalatale affricaat (ongeveer [č]) uitgesproken.

7 Assimilaties worden alleen binnen het woord geschreven. Assimilaties op woordgrenzen worden genegeerd. De verdubbeling van de eindmedeklinker die in sommige dialecten van het Rifijns optreedt voor sommige clitica wordt wel genoteerd.

8 De consonantcluster *lt* wordt in de verschillende dialecten verschillend uitgesproken:

Metalsa [r'ṯ]
Beni Oulichek [tš]
interdialect Driouch [tš]
Beni Touzine [šṯ], [tš]
Beni Saïd [tš]

Enige uitzondering op deze regel is de vorm *telt* 'drie' (bijvoorbeeld in de uitdrukking *telt iyyam*), die altijd [ṯeřṯ] wordt uitgesproken. Daar waar [tš] niet teruggaat op **lt* wordt *tc* geschreven.

9 Verder worden de volgende speciale tekens gebruikt:

c = [š]
e = schwa (de *e* in Nederlands 'b*e*druip*e*n')
j = [ž]
γ = [ġ] (achter-velaire stemhebbende fricatief)
x = [ḫ] (achter-velaire stemloze fricatief)
ε = [ᶜ] (stemhebbende faryngaal)
° = [ʷ] (labialisatie)

Om de wetenschappelijke bruikbaarheid van de transcriptie te behouden zijn enkele aanpassingen aan de spellingsconventie van Nijmegen gemaakt. De belangrijkste hiervan zijn:

1 Anders dan is afgesproken op de conventie, worden de allomorfen van het preverbale partikel *ad* zo geschreven als ze worden uitgesproken, dat wil zeggen als *a* voor een geattraheerd pronomen en voor persoonsprefixen die beginnen met *t* of *n*, als *ad* voor werkwoordsvormen die beginnen met het persoonsprefix *y*, *i* of die geen persoonsprefix hebben, en als *ya* als het partikel in een attractie-context staat.

2 Het teken *l·* wordt gebruikt om de niet verschoven [l], dat wil zeggen de [l] als in Nederlands *familie* aan te geven.

3 Anders dan is afgesproken op de conventie worden *c* < *k* en *γ* < *g* niet etymologisch als *k* en *g* gespeld, maar fonemisch als *c* en *γ*. In het Metalsa-dialect is *k* weliswaar gespirantiseerd, maar niet met *c* samengevallen. In dit geval wordt *ḵ* geschreven. De tekens *k* en *g* staan dus altijd voor de niet gespirantiseerde plofklanken [k] en [g].

4 Daar waar de consonantcluster *mt* tot *nt* is geworden wordt *nt* geschreven in plaats van de in de conventie afgesproken etymologische spelling *mt*.

5 Daar waar de consonantcluster *γt* tot *ḵt* of *ct* is geworden wordt *ḵt*, respectievelijk *ct* geschreven in plaats van de in de conventie afgesproken etymologische spelling *γt*.

6 Waar twee gelijkluidende klinkers op een woordgrens samenvallen in één klinker, worden beide klinkers geschreven, dus *yenna as* voor [yennas]. Als de medeklinker *γ* tussen twee klinkers op een woordgrens wordt geschoven, wordt deze *γ* geschreven, bijvoorbeeld *umi γa γ awγen*. Als het tweede woord een cliticum is, wordt de *γ* aan het cliticum vast geschreven, bijvoorbeeld *inna γas*. Bij ongelijke klinkers vindt men op een woordgrens vrijwel altijd een dergelijke tussengevoegde *γ*, bijvoorbeeld *γecti γas*. Alleen bij vormen als *γini as* (uitgesproken als *γin as*) zou men van wegval van de eerste klinker kunnen spreken. In deze uitgave worden vormen van dit type *γin as* geschreven. Ik beschouw hier de vorm *in* dus als een morfologische variant van *ini* en niet als het gevolg van een assimilatie.

7 Zoals op de Nijmeegse conventie afgesproken, wordt schwa aan het begin van een woord niet geschreven. In deze uitgave wordt een uitzondering gemaakt voor schwa aan het begin van een cliticum. Aangezien deze schwa soms invloed op de syllabificatie van het voorafgaande woord heeft, wordt hij wel genoteerd.

8 Een speciale noot verdient het geval van het voorzetsel *γer* 'naar' ([γā], [γar]). In deze uitgave wordt dit voorzetsel *γer* geschreven als het voor een naamwoord staat en *γar* als het een pronominaal suffix draagt. De reden hiervoor is taalkundig: als het suffix van de eerste persoon enkelvoud *i* wordt toegevoegd is de vorm niet ***γri*, wat zou moeten als de basisvorm voor een pronominaal suffix ***γer* was, maar *γari*, wat op een basisvorm *γar*

wijst. De klinkerwisseling bij dit voorzetsel is dus vergelijkbaar met die bij voorzetsels als *zzi* 'uit' (voor een pronominaal suffix: *zzay*) of *x* 'op' (voor een pronominaal suffix *xa*).

AANGEHAALDE LITERATUUR

Al-Qamrî, H. & M. Aqḍâḍ & A. Šarîq, *Iškâliyyât wa tağliyât ṯaqâfiyya fî r-rîf.* An-naḍûr / Slâ: Ambriyâl, 1994.

Bezzazi, A., *Étude d'un corpus de contes oraux au Maroc oriental,* Thèse pour l'obtention du Doctorat d'État en Linguistique, Université Mohammed I, Oujda. 1993.

Bezzazi, A. & M.G. Kossmann, *Berber sprookjes uit Noord-Marokko.* Amsterdam: Bulaaq, 1997.

Biarnay, S., *Étude sur les dialectes berbères du Rif (lexique, textes et notes de phonétique).* Paris: Éditions Ernest Leroux, 1917.

El Ayoubi, M., *Les Merveilles du Rif. Contes Berbères.* Utrecht: Publications of the M. Th. Houtsma Stichting, 2000.

Hamadi, *Récits des hommes libres (contes berbères).* Paris: Seuil, 1998.

Kossmann, M.G., 'Sprookjes uit Oost-Marokko in een Europees perspectief', in: *Volkskundig Bulletin* 24.2 (1998), p. 332-344.

Kossmann, M.G., *A Study of Eastern Moroccan Fairy Tales,* Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 2000.

Lafkioui, M., *Propositions pour la notation usuelle à base latine du rifain.* Paris: INALCO, 1997.

Renisio, A., *Étude sur les dialectes berbères des Beni Iznassen, du Rif et des Senhaja de Sraïr.* Paris: Éditions Ernest Leroux, 1932.

NOTEN

1 Er bestaat weinig literatuur over de sprookjestraditie in de Rif. Voor nadere informatie, zie ondere andere het nawoord in Bezzazi & Kossmann (1997), het voorwoord in El Ayoubi (2000), Kossmann (1998) en Kossmann (2000).

2 De Berber-teksten vormden een deel van het corpus van A. Bezzazi's Thèse d'État (1993).

3 De bundel *Sprookjes uit Noord-Marokko* (Bezzazi & Kossmann 1997) gebruikt een ander, eerder bij een conferentie in Utrecht aangenomen, transcriptiesysteem.